

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת כי תשא - פרה

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
17:09	17:22	17:30	17:19	17:13	17:28	17:22	17:31	17:30	17:13	כניסת שבת
18:26	18:24	18:26	18:26	18:25	18:27	18:26	18:25	18:27	18:25	יציאת שבת
19:02	19:04	19:05	19:02	19:05	19:03	19:04	19:04	19:03	19:05	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחי דרשו

Dirshu
דרשו ד' ועוז

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

דף היומי: בבא בתרא מט. - נה: | משנ"ב: סימן ר"ד סעיף ג' עד סימן ר"ה סעיף ב' מוסר | מוסר: אהבת חסד חלק ג' פרק ו' יוש עוד ענין עד השמטה 'והנה כענין כוה' | קנין חכמה: ארחות צדיקים הקדמה 'וכל הרעות' עד סוף ההקדמה

יום המישי "ה אדר תשע"ז | פניני פרשת כי תשא - פרה | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

צעדתי לצדו של אבא ברחובות ירושלים, לפתע נגלתה מקצה הרחוב דמות שכמותה לא ראיתי מעודי: יהודי שזקנו הלבן יורד על פי מידותיו, אור קורן מפניו, וכל מציאותו אומרת זכות וטוהר. בדיוק כך תיארתי לעצמי את דמותו של אליהו הנביא: "אבא, הנה אליהו הנביא!"

בתו של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א הרבנית ר. צביון מספרת על הסבא רבי אריה לוי זצ"ל

אלישיב, ובעקבותיהם נהגה כך גם נכדתם, הלוא היא אמא. וכשם שבנותיו של סבא רבי אריה חונכו להקריב את כל כולן למען תורת בעליהן, כך חונכה גם אמא, ואף ישמה זאת למעשה כל ימי חייה. את התכונות המופלאות שעברו ב'תורשה' מדור לדור זיהה אף רבי אריה בעצמו. שנים רבות לאחר נישואיהם של הורי, התבטא רבי אריה בפני תלמידו הרב ניסן שוב: "שמח אני לראות את נכדתי הולכת בדרכי אמה, הרואה בסיוע לתורתו של בעלה את ייעוד חייה, ועל כן אינה מאפשרת לבעלה לעסוק בצורכי הבית". אמא אף התחנכה על ידי סבא רבי אריה בעצמו. בהיותה אחת מהנכדות הגדולות נעשתה שותפה למעשי החסד הרבים שלו, והיא המשיכה את דרכו ללא הפסק עד עלות נשמתה לשמי רום.

כמלאך מושיע

אמנם סבא רבי אריה לא היה 'אליהו הנביא', אולם היה כמלאך מושיע לרבים. כפי ששני לוחות הברית, המסמלים את שני חלקי התורה - מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו - מצומדים ומשולבים זה בזה, כך זה היה סבא הצדיק רבי אריה לוי: גדולתו העצומה בתורה ובעבודת הבורא השתלבה בגדלות עצומה של אהבת הבריות. נדכאים ושוברי לב מצאו אצלו נוחם ועידוד וזכו לקבל ממנו יחס חם ואוהב, ואפילו חוטאים ועבריינים התקבלו אצלו בחיבה ובחמלה.

אין אלו מילים בעלמא: האדם היחיד ששם נפשו בכפו וביקר באופן קבוע בבית החולים למצורעים בירושלים היה רבי אריה! אפילו קרובי המשפחה של המצורעים חששו להיכנס לבניין, והם היו משוחחים עם יקיריהם מהמרפסת של המבנה הסמוך. אמנם רבי אריה נזהר ממגע ישיר עם החולים כדי שלא להידבק חלילה, אולם הוא היה משוחח עמם, נוסך בהם תקווה ועידוד

המשך בעמוד 4 <<<

רבי אריה לוי זצ"ל

"וְהִנֵּה קָרַן עוֹד פְּנֵיו" (שמות ל"ד, ל')

אני זוכרת מעשה זה כאילו התרחש רק אתמול. בהיותי כבת שש צעדתי לצדו של אבא ברחובות ירושלים כשידי נתונה בידו. לפתע נגלתה מקצה הרחוב דמות שכמותה לא ראיתי מעודי: יהודי ירושלמי נמוך קומה, זקן ושבע ימים, זקנו הלבן יורד על פי מידותיו, אור קורן מפניו, וכל מציאותו אומרת זכות וטוהר. בדיוק כך תיארתי לעצמי את דמותו של אליהו הנביא, והנה אני זוכה לראותו פנים אל פנים.

"אבא!" משכתי בידו. "הבט, הנה אליהו הנביא!"

"זהו זיידע רבי אריה שאליו אנו הולכים", חייך אבא... סבא-רבא הגאון רבי אריה לוי זצ"ל הוא הדמות היחידה שאני זוכרת מהדור שמעל סבי וסבתותי. רבי אריה, סבה של אמא, היה כנראה אחד ממעצבי דמותה העיקריים: שתי תכונותיה הבולטות של אמא - מסירותה למען תורתו של

אבא ונתינת כל כולה למען הזולת - היו פירות ההנהגה והחינוך של סבא רבי אריה.

כאשר התקיימה שמחת אירוסיהם של אבא ואמא, דיבר סבא הסטייפלר בפני גיסו החזון איש בשבחה של אמא. בין השאר סיפר, כי הבריות אומרות על הכלה שהיא דומה בתכונותיה לסבה רבי אריה לוי. ירושלמים רבים שהכירו את רבי אריה ואת אמא-נכדתו, ציינו בהשתאות את הדמיון הרב בין הסב לנכדה. רבנית חשובה התבטאה בפני על אודות אמא: "לא הבנתי איך ילוד אשה יכול להיות טוב כל כך, אבל אם היא נכדה של רבי אריה - הכל מובן..." אכן, כשם שסבא רבי אריה ורעייתו באבע חנה הפקירו את עצמם ואת ביתם למען הזולת, כך נהגה אף בתם, סבתא הרבנית

הרופאים אמרו לו: "הרב ילחץ באצבע בגרון ואז יוכל להתחיל לדבר"... חשבתי כמו כולם, מה תהיה המילה הראשונה שהרב יוציא מפיו לאחר כחודשיים שלא היה יכול להוציא הגה מפיו, כולנו חשבנו שיאמר תודה לרופאים!!! אך הוא אמר בקול נרגש - "מודה אני לפניך מלך חי וקיים..."

שיחה מיוחדת עם הרב יצחק זמל שליט"א שהיה צמוד אל הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל בשנותיו האחרונות

ואז יוכל להתחיל לדבר"... אני נוכחתי בחדר וחשבתי כמו כולם, מה תהיה המילה הראשונה שהרב יוציא מפיו לאחר כחודשיים שלא היה יכול להוציא הגה מפיו, כולנו חשבנו בהכירנו אותו, שלבטח יפנה ויאמר תודה לרופאים!!! אך הוא שם את ידו והחל לומר בקול נרגש - "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך"...
ההתרגשות שהיתה שם אצל הרופאים, גם אלו שאינם שומרי תורה ומצוות, היתה עצומה, ואני אומר לכם, היה זה מעמד קידוש שם שמיים, כל שהיה חשוב לו לומר הוא להודות לבוראו שהשיב לו את נשמתו...

ובכלל, צריך לדעת שההתייחסות של הרב לרופאים ולכל האחיות הוא דבר שצריך להילמד כמה ניתן לקדש שם שמיים גם במקום זה ובמצב מורכב כזה. לאחר אחד הניתוחים הסבוכים, הרב אושפז במחלקת טיפול נמרץ ואז הוא קרא לי וכתב מתוך חולשה נוראה - "תודה רבה לכל צוות האחיות, הייתם כמלאכים בכל סוגי החלוקים"...

וכיון שידע שיש אחיות ורופאים בני חו"ל, כתב את אותו משפט גם בשפה האנגלית, וגם בשפה הרוסית לצד העברית, וביקשני שאצלם אותו עם הלוח שכתב, ואפנה לחדרי הרופאים והאחיות שבחדר ההתאוששות ואראה להם זאת, להמחיש להם כמה הוא רוצה להודות להם על מסירותם עבורו.

הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל

הם היו כולם כה נרגשים שלא האמינו למראה עיניהם, פשוטו כמשמעו, אם הרב במצב כה נורא בחולשתו, החשוב לו יותר מכל הוא להודות ולשלוח להם זאת שייראו שאכן הוא כתב זאת, זה הביא לזליגת לא מעט דמעות מעיניהם.

איך הוא התייחס לכל ייסוריו שתכפוהו בשנים האחרונות?

כל ההתייחסות שלו אחרי הניתוח המסובך שעבר, היה שהקב"ה נתן לו מתנה שהוא בתענית דיבור, ועליו להודות לו, הוא אף ביטא זאת בפתקו שכתב לי - "אני נמצא בגן עדן קסום בתל השומר", למרות שהיו לו ייסורים שאינם מהעוה"ז, והיתה דרכו מיוחדת להפוך הכל למנוף לעלייה.

בהיות והוא כתב במהלך החולי שנמצא בגן עדן קסום של שיבא, שאלתי בעקבות כך - "למה הרב כותב שנמצא בגן עדן שיבא, וכי בגן עדן יהיה גם בית חולים?" והוא כותב לי - "בגן עדן לא יהיה בית חולים כמו שיבא, אבל בשיבא יש גן עדן, גן עדן שבו יש בני אדם שבמחלתם תיקנו מכשולים בדרך אל גן עדן".

נראה שבנושא המידות היה חד בדרא ביחסו אל הזולת...

בוודאי, כל מי שהיה במחיצתו יכול לספר זאת במאות עובדות ממש, אני נזכר רק לאחרונה כשהיה מאוד חלש, והיה בבית החולים רופא 'סטאז'ר', והוא בא לטפל ברב בדבר מה, אך היו צריכים לסדר מספר דברים קודם הטיפול, לאחר שהדברים סודרו

ואמלא אתו רוח אלקים בקבוצה ובתבונה (שמות ל"ג, ג)
מהיכן החל הקשר שלכם עם הרב?

הקשר החל לפני כ-17 שנה, כשעלתה יוזמה לפתוח מאגר שידוכים, והייתי שותף לעניין, כשהמטרה היתה לסייע למצוקה הקיימת במחננו, שיש רבים היושבים בבית ולא זכו למצוא את זיווגם, ואז פנינו לרב כמי שנושא על כתפיו את דאגתם של המצוקות והקשיים של כל פרט ופרט בכלל ישראל, ואכן המריץ את הנושא מאוד, וכך זכיתי להתקרב אל הרב.

הסיפור הראשון שהיה לי עמו היה בערב פסח לפני הרבה שנים, שקיבלתי וירוס קשה, ויום לפני ליל הסדר רצו לאשפז אותי, התקשרתי לרב וסיפרתי לו זאת, ואמרתי לו שהרופא מפנה אותי לבית החולים והוא אמר לי בקול ברור - "היום אתה חולה ומחר אתה בריא"...
למחרת בבוקר קמתי כאדם חדש, וכפי שהרב בירך קמתי בריא.

ישנם סיפורי מופתים רבים שלא ניתנים לתארם, אולם המופת הגדול שזכיתי לראות עין בעין זה היחס האישי של הרב, באהבה אמיתית לכל אחד מכלל ישראל, ומתוך הקירבה והדאגה האמיתית לכל אחד, הרב התפלל, ייעץ והרעיף את ברכתו

מליבו הגדול - הלב של כלל ישראל, כשאנשים ביקשו ושאלו על דברים, הרב נהג פעמים רבות לומר לאנשים להתחזק בדבר מה, ואנשים היו משתוממים ונחרדים, שהרב אמר ונגע בדיוק בדברים שאכן היו טעונים חיזוק אצלם.

הגדלות העצומה של הרב היתה שבכל רגע מימי חייו הוא חש כעבד לפני הבורא, ובכל עת חשב מה נצרך הוא לעשות כעבד נאמן לבוראו. אתאר לכם דוגמה מופלאה שצמררה אותי ואת כל הרופאים ששהו עמי בחדרו, לפני כשנה ערכו לו את הניתוח שבו ניטל ממנו כח הדיבור, והוא היה יכול רק לכתוב בכתב ידו, כמובן שאין צורך לתאר איזה קושי זה לאדם שהיה רגיל כל העת לדבר ולדבר, אבל הוא התרגל למצבו ללא קושי, והחל לרשום כל משאלותיו וצרכיו בפתקים.

וכעבור כחודשיים כשהוא היה בהחלמה והתאוששות, החליטו הרופאים כי הגיע הזמן לנסות אם מצליח לדבר באמצעות תותב מיוחד שהושתל בניתוח, ויתכן שיוכל לחזור ולדבר, ואני מדבר על אותו רגע שבו החליטו בכירי הרופאים לנסות זאת.

נכנס מנהל המחלקה והרופאים הבכירים, כשהם סוגרים הדלת אחריהם, הם התיישבו לידו והסבירו לו את מבוקשם, ואז פנו אליו ואמרו לו - "שהרב יתחיל לדבר"... הוא לא היה מוכן לכך, והביע מעט פליאה עליהם. אך הם אמרו לו - "הרב ילחץ באצבע בגרון

במוצאי שבת אני מגיע בתמימות אל הרב אחרי הבדלה ושואל: "היכן הכסף שהפקדתי?!", "אוי, שכחתי לנעול את המגירה!" פתחנו את המגירה - והכסף איננו. סכום עתק! ר' חיים מצ'רנוביץ זי"ע חשכו עיניו נפל על הרצפה והתעלף

הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על השגות בקדושת השבת

לי: מה קורה איתך בשבת? מהיכן באה לך קדושה שכזאת?
"אספר לך דברים כהווייתם" פתח היהודי. "סוחר בהמות אני. פעם נסעתי לשוק הבהמות. עשיתי מסחר כמה ימים וצברתי סכום כסף גדול. פניתי לשוב לביתי, אבל הזרז התארכה. כבר יום שישי אחר הצהרים וראיתי שלא אספיק להגיע לביתי עד שבת. החלטתי לשבות בעיר צ'רנוביץ הסמוכה. באמתחתי היה, כאמור, צרור כסף גדול, ותהיתי היכן אניח אותו בשבת. אינני מכיר שם אף אחד והצרור עלול להיגנב."

"הלכתי לביתו של רב העיר, רבי חיים מצ'רנוביץ זצ"ל, בעל ה"סידורו של שבת", עליו סיפרו שבשבת היה גבוה יותר בראש, משאר ימות השבוע! נכנסתי אליו ואמרת: "רביה, עובר אורח אני, לא מכאן. יש באמתחתי סכום כסף גדול, היכן אוכל להפקידו?"

רבי חיים, בערב שבת היה שרוי בעולמות אחרים. כלל לא בעולם הזה. אמר לו: "נו תניח את הכסף כאן במגירה..."
"במגירה? אבל המגירה אינה נעולה, כל אחד יכול לפותחה!"
"לא, לא, זה בסדר, אני אנעל אותה. תניח כאן את הכסף ולך לשלום", וכך היה.

הרב המשיך לעסוק בענייניו הרוחניים של ערב שבת ושכח לנעול את המגירה. "במוצאי שבת", ממשיך היהודי ומספר, "אני מגיע בתמימות אל הרב אחרי הבדלה ושואל: 'היכן הכסף שהפקדתי?' הרב ספק כפיו וקרא: 'אוי, שכחתי לנעול את המגירה!'"

נגשנו לראות, פתחנו את המגירה - והכסף איננו. סכום עתק! ר' חיים מצ'רנוביץ זי"ע חשכו עיניו. נפל על הרצפה והתעלף. איך יחזיר כזה סכום של כסף? גם אם ימכור את כל ביתו וכל רכושו - לא יכול להחזיר כזה סכום, סכום עתק!"
"כשראיתי את הבהלה הגדולה שאחזה ברב", ממשיך היהודי הכפרי ומספר, "התכופתי לרצפה ולחשתי לו באוזן: 'רביה, הכל מחול לך, אינך צריך לשלם לי פרוטה לפרטה'. כששמע זאת הרב פתח את עיניו, קם. תפס את ידי, ואמר: 'ויתרת לי על סכום כזה של כסף שנגנב עקב פשיעה שלי. אני חייב בתשלומין. 'אמור לי, מה אני יכול בכל אופן לשלם לך?'"

ואז אמר לי: 'אתה יודע מה, אתן לך מתנה: אתה תרגיש בשבת מעין הקדושה שאני מרגיש. את כל הקדושה אי אפשר, אתה לא תחזיק מעמד, אבל מעין קדושה זו - תרגיש גם אתה!'"

"ומני אז", סיים הכפרי את סיפורו, "בכל שבת הנני זוכה לאותה קדושה מופלאה שראית בעיניך".

(מתוך 'יחי ראובן')

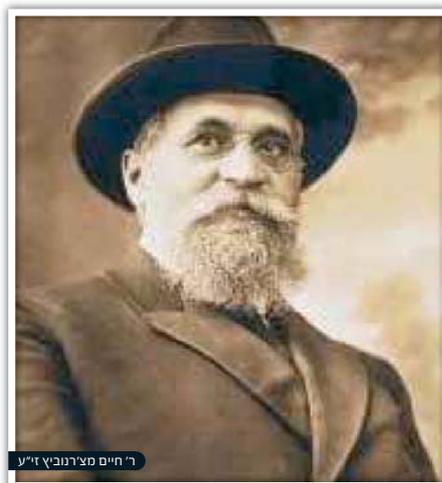
"ויביום השביעי שבת וינפש" (שמות ל"א, י"ז)

הרב יוסף הלפרין זצ"ל, רבה הראשון של 'זכרון מאיר', בני ברק, סיפר א מויראדיגע מעשה על הקדושה שניתן לזכות בשבת קודש:

בצעירותו כשהתגורר עדיין באירופה, נסע פעם, לכמה שבועות לעיירת מרפא, והתאכסן שם אצל יהודי פשוט מתושבי המקום, עובד אדמה. חלפו ששת ימי המעשה והגיעה שבת. בערב שבת כשיצא היהודי המארח מהמקוה והגיע הביתה, לא הכירו הרב. היו לו פנים אחרות!

(במאמר מוסגר: המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, סיפר מה שהיה איתו: בהיותו בחור, הגיע מגרמניה ללמוד

בישיבת מיר, כאשר המשגיח בישיבה היה ר' ירוחם זצ"ל. ביום שישי הגיע לבית המדרש לקבלת שבת. והנה הוא רואה אדם מכובד, בעל הזרת פנים מיוחדת, נכנס לבית מדרש ומתיישב במקומו של המשגיח, כיון שהיה חדש בישיבה, הבין שכנראה לשבת יש משגיח מיוחד,

לא זה של יום חול... פנה לבחור שישב לצדו והתעניין: "מי זה היהודי שהגיע לכאן?" אמר לו: "זה המשגיח, ר' ירוחם. כן, כן, הוא נראה בשבת. בשבת הוא מקבל פנים אחרות!..."
הולכים יחד לבית הכנסת. קבלת שבת, מעריב, והרב הלפרין מבחין כי מארחו נמצא במדרגות גבוהות ביותר. אילו תפילות, איזה קידוש, כל האכילה והשתיה - הכל כאיש אלוקים קדוש! ממש נבהל. כזה יהודי פשוט מגיע לכאלו דרגות נוראות! חשב לעצמו: אולי הוא אחד מל"ו צדיקים. והנה עברה שבת, היהודי עשה הבדלה - ושוב חזר להיות יהודי של ששת ימי המעשה. יהודי רגיל, פשוט ביותר.

הרב נשאר שם כל השבוע, המתין לשבת הבאה לראות אם המחזה המפעים יחזור על עצמו. הגיעה שבת ושוב אותו המעשה - היהודי מתרומם לדרגות מופלאות. הוא מפחד ממנו, מפחד לגשת אליו, איש מורם מעם. איזו קדושה, איזו טהרה. הוא המתין לראות האם במוצאי שבת יחזור לפשטותו, וכך אכן היה, אחרי הבדלה חזר להיות יהודי רגיל. ניגש אליו ואמר לו: "בגזרת מרא דאתרא אתה חייב לספר

מוחל במחילה גמורה לאותו גנב כדי שלא יענש בגיני" והוסף בהתעוררות: "הבה נבטיח לעצמנו כי מקרה זה לא ימנע בעדנו מלארע אנשים שכאלה גם להבא"...

לא אחת הרהר רבי אריה האם הוא נוהג נכון בהקדישו זמן רב למעשי חסד, כיון שהשתוקק לעסוק בתורה בכל שעות היממה, ואילו מעשיו אלו גזלו ממנו זמן רב. באחת מפגישותיו עם רבו, ה'לשם' הקדוש, שטח בפניו את לבטיו. "אם אכן מצליח אתה בחסדיך, אות הוא כי לכך נוצרת", הרגיע ה'לשם', "לך בכוחך זה והושע את ישראל!"

גילוי אליהו

ועוד בהקשר של סבא רבי אריה ואליהו הנביא. אמא היתה מספרת על גילוי אליהו שהיה לסבא רבי אריה.

מדי שנה בשנה, בפרוס חג הפסח, היה רבי אריה עורך מגבית 'קמחא דפסחא' בעבור עניי ירושלים. שנה אחת היתה שנת בצורת, העוני היה גדול, ולא עלה בידו לאסוף את הסכום הדרוש. רבי אריה הסתובב בשוק שבעיר העתיקה כשעצב גדול בלבו. והנה, בעודו ממתין בתחנת האוטובוס, ניגש אליו ערבי, שאל לשמו ומסר לו מעטפה סגורה. כשפתח רבי אריה את המעטפה, הופתע לגלות כי היא מכילה את הסכום החסר בדיוק!

ואמא היתה מסיימת: "סבא רבי אריה התבטא כי צר לו על שאליהו הנביא התגלה אליו בדמות של ערבי בלבד".

ואני אמרתי לאמא כי אין הדבר נורא כל כך - הן גם לאברהם אבינו נגלו המלאכים בדמות ערבים...

(מתוך 'בית אמי')

ואף מסייע להם למלא את זמנם בדברים של ערך - לומד עמהם וקורא לפנייהם את פרשת השבוע.

בית החולים למצורעים היה בבעלות נוכרים, ועל כן לחולים היהודים לא היה מזון כשר. סבתא חנה היתה מבשלת להם ארוחות טעימות, וסבא היה מביא את האוכל לבית החולים.

שח האדמו"ר מסוכטשוב: באחד מימי ראש חודש ביקשני רבי אריה לנסוע עמו לבית חולים למצורעים בבית לחם ולסייע לו בנשיאת סלי מזון בעבור החולים. משהגענו למקום, הופתעת: החולים כולם היו ערבים! "רבי אריה" הבעתי את תמיהתי, "מה מצאתם לנכון לכתת רגליים מחוץ לעיר ולהסתכן בהידבקות ממצורעים שונאי ישראל?"

"יש שם במחלקה יהודי בודד", השיבני, "ולמענו אני נוסע"...

'רב האסירים'

כאשר חיפשה ממשלת המנדט דמות תורנית שתספק את צורכי הדת של האסירים היהודיים, הציעו רבני ירושלים את רבי אריה לתפקיד זה, ומאז נקרא 'רב האסירים'. היו אלו אסירים פליליים, בהם גם עבריינים שפלים, אך רבי אריה לא נרתע מהם: הוא קרבה במאור פנים והשתדל להחזירם למוטב.

מעשה היה בגנב שעזב את דרכו הרעה בזכות קרבתו לרבי אריה. "לעולם לא אשוב לגנוב", הצהיר הלה, "אלא רק עוד פעם אחת - משום שברצוני להעניק לרבי אריה מתנה יקרת ערך"...

באחד הלילות לן בביתו של רבי אריה אסיר משוחרר, גנב לשעבר. והנה, בבוקר התברר כי הלה נעלם יחד עם הפמוטות וגביעי הכסף... פנה רבי אריה לסבתא חנה והכריז בפניה: "הריני

בכדי לחוש את צערה וכאבה, ולא רצה שיראו זאת בני המשפחה. **היו סיפורי מופתים שהתהלכו סביבו, מה תוכל לפרט לנו על כך?**

אספר מאורע שאירע עמי, כשלבני כמה שנים נולד לי ב"ה בן, והתלבטנו בבית איזה שם לקרוא לו. התלבטנו בין מספר שמות, ואשתי היתה חפצה בשם מסוים, ובקשנו לשאול את הרב.

הצגתי לרב דף עם מספר שמות שיחליט ומיד הצביע על שם מסוים ואומר - "הרי אשתך רוצה את השם הזה, אז תקראו לתינוק במה שאשתך חפצה". אני כמעט התעלפתי לשמע הדברים, מנין לו לרב כל זאת.

בעניינים רבים שהיו באים לשאול את הרב וברכה ביקש לשאול מה דעת האישה ומה רצונה ופעמים רבות מאוד הורה לשואל לעשות כפי שאשתך רוצה וכך תצליח, וכפי שהראה לכולם הנהגתו שכיבד בצורה מופלגת את הרבנית תליט"א.

שהכל נהיה בדברו

בימי בריאותו כשהלך לאירועים שונים היה מבקש לפני שהתחיל לדבר, משהו לשתות, והיה מתחיל את הדרשה שלו עם ברכת שהכל נהיה בדברו, והיה אומר - "שהכל נהיה בדברו, גם השידוך או השמחה בה אתם שרויים".

מלבד זאת כשהיה שר את השיר 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא', לא היה שייך להפסיקו, הוא היה מתרגש ומזיל דמעות ממש. גם בעת חוליו כשחש ממש לא טוב, כשהתחילו לשיר זאת, הרגישו כולם שהוא לא נמצא כאן, וכמה נאים הדברים למי שעשאן. זו היתה הרגשתו כל ימיו - מה אני יכול לעשות כעבד לפני בוראי. (מתוך: 'מוסף שבת קודש', פרשת תרומה, יתד נאמן)

כפי בקשת הרופא, הרב התיישב, ואמרתי לו שאני הולך לקרוא לרופא שיעשה הטיפול.

הרב מעכב אותי בידו וכותב לי - "אתה לא אומר לרופא מה לעשות, צריך לנהוג בכבודם, אתה תאמר שסיימנו את מה שצריך לעשות, והוא ממילא יבין מה שהוא נצרך לעשות".

הראיתי זאת לכל הרופאים, הם השתוממו מכך עד כמה גם במצב שכזה דעתו על כל פרט הכי קטן ושולי, שהכל נעשה על ידו בצורה מעוררת השתאות שלא לפגוע כהוא זה אפילו ברופא מתחיל.

פעם דיברו איתו שיש לחץ גדול של פניות להיכנס אליו, ואמרו לו שיש הרבה רבנים שלא מקבלים נשים בקבלת הקהל, והציעו לו שיפסיק לקבל נשים, וכך יאזן מעט את זרם הפניות ויהיה פחות לחץ. אך הוא השיב מיד - אז לאן הן ילכו הנשים? וכי אין להן מספיק שאלות וקשיים? הרי גם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל קיבל נשים, ולא שייך לסגור זאת שלא יהיה להן לאן ללכת לקבל עצה והכוונה בשאלותיהן.

סיפור מופלא שיעיד על גדלותו עד כמה חש את הזולת, בעת שרעייתו ע"ה בזיווג הראשון היתה בבית החולים בחוליה האחרון, הוא נותר לבדו בביתו, וביקשו מבני המשפחה שישלחו מי מהנכדים שישן עמו בביתו, כדי שלא יהיה לבדו, ואם יצטרך דבר מה יוכל לסייעו, אך הוא התעקש שאינו מוכן, ולמרות כל ההצרות הוא נותר בסירובו.

רק לאחר מכן נודע להם סוד הדברים, שבכל אותה תקופה שאשתו סבלה בבית החולים, ישן הגאון הגדול רבי יעקב זצוק"ל בביתו על מזרן על הרצפה, ולא הסכים לישון על מיטתו כבימים ימימה,

יהודי אחד מיושבי המחנה שמח מאוד, כבר כמה שנים לא אכל כדי שביעה, וברוב שמחתו עמד כמה פעמים בתור לקבלת הלחם, והצליח לאגור לעצמו כמה מנות

על מידת החסד העצומה שמתגלה דווקא מתוך מידת הדין

הרב ישראל ליוש

וְהִסְרֵתִי אֶת כְּפִי וְרֵאִיתָ אֶת אֶהְרִי וְפָנֵי לֹא יֵאָאוּ (שמות ל"ג, כ"ג)
הראהו קשר של תפילין [רש"י].

ביאר הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל שע"פ הקבלה, רצועה אחת של התפילין היא כנגד מידת החסד, והרצועה השניה היא כנגד מידת הדין. מלפנים נראות שתי הרצועות כאילו כל אחת לבדה ואין קשר ביניהן, ואילו מאחור - יש קשר בין שתי הרצועות. פעמים, אומר הרב פרידלנדר, כאשר עומדים אנו מול אירועים מסוימים, הם נראים לנו כאילו רק מידת הדין שלטה בהם, ולא רואים כלל את מידת החסד. אך במבט לאחור נבין, כי אף מידת החסד שלטה באירוע זה, שמלפנים היה נראה כמידת דין בלבד.

זוהי כוונת רש"י בפירושו על הפסוק 'וראית את אחורי', שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, כי הקשר של תפילין מאחור, מחבר בין שתי הרצועות הרומזות על מידת הדין ומידת החסד.

עם תום מלחמת העולם השניה, כאשר הגרמנים ימ"ש כבר צפו את מפתחם ע"י צבא ארצות הברית, הודיעו הגרמנים לכל יושבי המחנה כי מתבצעת כעת חלוקת לחם, חלוקה זו היתה שלא מן המניין, והיהודים הבינו כי הגרמנים עושים זאת לפני מפתחם, כדי לחפות על מעשיהם הנפשעים בכל שנות המלחמה, ולהראות לאויביהם כרחמנים ודואגים לצרכי השבויים.

יהודי אחד מיושבי המחנה שמח מאוד עם חלוקת הלחם, כבר כמה שנים לא אכל כדי שביעה, וברוב שמחתו עמד כמה פעמים בתור לקבלת הלחם, והצליח לאגור לעצמו כמה מנות.

מהר מאוד הושבתה שמחתו, כמה שבויים רוסיים הבחינו בלחם הרב שברשותו, והחלו לצעוק לעברו מלות גנאי "גנב! החזר את הלחם שגנבת!" בתחילה לא שת לבו אליהם, 'הרי גם הם שבויים בדיוק כמוני' אמר בלבו, אך הללו התנפלו עליו, הפליאו בו את מכותיהם באכזריות, וגזלו ממנו את כל הלחם שאגר. חבול ופצוע, תשוש ורעב, נשכב על הדרגש.

בצר לו פנה אל הקב"ה בתפילה חרישית: "ריבונו של עולם, אם היית רוצה לקחתני מן העולם, היית עושה זאת במשך חמשת השנים שעברו עלי בסבל ומכאוב, תחת ידיהם האכזריות של הנאצים ימ"ש, אם לא עשית כן, משמע, רוצה אתה להשאירני בחיים, אם כן איך אמות עכשיו, אחרי שעברתי את כל תלאות המלחמה?!"

מתוך תפילות והרהורים אלו, נרדם היהודי. למחרת בבוקר התעורר, ושקט מוזר שרר סביבו, מיד הבין כי הגאולה קרובה. בכל יום היה רגיל להתעורר לקול צעקותיהם של הנאצים ימ"ש. הוא ירד מן הדרגש וחשכו עיניו, הוא הבחין כי כל ידידיו מוטלים סביבו מתים, וגם הרוסים שאך אתמול היכו אותם מכות נמרצות, שכבו שם מתים.

אז הבין היהודי, שהלחם שחילקו להם הנאצים היה מורעל, וכוונתם כלל לא היתה להשביעם אלא להורגם. בזאת הבין גם שאירוע המכות וחטיפת הלחם, שאתמול היה נראה כמידת הדין, היה כל כולו מידת חסד, ואדרבה, חטיפת הלחם היא זו שהצילה את חייו.

הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל

האם אפשר ליקח כסף מקופת "הכנסת כלה" ולתתו לתלמיד חכם?

הרב צבי וינברג

וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה פְּכֻלְתּוֹ לְדָבָר אֲתוֹ פָּהֳרַ סִינֵי שְׁנֵי לַחַת הַעֲדָת (שמות ל"א, י"ח)
במפתחות שבסוף שו"ת משנה שכיר (לרבי יששכר שלמה טייכטאל ז"ל) מובא שבימי החתם סופר בא לפרנקפורט, הרב יואב ז"ל, שהיה אב"ד מטרסדורף, לצורך ענין גדול, והחת"ס בכבודו ובעצמו היה מעורר הגבאים מכל החברות שהיו אז בפרנקפורט שיפטו ידם במנה יפה לתמוך ידי הגאון הנ"ל בעניינו.

וכאשר הגיד החת"ס לגבאי חברת "הכנסת כלה" שיתנו גם הם לגאון זה ממעות החברה, שאלוהו: "ימחול לנו רבינו, הנה חברתנו מימי עולם לא נתנה להוצאה אלא עבור "הכנסת כלה", והאיך נשנה היום ליתן לענין אחר?"

והשיב להם החת"ס: "ואם אכתוב פסק על פי חז"ל והפוסקים, שהותר לכם ליתן - האם תתנו?" השיב הגבאי: "בוודאי שנעשה אז כדברי רבינו", וחשף זרוע עוזו, וכתב תשובה גדולה, ותמך יתדותיו על מדרש רז"ל בשמות רבה (מא, ה): "שבשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל

היתה חביבה עליהם ככלה שהיא חביבה על בן זוגה, שנא: "ויתן אל משה ככלתו", א"ר לוי א"ר שמעון בן לקיש מה כלה זו מקושטת בכ"ד מיני

תכשיטין כך תלמיד חכם צריך להיות זריז בכ"ד ספרים". וכ' החת"ס שמלך פורץ גדר, ותלמיד חכם יש לו דין כלה ודין מלך, ועל פי זה בירר החת"ס שהחיוב גם לחברת "הכנסת כלה" לתמוך בידי הגאון הנ"ל, התלמיד חכם. ועי' בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' קסז) שכ"ע ע"ז שאין הדברים כפשוטן ולא כתב זה החת"ס אלא להחברא הנ"ל לזרזן בזה שהיה סבירא ליה להחת"ס דמצוה לתת להגאון הנ"ל.

(קב ונקי)

מה היה נס ההצלה של הרב שך, בעקבות כך שלא קיבל 'סידור מלא' בארוסין בשונה משאר חבריו?

הרב בנימין גולד

"וראית את אחרי ופני לא יראו" (שמות ל"ג, כ"ג)

פירוש נפלא ומחזק פירש מרנא החתם סופר בפסוק זה:

פעמים רבות אנו רואים מאורעות שונים הנעשים בארץ ויש מהם גם שמכאיבים ומצירים לאדם, ואיננו יודעים לאיזה צורך עשה אותם הקב"ה? למה באה עלינו צרה זו ועוד שלל תהיות? אבל כאשר עוברים ימים רבים, ובאים והולכים כל מיני אירועים ומקרים שכשאנו מסתכלים אחורה אנו רואים ומבינים למפרע שלא בחינם עשה ה' ככה אתנו בעבר, כמה טובה גדולה היתה טמונה במאורע שהיה נראה לנו כשוד ושבר עבורנו, ואז שמחה גדולה והודאה פורצת מלבנו לה' יתברך.

זה מגלה לנו מרנא החתם ספור, מתבאר בפסוק שלפנינו: "וראית את אחורי" לאחר שעבר זמן ונעשה תכלית הדבר, אז תבין למפרע לאיזה צורך נעשו המעשים והמאורעות שקרו אתך מלפנים, אבל

"פני לא יראו" לפני שהוגשמה המטרה בזמן התרחשותה, אין רואים את הצורך במעשים אלו, אין אנו מבינים תמיד תכלית המעשים והמאורעות, כי "מה מצעדי גבר כוננו", כל דרכיו ומעשיו התבררו לאחר זמן כי מאת ה' היו ובמחשבה מלפניו להיטיב לאדם בדרכיו. כמה דבר זה מחזק ומעודד לא ליפול ברוח המאורעות אשר קורים את האדם, שיש מהם שמכאיבים ומצירים לו מאד, בודאי לאחר זמן כשיזכה לראות, אז יראה כי הכל מאת ה' ולטובה, ובזה יתחזק לבו בבטחון ואמונה בה' יתברך.

...

פרושו זה של החתם סופר מובא בספר

חוט המשולש (עמוד סז בהערה) כלקח והבנה שיצאה לחתם סופר בעקבות מעשה שקרה עמו וזה לשון המעשה שם: כאשר החתם סופר היה בחור, הוא בא לעיר פרשבורג כדי ללמוד שם, וכל ארוחותיו ניתנו לו ע"י עשיר אחד מתושבי העיר. באותו זמן התאכסנו חיילים צרפתים בבתי יושבי העיר וגם אצל העשיר ההוא התאכסנו כמה מהם, בין החיילים היה אחד שהתקרב מאד אל הבחור הקטן משה סופר וביקש ממנו שילמדהו כמה דברים נחוצים ותמורת זאת הוא ינקה את בגדיו וישרת אותו בשאר דברים, הבחור משה סופר לא יכל לסרב והסכים לבקשת החייל. כעבור למעלה משלושים שנה כאשר החתם סופר כבר היה רב בעיר פרשבורג, פרצה מלחמה בין אוסטריה לצרפת, ופרשבורג היתה בקו החזית, באותו זמן העלילו על החתם סופר שהוא מרגל והביאו אותו לפני משפט צבאי בפרשבורג, כשנכנס החתם סופר לחדר השופטים הכירו מיד ראש השופטים וקרא לו להכנס לחדר מיוחד, שם גילה לו שהוא החייל שגר איתו בבית העשיר בעיר פרשבורג, ושמחו זה עם זה ומיד הבטיחו שלא יתן לו שום עונש כיון שהוא יודע שהעלילו עליו עלילת שקר, ופטרו מן המשפט ללא דין ודברים כלל.

בעקבות מאורע זה אמר החתם סופר את הפרוש הנפלא על הפסוק "וראית את אחורי ופני לא יראו" כפי שהובאה בתחילת המאמר.

בספר אוצרות התורה מביא עוד מעשה נפלא ממרן הרב שך שביאר כן פסוק זה: מספרים שהביאו ילד יתום מאב ואם אל מרן הרב שך שישוחח עמו ויחזק אותו בצרה שבאה עליו, אמר לו הרב שך במה אוכל לנחמך על הצרה הקשה שפקדה אותך? גם אני התייתמתי בגיל צעיר ויודע אני את צרתך הגדולה? אבל אספר לך סיפור שיוכל לחזק אותך, בהיותי בישיבה הבחורים הטובים והמצוינים כשהגיעו לגיל הנשואין היו מקבלים מהמחותן סידור מלא! מה שהיה נקרא בזמנו כל צרכי הדירה והחתונה, וכל אחד שחזר מהאירוסין היו שואלים אותו מה הבאת אתך, זה היה מושג שכל חתן חוזר עם מטען גדול לאחר אירוסיו, אמנם מספר הרב שך לילד היתום, אני כשהתארסתי לא קבלתי דירה, באותה שעה אמרו לי חברי שאעזוב את השידוך ואחפש שידוך אחר, שהרי בחור בעל שם כמוך ודאי שראוי לו לקבל סידור מלא, ועוד כיצד תסתדר ללא דירה, אבל הבנתי שהשידוך מן השמים ולכן לא בטלתי את השידוך.

והנה באותם ימים הגיעו שמועות שיתכן שתפרוץ מלחמה, וכל אחד ניסה לחשוב כיצד יעזוב את מקומו ולאן, מה יעשה עם רכושו ועוד ספקות קשות... ואני כיון שלא היתה לי דירה משלי וגרתי בדירה שכורה, לא הוקשה עלי לעזוב את מקומי וקמתי ועליתי לארץ ישראל כשכל חברי שגרו בדירה משלהם היה קשה להם לעזוב את דירתם ורכושם ונשארו לגור בפולניה.

ממשיך הרב שך לספר, שבסופו של דבר כל חברי נספו בשואה לא נשאר מהם זכר ה' ירחם, רק אני נשארתי בחיים. ואז המשיך הרב שך זצ"ל ואמר לילד היתום, לו היו

מרן הרב שך זצ"ל

שואלים אותי או את כל בחור אחר באותו העת האם לקבל דירה זה דבר טוב או לא, ללא ספק כל אחד היה אומר אין דבר טוב יותר מלקבל דירה! אולם עתה התברר למפרע שאי קבלת הדירה היה הדבר הטוב ביותר באותו זמן! כן במצבך, לחיות ללא הורים ברור לכולם שאין זה טוב, אמנם לעתיד יתברר שהכל הוא לטובה, וזהו שאמר הכתוב "וראית את אחורי ופני לא יראו".

ראוי לסיים באמרה נפלאה של מרן הגה"צ רבי אליהו לאפיאן בעל לב אליהו (שמובאת שם) שפירש את הפסוק "משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" שהנה בשניהם לגבי הרואה עצמו, אין הבדל אם הוא משגיח מן החלונות או מציץ מן החרכים, שבשני האופנים הוא רואה בשוב בין מן החלונות ובין מן החרכים, שונה הוא לגבי אלו שרואים אותם מן החלונות והחרכים, אצלם יש חילוק אם רואים אותם מן החלונות או רק מן החרכים, כי אם משגיחים עליהם מן החלונות הרי הם יכולים ג"כ לראות את הרואה כי הרואה הוא נראה, אבל אם מציצים עליהם מן החרכים אין הם יכולים לראות את הרואה. זו היא הנהגת הקב"ה בעולם, לפעמים האו מציץ מן החרכים, אנחנו לא רואים ולא מבינים כי ממנו הדברים, אבל צריך לדעת שיש מי שעומד מבין החרכים, ומנהיג ורואה בדיוק כמו מהחלונות, אצלו אין הסתר כלל, רק או לפעמים לא רואים.

יהודי עשיר, שלא שמר תורה ומצוות, אמר שברצונו לעזור לעם ישראל ואינו יודע איך. לאחרונה שמע שיש כאן את הישיבה הגדולה בארץ וחשב לשאול את ראש הישיבה לדעתו. רבינו אמר לו שברצונו לנסוע איתו לכותל המערבי, בדרך חזור שאלו אותו אדם שוב...

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל מפתיע את העשיר איך ניתן לעזור לעם ישראל

הוא ניגש לרבינו ושאלו, איך יוכל לסייע לו להקל מעליו את סבלו. רבינו השיב שיקפיד מהיום לברך על כל מה שאוכל ובפרט שיקפיד לברך בכל פעם ברכת המזון מתוך הסיודור. סבלו של רבינו נגע לליבו של אותו אדם, ולמרות מצבו הרוחני הירוד קיבל על עצמו להתחיל לברך ברכת המזון מתוך הסיודור דווקא. במרוצת השנים שינתה קבלה זו את אורח חייו, ובהמשך שב ליהדותו ונעשה לבעל תשובה גמור. אותו יהודי שמתגורר בסביבות העיר מונסי, כששמע שמתקיים הספד לזכר רבינו, בראשות בנו ראש הישיבה שליט"א, הגיע להשתתף ובסיום העצרת ניגש לספר זאת לבנו.

יהודי עשיר, שלא זכה לשמור תורה ומצוות, הגיע לבית רבינו ואמר שברצונו לעזור לעם ישראל ואינו יודע איך. הוא סיפר שעניין זה מעסיק אותו רבות, והוא הסתובב כבר אצל כל מיני "אנשי רוח" במגזר החילוני

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל

אך בסופו של דבר אינו יודע איך יוכל לתרום לטובת עם ישראל. לאחרונה שמע שיש כאן את הישיבה הגדולה ביותר בארץ, המונה אלפי תלמידים, ולכן חשב שיבוא וישאל את ראש הישיבה לדעתו. רבינו אמר לו שברצונו לנסוע איתו לכותל המערבי, בדרך חזור שאלו אותו אדם שוב, במה אוכל לעזור לעם ישראל? אמר לו רבינו: "אני מייעץ לך שתקנה לעצמך זוג תפילין, ותניח אותם מידי יום ותקרא איתם קריאת שמע". כאומר לו, אם ברצונך לזכות את עם ישראל, תתחיל בראש ובראשונה לקיים את מצוות השי"ת.

חסד בשלימות

רגישותו של רבינו לסבלו וכבודו של הזולת היתה מפעימה. כששמע על סבל ומצוקה של הזולת, ולו צרה וסבל קטנים, הדבר תפס את ליבו, לפעמים היה שואל, ומתעניין שוב ושוב, מה שלום פלוני, ולא נרגע עד שכעבור תקופה התברר לו שהעניין סודר. באחת השנים הציע רבינו בתחילת זמן אלול שכל בני חבורת הדף יכתבו חבורה. אחד האברכים שהצליח להשלים את החבורה בערב סוכות, וידע כמה ישמח הדבר את רבינו, החליט שבדרכו לבית הוריו באחת משכונות ירושלים יסע לבית רבינו, ימסור לו את החבורה וישמח אותו ביום טוב. כאשר אשתו נוסעת לבדה לבית הורים. ואכן, כשהגיע והראה את החבורה, שמח רבינו, נהנה מאוד והודה לו מאוד על שטרך במיוחד.

אותו אברך הזדרז לתחנת האוטובוס, אולם לדאבונו המתין זמן רב והאוטובוס בושש לבא מחמת חפץ חשוד, עד שהגיע הזמן שבו תנועת האוטובוסים מפסיקה מחמת החג הקרב. בינתיים

המשך בעמוד הבא >>>

"יָקֻלְבַּבְּ כָּל חָכֵם לֵב נִתְּנִי חֶקְמָה" (שמות ל"א, ו')

אחד מאברכי הישיבה סיפר סיפור מופלא. בהיותו אברך צעיר, אירע שהיה מוטרד בעניין משפחתי, וחיפש פינה שקטה להרהר בה מעט בענייניו. הוא נכנס לאתר בניה של אחד מבניי הישיבה, שהיה אז בתהליכי בניה כדי למצוא מקום שקט לשהות בו. תוך כדי שהותו במקום, נכנס רבינו למקום כדי לעקוב אחר התקדמות הבניה. האברך נבוך מעט, השעה, שעת אמצע הסדר והוא שוהה באתר בניה של הישיבה. רבינו חילצו מיד מאי הנעימות, הוא פנה אליו ושאל אם יוכל להתייעץ איתו בקשר לכמה דברים בבניה, הוא הראה לו עמודים שנבנו במקום מסוים בהיכל בית המדרש, ושאל האם לדעתו כדאי להעמידם במקום אחר, כמה שטח לדעתו נצרך לביהמ"ד וכמה לפנימייה, ועוד שאלות מסוג זה, כדי להקנות לו הרגשה טובה ולא להביכו.

כידוע, היו לרבינו קביעות וחברות רבות, גם בימי בין הזמנים. אחת החברות, שהיה מגיע מחוץ לעיר, היה מקבל ממנו את דמי הנסיעות, כששאל: מדוע עליו לקבל, הלא זכות גדולה היא עבורו לבוא ללמוד עם ראש הישיבה נענה: "הלא אתה טורח לבא וללמוד!" כאילו הוא זה שעושה טובה לרבינו בכך שהוא בא. לילה אחד הרעישו בחורים שהתגוררו מתחת לדירת מגוריו של רבינו בלי משים, והפריעו למנוחת בני המשפחה. רבינו התלבט, מצד אחד רצה להעיר להם, מאידך חשש שמא יצטערו על שהפריעו למנוחת משפחת ראש הישיבה. הוא ביקש שיכינו צלחת עם עוגות וירד לחדרם, מסר להם את העוגות ואמר להם: "שכנים צריכים להתנהג יפה אחד לשני, הנה לכם מתנה קטנה". כולם הבינו היטב את כוונתו ויחד איתה את אצילות מידותיו.

נשוא בעול עם זולתו

עבודת קודש מיוחדת היתה לרבינו בנשיאה בעול עם הזולת. כל צרה וצער ששמע נגעו לליבו. מדהים היה לראות, עד כמה נשא בעול של ענייני כלל ישראל ועד כמה הרגיש שהם נוגעים לו באופן אישי. לא אחת היה פורץ בבכי למשמע צרות שפקדו אנשים שלא הכיר, וכל שכן על צרות הכלל.

סיפר רבי מרדכי פרוש שבבחרותו, בטרם התמנה רבינו לראש ישיבה, הציע לו פעם להתלוות אליו לחלוקת צדקה לת"ח ועניים בירושלים. מטרת התלוותו, היתה כדי שיוכל לשוחח אתו בדרך בלימוד ולא יתבזבז זמן יקר. אולם לו עצמו היה לימוד חשוב ופרק של נשיאה בעול הזולת. הוא סיפר שהם היו באותו יום בעשרות כתובות וראה בחוש, איך רבינו מאושר ושמח מכך שהוא זוכה לשמח אנשים שזקוקים לעזרה בערב יו"ט.

חסד והטבה רוחניים

ככל שריחם והיטיב לאנשים שנזקקו לחסד גשמי, ריחם והשתתף בצער שמים על אחינו הטועים, שלא זכו לקיים תורה ומצוות. באחד מביקוריו בארה"ב בשנים האחרונות נתקל בו יהודי שסר מדרך השי"ת. אותו יהודי פגשו והתבונן בו, וכשראה את הייסורים שהוא עובר עד שהוא מצליח להכניס לפיו מאכל, נכמרו רחמיו.

כשבעל העסק גילה שגנבו לו ציוד הוא חשד באחד מפועליו, אבל החשוד הכחיש. שם מצלמה נסתרת וכל ערב הפעיל את המצלמה. לאחר תקופה היתה שוב גניבה, ואכן הפועל החשוד נראה היטב בסרט הצילום. כשהראה לפועל את הסרט, הוא התעלף

רבי שלמה לוינשטיין שליט"א על המוסר שמרן רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א דיבר איתו

אבל תינוק אין לו (לפי הבנתו) שום צורך בעולם. הצורך היחיד שהוא מודע אליו הוא הצורך לאכול, ולפי נקודת מבט זו, לשם מה נברא הבגד? הרי אין שום צורך נוסף בעולם, מלבד האכילה. לכן ברור שגם הוא נברא לצורך זה, ואם כן מקומו של הבגד, הספר, המשחק וכו' - בפה.

פעם כשהייתי אצל רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א, דיבר איתי מוסר וסיפר לי שפלוגי בעל עסק, גילה שגנבו לו ציוד. הוא חשד באחד מפועליו, אבל החשוד הכחיש. מה עשה? שם מצלמה נסתרת וכל ערב לפני שהלך הביתה הפעיל את המצלמה. לאחר תקופה היתה שוב גניבה, אך הפעם היה העניין מצולם, ואכן הפועל החשוד נראה היטב בסרט הצילום. כשקרא לפועל והראה לו את הסרט, התעלף הנ"ל.

אמר לי הרב שטיינמן: "וכמה פעמים אנחנו נצטרך להתעלף כשיראו לנו את מעשינו, בעולם האמת? ושם מראים גם את המחשבות..." ואז נתן לי יד ואמר לי בבכי: "אתה עוד אדם צעיר. אתה יכול לעשות מצוות ולגדול ביראת שמים, אבל אני, אני כבר זקן, עוד מעט אצטרך למסור דין וחשבון... איזה פרצוף יהיה לי שם..."

אמר לי על כך ידידי רבי חיים לביא שליט"א: "חכמי ישראל שחיים כל הזמן במחשבה על דין וחשבון שיצטרכו לתת לפני בית דין של מעלה, כשהם שומעים 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון', מיד הם מבינים שהכוונה לחשבוננו של עולם..."

אמרו חז"ל "אם הראשונים כמלאכים אנחנו כבני אדם. ואם הראשונים כבני אדם אנחנו כחמורים". והסביר רבי יחזקאל סרנא זצ"ל: "איך חמור מסתכל על בן אדם? הוא בודאי חושב לעצמו שזה לא סתם חמור, אלא חמור ההולך על שתיים. זהו חמור המסוגל לעשות דברים רבים שחמור רגיל לא מסוגל לעשות. בקיצור חמור חמורותיים..."

ואיך אנחנו מסתכלים על מלאכים? מלאך זה לא סתם כך, מלאך יכול לעוף, יכול להספיק ברגע מה שאנחנו עושים בשנה וכו'. בקיצור "סופרמן". והאמת היא שמלאך זה לא אדם משוכלל

המשך בעמוד הבא <<<

יכול להיות. רבינו נכנס לעובי הקורה והחל לברר. עלה חשד שהבחור נסע לעיר אומן באוקראינה, לציונו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב זצ"ל, אולם איך מבררים זאת, ואיך מרגיעים את האמא. למרות היותו באפיסת כוחות נכנס רבינו למשרד הישיבה והחל מתקשר בעצמו למקומות שונים, עד שכעבור זמן ארוך הצליח אמנם לברר שהבחור נמצא באומן. רבינו לא הסתפק בעצם הידיעה שהוא שם, וטרח עד שהצליח לדאוג שאנשים אחראיים יקחו עליו אחריות, ורק כשסידר זאת הודיע לאם המודאגת שהכל מסודר, למרות שיכול היה להטיל את כל הטיפול בעניין על אחרים עשה הכל בעצמו. (מתוך 'בכל נפשך')

"קל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת" (שמות ל"ד, ו')

סיפר לי ידידי רבי יוחנן דוד סלומון שליט"א שכאשר הלך בשוק הערבי של יפו עוד בשנים שטרם הקמת המדינה, היו יושבים הספר והסנדלר על שרפרפים בצד הדרך ושותים קפה. והנה, ברגע שהוא התקרב אליהם, מבטיהם הופנו לכיוונים שונים. הסנדלר הביט למטה והספר הביט למעלה, ומדוע? כי כשספר רואה אדם מיד הוא מביט אל שערותיו, וכשסנדלר רואה אדם מיד הוא רואה את נעליו.

אם תכניס לבית הכנסת נגר, הוא יאמר לך מיד מה מצב הספסלים והשולחנות. אם יכנס חשמלאי, הוא ישים לב מיד מה מצב הפלורוסנטים, וכך כל בעל מקצוע ישים לב מיד לחלק שמעסיק ומעניין אותו.

ולהבדיל בין קודש לחול, מסופר על הסטייפלר זצ"ל שפעם הלך עם יבדל לחיים טובים - בנו רבי חיים קנייבסקי שליט"א לקטוף סכך ליד הירקון. לפתע קרא הסטייפלר לבנו שיבוא

מהר. רבי חיים הגיע, והסטייפלר הראה לו את הירוקת על פני המים ואמר לו, זו כוונת המשנה: "ולא בירוקה שעל פני המים". אנשים אחרים כשבאים לירקון רואים כל מיני דברים... אבל לא את המשנה... כל אחד רואה את העולם לפי התוכן הפנימי של עצמו.

נביא עוד מספר דוגמאות:

מורי ורבי, רבי מרדכי מן זצ"ל הסביר לי פעם מדוע תינוק מכניס כל דבר לפה: אדם מבוגר, יש לו צרכים שונים, הוא זקוק לספרים כדי ללמוד, לאכול כדי לאכול, לבגד כדי ללבוש וכו'. הוא מבין שכל דבר נועד למלא את אחד מהצרכים המגוונים של האדם.

<<< המשך מעמוד קודם

זמן הדלקת הנרות קרב ובבית הוריו דאגה אשתו מאוד, מה עוד שאתו היתה תינוקת בת שנה. פלאפונים לא היו בנמצא באותן שנים, ולאשתו לא היתה ברירה אלא להתקשר מודאגת לבית רבינו, ושאלה האם בעלה היה שם ומתי יצא. רבינו ביקש את הטלפון ממי שענה, ברצונו להרגיע אותה אמר לה: שאכן בעלה היה אצלו והוא גם ראה את התינוקת החמודה. הוא הרגיע אותה שאין לה סיבה לדאגה, כך דיבר איתה למעלה מעשרים דקות! עד שהאברך הצליח להגיע לבית הוריו.

פעם בערב ראש השנה התקשרה אמא מודאגת של אחד מתלמידי הישיבה בני חו"ל, וסיפרה שהיא מנסה לתפוס בטלפון את בנה, ואמרו לה שאינו נמצא בין כותלי הישיבה והיא מודאגת היכן הוא

אב החתן גילה ממש לפני החופה, שדברים מסוימים נעשו שלא כרצונו, הוא קם והודיע: "אין חופה". מהומה גדולה התחוללה באולם...

על האדמו"ר הקדוש מזוועהיל, שהשכין שלום בית בין חתן לכלה, ומושה רבינו שהשכין שלום בין עמ"י לאביהם שבשמים

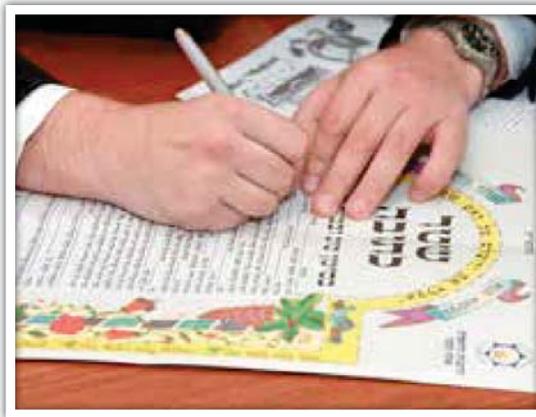
הרב מרדכי שטוב

לצרה צרורה ותיכף יחלפו ימי השמחה והאופי הזה יפרוץ החופה. עודה מדברת אל ליבה והנה חתנה מקבל שיחת טלפון, על הקו מורו ורבו האדמו"ר מזוועהיל זצ"ל ובפיו בקשה, באם יתאפשר לזוג הצעיר לבוא אליו, ישמח מאוד. תיכף עלו והתייצבו בחדרו, והאדמו"ר פותח בדברים ומסביר לכלה באריכות גדולה, למעלה מרבע שעה על גודל מעלתו של החתן במידות. עד כמה הוא ותרן, מוחל על כבודו, לא עושה "עניינים" משום דבר, מכבד, מעריך ומכיל. וכך המשיך והפריז עד שראה שקנו הדברים שביתה בליבה.

היטיב האדמו"ר לנחש את אשר הרגישה הכלה, והזדרז להפיג חששותיה, שתדע שבעלה הוא בעל מידות טובות ונוח לבריות ובמקרה הזה, התפוח נפל הרחק הרחק מן העץ.

בחטא העגל, הפרו בני ישראל את בריתם, ולאחר שהיתה ברית נישואין בין התורה לישראל, לקחו להם האחרונים עגל ועשוהו לאילם. פגיעה חמורה היתה זו, ומעתה יש לחשוש כל הימים

האם יישארו נאמנים לתורה אם לאו. מיד בא משה רבינו והפריד בין החוטאים המחטיאים, הם הערב רב, מכלל ישראל "הרגו איש את אחיו וגו'", להראות שאין קשר בין אלו לאלו. "שאור שבעיסה" קוראים חז"ל לערב רב שגרמו לחטא העגל, ובזה הם מכריזים ואומרים: אלו הערב רב, חוטאים ומחטיאים הם, אך בני ישראל טובים הם ומגיעה להם חנינה.

לפני מספר שנים נערכה חתונה בבני ברק, ובעקבות סכסוך שהתגלע בה, היא כמעט והושבתה, ולא היה חסר הרבה כדי שיהפך לאבל המחול.

אין חתונה ללא תגרה, אמרו חז"ל, אך בחתונה זו המריבה היתה קשה מנשוא. אב החתן גילה, ממש לפני החופה, שדברים מסוימים שאי אפשר לפרטם מחשש לזיהוי המדוברים, נעשו שלא כרצונו. הוא קם והודיע "אין חופה". באולם התחוללה מהומה גדולה, מתווכים רצים מהכא להתם להשכין שלום ולהשיג פשרה. הכלה יושבת המומה ובוכיה, והחתן מצידו כובש ראשו בין ידיו בבושה, וכך

נמשכה לה המהומה קרוב לשעה ומחצה עד שאב החתן התרצה והסכים לעריכת החופה.

למחרת החתונה, ישבה הכלה וחשבה בליבה שלמרות השמחה, ועם כל זה שחתנה הצעיר נראה כרגע נחמד, אך מה אם... אילו... יש בו מעט מהאופי הקשה של אביו. אם החתן בא מבית שהקפדנות וחוסר ההתחשבות המוחלט בזולת מפעפעת בו, הרי שהכניסה עצמה

<< המשך מעמוד קודם

- "בחיידר"
- "ומה אתה רוצה שאעשה למענך?"
- "הנהג, בבקשה ממך תעשה תאוונה..."
- "מה לעשות?!!"
- "תאוונת דרכים"
- "מה פתאום לעשות תאוונה?!"
- "לא יודע אני כל הזמן שומע על תאוונת דרכים, ורציתי פעם אחת לראות איך זה נראה. אז אנא ממך, עשה תאוונת דרכים..."
אומר לו הנהג: "בשום פנים ואופן לא אעשה תאוונה!"
התחיל הילד לבכות. דמעות זלגו על לחייו, וממש כבר ראו שלולית על הרצפה... אבל הנהג בשום אופן אינו מוכן למלא את הבקשה המוזרה...
בסיפור הזה, כל אחד מבין שהנהג צודק ולא הילד. אבל עלינו לדעת כי לפעמים גם אנו מבקשים מהקב"ה דברים שהם בבחינת 'תאוונה' עבורנו, והקדוש ברוך הוא שיוודע זאת, ברוב רחמיו לא נענה לבקשתנו.
רק שאנחנו לא מבינים ובוכים... אבל האמת היא שהכל לטובה! (מתוך 'מתוק האור' - הגדה של פסח)

בדיוק כמו שאדם זה לא חמור משוכלל, אלא שאנחנו עם הכלים שבידינו לא מסוגלים להבין מה זה מלאך. כלי המחשבה שלנו מסתיימים ב"בן אדם". עם כל זה שאנחנו מבינים שמלאך אינו בן אדם, אנחנו מייחסים לו כוחות של אדם כפול שבעים ושבע... במאמר הנ"ל רוצים חז"ל להסביר לנו מי היו הראשונים, מי היו גדולי ישראל התנאים והאמוראים. לכן הגדירו לנו: עם כל מה שננסה להבין בשכלנו המגושם את מעשיהם, הרי אנו חוטאים לאמת. כי אם הראשונים כמלאכים, אנחנו כבני אדם. אין לנו כלים להבין ולהשכיל מי היו ומה עשו רבותינו.

הכל לטובה

מבקשים אנו מהקב"ה שמילוי משאלותינו יהיו תמיד אך ורק לטובה. לא מה שלנו נראה טוב, אלא מה שבאמת טוב עבורנו! שכן, פעמים רבות גם שנראה לאדם כמאורע רע עבורו, האמת היא שאדרבה, הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו הביאו עליו לטובה. מסופר על ילד קטן וחינני, עם לחיים ורודות ופאות יפות שעלה לאוטובוס. פנה אליו הנהג בחיוך ושאל אותו: "חמוד, איך קוראים לך?"

- "קוראים לי יוסי"

- "והיכן אתה לומד?"

ויקצוף המלך מאד ויאמר: "מה זה כי תתעללו בי. הלא בכל אלה שמעתי מכל עבר ופינה בהפך מזה האיש הגדול". ויחרדו האנשים מאד, וישיבו אל המלך בשפל קול, ויתנצלו את עצמם הצייר והחכמים, כל אחד בחסרון ידיעת חברו...

הפולמוס המורכב סביב הסיפור המובא ב"תפארת ישראל" • משה אמת ותורתו אמת!

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ פֶּהַר סִינַי" (שמות ל"א, י"ח)
מובא בשם בעל התפארת ישראל על המשניות
(בסוף מסכת קידושין, מובא בשינויי עריכה קלים):

"מצאתי כתוב דבר נחמד, כשהוציא משה רבינו ע"ה את ישראל ממצרים, "שמעו עמים ירגזון", ויתמהו מאד על זה האיש משה, כי על ידו נעשו כל הגבורות והנפלאות האלו, ולכן התעורר מלך ערבי אחד, וישלח צייר מובחר לצייר את תמונת המנהיג הגדול הזה ולהביאו אליו. וילך הצייר ויציר תמונתו ויביאהו לפני המלך, וישלח שוב המלך ויביא ויאסוף יחדיו כל חכמי חרשים אשר לו, וישאל להם לשפוט על פי פרצוף פניו של משה כפי המצוייה, כדי לדעת תכונת טבעו ומדותיו ובמה כוחו גדול. וישיבו כל החכמים יחדיו אל המלך ויאמרו: "אם נשפוט על פי ציור קלסתר פניו של

האיש הזה המפורסם לגדול, נאמר לאדונינו כי הוא רע מעללים, בגאווה ובחמדת הממון ובשרירות הלב ובכל חסרונות שבעולם שיגנו נפש אדם המעלה".

ויקצוף המלך מאד ויאמר: "מה זה כי תתעללו בי. הלא בכל אלה שמעתי מכל עבר ופינה בהפך מזה האיש הגדול". ויחרדו האנשים מאד, וישיבו אל המלך בשפל קול התחנה

ויתנצלו את עצמם הצייר והחכמים, כל אחד בחסרון ידיעת חברו. הצייר אמר: "אני ציירתי כהוגן, והחכמים שגו בידיעתם", והחכמים גללו את כל החסרון על הצייר שלא צייר את תמונת משה כהוגן. והמלך, אשר נכסף לדעת מי משניהם צדק, נסע ברכבו ובפרשיו ויבוא אל תוך מחנה ישראל. ובבואו וישא עיניו וירא את משה איש האלוקים מרחוק וימהר ויקח את הציור, ויבט והנה כתמונתו וכצלמו כאשר ציירו הצייר, קולע אל השערה ולא יחטא, ויפג לבו ויתפלא ויתמה עד מאוד.

וילך ויבוא בעצמו אל אהל איש האלקים ויכרע וישתחוה לאפיו, ויספר למשה כל הדברים האלה אשר נעשו. ויאמר עוד: "בי אדוני איש האלקים, הנני קודם ראותי פניך פני אלוקים, אמרתי אך אולי הצייר שגה במלאכתו, משום שהחכמים שלי מפורסמים לבקיאם מאד בחכמת הפרצוף ואין דוגמתם. אך עתה אחרי ראותי כי תמונתך מכוונת אל הציור אשר הביא הצייר, לא נותר בו אשמה רק לומר כי חכמי בגדו בי וכי חכמי אליל הם וחכמת מה להם, והם אוכלי שולחני ויתעוני מאז בהבליהם".

ויען משה איש האלוקים ויאמר: "לא כן. גם הצייר גם חכמך, נפלאים הם בידיעתם וחכמתם. אולם דע לך, כי לולי הייתי בטבע באמת כפי ששמעת ממדותי, לא טוב אנוכי מבול עץ יבש. כי גם ממנו נמנעו ונחשכו כל חסרונות האדם. ואם כן כי בעבור זה אהיה יקר בעיני אלוקים ואדם. אמנם כן ידידי לא אבוש לומר לך, כי כל החסרונות אשר שפטו עלי חכמך, כולם קשורים בי בטבע, ואפשר עוד יותר מאשר שפטו חכמך, ואני ככח אמיץ הנה התחזקתי ורדיתי וכבשתי אותם עד אשר קניתי לי הפוכם לטבע שני, ולכן ובעבור זה יקרתי והתכבדתי בשמים ממעל ובארץ מתחת".

סיפור זה, לפיו משה רבינו נולד כאדם בעל מידות רעות, אך עלה והתעלה, עד שנהפך לאיש מרומם, קדוש ונעלה שאין כמותו, מפורסם בהיכלי התורה והישיבות כ"סיפור הלא-מקובל, המובא בתפארת ישראל", ורבים מתייחסים אליו בביטול וגם בזעזוע.

יסוד הדברים, שמשה רבינו ע"ה נולד בטבעו במידות רעות ופעל בעצמו לשנות טבעו הרע ולהפכו לטוב, מוזכר בהרבה מספרי גדולי החסידות.

דעות המערערים: הסיפור לא היה ולא נברא

המגיד מוילקומירר, הגאון רבי חיים יצחק אהרן רפפורט זצ"ל, יצא חוצץ נגד הסיפור המובא בתפארת ישראל והוציא לאור קונטרסים בשם 'כליל תפארת' ו'קנאת האמת', בהם האריך להוכיח את זיוף המעשה המובא על משה רבינו.

בשער הקונטרס 'כליל תפארת' הוא כותב שהסיפור הוא היפך דברי התורה שבכתב ושבעל-פה, והם גם ביזוי וחירוף לקדוש ה' וקדוש ישראל, ובהקדמתו שם כתב כי 'מצוה לטשטש המכתב בדיו כדי שיתפרסם שהוא מזויף לגמרי וגם מינות נזרקה בו'. כסיוע לדעתו מביא המחבר את דברי גדולי דורו, רבני ירושלים, מרן המהרי"ל דיסקין זצ"ל

שסבר שמעשה זה הוא מזויף, והגאון האדר"ת זצ"ל שכתב בהסכמתו לקונטרס: "שמחתי מאד כי מצאתי לי חבר וכו' בדבר אשר מעודי מאז ראיתי כן בספר תפארת ישראל, ונצטערתי מאד, וכמה פעמים געתי בהמדברים מזה, ואמרתי בקהל עם במחילה מכבוד הגאון תפארת ישראל ז"ל, לא יפה עשה בהעתיקו דברי עתק על צדיקו של עולם מספרי עם לועז עובדי כוכבים... ולפי מיעוט בקיאותי וזכרוני הדל לא נמצא שום זכר ורמז רמיזה בדבר רבותינו הקדושים זצ"ל, וחלילה להאמין בדיבה זו לחרף מערכות תפארת ישראל, ישתקע הדבר ולא יאמר".

כיצד הצייר חדר מבעד לענני הכבוד?

על יסוד הדברים שמשה רבינו נולד בטבעו עם מידות ונטיות רעות, טוענים המערערים שרואים בדברי חז"ל במקומות רבים על גודל קדושתו של משה רבינו ע"ה, כבר מיום לידתו. בגמרא דרשו על הפסוק "ותרא אותו כי טוב הוא", שבשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אורה, ועוד דרשו שם על הפסוק "ותראה את

הילד", שראתה שכינה עמו.

בזוהר הקדוש מובא שכשנולד משה ייחד הקב"ה שמו עליו, ככתוב "ותרא אותו כי טוב הוא". ועוד נזכר במקומות רבים בזוהר גודל מעלתו של משה מעת הוולדו. ובפרקי דרבי אליעזר כתב: "ראו אבותיו של משה תוארו כמלאך אלקים ומלו אותו לשמונה ימים וקראו אותו יקותיאל".

המהרי"ל דיסקין זצ"ל הוכיח שמעשה זה מזוייף ובדוי ממספר טעמים: בזוה"ק על הפסוק 'ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל', ביאר שהכוונה היא שיסתכל על פי חכמת הפרצוף על צורתם, ולפי זה יכיר מי מהם ירא אלקים ואיש אמת, א"כ אם פרצופו של אדם בעל מידות רעות נשאר כפי שהוא, למרות שהאדם השתנה לחלוטין ושינה את מידותיו הגרועות, א"כ כיצד יוכל משה רבינו להכיר על פניהם של האנשים את מהותם ומידותם? הרי יתכן שאנשים אלו נולדו עם טבע הנוטה להיות יראי שמים ואנשי אמת ולכן נראים בפרצופם סימנים של אדם כשר, אך לאחר מכן שינו את מעשיהם והשחיתו את מידותיהם ונהיו רשעים!! ואולי להיפך, צורת פני האדם הוכיחה שיש לו מידות מגונות, כפי שטוען הסיפור על משה רבינו עצמו, אך לאחר מכן השתנה ונהפך גדול ורם בענקים. אם כן, כיצד כותב הזוהר שמשה רבינו בחן את האנשים לפי חכמת הפרצוף?

עוד טען המהרי"ל דיסקין: משה רבינו ישב במחנה לוויא אצל המשכן, וכיצד יכלו המצייר והמלך הערבי להיכנס לפניו מענני הכבוד ומחנה ישראל? והלא אפילו יתרו חותן משה לא יכול היה להיכנס לתוך ענני הכבוד לפני שהתגייר, ורק שלח מכתב ע"י חץ, כמבואר במדרש, ואם כן כיצד הצליח הצייר הנכרי לחזור מבעד לענני הכבוד ולצפות בפניו של משה רבינו? זאת ועוד, הרי לאחר ירידת משה מההר זכה משה שקרן עור פניו, ובשעה שלא דיבר עם הקב"ה או עם ישראל, נאמר בתורה שמשה שם על פניו מסווה. אם כן, כיצד ראו המלך והצייר את פני משה רבינו?

ה'זכר יהוסף': הסיפור נועד לחזק אותנו!!

לפני כשנתיים זכיתי לערוך את השו"ת הנפלא 'זכר יהוסף', של הגאון הבקי העצום רבי יוסף זכריה שטרן זצ"ל, רב ואב"ד שאוול שבליטא. לשו"ת שלו, צירף רבי זכריה יוסף את חיבורו הנפלא 'תהלוכות האגדות', ובו מסביר את כל הסיפור בדרך חדשה ומעניינת. ואלו דבריו: "הונה המגיד מישרים מוילקאמיר דימה זה לכפירה, והחליט כי מסתמא מצאו באחד מהקראניקעס (ספרי כרוניקה, הכוונה לדיווח היסטורי על עובדות ואירועים בסדר כרונולוגי- שב"ג), אשר פיהם דיבר שווא, ושלא יפה עשה בעל תפארת ישראל בהעתקתו דברי עתק על צדיקו של עולם, וטרח להראות ביטול דבריו, ממה שאמר בלידת משה 'ותרא אותו כי טוב', וזה יסוד כל דבריו במאמריו, להראות ביטול הדברים שהובא בתפארת ישראל הנ"ל.

ואם היות מחשבתו רצויה לכבודו של משה רבינו ע"ה הרועה נאמן, אבל היה לו למותר להרעיש העולם על זה, ולשפוף קיתון של רותחין על בעל תפארת ישראל שהעתיקו, ואין ספק שכל הסיפור אין יסודו גם בקראניק (ספר כרוניקה- שב"ג) וכדומה, אשר רחוק מצד עצמו להיותו מזמן קדום כזה, ורק שכותב המאמר אחז בדרך מליצה, לצייר כאילו היה העניין בפועל, ולסדר אותו בדרך סיפור, וכעין משלי שועלים של רבי מאיר והרבה כיוצא בו, ובהיותו חושב שכן מהראוי להפליג במעלת בחיר האדם, שלא היה מצד יצירתו בטבע, ורק מצד שבקדושתו הכניע כל הכוחות

החומריות, להתגבר עליהם, ולהראות בזה מוסר השכל שביד כל אחד להגיע למדרגה היותר גדולה, אף שלא נולד מצד הטבע להיות כמוכרח במעשיו, וכמו שהפליגו חז"ל. ביותר אשר מי שיש לו חיוך לטעום מליצת חז"ל באגדות, יבחן שאין בזה שום מקום להתלונן על בעל תפארת ישראל, שאדרבא דבריו נאמרו בהשכל, להגדיל מעלת בחיר היצורים כפי הראוי לו, ולהלהיב לב האדם להיות כל אחד גובר על יצרו, ויזכה למעלה היותר גבוהה".

מן הראוי לסיים את הנושא בדבריו הנלהבים של גאון התורה העצום רבי זכריה יוסף שטרן זצ"ל, לפיו עלינו לדעת שאין אדם שנברא ללא יצרים ומידות אפלות. להיפך, האדם נברא בצורת החומר שהקב"ה ברא אותו, ועל האדם להתרומם, לשבור מידות רעות, לנצח את היצר. כך היא ההנהגה בכל אחד, וכאשר אנו קוראים שמשה רבינו ע"ה עבד על עצמו והשתנה לחלוטין, מקצה לקצה, הרי שיש בכך מעלה גדולה ונשגבה.

תורת משה

הרמב"ם כתב: "כל התורה כתבה משה רבינו קודם שימות, בכתב ידו, ונתן ספר לכל שבט ושבט וספר אחד נתנו בארון לעד, והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה, אלא ציוה בה לזקנים ויהושע ולשאר כל ישראל, ומפני זה נקראת תורה שבע"פ, עכ"ד. ויש להבין, שהרי אם התורה היתה כתובה עוד קודם מתן תורה, מה היה העניין שמשה רבינו עצמו יכתבנה וימסרנה לישראל. וגם אם שהתורה כצורתה הנוכחית נכתבה ע"י משה ולא קודם לכן, מפני המאורעות הרשומים בה, עלינו להבין מדוע דוקא משה כתבה ולא שהקב"ה עצמו יכתבנה וימסרנה לישראל. וכן מצינו במקומות רבים שהתורה היא "תורת משה", ויש להבין עניין זה. בספרי "דבר למועד" הארכתי בביאור הדבר, וביארתי בס"ד שמובא בחז"ל בכמה מקומות ש"משה איש האלוקים" פרושו שמשה היה בבחינת "חציו איש חציו אלוקים". והר"א בן הרמב"ם כתב שלא היו יכולים לראות את משה בלא דרגת נבואה מסוימת, מרוב מעלתו ורוממותו. וכן מצינו שכתב הרמב"ם (יסוה"ת ז, ו) שלהבדיל משאר הנביאים, משה "נקשרה דעתו לצור העולמים ולא נסתלק ממנו ההוד לעולם וקרן עור פניו ונתקדש כמלאכים". נראה שצורת מסירת התורה מהקב"ה לישראל כצורתה וכתבניתה (אש שחורה ע"ג אש לבנה שנמסרה לג'שמה בעוה"ז ולפעול בהלכותיה בעוה"ז) נמסרה דוקא בצורה זו, שהקב"ה העבירנה ע"י משה, אשר בחינתו כמי ש"חציו אדם" ו"נתקדש כמלאכים". ומסירת התורה למשה וממנו ליהושע וממנו לזקנים וכו', לא היתה סתם כך העברה בעלמא מדור לדור, אלא שסדר השתלשלות המסירה היה בדוקא, שרק משה, שהיה כה נאצל וקדוש, יכול היה לקבלה מהקב"ה למוסרה לדורות שלאחריו. וחסרון "במוסר' התורה" מביא היה לחסרון בעצם "מסירת התורה". ולזה נצרך היה שדוקא משה רבינו בעצמו יכתוב את התורה, בהיותו בר הסמכא היחיד לקבלה מהקב"ה ולמוסרה לישראל, וז"פ דברי הרמב"ם.

בכך יבוארו דברי משה להקב"ה, בפרשת השבוע, (שמות ל"ב, ל"ב): "ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", וצ"ת. ולפימשנ"ת יבואר דמחיקת שמו של משה מהתורה הקדושה ומסירתה, היא פגם בעצם מסירת התורה כצורתה, דדוקא משה, במעלתו וקדושתו המיוחדת, נועד להעביר את התורה מהקב"ה לישראל, ומחייית שמו תפגום במסירת התורה.

--- משה אמת ותורתו אמת!!!

לפני כמה שנים תקף אותי חיידק, התנחל באוזן ומאן לעזוב. טיפלו בי במסירות אבל בלי תוצאות. יום אחד ניגש אלי הפרופסור: "הרב גלינסקי, נכון שכתוב בגמרא 'שוב שברופאים לגיהנום'?"

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, על מה אנו מנצלים את הסיעתא דשמיא שלנו

ורצוצים, חסרי כל. אבדנו הכל. השתתפתי בשמחת הנישואין של גיסי, רבי יחזקאל ברוד. לכלה היתה שמלה אחת ויחידה, לשבת, ולחול, ולחתונה. לחתן היתה חליפה מרובבת ומהוהה, לא היה שייך ללכת כך לחופה. טרח ומצא חייט גוי, שתמורת שלושה מארקים פרס את כל חוטי התפירה והפך את כל האריג, מצידו השני החוצה. הכובע, פשיטא, נשאר אותו כובע. גם הנעלים לא סתמו את הפה לכבוד החתונה. אבל החליפה, לפחות, היתה "מחודשת".

ואני זוכר שרבי ניסן נימנוב זצ"ל השמיע ביקורת: "ראו במה מונח ראש של בחור, בחידוש חליפה!"...

אלו היו המושגים באותם ימים, אלו היו התביעות!

והיום, במה מונח ראשו של הבחור - והוא עוד מבקש "בינה הגיגי"...

"אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממנו" כבר סיפרנו על הרב שהתעכב בבית הכנסת, התעמק בלימודו, ולפתע שמע שמאן דהוא מסיט את הפרוכת ופותח את ארון הקודש. מתחנן ומעתי: "ריבונו של עולם, תן לי רוח הקודש!"

הרב נשא ראשו בתימהון. הבקשה

המוזרה, והקול נשמע לו מוכר. הלה סגר את הדלתות והשיב את הפרוכת למקומה. פסע לאחוריו בהדרת קודש וחרדת כבוד, והרב ראה שאכן הוא זה: הגנב של העיירה. קרא לו, והגנב נחרד. לא ידע שהרב כאן, חשב שהוא לבדו בהיכל.

ניגש, והרב שאל: "אמור נא, רוח הקודש למה לך?" כל תסכולו התפרץ: "לרב טוב. שקוע הוא בעולם שכולו אור, ואינו יודע בצערם של גנבים, במה הם מתפרנסים. האם ניסה הרב אי פעם לגשש דרכו בבית חשוך ולנחש היכן חפצי הערך החבויים?!" אילו היתה לו רוח הקודש, כמה היתה מקילה עליו את החיים!

וזה כל כך מצחיק! על דוד המלך עליו השלום נאמר: "וה' עמו" (שמואל א טז, יח), ודרשוהו: שהלכה כמותו בכל מקום (סנהדרין צג ע"ב). ובישמעאל, להבדיל, נאמר: "ויהי אלוקים את הנער, ויהי רובה קשת" (בראשית כא, כ) - שניהם קיבלו סיעתא דשמיא, למה נצלה כל אחד.

ואנו, עבור מה מנצלים אנו את הסיעתא דשמיא שלנו?!... (מתוך 'והגדת' - אלול ראש השנה)

"וַיֵּרָא כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּקִרְבּוֹ" (שמות ל"ד, י')

לפני כמה שנים תקף אותי חיידק, התנחל באוזן ומאן לעזוב. טיפלו בי במסירות, אבל בלי תוצאות. יום אחד ניגש אלי הפרופסור: "הרב גלינסקי, נכון שכתוב בגמרא 'שלכם': טוב שברופאים לגיהנום?"

כמה כעסתי על ההתבטאות "בגמרא שלכם", לכם ולא לו. ענית: "נכון, אבל במה זה נוגע אליך. תביא את הטוב שברופאים, ואסביר לו".

דוקא הבין: "אתה ודאי כועס שלא הצלחנו לרפא אותך, יש דברים שאינם בידינו".

לזה התכוונתי. אמרתי: "אתה, לא תהיה בגיהנום. כי הטוב שברופאים הוא זה שחושב שהכל בשליטתו! לכן מקומו בגיהנום!"

הכלל, באחד הטיפולים הוא חיטט באוזן, מה אומר, ייסורי תופת! בצד ישב המתמחה, עקב אחרי הטיפול. כשהסתיים, אמר: "הרב גלינסקי, אתה לא הראשון שעובר טיפול זה, אבל כולם זועקים זעקות מחרישות אוזניים. אתה היחיד שלא צעק!" אמרתי לו: "הם צעקו, כדי שאתה תשמע, והפרופסור ישמע - זה עזר להם? ודאי שלא!"

אבל אני צעקתי ועוד איך צעקתי! אבל לא צעקה שאתם שומעים, אין לי עניין בשמיעתכם.

יש צעקה בבחינת "צעק ליבם אל ה'" (איכה ב, יח). והוא שומע, ויכול לעזור, ומקוה שיעזור!"

למחרת הגיע לבקרני אדם דתי, לא מוכר. הציג עצמו: הוא שכנו של אותו רופא, בפתח תקוה. הרופא סיפר לו בהתפעלות על החולה שצעק בליבו, שיווע אל ה', והוא בא להכיר אותי.

אמרתי לו: "תראה, אני אחזור בעוד כמה ימים לביתי, לא אראה עוד את הרופא. אתה שכן שלו. ואם הוא סיפר לך, הרי זה משום שהתעורר בו זיק חבוי וכבוי. תציע לו שילמד אתך שעה בשבוע, תלבה את הזיק, שיתלהב ויאיר!"

והרופא כיום שומר תורה ומצוות!

...

כאשר דוד המלך ביקש: "אמרי האזינה ה', בינה הגיגי" (תהילים ה, ב), ניחא: היה מה לשמוע בדיבורו, וכשהביטו אל מחשבותיו והגיגיו היה במה להתבונן! את, "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', לבי ובשרי ירננו אל קל חינו" (תהילים פד, ג), "צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי" (תהילים סג, ב) - אבל אנו, אם לאמרנו - נפלאים הם. אבל כשיביטו להגיגינו - במה אנו הוגים... זכורני, לאחר המלחמה, היינו פליטי חרב מזי רעב, שבורים

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

יצא רבינו לחנות יוקרה וביקש משהיץ טוב. עובד המקום הציע במבצע: חמישים שקלים! ורבינו סירב. אמר: "למבצעים מורידים סחורה מסוג פשוט! הבא משהיץ משוכלל, זה עבור חתן וכלה!" עלה לסולם והוריד משהיץ קיטור יוקרתי

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל על רחבות הלב ועל הקמצנות שהיא מצד הטומאה

"וְאִמְלֵא אֶתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחֻמָּהּ וּבְתַבּוּנָהּ" (שמות ל"א, ג')
קרע את השטר לגזרים

"וותרן בממונו" היה רבינו. סיפר אדם שקנה את דירתו של רבינו, שבכל הזדמנות בנושא הסדרי תשלום הדירה, היה רבינו מוריד מהמחיר שנקבע מראש. נודע הדבר לאחד מבני הישיבה וגער בו, חשד שהוא זה שמבקש בכל פעם הורדה!...

פעם נצרך רבינו לסכום כסף גדול. אמר לנאמן ביתו: "בשעתו הלוויתי לפלוני סכום זה, וזמן הפירעון עבר זה מכבר. קח אתך את הפתק שמסר לי, ותשאל אותו האם יוכל לפרוע את החוב?" הלך וחזר, והושיט לרבינו את הפתק: "הוא הודה בחוב והתנצל. אמר שמצבו קשה ואין באפשרותו לפרוע."

רבינו נטל את הפתק, ובמקום לענות: "שיפרע כשיוכל", קרע את הפתק לגזרים...

"אתה לוקח מכאן מונית עד הבית!"

"הקמצנות היא מצד הטומאה", פסק רבינו. הקדושה, מעניקה עד בלי די. מידת הנדיבות של רבינו היתה הפלא ופלא. אחד מתלמידיו הלך רגלי מקצה העיר להקביל פני רבינו בחג. הגיע כמה דקות לפני השקיעה. שמח בו רבינו ואמר: "קיימת כפשוטו מצות הקבלת פני הרב ברגל. ראשית, הלכת רגלי

מרחק רב. ושנית, ברגל פירושו על רגל אחת, ביקור קצר ולעניין..." לאחר תפילת ערבית ביקש רבינו מהרבנית שטר כסף, דמי מונית לביתו. פי כמה מדמי נסיעה באוטובוס. התלמיד נבוך: "ברוך השם, איני זקוק לצדקה" טען, אך רבינו נחוש היה בדעתו: "אתה לוקח מכאן מונית עד הבית!"

וסיפור דומה מתקופת חוליו של רבינו. כשנבצר ממנו למסור את שיעורו הקבוע ביום שבת אחר הצהרים, הגיע תלמיד עם בני משפחתו לבקרו. הלך רגלי ממרכז העיר עד רחוב סורוצקין - משכנו של רבינו - על דעת לחזור כך אחר תפילת ערבית. במוצאי שבת, נתברך בשבוע טוב, ופנה לירד במדרגות. בנו בן התשע ירד בזריזות עד המדרכה ליד הבניין, ולהפתעתו שמע את קולו של רבינו: "חכו, רגע אחד!" הביט למעלה ורבינו מהמרפסת אותת בידו שימתין. עברה דקה, ואחד מבני משפחת רבינו הופיע ובידו שטר כסף למונית חזור.

דמי נסיעות לקבצן

על מה עוד חשב. באחד הימים התעניין רבינו מה מחיר הנסיעה באוטובוס. ענו, ושאלו מדוע שאל. ענה: "שוחחתי עם עני פלוני, וענה שמגיע לכאן באוטובוס מהקצה השני של העיר, לקבץ נדבות. כיון שכך, מעתה אתן לו לא פחות מהוצאות נסיעותיו!"

הבא משהיץ יוקרתי

כשהיה בדעתו להשתתף בחתונת מקורביו, לא הסתפק בעצם נוכחותו בשמחה, נהג ליתן מתנה בעין יפה. פעם הוזמן לשמחת

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל

נישואין בבית הגאון רבי אליהו שרים זצ"ל, ראש ישיבת "תורה והוראה" בתל אביב. החתונה התקיימה ביום חמישי, ובעלי השמחה הפצירו ברבינו שיאות להישאר לשבת חתן, ונאות. במוצאי שבת, פנה לרבנית ושאל: "בירת מה חסר לזוגי? והשיבה בצהלה: "משהיץ!" ביום ראשון, יצא רבינו לחנות יוקרה, וביקש משהיץ טוב. עובד המקום הציע במבצע: חמישים שקלים! ורבינו סירב. אמר: "למבצעים מורידים סחורה מסוג פשוט! הבא משהיץ משוכלל, זה עבור חתן וכלה!" עלה לסולם והוריד משהיץ קיטור יוקרתי. שילם במיטב, והרבנית הגישה לכלה. כעבור שעה, קרא רבינו לחתן והתעניין: "נו, הכלה שמחה?"

הלב תלוי בכיס...

פעם ראה אחד ממקורביו ועננה מקדירה את פניו. שאלו לסיבת דאגתו, והלה השתמט מתשובה. הבין רבינו שאינו מוטרד מרמב"ם מוקשה או סוגיה עמומה. כעבור שעה הושיט לו מעטפה תפוחה. פתחה ומצא בה סכום שהיה בידו כדי לחלצו מהמשבר הכספי אליו נקלע.

"איך הרב ידע?" שאל נפעם.

"שאלתיך לפשר עצבותך, ולא ענית. לא נותר לי אלא לשער, וירושלמי ערוך הוא (תרומות פ"ח ה"ד), רבי שמעון בן לקיש מצא את רבי יוחנן מוטרד. שאלו, וענהו: כל האיברים תלויים בלב, והלב תלוי בכיס... הבנתי, אפוא, שזו התרופה..."

החל בוכה, ורבינו ניחמו: "חלפה עונת הדמעות, מעתה, עת לשחוק!"

סיפר תלמיד רבינו, הגאון רבי יצחק ברכה שליט"א: פעם, כשיצא רבינו משיעורו הקבוע ביום שישי, ניגש אברך. פניו זעקו דוחק ומחסור. שאל שאלה בהלכות ריבית. הבין רבינו שמרוב החובות שרצו עליו, מצא רק הלוואה בריבית.

רבינו פסק לו פסוקו. משפנה השואל לדרכו, הוציא רבינו מארנקו סכום נכבד. שלח בידי. אמר: "הזדרז נא ומסור לו..."

"לא הספקתי לעיין!"

וסיפור דומה, סח הרב אליהו כהן שליט"א: פעם ניגשתי לשאול שאלה בהלכות שומרים, מסרו בידי סכום כסף לחלוקה ואבד. האם גבאי צדקה נדון כשומר חנם או כשומר שכר. רבינו, כשומעו, בירר באיזה סכום מדובר. בתנועת ידו הראה שאין הדבר חלק, ואמר: "אעיין בזה!"

למחרת, ניגש ותחב בידי את מלוא הסכום, והפטיר: "מחילה, לא הספקתי לעיין!"

"הבחור צודק!"

שוב מעשה בתלמיד מהישיבה: מנהג קבוע היה בישיבת "פורת יוסף", פעם בשנה, עורכים היו הרבנים מבחן בכתב. וכעידוד, השניים הראשונים שהצליחו במבחן מכל שיעור, קיבלו סך עשרים וחמש לירות - סכום רב באותם ימים לבחור. התלמידים התחרו ביניהם. למדו ושיננו בהתמדה.

סיפר אחד התלמידים: שנה אחת השקעתי הרבה קודם המבחן,

המשך בעמוד הבא >>>

בצר לי, פניתי אל ה'חפץ חיים' וביקשתי את רשותו ללון בישיבה. "לא ולא", ענה לי, "בחור שאינו מתאים לישיבה לשנה - אינו מתאים לה גם ללילה אחד!"

כוחו ועוצמתו של מעשה אחד...

הרב אהרן כהן

"העשיר לא ירפה והדל לא ימעיט ממוחצית השקל" (שמות ל', ט"ו)

תני ר' יוסף ג' תרומות הן: של מזבח למזבח, של אדנים לאדנים, ושל בדק הבית לבדק הבית" (מגילה כט:), ורש"י ביאר שהתרומות לאדנים ולקרבות ציבור היו ע"י מנין, והושוו בהם כולם - עניים ועשירים, לתת כל אחד מחצית השקל, אבל בשאר נדבות המשכן לא היתה יד כולם שווה בהם אלא איש איש את אשר נדבה ליבו. ר' אליהו לופיאן זצוק"ל סיפר שבאחד ממסעותיו למען הישיבה, נקלע לעיר אחת לאסוף כסף מנדיבי עם. הכל שלחו אותו לגביר

מסוים התומך ביד רחבה במוסדות תורה, ומוכן לסייע כמעט בכל פניה המוגשת אליו. למרות שהיה רחוק מדרך התורה והמצוות רחמנא ליצולן, נהג לתת לישיבות ממון רב. אך ר' אליהו החליט שלא לגשת אליו, "התורה לא תיבנה ממחלליה", אמר לעצמו, "לא אקח ממנו מחוט ועד שרוך נעל". מששמעו הסובבים את החלטתו ניסו לשכנעו להתפשר, הם חששו שאם ידע העשיר שהחרימו אותו בשל אורח חייו, יפגע מאוד ויפסיק לתרום למוסדות התורה בקהילה, וע"כ ביקשו מהרב ששבכל

אופן יעלה לביתו של הנדיב. לאחר הפצרות חוזרות ונשנות נעתר הרב לבקרו בביתו אך בליבו החליט שלא יקח מאומה.

"עליתי לביתו של הנדיב בלוויית ראש הקהילה", מספר ר' אליהו, "ועל אף שידעתי מראש על אורחות חייו, הזדעזעתי למראה עיניי, כל סממן יהודי לא היה בבית! הוא קיבלני בכבוד רב, ולמורת רוחם של מלוויי פתחתי בשאלה: "יאמר נא מר, מה לו ולישיבות קדושות? מדוע מרבה הוא לתרום מכספו למטרות שאינו מזדהה עימן, ואל ייפגע חלילה משאלתי - אני תמה, מכיון שנודע לי עד כמה מוסדות התורה המקומיים תלויים בתרומותיו, ולכן השאלה כה מציקה ונוקבת!"

הגביר חייך בהבנה ואמר: "איני נפגע, השאלה אכן במקומה עומדת. ברצוני לספר לך, כבוד הרב, סיפור מעניין שודאי תרצה לשמוע. בצעירותי, לאחר שמלאו לי שלוש עשרה שנים, שלחני אבי לראדין ללמוד בישיבתו של "החפץ חיים". פניתי אל המשגיח

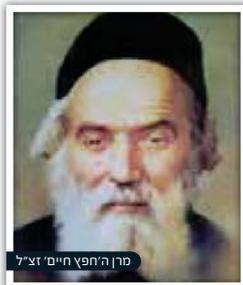
כדי להתקבל לישיבה, אך המשגיח הבחין במבטו החודר, שיצר ההתפקרות כבר כרסם בי, ועלול אני לדרדר גם אחרים. היתה זו אבחנה מדויקת, הוא סרב לקבלני לישיבה.

האמת ניתנת להיאמר - שלא הצטערתי כלל. רק דבר אחד הציק לי, הלילה כבר ירד והרכבת תצא לדרכה רק מחר בבוקר, היכן אבילה את הלילה? בצר לי, פניתי אל ה"חפץ חיים" וביקשתי את רשותו ללון בישיבה. "לא ולא", ענה לי, "בחור שאינו מתאים לישיבה לשנה - אינו מתאים לה גם ללילה אחד!"

"אם כן, אפוא, מה אעשה?!", שאלתי בחוסר אונים, "האם אבילה את

הלילה בתחנת הרכבת?" היה זה לילה חורפי קר ומושלג...

"חלילה וחס", חיבקני ה"חפץ חיים" בחום, "לא יעלה על הדעת! אמנם לא תוכל ללון בישיבה - אבל ביתי פתוח לרווחה!" הוא נטלני בידי והביאני לביתו, כבדני בארוחה דשנה והכין למעני מיטה נוחה, נשא מצעים, כרים וכסתות והפציר בי לעלות על יצועי, לישון את שנת הלילה. השינה היתה ממני והלאה. מאורעות היום הגדושים חלפו עברו במוחי. הצדקתי את קביעתו של המשגיח, ותמהתי על יחסו של ה"חפץ חיים" כלפיי. גאון וצדיק זה, שכבר הגיע לגיל שיבה, מכבדני בכבוד מלכים,

מרן החפץ חיים זצ"ל

ואני - נער צעיר, פוקר והולל, וזר לו לחלוטין.

עודני תוהה, וקול רחש נשמע באוזניי. עיני, שכבר התרגלו לחשיכה, הבחינו בדמותו של ה"חפץ חיים" הנכנס אל החדר. כסבור היה שכבר נרדמתי, הוא עמד ליד מיטתי ונשם נשימות עמוקות. קר היה בחדר, ואדים עלו מנשיפתו. "כל כך קר", לחש, "אולי עוד קר לו, לאורח". במהירות הסיר את המעיל שלגופו ושטח על השמיכה שמעלי, פרש היטב ויצא מן החדר."

בעל הבית סיים את סיפורו, ובטרקלין השתררה דממה. לאחר שניות מספר הוסיף בעל הבית ואמר: "יאמין לי רבינו, כי אותו מעיל, המאנטל של ה"חפץ חיים", עדיין מחממני - מאז ועד היום. ומכוחו מקנת בי חמימות וחיבה לכל עולם התורה והישיבות, והיא זו שדוחפת אותי לתרום ולשוב ולתרום!"

ורבינו סיים את דבריו באומרו: "מי יודע ומי יוכל לשער את השפעתו של מעשה אחד קטן. לטוב או למוטב..."

<< המשך מעמוד קודם

העיר. שאל לשלומי, ולא ענית. הפציר, ושטחתי כל שבלבי. כמה שניסה לפייס, לא הצליח. לבסוף אמר: "טוב, בא נלך יחד לחכם בן ציון!" הסכמתי. כשומעו, אמר מיד: "הבחור צודק!"

ובתוך כדי דיבור, פתח ארנקו ושלף שטר של מאה לירות, קיפל ותחב בידי, כשהוא מנחם ומעודד! היחס, ההבנה, נדיבות הלב, השיבוני לספסלי בית המדרש! אמרתי בליבי: "כזו אמת, איני עוזב את הישיבה!"

"אין ספק", הפטיר אותו תלמיד: "כל התורה שזיכני הקב"ה ללמוד

באותה תקופה ובכל החיים, הכל נזקף לזכות רבינו!"

(מתוך 'רבינו האור לציון')

ואכן הצלחתי. זכיתי להיות מבין שני מצטייני השיעור. בטוח הייתי שאזכה בפרס ראשון. מועד חלוקת המילגות היה במסיבת חנוכה בישיבה. ראש הישיבה, הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, שלחני למגדניה הסמוכה לקנות עוגות ושתייה לכבוד המעמד. בלב פועם משמחה קניתי וערכתי את השולחנות. עם סיום הדרשות, בהגיע הרגע המיוחל, הוכיתי בהלם. אחד מחברי קיבל את הפרס במקומי. פשוט, דילגו עלי! אין לתאר את רגשות האכזבה. עם אצבע מאשימה על מגיד השיעור, החלטתי לפרוש מהישיבה!

כעבור כמה ימים של העדרות וחיפש עבודה, נודע הדבר למגיד השיעור. בירר וחקר ולא מצא. יום אחד פגשני משוטט ברחוב במרכז

האם צריך ליטול ידיים לפני תפילת מוסף?

מהו הנקיון הנדרש לידיים לפני אמירת ברכה או לימוד תורה?
ומה הדין כשיש 'הפסקת מים' ולא ניתן לנקות את הידיים לתפילה?

הרב יעקב ברגמן

'מקומות המכוסים' - אסור באמירת כל דבר קדושה שהוא: ברכות, תפילה ודברי תורה, עד שינקה את ידיו; אך מותר לו לחשוב בדברי קדושה. והנוגע בצואת האף או האוזן - נחלקו הפוסקים אם דינו כנוגע במקומות המכוסים; ויש שפירש כי אף לדעת החולקים, הנוגע בתוך האף והאוזן דינו כנוגע במקומות המכוסים.

והנקיון הנדרש לידיים שנגעו במקומות המכוסים: לתפילת 'שמונה עשרה' - חובה לרחוץ במים; ולברכות ולדברי תורה - לכתחילה ראוי לרחוץ במים, אך בדיעבד די בנקיון ללא מים, כגון שפשוף הידיים בקיר או בבגד.

וידיים המלוכלכות בטיט ובבוץ: לתפילת 'שמונה עשרה' - יש אומרים שצריך לרוחצן במים, ויש שנראה מדבריו כי די בנקיון ללא מים; ולברכות ולדברי תורה - אין צורך לנקותן, אך לכתחילה ראוי לנקותן.

ומי שיש 'הפסקת מים' באיזור שנמצא בו, עליו ללכת עד מרחק של

'מיל' (1,152-960 מטר, לשיטות השונות) למקום שידוע בוודאות כי יש בו מים. והנמצא בדרך, ואין בידו מים, לא יתפלל אם ידוע לו שיוכל להשיג מים בהמשך דרכו במרחק של עד ארבעה 'מילין'. ואם קיים חשש שיחלוף זמן קריאת שמע או תפילה עד שימצא מים, או אף אם יפסיד תפילה בציבור משום כך - ינקה את ידיו ללא מים (ראה לעיל). וכן אם נזכר באמצע תפילת 'שמונה עשרה' שידיו אינן נקיות, או שנגע אז בידיו במקומות המכוסים - ינקה את ידיו ללא מים.

[ש"ע או"ח צב, ד-ז, משנ"ב יד, טו, יז, יח, כ, כא, כג, כד, כו, כז, כח, כט, רל, וביה"ל ד"ה אבל וד"ה והסיח; ביאורים ומוספים דרשו, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 34 ו-35]

בפרשת השבוע, אנו למדים על מצות קידוש ידיים ורגלים לכהנים לפני תחילת עבודתם במקדש. כותב הרמב"ן שטעמה של מצוה זו על פי הפשט, הוא שדרכן של הידיים והרגלים - במקדש, שהלכו בו יחפים - להתלכלך במגען בדברים שונים, והעומד לשרת את המלך, צריך לנקותן תחילה. ומוסיף הרמב"ן וכותב טעם למצוה זו על פי הקבלה, ומסיים, כי כטעמה של מצוה זו, כך טעמה של תקנת נטילת ידיים לתפילה. ואכן, חובת נטילת הידיים לקראת התפילה, היא אף כשלא ידוע שהן מלוכלכות.

ואין צורך לנגב את הידיים לאחר נטילת ידיים לתפילה. והנוטל את ידיו לסעודה או ל'מים אחרונים', ולא התכוון לשם התפילה - צריך ליטול את ידיו לתפילה. אולם, הנוטל את

ידיו לאחר השינה בבוקר, או הנוטל את ידיו לסעודה וכוונתו גם לתפילה - אינו צריך ליטול שנית, אלא אם כן הסיח דעתו משמירת נקיון ידיו. וכן אם נטל ידיו לתפילה אחת, ונותר בבית הכנסת, או שלא הסיח את דעתו מנקיון ידיו עד לתפילה הסמוכה לה, דהיינו שחרית ומוסף, או מנחה וערבית - אינו צריך ליטול ידיו לתפילה השניה. והנוטל ידיו ללימוד התורה, צריך לשוב וליטול את ידיו לתפילה שלאחר הלימוד, אך אם נטל לתפילה ולומד מעט קודם התפילה - אינו צריך ליטול שנית.

וכאמור, חובת הנטילה הנ"ל היא אף כשלא ידוע שהידיים מלוכלכות, אך אם יודע שהן מלוכלכות, דהיינו שנגע בידיו בגופו במקומות שדרכם להיות מלוכלכים בזיעה או לכלוך אחר - המכונים

- מה רמז ה' למשה כשהראה לו קשר של תפילין?
- מדוע נצטוו ישראל לתת מחצית השקל ולא שקל שלם?
- מהי המעלה של חכמת הלב?
- מדוע נצטוונו להוסיף לקטורת את 'חלבנה' שריחה רע?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל-10:30 בערב ★ שיחת חינם

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא
בדרך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה'
לעזרתך בכל יום בשעות הערב

הישיבה

איזה מטבע בתורה היה בשווי של 24 קרט?

חשבו שלכל זרעי עץ החרוב, בכל פרי, יש אותו משקל בדיוק. בפועל, שונים הזרעים במשקלם כמו זרעים אחרים אך כיוון שהם שטוחים, קשה להבחין בזרעים חריגים בגודלם. ולפי פירושו של האבן עזרא ש'גרה' הוא גרגיר החרוב, נמצא א"כ שכבר בתורה מצאנו מקור למשקל ה'קרט'.

המעניין הוא, שלפי זה מצאנו אף רמז לענין ה-24 קרט, כי יש האומרים שמטבע היווני סולידוס, היה ה"דולר" של התקופה הביזנטית, הוא היה מטבע יציב וחזק ששימש לעריכת עסקאות במקומות רבים בעולם. הסולידוס היה מטבע זהב טהור שמשקלו 24 קרט, כלומר משקל של 24 זירעוני חרובים. לפי פירושו האבן עזרא, ה'שקל' שהיה בימי בית שני לאחר ההוספה, אף הוא היה 24 קרט.

בתקופה מאוחרת יותר אימצו את יחידת המידה 'קרט' כדי למדוד את דרגת טוהרו של הזהב, כיום יש למושג קרט שתי משמעויות שונות: האחת - יחידת מידה למדידת משקל של אבני חן והאחרת - יחידת מידה למדידת דרגת הטוהר של זהב. כאשר אומרים שתכשיט עשוי 24 קראט זהב, מתכוונים שהוא עשוי זהב טהור, כלומר 99.9% זהב.

”מחצית השקל השקל הקדש עשרים גרה“ (שמות ל', י"ג)
בתורה כתוב שמטבע ה'שקל' מכיל בתוכו עשרים גרה, וכתב רש"י ש'גרה' הוא לשון מעה.

באבן עזרא כתב ש'גרה' הוא גרגיר של עץ החרוב, ומטבע ה'שקל' היה במשקל עשרים גרגירי חרוב. וכ"כ היראים (סי' ק"מ [שנג]): שמעתי שעשרים גרה הם עשרים גרעיני חרובין, ונקראו על שם שהבהמות גרות אותם, וכסף משקל העשרים גרעינים הוא השקל, והוא דבר מועט. והנה בימי בית שני הוסיפו על המטבעות שהיו בימי משה במדבר כמש"כ בתוס' במנחות (עז. ד"ה והשקל עשרין גרה), וכל שקל היה במשקל כ"ד גרה, דהיינו כ"ד גרגירי חרוב.

ישנה מידת מישקל הנקראת קרט - שהיא יחידת משקל באבני חן, ושווה בדיוק ל-200 מיליגרם. מקור השם הוא בזרע פרי עץ החרוב (ביוונית κεράτιον - קרטיון) ששימש בימי קדם לשקילת אבני החן. השימוש בזרעי החרוב כיחידת משקל נוצר, כיוון שפעם

אדם שלא יודע איזה חודש היום, ואין באפשרותו להוכיח זאת ולברר, ויש לפניו את כל המצוות הנוהגות במועדים - היאך ינהג למעשה?

וכ' בביאור הלכה (שם ד"ה ההולך במדבר) שה"ה אם שכח באיזה חודש עומד, או מנין הימים של חודש בניסן, סיון, תשרי וציויר זה בימים שאין הלבנה נראית וכדומה, דזה ג"כ אי אפשר לידע ולהכיר הימים טובים, ואינו יודע מתי חל המועדות, צריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע שיצאו הימים טובים. וצ"ע על דברי ה"ביאור הלכה", ממש"כ בס' פרדס יוסף כאן, שהביא את דברי הגר"א הנ"ל, ובהגה"ה שם כ' האמרי אמת זצ"ל, שהמפרשים הקשו על הגמ', (עי' מג"א סק"א) מדוע צריך לשמור שבת, ולא הולכים אחרי רוב ימים שהם חול ולא שבת, ותירצו ששבת נקראת קבוע דהיא קביעה וקיימא, ולא אזלינן בתר רוב, דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. והביא שבאדם שלא יודע אם היום יום הכפורים או פסח ושאר ימים טובים, כיון שתלוי בבי"ד שמקדשים את החודש, שוב נימא בזה שאזלינן בתר רוב, וממילא יכול לאכול חמץ כל השנה ואין עליו שום חובה לעשות את מצוות המועדים, ע"כ. [וצ"ע האם גם בזמננו שלא מקדשים ע"פ הראיה אלא נוהגים ע"פ הלוח, האם המועדים נקראים קבוע].

”ובימים השביעי שבת וינפש“ (שמות ל"א, י"ז)

בגמ' שבת (ס"ט): אמר רב הונא: היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד, חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה, ורב הונא סבר כך משום שאזלינן כברייתו של עולם. ובשו"ע (או"ח שמד, א) פסק כרב הונא, ש"ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי בקידוש והבדלה."

בס' ליקוטים יקרים (מר' ישראל דוד מילר, נדפס בסוף סערת אליהו לרבי אברהם בן הגר"א) הביא מהגר"א שד"ן זה שמונה הוא ששה ימים ומשמר את היום השביעי כרב הונא, רמזו בפסוק הנ"ל. דהנה יש לדקדק מדוע בפסוק הראשון כתוב "עולם" מלא, ובפסוק שלאחריו כתיב חסר "לעלם". אלא שבאה התורה הקדושה לרמוז דהאי "לעלם" כוונתו לעלם, פי' "העלמה", דהיינו שנעלם ממנו יום השבת כשהולך במדבר, ובכל זאת "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", פי' שבתחילה מונה ששה ימים כברייתו של עולם, ואחרי זה - "ובימים השביעי שבת וינפש" והוא כדעת רב הונא שמונה כברייתו של עולם, ע"כ.

לאיזה דבר במלאכת המשכן השתמשו עם דם של חיה טמאה הגדלה בהודו?

מובא נידון גם בהלכות ברכות לגבי ברכת בורא מיני בשמים, שבגמרא ברכות (מג.) מובא א"ר חסדא כל המוגמרות מברך עליהן בורא עצי בשמים, חוץ ממושק שמין חיה הוא שמברכין עליה בורא מיני בשמים. וכך כתב השו"ע (או"ח סי' רט"ז סעי' ב) שאם אינו לא מין עץ ולא מין עשב כמו המוס"ק מברך בורא מיני בשמים. וכתב הרא"ש (סי' לה) יש אומרים שהמושק הוא זיעת חיה, ונכון יותר שחיה ידועה היא שיש לה חטורת בצוארה ומתקבץ שם תחילה כעין דם ואח"כ חוזר ונעשה מושק, והר"ז הלוי היה אוסר לאכלו מפני חשש דם, וה"ר יונה ז"ל פירש דאפשר ליתן בו טעם להתיר ולומר דפירשא בעלמא הוא שאע"פ שמתחילה הוא היה דם לא חיישינן להכי, דבתר השתא אזלינן.

ומתאימים הדברים למה שכתב הכסף משנה, וכמו שמותר לגבי שמן המשחה, כמו כן מותר באכילה. וכדברי רבינו יונה שהביא הרא"ש כן פסק הט"ז (או"ח סי' רט"ז סק"ב) והביאו במשנ"ב (שם ס"ק ז') שמותר לתתו בקדירה להטעים בריחו את התבשיל. מדברי הראשונים כאן נראה שהסברא להתיר היא, שפנים חדשות באו לכאן, וכבר אינו נחשב דם חיה טמאה, אלא דבר חדש לגמרי. ומכח סברא זו יש שרצו להתיר את חומר הגילטין שעשוי מעצמות של חיות טמאות, שע"י תהליכים כימיים מסוימים משתנה הדבר לגמרי ונהפך לדבר אחר ופנים חדשות באו לכאן. אולם ידועה דחיייתו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל (בתשובתו שנדפסה בשו"ת ציץ אליעזר תחילת ח"ד) שהגילטין הוא אותו חומר בעצמו שנמצא בחיה, והתהליך הכימי הוא רק להפריד את שאר החומרים שנמצאים בעצמות. [וראה שו"ת אחיעזר ח"ג סי' לא, והאריכו הפוסקים בזה]

"יִאָמְרוּ קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ מִרְדְּדוֹר חֲמֵשׁ מְאוֹת" (שמות ל', כ"ג)

הרמב"ם (פ"א מהל' כלי המקדש ה"ג) כתב שהמור' שמביאים לשמן המשחה, הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכל מקום. והראב"ד משיג עליו וכותב: אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקודש דם שום חיה בעולם, כ"ש דם חיה טמאה, אלא שהמור הוא האמור בשיר השירים (ה, א) "באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמיי", והוא ממין עשב, או ממין אילן וריחו נודף.

הכסף משנה כתב ליישב את השגת הראב"ד, ש"ל שסובר הרמב"ם שכיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בושם מריח ריח טוב ביותר, למה יגרע. והנה לגבי דם החיה הזו,

מי היה גבוה בשבת יותר מאשר בימות החול?

"שָׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם" (שמות ל', ל"א)

בירושלמי שקלים (כד:). מובא, ששמן המשחה שעשה משה במדבר היה בו מעשה ניסים, שהיה בו מעט והספיק למשכן ולכליו ולאחר וכו', ולכל הכהנים גדולים ומלכי בית דוד.

בתנחומא (אמור אות ד') מובא, שדוד המלך היה נמוך מאחיו, וכאשר משחו שמואל למלך בשמן המשחה, נתארכה קומתו ונהיה גבוה מאחיו עד שאפילו המדים של שאול, שנא' עליו "גבוה מכל העם", התאימו למידתו. וז"ל המדרש שם: "הא למדת שאפילו היא אדם קצר והוא מתמנה מלך נעשה ארוך, כל כך למה, שבשעה שהיה נמשח בשמן המשחה נעשה משובח מכל אחיו".

בפרדס יוסף (במדבר כ, כו) מביא, שבהקדמת הספר נזיר השם (להר"ר שמואל הורביץ ז"ל), מביא שזקנו ר' יהושע ארוך הלוי הורביץ אב"ד פרעמיסלע, היה נקרא "ארוך", כי בכל שבת כאשר התחיל ללבוש בגדי שבת היה ארוך יותר בחצי אמה.

הסיפור המדהים של בני הזוג ברבר שנקברו עם שולחן ביתם

”ברצוני לחלק את לוח העץ של השולחן שלנו לשני חלקים, כשחלק אחד יונח בתוך קברי שלי, והחלק השני בקברה של רעייתי”

”אֵת הַשִּׁלְחָן וְאֵת פְּלִיוֹ” (שמות ל"א, ח')

קברי-שלי, והחלק השני בקברה של רעייתי, ויבוא השולחן ויכפר עלינו בבית דין של מעלה.

צוותא הייחודית של הרב ברבר זצ"ל מעוגנת בדבריו של רבינו בחיי על הפסוק 'ועשית שולחן עצי שטים' (שמות, פרק כ"ה פסוק כ"ג), וכך הוא כותב: 'ועל דרך הפשט, הוצרך השולחן בבית ד', בלחם אשר עליו להיות שורש דבר שתחול הברכה בו, וכו'. ועל דרך המדרש (תנחומא, תרומה י') ועשית שולחן עצי שיטי"ם, שלום טובה ישועה מחילה. וכן מצינו בארון ובמזבחה, כי כל הטובות האלה נכללות בה ובאות בסיבתם, גם בסיבת השולחן כי הוא מזבח כפרה לאדם, והלחם שעל השולחן הוא חשוב כקרבת על גבי המזבח כשאדם טוב-עין מיטיב ומאכיל שם העניים.

'והוא שדרשו חז"ל (ברכות נ"ה) והמזבח עץ שלש אמות וגו' וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ד' (יחזקאל מ"א, כ"ב), פתח במזבח וסיים בשולחן, אלא בזמן שבית המקדש קיים, אדם מתכפר על יד המזבח, עכשיו שאין בית המקדש קיים אדם מתכפר על ידי השולחן. ומנהג חסידים שבצרפת שעושים משולחנם ארון לקבורה, להורות כי האדם לא ישא מאומה בידו, ולא ילוננו בעמלו כי אם הצדקה שעשה בחייו והטובה שהוא מיטיב על שולחנו. ולכך אמרו חז"ל (ברכות נ"ד ע"ב) המאריך על שולחנו מאריך לו ימיו ושנותיו. עכ"ל רבנו בחיי.

מעשים רבים לבלי מספר סופרו לאחר פטירתם של בני הזוג ברבר, כשהמעשה בה"א הידיעה היה שאת כל מעשיהם אלה עשו בהסתגר גמור, ורצונם היה שהדברים לא יתגלו ויתפרסמו. אחד המעשים הנאדרים - בקודש של מרת לאה ע"ה היה בעת התאונה המחרדה שהתרחשה ביום פטירת ה'בבא סאלי' זצ"ל, תאונה שהותירה אחריה עשרות יתומים רכים. הגב' לאה החליטה לאמץ את 5 יתומיה של אחת המשפחות, ובמשך שנים הייתה משכימה מדי בוקר בבוקרו, ומגיעה לבית המשפחה בשעה 6:50, נכנסת לשם בשמחה ובשירה, ומעירה את הילדים ומכינה אותם ליציאה ללימודים בחיידר.

הגב' ברבר ע"ה לא הייתה אז צעירה לימים. מנין שנותיה הגיע ל-62 - ולמרות זאת ביצעה את מלאכת-הקודש הזו לא יום אחד, ולא יומיים; לא שבוע ולא שבועיים. במשך שנים הגיעה מדי בוקר לבית המשפחה בהתנדבות מלאה כמובן, וסייעה בגידול היתומים. בשעות אחה"צ הגיעה שוב, וסידרה את הבית וניקתה אותו, רחצה את הילדים והשכיבה אותם לישון. כך היו אנשי הדור ההוא, שהיו מוכנים להתמסר למען הזולת בצורה שאי אפשר לתאר. וכל זאת, ללא רעש וצלצולים רק האמת עמדה מול עיניהם!

(קול ברמה)

בבני ברק נפטרה אשתקד אשה צדקת ויראת השם, בשם מרת לאה ברבר ע"ה. מי שהשתתף בהלווייתה הבחין שאנשי הח"ק מניחים בתוך קברה לוח-עץ גדול. בימי השבעה שמענו מהבנים שיחי' את הסיפור המלא אודות לוח - העץ. מרת לאה ע"ה ובעלה הרב אברהם-צבי ברבר זצ"ל, הקפידו מאוד שלא לשבת אף פעם לסעודת-השבת בלי אורח עני. גם אם לא הזדמן להם למצוא עני בקרבת-מקום, השקיעו מאמצים עליונים על מנת להביאו לסעודת-השבת. הבנים מעידים ש'אף פעם לא ישבנו לסעודת-שבת בלי אורח'.

והיו האורחים הללו בצורתם ובתואר-פניהם של האורחים-של-פעם, בעירות ישראל בגלות. עניים ואביונים, שריח לא-טוב עלה מהם, ובזמן הסעודה נקטו במעשים שנפשו של אדם סולדת מהם. והיו גם כאלה שלא הסתפקו בסעודות השבת, אלא נשארו כמה ימים - ולפעמים שבועות - לאחר מכן. למרות הכל, לא התעייפו בני הזוג הצדיקים הללו, לבית ברבר, והקפידו בתמידות על הבאתו של אורח מהסוג הנ"ל, כדי 'להתפאר' בו במהלך השבת. כך היה גם בסעודות החגים, ובסעודות פורים. והנה, ביום פורים אחד, שהיה גשום במיוחד והבריות לא הסתובבו ברחובות, לא הזדמן להם בשום אופן להשיג עני שיאכל על שולחנם בעת הסעודה. מרת לאה ע"ה שיגרה את בעלה שוב ושוב אל הרחוב, אולי בכל זאת ימצא עני כלשהו, ואין. אבל היא לא וויתרה. הוציאה מארנקה כסף, וביקשה מבעלה שייסע לתחנה המרכזית בתל אביב,

שם מסתובבים מאות עניים, ויביא משם את אחד מהם לסעודה. האבא מילא את רצון אשתו, נסע לתל אביב והביא משם אורח עני, אבל כזה שכל צורתו אמרה עניות, על כל המשתמע מכך... 'עד היום אנחנו זוכרים את הרגע שבו פתח אבא זצ"ל את הדלת, ועימו העני, ואמא פורצת בשאגות-שמחה על המצוה הגדולה שהזדמנה להם. אורח זה, אגב, נשאר בביתם זמן רב לאחר פורים. כל כך היה טוב לו, שלא רצה ללכת!...

את המצוה הגדולה הזו של הכנסת-אורחים, קיימו בני הזוג ברבר, וכל משפחתם, על השולחן בסלון-הבית. והיה השולחן הזה עד למצוה שנעשתה במסירות נפש. והנה, לפני פטירתו, אמר בעל-הבית, הרב אברהם-צבי זצ"ל, שכיון שאמרו חז"ל (ברכות, דף נ"ה עמוד א') ש'כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו' - ברצוני לחלק את לוח-העץ של שולחן-המצוה שלנו לשני חלקים, כשחלק אחד יונח בתוך

האם טאבו מעכב בקניית דירה?

התשלומים הראשונים שעדיין לא קנה ונחשבים הלואה, תמורת זה נותן לקונה שימושים בדירה.

לכן הוראת מו"ח שליט"א לכתוב בחוזה שיקנה הלוקח כשיעור מעותיו, כלומר שכל תשלום יקנה חלק בדירה כפי אחוזים במחיר הכללי, ובזה יוצא מכמה איסורי ריבית, אחד שאם אינו קונה יוצא שעבור ששילם תשלום ראשון אינו מעלה את מחיר הדירה וזה אסור משום ריבית, וגם שאם נותן לקונה לגור מעט או להכניס רהיטים לפני זמן הקנין הרי זה ריבית, אך כאשר כותבים בחוזה שכל תשלום יקנה כנגדו אין חשש ריבית כיוון שלא היה הלואה אלא כל תשלום קונה כערכו, ואף אם המוכר ממשיך לגור עד תשלום אחרון אין בזה איסור שאת כל זה התנה עם הלוקח, ואין כאן הלואה.

ואם חושש מלהקנות כנגד התשלום ראשון שמא הלוקח לא ישלם עוד, ולא יוכל להיפרד ממנו, ולכן יש להוסיף שבאם הלוקח לא יעמוד בתשלומים יהיה חייב למכור את חלקו בשוויו בשעת ההחזרה, ויסכם קנס של הפרת סעיף יסודי זה בסכום גדול חד פעמי שבדרך מקח הותר לעשות קנס חד פעמי, שאינו מתרבה.

נסכם את ההלכות בקיצור

א. מועד הקניה בנדל"ן

יש אומרים שנדל"ן אינו נקנה אלא ברישום בטאבו, אבל רוב הפוסקים חולקים וסוברים שאין הטאבו מעכב, ובפרט בארץ ישראל שיש הרבה ישובים שלא רשומים בטאבו, וכתב השבט הלוי (ח"ט סי' ש"ו) שהקנין בפועל בשעת מסירת המפתח ואם אירע נזק בדירה מקודם, הוא באחריות המוכר, ואם מסר את המפתח לפני תשלום אחרון הרי זה מודיע שהקנה לו בחלק מן הכסף והשאר הלואה, ואין הטאבו מעכב, ומעשים בכל יום יוכיחו.

ב. ביטול היתר מכירה בשביעית

מכירת קרקע לנכרי בשמיטה אינה מועילה להפקיע מקדושת שביעית וכמו שהאר"י החזו"א בשביעית, יש בזה צד שלגבי הגוי דנים כדיני ערכאות שאינו קונה ללא טאבו.

ג. ריבית בחוזה מכירת דירה

בכל חוזה מכירת דירה ראוי לפרש שקונה כשיעור מעותיו, כדי להינצל מריבית, והנה הרבה שאלות ופרטים יש בכל חוזה שיש בהם איסור ריבית, כגון קנסות והצמדות במידה ומעכב את מועד התשלום, וכן שאינו מעלה את המחיר, ובפרט כשקונה מקבלן והדירה אינה מוכנה, כאשר בחוזה רגיל יש לפחות שלוש שאלות של ריבית: 1. קנסות 2. שמירת המחיר

3. מגורי הקונה ושימושיו בדירה לפני מסירת החזקה. ויש חוזים מקבלנים שיש בחוזה אחד 17 תנאים! האסורים בריבית, לכן חובה לצרף לכל חוזה שטר היתר עיסקא, ולציין בתוך החוזה שכפוף להיות עיסקא המצורף לו, כיון שבכל חוזה נכתב שהוא מבטל כל הסכם אחר שמחוץ לחוזה זה.

ליעוץ ובדיקת חוזים בחינם ניתן לפנות בכל יום בין השעות 2-3 בצהריים לטל': 0504134372, או בפקס 15389791445 בכל שעות היממה, כמו"כ ניתן להשיג שטרות היתר עיסקא.

אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ומלכא אמר לא ליקני ארעא אלא באיגרתא, הנה בזמננו ע"פ החוק מכירה וקניית דירות מתבצע ע"י רישום בטאבו, וננסה לבאר את השיטות האם אכן הרישום בטאבו מעכב את הקניה ע"פ דין תורה, ולברר את ההלכה בעזה"ש"ת, ואת ההשלכות הנובעות מזה לדיני ממונות וגם לרבות הלכות שמיטה והלכות ריבית.

דברי הגרש"א

הנה הגרש"א אויערבאך זצ"ל ערך בזה דעות הפוסקים בהרחבה בספרו מעדני ארץ-שביעית (סי' י"ח), תחילה הביא דעת הדברי אמת (סי' י"ב), בשם מהר"י באסן דאינו קונה בלי רישום חוקי, מתרי טעמי, האחד שדינא דמלכותא דינא, והשני שלא סמכה דעתו של הלוקח והוכיח מסוגייתנו.

והביא הגרש"א אויערבאך זצ"ל דעת הרבה אחרונים שלא חששו לדינא דמלכותא, ואם פירש הלוקח שניחא ליה לקנות וסמכה דעתו קונה. נוכל זה דן הגרש"א לגבי מוכר קרקעו לנכרי בשביעית אם מועילה המכירה לענין דיני שביעית בזמן שלא נרשם בטאבו

מכירת קרקע לגוי בשביעית

החזו"א שביעית (סי' כ"ז סק"ז) כתב שאין לחוש למכירה לגוי ואינו כלום אף לקולא לענין שהפירות קדושים בקדושת שביעית בתורת ודאי ואינם חייבים במעשר. כיון שלא נמסר בטאבו ואם היה הערבי תובע לקיים את המקח היו אומרים לו כך דינכם שבלא טאבו לא קונה. והובא בדרך אמונה פ"ד משמיטה ס"ק ר"ג, ובחלק חו"מ ליקוטים סי' ט"ז סק"ח כתב החזו"א שאם יהודי מכר לגוי שדה בכסף ושטר ולא רשם בטאבו, נחש בשדה של גוי לענין מעשרות, וסיים שלכן מועיל מכירת מקומות החמץ שמוכרים כבר ב"ג שלא יתחייבו לבודקם, ולענין מעשה ששמעתי ממו"ח הגר"י פרידמן שליט"א אב"ד בב"ד דהגר"נ קרליץ שליט"א שדברי החזו"א בב"ק הם נכתבו לאחר דבריו בשביעית, ונקטינן לעיקר שהטאבו אינו מעכב את המכירה, ומה גם שבמציאות של זמנינו ישנם שטחים גדולים במדינה שדירותיהם ללא טאבו.

והדבר נוגע מאוד בכל מכירת דירה, "אם קרה נזק בשלב שאחר התשלומים ולא רשמו עדיין בטאבו אם זה ברשות המוכר וחייב לתקן או הקונה חייב לתקן".

ריבית במכירת דירה

עוד נוגע הנידון לענין איסור ריבית, שבכל מכירת נדל"ן בדרך כלל התשלומים מחולקים לשלוש או יותר, והנה כששילם הלוקח תשלום חלקי אסור למוכר לתת לו לגור עד שיקנה בקניין גמור שאם יגור יוצא שבשכר מעותיו נותן לו לגור, וזה תלוי מהי שעת הקנין, האם חתימת חוזה נחשב קנין בתנאי שיעמוד בו ויקיים את תנאי התשלום בחוזה, או מסירת החזקה בדירה שנותן לו את המפתח בתשלום אחרון, או ההעברה בטאבו.

ולמעשה נקטו הפוסקים שאין הטאבו מעכב, וכפי שקבלתי ממו"ח שליט"א חתימת החוזה נחשבת התחייבות למכור, אך הקנין נעשה במסירת החזקה בדירה אם לא פירשו אחרת.

נמצא שכל קניית דירה אם מרשה המוכר לקונה להיכנס לפני תשלום אחרון או להיכנס כדי לשפץ אסור משום ריבית, שעבור

בחר לך

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה הגדולה

להלן מגוון אפשרויות התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח מסלול 5	מתנה בשווי 533 ש"ח מסלול 4	מתנה בשווי 514 ש"ח מסלול 3	מתנה בשווי 508 ש"ח מסלול 2	מתנה בשווי 320 ש"ח מסלול 1
בטוחה ע"ס 25 ש"ח לחודש אפריל תודשים סה"כ 450 ש"ח	בטוחה ע"ס 25 ש"ח לחודש אפריל תודשים סה"כ 414 ש"ח	בטוחה ע"ס 20 ש"ח לחודש אפריל תודשים סה"כ 360 ש"ח	בטוחה ע"ס 20 ש"ח לחודש אפריל תודשים סה"כ 360 ש"ח	בטוחה ע"ס 20 ש"ח לחודש אפריל תודשים סה"כ 240 ש"ח
מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בנכר אחד 'דרשו' גביע יקרתי מנקף כף הגשה לעוגה מנקף סכין לחלות מנקף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בנכר אחד 'דרשו' הספר החדש 'מועד לדוד' כף הגשה לעוגה מנקף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים סכין לחלות מנקף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' הספר החדש 'מועד לדוד' סכין לחלות מנקף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח	מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בווצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

מתנה

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך:
 1.700 ש"ח. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה.
 וגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

מתנה בשווי 1.702 ש"ח
 מסלול 10

בתרומה ע"ס 46 ש"ח לחודש 24X חודשים
 סה"כ 1.104 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
 ספר 'הפני חיים'
 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
 קערת ליל הסדר מקסף בשילוב עץ
 גביע יוקרתי מקסף
 כף הגשה לעוגה מקסף
 15 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח
 מסלול 9

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
 ספר 'הפני חיים'
 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
 קערת ליל הסדר מקסף בשילוב עץ
 10 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח
 מסלול 8

בתרומה ע"ס 59 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 780 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
 ספר 'הפני חיים'
 ספר 'דרש דוד מועדים'-9 פסח
 קערת ליל הסדר מקסף בשילוב עץ
 10 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
 מסלול 7

בתרומה ע"ס 55 ש"ח לחודש 26X חודשים
 סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
 ספר 'הפני חיים'
 הספר החדש 'מועד לדוד'
 גביע יוקרתי מקסף
 כף הגשה לעוגה מקסף
 סכין לחלות מקסף
 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
 מסלול 6

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 גביע יוקרתי מקסף
 4 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

האם יש דרך להכשיר את המיקרוגל לפסח?

ואיך מכשירים כיריים ופלטה חשמלית

כיריים

חצובות - היינו המסגרת שעליה עומדים הסירים, כתב הרמ"א (סימן תנא ס"ו) שצריכה ליבון. וכתב המשנ"ב (שם) לפי שלפעמים נשפך עליה תבשילים של חמץ, ונבלע בהם טעם החמץ ע"י האש. והכלל הוא "כבולעו כך פולטו" הכשרתו בליבון. אמנם כבר כתבו האחרונים שלכתחילה למי שהאפשרות בידו, שיקנה כיריים מיוחדות לפסח. ומי שאין באפשרותו לקנות חדש, יעשה ליבון קל ולאחר מכן יכסה בנייר אלומיניום עבה. ובני ספרד מקילים בהגעלה. **מבערים** - שמהם יוצא האש, מצוי שנשפך עליהם תבשילים של חמץ, יש לנקות היטב את כל הנקבים ולאחר מכן להדליק את האש בלהבה עד שיתחממו היטב.

משטח הגז [שמתחת המבערים] - די בהגעלה. ויכסה היטב בנייר אלומיניום.

כפתורי הגז - יש לנקותם היטב, כיון שמצוי בחריצים לכלוך ממאכלי חמץ. או יחליפם בחדש. **מיקרוגל**

מסקנת הפוסקים, שאין מועיל להכשיר מיקרוגל לצורך השימוש בו בפסח. ואף שיש מי שמיקל להכשיר מיקרוגל, מכל מקום בזמנינו שהכלים בזול, מנהג העולם להדר לקנות חדש לפסח. וכן הדין לענין תנור אפיה שקשה להכשירה לפסח כדת וכדין. ויש מי שמיקל.

פלטה חשמלית

ההוראה למעשה היא, להדליק את הפלטה וכשהיא מחוממת היטב לערות עליו מים רותחים, ולכסותה בנייר אלומיניום עבה שלא יקרע ע"י הנחת הסירים. וכאשר שכח להכשירה קודם החג ונזכר בחול המועד וכעת צריך אותה לשבת, מועיל לעשות כנזכר לעיל אף בחול המועד. כן העלה הגר"ש וואזנר בקובץ מבית לוי.

לקראת שבת מלכתא

ניתן להשיג את העלון 'לקראת שבת' בגירסה המודפסת, במוקדים ברחבי הארץ כדלהלן:

ירושלים

- גל פז' - רח' מלכי ישראל 5 גאולה.
- ישיבת מיר בבנין המרכזי - רח' בית ישראל 3.
- ספרי 'אור החיים' סנטר - רח' חבקוק 2 מא"ש.
- פיצוחי כהן - רח' חזון איש 28 רמת שלמה.
- משרד 'דרשו' - רח' הקבלן 45 הר נוף.

בני ברק

- גל פז' רח' רבי עקיבא 88.
- היימיש סלולר במרכז ב"ב:
- רח' חזו"א 23.
- רח' ירושלים 22.
- רח' עזרא 32.
- ספרי 'אור החיים' - רח' נחמיה 28.
- פוטו ציון - רח' רבי עקיבא 144.

בית שמש

- ספרי 'אור החיים' - רח' נחל ניצנים 3.
- ישיבת "תורת חיים" - רח' אור שמוח 17.

ביתר

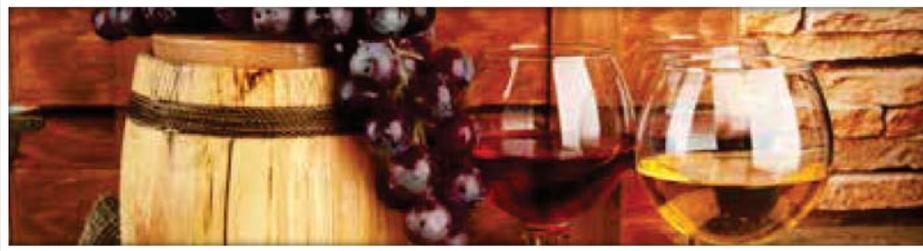
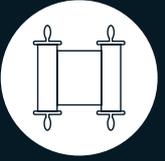
- ביהמ"ד קארלין - רח' פחד יצחק 5 גבעה B.
- שטיבלאך אלאמין - רח' נדבורנא

קרית ספר

- מקווה אבני נור - רח' אבני נור 18.
- ישיבת 'אחינו' לצעירים - רח' נודע ביהודה 40.
- חנות 'הכל בו לשבת' - רח' מסילת יוסף 7.
- רח' שערי תשובה 4 (ישיבה).

אלעד

- ישיבת הר"ן - רח' יהודה הנשיא 9.
- ביהכנ"ס מאור שרגא - רח' אבן גבירול 24.

מהי כמות המים שניתן להוסיף ליין בזמננו?

באילו מקרים לא מברכים על שתיית מים? והאם הזנה מלאכותית מחייבת בברכה?

תוספת מים ביין ובמיץ ענבים

- יין ש'מזגוהו' במים, דהיינו שערבו בו מים - ברכתו 'הגפן', כל עוד טעמו וריחו כשל יין, ובתנאי שכמות המים שערבו בו היא ביחס המקובל באותו המקום למזיגת יין.
- בדורות האחרונים נחלש טעם היין, והפוסקים נחלקו בנוגע לכמות המים שניתן להוסיף: יש שכתבו כי אף כשהיין מהווה רוב בתערובת, יתכן שאין די בכך; יש שכתבו, שניתן להוסיף עד שהמים יהוו שליש מהתערובת; ויש שכתבו כי די בכך שהיין מהווה רוב בתערובת.
- מיץ ענבים - נחלקו הפוסקים אם ניתן 'למוזגו' במים.

ברכה על מים

- ברוב המאכלים והמשקאות, קיימת תמיד הנאת החיך והגרונ, ולכן יש לברך עליהם גם כשאינו רעב או צמא, אולם, המים - אין בהם טעם, ולכן אין לברך עליהם אלא כשמרווה בהם את צמאנו.
- השותה מים רק לשם סיוע בבליעת מאכל או תרופה, להפגת מרירות של מאכל מר או תרופה מרה, למניעת כאב ראש, או לשם לחלוח הגרון בשעת הרצאה - לא יברך.
- משקה 'תה' ללא סוכר - יש אומרים שדינו כמים לענין ה'נל', משום שאין הנאה בשתייתו; ויש אומרים שכל משקה שיש בו טעם כלשהו, ואינו מוגדר כמים, אין דינו כמים.

ברכה על אכילה שלא כדרכה ושלא לשם אכילה

- כל מאכל שאדם אוכל לשם רפואה, חייב לברך עליו, כיון שנהנה בשעת אכילתו כדרך האוכלים. וכן תרופה שמעורב בה חומר מתוק, או שמצופה בחומר מתוק - צריך לברך לפני נטילתה.
- אדם שכופים אותו לאכול נגד רצונו - נחלקו הפוסקים אם מברך, אך אם מדובר באכילת מצוה, יתכן שצריך לברך לכל הדעות, כיון שבתוך תוכו חפץ כל יהודי לקיים את המצוות.
- האוכל מאכל שאפילו מעט ממנו פוגע בבריאותו, כגון מי שיש לו 'אלרגיה' למאכל מסוים, ואף מעט מאד ממנו גורם לו לחולי או אף לסכנה - אסור לו לברך, כיון שעובר עברה באכילתו.
- חולה שמזונו מוחדר באמצעות צינור לקיבתו ('גסטרוטום') - יש אומרים שפטור מברכה, כיון שאין זו דרך אכילה; ויש אומרים שיתכן שחייב בברכה, וכי ראוי שישתדל למצוא מי שיוציאנו בברכה.

ברכת שקדים מסוכרים ומצופים

- בשקדים מסוכרים, הסוכר טפל לשקד, ואין לברך אלא 'העץ'; ואף אם מוצץ תחילה את הסוכר ואחר כך לועס את השקד.
- האוכל שקדים המצופים בשוקולד - אם כוונתו בעיקר לאכילת השקד, יברך 'העץ'; ואם כוונתו בעיקר לציפוי, יש אומרים שיברך 'שהכל'; ויש אומרים שאם נפח השקד גדול משל הציפוי, יברך 'העץ'.

ברכה על פרי חי ומבושל

- פירות, ירקות, ירקות עליים וקטניות, ניתנים לאכילה בצורות שונות: חי, מבושל, מאוּדָה, מטוגן, אפוי, כבוש ועוד; ואין לברך עליהם 'העץ' או 'האדמה' אלא בצורה שרוב בני האדם אוכלים אותם.
- על פי האמור: בצל ירוק וחסה, האוכלים חיים מברך 'האדמה'; ומבושלים - שהכל; ולעומת זאת - קולרבי, עלי סלרי, פטרוזילה ושמיר, האוכלים חיים מברך 'שהכל', ומבושלים - 'האדמה'.
- דוגמא נוספת על פי האמור: קטניות יבשות, כגון שעועית וחמוס, שהתרככו מעט על ידי השרייה במים, וראויים לאכילה - ברכתם 'שהכל'; ולאחר בישול, קלייה וכדומה - ברכתן 'האדמה'.

באיזה אופן מותר להסתרק בשבת?

והאם מותר להכך בשערות הזקן?

הרב משה גרין

גזיזת צפרניים ותלישת שיער היא בכלל מלאכת 'גוזז'. וכשעושה זאת בידיו או בשיניו, האיסור הוא רק מדרבנן, כיון שדרך עשיית מלאכת הגזיזה היא באמצעות כלי. וכשמסיר שיער על ידי משחה, נחשב כמסיר באמצעות כלי.

צפורן שהחלה להתלש ועדיין לא נתלשה לגמרי, או שגזז מערב שבת את צפורניו ונשארו קצוות תלויים - אם החלק התלוש הוא רוב הצפורן והוא גורם לו צער, יש אומרים שמותר להסירו בידיו או בשיניו.

ואסור מדאורייתא לסרוק את שער הגוף במסרק, משום שבשעת הסריקה נתלשות שערות. אבל מותר לסדר שער מעט במברשת

רכה, אשר אין זה קרוב לודאי שייתלשו שערות מחמתה; ויעשה זאת במברשת המיוחדת לשבת. ויש שסובר שגם זה מותר רק בכלי שאינו מיועד לסירוק, כגון מברשת ניקוי.

וכן מותר להפריד שערותיו באצבעותיו, ולחכך בראשו ובזקנו ובעיניו, ואף אם נשרו שערות לא עבר בזה איסור, שהרי אינו מתכוון לכך ואין זה קרוב לודאי שיתלשו שערות. ויש להקפיד שלא להסיר תחבושת ו'פלסטר' המודבקים על הגוף במקום שיער, אם קרוב לודאי שיתלשו שערות.

[שו"ע שג, כז, משנ"ב פה-פה, ושעה"צ שם עח; ביאורים ומוספים

דרשו, 67-68; שו"ע שכת, לא, וראה משנ"ב שם צט; שו"ע או"ח שמ, א,

ומשנ"ב א-ב; ביאורים ומוספים דרשו, 1; ארחות שבת יז, ה, והע"ח]

האם שייך איסור סוחט במיץ שיצא מעצמו?

ובאיזה סכין כדאי להשתמש כשחותך תפוז בשבת?

על כך ועוד בפרק שלישי זה מהלכות סוחט ובו דיני משקין שזבו

הרב יצחק פוליטנסקי

במשקה היוצא מהם, יחול גם על פירות אלו הגזירה דרבנן שמא יסחוט ואסורים.

שקית עם ענבים

שקית ובה אשכול ענבים, גם כשמיועדים רק לאכילה בכו"ז

אם זב מהם מעט מהמיץ אסור לשתותו, גזירה שמא יבוא לסחוט, כיון שבענבים וזיתים החמירו מהטעם דלעיל.

חשש סוחט בחיתוך פירות לסלט

כאשר חותך פירות שיש בהם מיץ עבור סלט פירות וכדו' יזהר שלא ללחוץ עם הסכין על הפרי בחוזקה כדי שלא יבוא לידי סחיטה, וכדאי להשתמש לחיתוך זה בסכין חדה כדי להימנע מכך.

מיץ הנשאר מחיתוך פירות אלו

מיץ הנשאר בצלחת לאחר החיתוך מותר לשתותו ואין בהם 'גזירת משקין שזבו' וכן המיץ שנשאר לאחר שאכל את סלט הפירות מותר לשתותו אף שזב מהפירות לאחר החיתוך, כיון שנוזלים אלו באו מיד עם יציאתם לתוך האוכל - הפירות ולכן מותרים.

(התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין

לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

משקין היוצאין מאליהן ללא סחיטה

בנוסף לאיסור סחיטת פירות בידים, הוסיפו חכמים גזירה גם במקרה שבו הפרי לא נסחט ממש, אלא יצאו ממנו חלק מהנוזלים מאליהן ללא פעולת האדם כלל, שגם בכך גזרו חכמים לאסור להשתמש במיץ זה מחשש שמא יבוא לסחוט פרי בידים. נוזלים אלו נאסרים עד למוצ"ש ונחשבים למוקצה לעניין טלטול וכדו'.

אך חילקו חכמים באיסור המשקין

שזבו, בין סוגי הפירות השונים,

כאשר מדובר על זיתים וענבים שאיסור סחיטתם הוא מדאורייתא כיון שנחשבים כעומדים תדיר לסחיטה, המשקה הזב מהם נאסר בכל מקרה ואפילו כשעומדים בביתו לאכילה ולא לסחיטה, ובפירות וירקות אחרים יש הבלד לאיזה צורך הביאם לביתו,

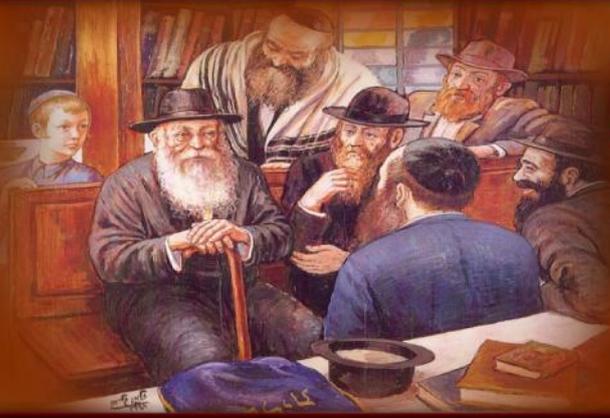
שכאשר ייעדם לאכילה אין כל איסור במשקה הזב מהם מעצמם כיון שלא גזרו חכמים בכך, אך כשהביאם לצורך סחיטה ושמח

גליון רמ"ח
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

סיפורי חז"ל

וינחם ה' על הרעה אשר
דבר לעשות לעמו

בשעה שעשו ישראל העגל עמד משה ומפייס את הקב"ה שימחול להם, אמר הקב"ה משה כבר נשבעתי "זובח לאלהים יחרם" ודבר שבועה שיצא מפי איני מחזירה. אמר משה ולא נתת לי הפרה של נדרים ואמרת לא יחל דברו? הוא אינו מוחל אבל חכם מוחל את נדרו בעת שישאל עליו, וכל זקן שמורה הוראה אם ירצה שיקבלו אחרים את הוראתו, צריך הוא לקיימה תחילה, ואתה צויתני על הפרת נדרים, דין הוא שתתיר את נדרך כאשר צויתני להתיר לאחרים. מיד נתעטף בטליתו וישב לו כזקן, והקדוש ברוך הוא עומד כשואל נדרו. אמר הקדוש ברוך הוא תוהא אני על הרעה אשר דברתי לעשות לעמי. אותה שעה אמר משה מותר לך, מותר לך, אין כאן נדר ואין כאן שבועה.

(שמו"ר מ"ג - ד')

נדבת ידידינו היקר

ה"ר יצחק הרטמן הי"ו

לרגל השמחה במעונו שבת עליה לתורה

של בנו החתן **אברהם יהודה הי"ו**

יזכו לדורות ישרים ומבורכים

תוך שמחה עונג ונחת מכל יוצ"ח

פרשת השבוע

זה יתנו (ל' י"ג)

מסופר על רב אחד שביקר פעם את הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א, ונתגלגלה השיחה ביניהם על המצב החומרי של היהודים, והרב שאל את רבי מרדכילה מה לעשות עם העולם? בני ישראל צריכים פרנסה והדור הולך הלוך וחסור, והפרנסה לקויה מאוד. השיבו הצדיק אין עצה אלא לעשות תשובה, כי תחת כסא הכבוד יש אוצר גדול של כסף, והראיה ממחצית השקל כמו שנאמר במדרש תנחומא (כי תשא סימן ט' ט') אמר רבי מאיר כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא הכבוד והראוהו למשה, ואמר לו "זה יתנו" כזה יתנו, ועל התשובה הרי אמרו בגמרא (מסכת יומא דף פ"ז א') גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, וכשכבר יהיו אצל כסא הכבוד יוכלו בנקל לקחת גם מהכסף של האוצר הגנוז שם.

ראה קראתי בשם (ל"א ב')

הביא לו ספרו של אדם הראשון והראה לו כל הדורות שהן עתידין לעמוד דור דור ומנהיגיו (שמות רבה מ' - ב'). שאל הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א לשם מה הוצרך להראות לו את הדורות

תחילה ואחר כך את המנהיגים? והשיב, תארו לעצמכם שהיו מראים למשה רבינו את נפתלי מרופשיץ כרבי, היה נרתע לאחוריו ואומר, גם נפתלי מנהיג? גם הוא רבי? לפיכך הראו לו קודם את הדור כדי שתנוח דעתו, לדור שכזה מתאים גם נפתלי להיות מנהיג.

ושמרו בני ישראל את השבת
(ל"א ט"ז)

מסופר על הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א. שכאשר קיבל פעם מכתב מעיר מסויימת ובו בשרוהו שנוסדה שם חברת משמרת שבת, פרץ בבכי. משנשאל לפרש בכייתו. והלא מן הראוי להרגיש סיפוק כשיהודים מתארגנים לשם הגנה על השבת. השיב הצדיק: כשתראו אדם עובר ליד בית ונותן עינו עליו, ומשבח לבורא העולם שבראוהו שלם באיבריו, מעצמכם תבינו כי הבית הזה הוא בית של נכים, שבו מאושפזים אנשים בעלי מומים, קטעים, גדמים ועיוורים רח"ל. כך כאשר אנו רואים שנוסדה חברה לשמירה על השבת, עלינו להסיק שהאנשים בעיר זו הינם בבחינת בעלי מומים ביחס לשבת. והרי זה בבחינת בית חולים גדול למחללי שבת. ועל זה ראוי לבכות.

צמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 6:26 ת"א: 6:28 ר"ת: 7:06

פרשת כי תשא - פרה

זמני כניסת השבת

ירושלים: 5:13 ת"א: 5:28

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך

מן השמים הראו לו, לבעש"ט הקדוש ויע"א שיש בעולם אדם אחד העובד את ה' בכל יום באהבה ובמסירות נפש אף יותר משעושה זאת הבעל שם טוב. השתוקק הבעש"ט להכיר את האיש, לשהות במחיצתו ולראות את דרכו בעבודת ה'. אך היכן מוצאים את היהודי הזה? השתדל הבעש"ט למצוא את מקום מגוריו ולא עלה בידו. או אז אמר הבעש"ט בלבו: "אסור לדחוק את השעה, שכן כל הדוחק את השעה - השעה דוחקת", החליט איפא להסיח דעתו מיהודי זה ולהמתין בשלוח עד שיגיע הרגע והוא יזכה לראות את האיש העולה עליו בעבודת ה'.

והשעה לכך הגיעה. במוצאי השבת האחרונה של חודש אלול, בעת שמתחילים לומר "סליחות" אמר הבעש"ט את הסליחות בהתלהבות עצומה, וכשסיים, בסוף האשמורת השנייה, ציוה לרתום את הסוסים למרכבה ובלוית תלמידיו הנאמנים יצא לדרך.

על דוכן העגלה ישב העגלון והחזיק במושכות, וכשהחלו הסוסים ללכת - הניח את המושכות מידי ופנה אל יושבי העגלה, בתוך העגלה ישבו הנוסעים מחרישים ובעיניהם עקבו אחר הסוסים הדוהרים, הללו לא דהרו, כי אם עפו מאליהם כנשרים.

כל שעות הלילה נמשך המסע המופלא הזה: ערים התחלפו בכפרים, שדות בהרים - דומה שהדרך קופצת להם, לנוסעים. כשעלה השחר עצרו הסוסים, כאילו על פי אות, אותו מקום עצרו היה שדה שהשתרע למרגלות הר. נוסעי העגלה כלל לא הכירו את המקום, ועד שהאיר היום לא העיזו לעזוב את העגלה. כשהאיר היום התבוננו הנוסעים על סביבותיהם ונוכחו כי השדה בו הם נמצאים ירוק ורענן הוא, ועליו שכבת טל מנצנצת, ריח נעים עלה מן השדה, ובמרחק הבחינו האנשים בבני צאן הרועים באחו.

בדומיה ירדו הנוסעים מן העגלה, בטל השדה נטלו ידיהם, אחר התעטפו בטליתותיהם והתעטרו בתפילין והחלו להתפלל תפילת שחרית כוותיקין. בתום התפילה פילח את השדה קול תקיעת שופר, מופתעים נשאו בני חברתו של הבעל שם טוב הקדוש את עיניהם למקור הקול - והנה על ההר שלצד השדה, עומד אדם עטוף באדרת שעירה ובידו שופר, לקול תקיעות השופר התקבצו ובאו בני הצאן אשר בשדה, עדרים עדרים באו, וכולם התייצבו בסמוך לבאר שלמרגלות ההר, ואת עיניהם נשאו כלפי מעלה, לעבר הרועה.

כשנוכח הרועה כי כל בני הצאן הגיעו, ואף אחד מהם לא נפקד מקומו - ירד מן ההר, בצעדים זריזים ניגש אל הבאר וגולל את האבן מעל פיה ואז החל שואב מים וממלא את השוקת הגדולה הסמוכה לבאר. רק משמלאה השוקת עד לשפתה, השמיע הרועה קול צפצוף והכבשים קרבו אל השוקת לשותת, משרו עזבו את השוקת והתפורו בשדה, קבוצות קבוצות.

כל אותה עת עקב הרועה אחר בני טיפוחיו בעיניים מפיקות אהבה ורחמים, רק לאחר שסיים אחרון הכבשים לשתות וכל הכבשים לחכו בנחת את עשב השדה - נטל האיש את ידיו, ואז נשא עיניו כלפי מעלה וכך אמר בקול: ריבוננו של עולם! אתה בראת שמים וארץ, תבל וכל אשר בה, אתה הוא האדון ואנחנו עבדיך, ועלינו להודות לשמך הגדול, יודע אני, שיש לך, ה' אלקים, עם אחד בארץ. ובני העם הזה - בני אברהם, יצחק ויעקב - שופכים לבם בתפילה לפניך שלש פעמים בכל יום, בבוקר, בצהריים ובערב

"גם אני" המשיך הרועה, בן לעם הנבחר הזה, אך כיון שהרחקתי מבני עמך, אייני יודע כיצד לעבדך ולשבחך, רק דבר אחד אני יודע: לומר שירי רועים, את זאת למדתי מפי זקן הרועים. על כן אפצח בשיר, ובומירות אלו אכוון לכבד ולשבח את שמך הגדול והנורא. ומיד פצח הרועה בשיר, היתה זו מנגינה רווית געגועים וערגה, שכמוה לא שמעה אוזן מעולם, קול צלול וערב היה לו, לרועה, ושירתו מילאה את האוויר במתיקות נפלאה.

קול הזמר הגיעו אף לאוזני הצאן, הללו הגביהו את ראשיהם, זקפו אוזניהם והקשיבו בדומיה ובתימהון לצלילים הנהדרים. כך עמד לו הרועה ושר מעמקי נשמתו עד כלות הנפש, רק כשעזבוהו כוחותיו פסקה שירתו, והוא צנח ארצה מבלי יכול לקום. כשהתאושש הרועה נוכח שהשמש כבר שוקעת, הוא קם ממקומו ובמאמץ רב העפיל אל ראש ההר, ושוב תקע בשופרו תקיעה ארוכה. לשמע קול השופר נאספו בני הצאן אל הבאר, בשארית כוחותיו ירד הרועה והשקה את צאנו.

כשכילה את מלאכתו, הביט השמימה, ובראותו את הכוכבים המנצנצים ממעל קרה בהתלהבות: מה רבו מעשיך ה'! מה נפלאים מעשיך! ואני בכוחי הדל, כה רוצה לכבדך, ומה לא עשיתי לכבודך? יודע אני לתקוע בשופר ואכן תקעתי לכבודך. יודע אני לשורר בקולי וכבר שרתי לכבודך, אך מה כל אלה בעיניך ה' יוצר כל? חפץ אני ומשתוקק לגרום לך נחת רוח ואינני יודע במה אעשה זאת.

צניח ונמשל

תפסת מרובה לא תפסת

משל לסוחר אחד בעל חנות יינות, שבא לבית מסחר סיטונאי כדי לקנות כמות גדולה של יין לחנותו, לאחר שהציגו לו את החשבון, ביקש הסוחר שיתנו לו את היין בהקפה, מכיוון שאין בידו לשלם כעת, והבטיח לשלם מאוחר יותר כאשר ימכור את הסחורה בחנותו. אינני יכול – ענה לו המוכר – זה מספר פעמים נתתי לך בהקפה, וגם הבטחת לסלק את חובך במועד, אך לא קיימת את הבטחותיך. התחנן הסוחר: אנא, רק הפעם תן לי בהקפה, ואשלם לך במועד, בכל הפעמים הקודמות לא שילמתי מפני סיבות שונות שמנעו ממני לשלם, אולם הפעם אני מבטיח כי אשלם בזמן! לא הועילו כל הפצרותיו – הסיטונאי עמד בסירובו.

בעודם מדברים נכנס סוחר אחר לחנות, וכאשר שמע את הדברים אמר לסוחר: שמע לי, אתן לך עצה: לשם מה אתה קונה עכשיו כמות כה גדולה של יין, ומתחייב למחיר רב? קנה מעט ושלם עכשיו. הסכים הסוחר לעצה נבונה זו וכן עשה, קנה מעט יין ושילם את מחירו, את היין מכר בחנותו ובכסף שהרוויח, שב וקנה עוד יין, וחזר חלילה, עד שהצליח במסחרו החזיר את כל חובותיו.

והנמשל: אנו מבקשים מהקב"ה שימחול לנו על כל חטאינו ומבטיחים שלא נשוב ונחטא, אולם גלוי וידוע לפניו שלמרות ההבטחות נשוב ונחטא. אין כל דרך בפנינו אלא לנהוג כאותו סוחר, נתחיל ונחזור בתשובה בדבר מסויים, למשל, אדם יקבל על עצמו להיזהר בחטא הדיבור, כאשר יתגבר על חטא זה, יקבל על עצמו להישמר גם מחטאי העיניים, וכן הלאה... כך יסלק האדם את חובותיו לקב"ה מעט מעט, עד שיזכה ויהיה בעל תשובה גמור.

(בשם החפץ חיים זיע"א)

לרגע קט שקע הרועה בהרהורים, אך מיד המשיך, נלהב: מצאתי! יודע אני במה אשמחך, ה' אלקי! יודע אני לעשות דבר מה – והוא משמח תמיד את לב אדוני השר, בוודאי גם אתה, ריבון העולמים, תשמח בכך! והרועה החל לעשות את אשר הבטיח: הוא כפף את גופו, נעץ שתי ידיו בקרקע, הטה ראשו כלפי האדמה עד אשר הגיע ראשו לקרקע,

או אז הרים רגליו כלפי מעלה – והתהפך. את הלהטוט הזה בצע בזריזות מדהימה, וחזר עליו כמה וכמה פעמים. מפעם לפעם גברה מהירותו – עד אשר נדמה היה כאילו אין הוא אלא כדור חי, המתנועע ומקפץ באויר ללא הרף.

לבסוף צנח ה"כדור" ארצה בחוסר אונים, כוחותיו של הרועה נטשוהו לחלוטין, והוא שכב על הארץ דומם, כאבן שאין לה הופכין.

שעה ארוכה שכב כך ולבסוף קם ונעמד על רגליו, ושוב נשא עיניו למרום ואמר: ה' האלקים, עוד דבר פעוט לי אליך, אתמול ערך אדוני השר סעודה גדולה לכל עבדיו, גם אני הייתי בין המוזמנים, ובתום הסעודה ברח אותנו לשלום ונתן לכל אחד ואחד מאתנו מטבע בן עשרים פרוטות. את המטבע הזה, שהוא כל כספי על אדמות, ברצוני להקדיש לך, אנא, ה' אלקים, קבל אותו מידי!

שלף הרועה את המטבע מכיסו והשליכו כלפי מעלה, באותו רגע יצאה מן השמים מין פיסת יד מאירה באור גדול וקלטה את המטבע. אך גם עתה לא נחה דעתו של הרועה, שמעתה, כך אמר, שיש שכר לפעולתם של עובדי ה', אם אמנם אני ביניהם ומגיע לי שכר – הריני נותן את חלקי במתנה לך, ה' יתברך.

כל אותו יום עמדו הבעל שם טוב ותלמידיו וחזו בדומיה וברטט במעשיו הנשגבים של הרועה המופלא, ורק אחרי סיום כל העבודות של היהודי, פתח הבעל שם טוב הקדוש את פיו, וכה אמר לתלמידיו: הביטו וראו עד היכן מגיעה צדקתו של הרועה שלפנינו, בתורה כתוב: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ואמנם הוא מקיים את הפסוק הזה פשוטו כמשמעו, מי יתן ויהי חלקנו עמו, ועם כל יתר ענווי העולם, העובדים את ה' יתברך שלא על מנת לקבל פרס...

צ'ין אדם לחברו

חסד בגופו

מסופר: פעם אחת באה אשה סמוך לביתו של הגה"ק רבי יוסף זונדל מסלנט וחיפשה את שואב המים, כשלא מצאה אותו ופגשה את רבי זונדל, שחשבה אותו על פי תלבושתו לזקן עני, הציעה לו לשאוב לה חמשה פחים מים במחיר סכום מסוים. רבי יוסף זונדל קיבל את הצעתה בשמחה ושאל לה את המים, בכלותו אמר לזקנה שעכשיו אין לו צורך בשכר, ולכן יקח ממנה את השכר אחרי שישוב לה בפעם השניה. אחרי שבוע חקרה הזקנה אחר שואב המים לשלם לו שכרו, ונדע לה שהשואב היה הצדיק רבי זונדל. כשבאה אליו התחננה לפניו וביקשה סליחתו. צחק רבי יוסף זונדל ואמר: יישר כוחך, שעל ידך נודמן לי לגמול חסד בגופי.

למנוע חלישות דעת

סיפור מרגש שקרה בזמנינו: שני אברכים עמדו בתור לתשלום באחד הסופרים הגדולים, לפנייהם בתור היו מספר קונים, והם המתינו בסבלנות תוך כדי שיחה על הא ועל דא, כשהגיע תורם, עזב לפתע אחד האברכים את המקום והלך לקופאית אחרת, שגם שם היו לא מעט קונים. ושוב היה עליו להמתין שיגיע תורו. כשנפגשו לאחר מכן, שאל האחד את חברו לסיבת העניין. נמנע החבר מלפרט וניסה להתחמק, ורק לאחר בקשות חוזרות ונשנות סיפר: בהגיעי קרוב לקופה, הבחנתי שעל יד הקופה יושבת אשה שכבר עברו שנים לא מעטות מנשואיה ועדיין לא זכתה לפרי בטן, והיות ואני קניתי שם שני בגדים לתינוק, מתנה לאחותי שילדה במו"ט, וחששתי שמה תיגרם לקופאית זו חלישות הדעת כשתראה את הבגדים המתוקים, החלטתי לעבור לתור אחר. כששמע החבר את הנימוק, נעתקו המילים מפיו, ורק דמעות של התרגשות ולגו מעיניו,

נוכח מעשה אצילי זה.

שאלה הדורשת עיון

הרה"ק בעל ה"צמח צדק" מלויאבאוויטש זיע"א, היה נוהר מאד שלא לבוא לכלל כעס, ואם ארע והוא חש שהכעס עומד להשתלט עליו, היה מבקש להגיש לו את "יורה דעה". התפלאו הנוכחים מה ל"יורה דעה" ולענין כעס? הסביר להם הרבי: חז"ל אומרים "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה", ואם כך, ענין הכעס הינו שאלה חמורה לא פחות משאלות של איסור והיתר, וכיצד יכול אדם להתיר לעצמו לכעוס בטרם יעיין בפוסקים? ובכלל, יש ספק אם אמנם מותר לכעוס. ועד שהשיב לשואלים ונפנה לעיין בפוסקים - פג כעסו של הצדיק.

בסבר פנים יפות

מעשה היה שנכנס עיתונאי אל הגה"ק רבי שלמה זלמן אויערבאך זיע"א (יומא דהילולא כ' אדר) כדי לבקשו לראיין אותו לעיתונו. אותו אדם נכנס כששיניו נוקשות זו לזו, מפחד הוא לבקש דבר כזה מהרב, אך בכל אופן החליט לנסות. מה רצונך ממני? שאל הרב בחיך, רצייתי לראיין את כבוד תורתו השיבו העיתונאי. הושיבו הרב על כסא שלידי, והחל להסביר לו כי אין זה מדרכו להתראיין, סיפר לו את הסיבות שהביאו אותו לנהוג כך, וציין בפניו כי אנשי ירושלים ברחו תמיד מפרסומת, וכך ישב והסביר לאותו עיתונאי את הדבר, כעשר דקות יקרות הקדיש הרב לצורך שלא לבייש את אותו אדם. כשיצא אותו עיתונאי התעניינו הנוכחים בחוץ האם הסכים הרב להיענות לבקשתו? לא, השיב העיתונאי, אמנם בנקודה זו נחלתי אכזבה, אך כל המאמץ היה שווה לי כדי ללמוד כיצד מסרבים במאור פנים. איך עונים, לא.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ב' אדר
הגה"ק רבי יואל ב"ר שמואל (הב"ח - ה"א ת')
הגה"ק רבי שלמה זלמן אויערבאך ב"ר חיים יהודה לייב (תשנ"ה)

יום ראשון כ"א אדר

הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק ב"ר אליעזר ליפמן (תקמ"ז)

יום שני כ"ב אדר

הגה"ק רבי אליהו ב"ר שלמה אברהם הכהן מאיימיר (שבט מוסר - תפ"ט)

הרה"ק רבי יוסף בלאך אב"ד סטאנוב ב"ר אברהם (גנוי יוסף - תק"ג)

הגה"צ רבי גמליאל בן רבי לוי רבינוביץ

ראש ישיבת קישנוב (תרפ"ט)

יום שלישי כ"ג אדר

הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדור ב"ר שמואל (תלמיד המגיד - תקמ"ז)

הרה"ק רבי יצחק מאיר ב"ר ישראל מגור

(חיודשי הר"ם - תרכ"ו)

הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא ב"ר נתן דוב

(דברי בינה - תרס"ו)

יום רביעי כ"ד אדר

הרה"ק רבי יצחק ב"ר חנוך העניך מאלעסק (תרס"ד)

יום חמישי כ"ה אדר

הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב ב"ר אפרים (גיסו של הבעש"ט הק' (תקכ"ה)

יום שישי כ"ו אדר

הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחאמעלניק ב"ר

אלימלך מליזענסק (תק"ע)

הרה"ק רבי אהרן ב"ר שמשון (ד"ר גארדאן

תלמיד המגיד - תק"ע)

הרה"ק רבי איתמר הכהן מדויקוב (תלמיד הרה"ק

רבי ארון לייב מפרעמישלאן)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

מסופר על אחד ששאל פעם את הרה"ק רבי אלעזר זיע"א בנו של רבינו רבי אלימלך מליזענסק זיע"א מה ציוה אביו לפני הסתלקותו? אמר רבי אלעזר, אבי היה מצוה לפני מותו שתיים ועשרים שנה. וזהו הספר "נועם אלימלך" שאמר משך שתיים ועשרים שנה קודם פטירתו.

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

לע"נ מרת מרגלית הרטמן ע"ה
ב"ר שמואל מאיר ז"ל
נלב"ע ח' אדר

בחסות רשת חנויות

גל פז

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

כי תשא את־ראש בני־ישראל (ל, יב) - כי תשא
 נוסריקון יתנו כל אחד שקל תבא, דהינו לתת שקל שבור הוא מחצית השקל. (מגדנות)

ולא־יהיה בהם נגף (שם) - מפרש רש"י שהמנון שולט בו עין־הרע, והדבר בא עליהם כמו שמצינו בימי דוד, ורמז לזה, שהתבות יהיה בהם בגימטריה בימי דוד, דהינו שהנגף יהיה בהם בימי דוד בגלל המנון של ישראל. (שם)

מחצית השקל בשקל הקדש (ל, יג) - נתנת
מחצית השקל באה לכפר על מעשה העגל
 והחשבון מדקדק מאד זה כנגד זה, שכן משקל העגל היה מאה ועשרים קנטרין פמובא במדרש, משקל הקנטר הוא מאה שקלים בדברי הגמרא בבבא מציעא, ונמצא ששוי העגל כלו הוא שנים עשר אלף שקלי זהב, והרי בכל שקל יש ארבעה דינרים, נמצא שהעגל שוה פי ארבעה שקלים, דהינו ארבעים ושמונה אלף דינרי זהב, ואם בכל דינר זהב יש כ"ה דינרי כסף, שניו אפוא מיליון ומאתים אלף דינרי כסף, וכנגד זה נתנו בני ישראל מחצית השקל, ששוה לשני דינרים, ותרומת בני ישראל שמונו ששים רבוא, עולה בדיוק מיליון ומאתים אלף דינרים. (אור יקרות)

ראה קראתי בשם בצלאל בראיורי (לא, ב) - כתב
 האבן־עזרא שבצלאל ואהליאב בראיסיסמך נבחרו לבנות את־המשכן, משום שנמשלו לגור אריה, שיעקב אמר גור אריה יהודה, ומשה רבנו אמר דן גור אריה. ורמז לזה, כי התבות בצלאל בראיורי בגימטריה עם התבות גור אריה, וכן התבות גם אהליאב בראיסיסמך למטה־דן, בגימטריה גור אריה. (מגדנות)

וביום השביעי שבת וינפש (לא, יז) - מובא
 בדעת זקנים, מכאן רמז לנשמה יתרה בשבת, ורמז לזה שסופי התבות הן שטים, לרמז שיש לאדם שתי נשמות בשבת, וכן תבות אלו בגימטריה שהוא רמז לנשמה יתרה. (שם)

מי אשר חטא־לי אמהנו מספרי (לב, לג) -
 ה"אמרי חיים" מויז'ניץ ראה פעם בחור אחד שמיאש ממצבו הרוחני, ואמר לו פסוק זה מי אשר חטא־לי? - מי אשר עבר וחטא, אמהנו מספרי - אמהה את העברות שלו. (מאיר החיים)

ספורים בפרשה

מחצית השקל בשקל הקדש (ל, יג)

ה"מנחת אלעזר" ממנקטש אמר פעם בשם רבי מנחם מנדל מרימינוב, כי לא לחנם נצטוו בני ישראל לתת דוקא מחצית השקל, שכן שקל נוסריקון שקרא לא קאי, ולהוציא מלבם של הטועים שקיום העולם תלוי בממוץ, בפתגם הנלעג על שלשה דברים העולם עומד. על הפסוק, ועל הדמים ועל הממוץ. ולכן נקרא 'שקל', כי על שקר לא קאי העולם, ולא עליו עומד..."

אך את־שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדתיכם (לא, יג)

עוד מצעירותו, התבלט רבי חיים טירר מטשורנוביץ בעל "באר מים חיים", כגאון וחרף בתורה. בהיותו צעיר לימים, פנה אליו רבו המגיד רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ואמר: "שמעתי שאומרים עליך שאתה למדן, ואם־כן הבה ואשא־לך הסבר בדברי המכילתא בפרשת כי תשא, שדרשו חז"ל מדוע נכתב 'אך את־שבתתי תשמרו', והרי כבר נאמר 'לא־תעשה כל־מלאכה? אלא שדרשו שלא רק מלאכה אסורה, אלא גם שבות אסורה. והדבר תמוה, היכן רמזו במלים אלו שבתורה שאסור לעשות גם מלאכת שבות?" נענה רבי חיים על־אתר והשיב תרוץ נפלא: "הכונה באסור שבות היא אמירה לנכרי ולא מלאכה של־ממש, וזו פונת המקרא שיש לשמר את השבת כמו הקב"ה, והרי בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו פליצבאם, דהינו שהקב"ה ברא את העולם בבור ויזום השביעי שבת מדבורו, ובדומה לכך צריכים גם אנו לשמר על השבת, על־ידי שבייתה מדבור ואמירה לנכרי..."

ויתן אל־משה בכלתו לדבר אתו בהר סיני (לא, יח)

אל העיר פרשבורג נקלע פעם תלמיד־חכם גדול, שנאלץ לכתת רגליו בין ג'יביר'עם לבקש תמיכה. פששעם החת"ם סופר כי צדיק בא לעיר, מהר לזמן את הממנים על חברת הכנסת פלה שבועי, ודרש מהם להעניק לאותו גאון סכום נכבד. טענו הללו כי כספי הקפה מיעדים להכנסת פלה ולא להחזקת תלמידי־חכמים, אולם החת"ם סופר שלל את דבריהם ואמר: "הרי אמרו חז"ל במדרש על הפסוק ויתן אל־משה בכלתו, שתלמיד־חכם נחשב כמו פלה, מה היא מקשטת בכ"ד תכשיטים, אך הוא מקשט בכ"ד ספרי הקדש, ואם־כן יש לתלמיד־חכם דין פלה, וראוי אפוא לתמוך בו..."

קול ענות אנכי שמע (לב, יח)

כך היה רבי שמחה בונים מאוטבוצק מפרש פסוק זה: "האדם צריך לענות ולהכניע את האנכי שבו, את האנוכיות והגאווה, וזה הקול שצריך לשמע..."

לדירד בי שחת עמך (לב, ז)

רבי יצחק זליג מקוצק־סוקולוב, היה ראש המדברים בהנהגת יהדות פולין. פעם, תמה בפניו רבי חיים גינבורג משדלויץ על־כך שמנהיג קהלה בישראל הופך להיות נואם באספות ועסקן צבורי, והוא השיב לו בחריפות: "הולך אני בדרך של משה רבנו. שהרי משה בודאי היה רבי לכל הדעות, ישב בראש ההר ונהנה מזיו השכינה, אולם בינתיים עשה הערביב למטה את העגל ויצא במחולות. אמר לו הקב"ה למשה לדירד בי שחת עמך, בזמן שהעם משחית את־דרכו, לא העת לשבת ברומו של עולם, אלא יש לדת אל העם ולהוכיחם בדברי תוכחה. 'לך רד' - (דבר, בלשון אשפנו)..."

היה היה

והמכתב מכתב אלקים הוא

בגולת יהדות תימן, השתמרו למעלה ממאה ספרי תורה עתיקים ומיוחדים שנועדו בקדשתם המפלאה, ולכל אחד מהם התייחד שם כפני מיוחד עלישם הסופר שכתבו או עלישם מקום מוצאו, וספורי מופת רבים נכרכו בהם. הנועד מאותם ספרי תורה כנה בשם 'ספר אלבם', והוא נכתב לפני למעלה מארבע מאות שנה בידי סופר ירא שמם מרבים. הכניו 'אלבם' נובך לספר התורה, עקב מנהגו של סופר הסת"ם, שהיה מרבה בתעניות בשעת כתיבתו, ובכל פעם שמישהו היה מתדפק על דלת ביתו, היה נוהג כלפיו: "אלבם", דהינו 'לך' בערבית-תימנית, כדי שהלה יעזבנו לנפשו ויתן לו מנוחה לעבד את עבודת הקדש. בתחלה, שכן הספר המקדש בצניעא הגדולה, עד שיהודי חשווד בניס מהפפר 'שחדי' רכש את ספר-התורה כדי להעמיד לעצמו שם ושארית, ומאז נותר בכפרו.

לילה אחד, בקשו חמשה גנבים ערבים לחדור אל בית-הכנסת שבכפר, כדי לגנב את המרכדים יקרי-הערה, וכשהראשון נסה להכנס בחלון, ארע דבר מוזר והוא נותר במקומו על-מקומו בעודו דבוק אל-החלון. למראה המחזה המביעה, נבהלו חבריו הגנבים עדימות, וברחו משם כל עוד נפשם בהם. בינתיים האיר היום, וראשון היהודים שהשכים קום לתפלת שחרית, נדהם לראות ערבי עומד בחלון בית-הכנסת, אינו יוצא ואינו נכנס. "מה ארע לך?" תמה, והלה ספר בקול בוכים כי הוא נכלא בחלון ואינו מסגל לשוב על-עקבותיו. "בדאי בקשת לגנב דבר-מה מבית-הכנסת", אמר היהודי, "ומה אעשה לך אפוא? הרי נסית לחלל את כבוד המקום". בינתיים התפרסמה בכפר השמועה על המאורע המוזר שארע לאותו ערבי, וכלם נמנו ואמרו כי אין זה אלא בגלל פגיעתם של הגנבים בקדשת ספר התורה העתיק שנמצא בהיכל בית-הכנסת. חרדו כל ערביי הכפר לשלומם של הגנב, וכאשר הבטיחה אמו הבוכיה כי תרפח מפספה שור גדול על-מנת לחלק את בשרה ליהודים, חש לפתע גנה כי ידיו התרו ממאסרן והוא ירד מן-החלון פשהו בריא ושלם. המעשה המפלא הזה גלים באזור כלו, ויהודים רבים נהרו מקרוב ומרחוק כדי להתפלל בבית-הכנסת ולבקש בזכות 'ספר אלבם', ואף הערבים נזהרו בכבוד בית-הכנסת ועל כבודם של יהודי הכפר.

אחת הגזרות הקשות שממנה סבלו יהודי תימן במשך מאות בשנים, הייתה 'גזרת היתומים'. חק ולא יעבר היה בתימן, שכל מי שהתיתם מאביו ואמו פשהו מגיל שלש עשרה שנה ונותר לבדו, עליו לעבר לחסות בצל דת האכלם בנגוד לרצונו. יתומים רבים נעקרו בעטייה של גזרה קשה זו, והעברו בעל-כרחם למשפחות מסלמיות, כדי שיגדלו על ברבי אמונתם. באחד הימים ארע אסון כבוד בכפר שחדיה, וזוג הורים נפטרו בקצור ימים, פשהו מזויתרים אחריהם ארבעה יתומים קטנים. אבל גדול אפף את תושבי הכפר כלו, וכיון שייעו כי השלטון עתיד לגזל את ארבעת היתומים השבוים ולהעבירם לשמד בכפיה, מהרו להסתיר את-הדבר ובאירואים העברו היתומים אל העיר צניעא הגדולה. אולם ספנה גדולה רחפה לפתע על יהודי הכפר כלו, בעטים של שני יהודים משחתים, שנהגו להלשין לשלטונות על יתומים רבים בעד בצע פספ. גם המאורע הטרגי הזה של פטירת זוג ההורים, לא נעלם מעיניהם, ושני המלשינים המתעבים מהרו לעשות את דרכם אל מושל המחוז וגלו לו את דבר הברחתם של ארבעת היתומים הקטנים לצניעא. לשמע הדבר, מה המושל לזמן לפניו את ראש הקהלה היהודית בכפר, ופקד עליו להשיב למחרת את היתומים אל-הכפר. הדבר ארע ביום ששי, וראש הקהלה הצטדק בפני המושל כי למחרת תחול השבת המקדשת ואין באפשרותו לשהות בעיר צניעא, והמושל הסכים להמתין עד יום ראשון.

במוצאי שבת-קדש, התאספו כל יהודי הכפר בבית-הכנסת המקומי בו שכן ספר התורה המקדש, וכלם פתחו בתפלה יוקדת לאבינו שבשמים שיחוס על אותם יתומים רבים ויצילם מרדת שחת. עם תחלת התפלה, הוציא ספר התורה המקדש מהיכל והנח על התבה בקרבו בית-הכנסת, וחרדת-קדש אפפה את המתפללים כלם למראה הספר העתיק והמיוחד. והנה ארע הנס. באותה שעה שהיהודים עמדו בתפלה בבית-הכנסת, נפלה לפתע מחלה כבדה על בנו האהוב של מושל המחוז, והרופאים שהזעקו למטת חליו אמרו נושא. הילד כבר הגיע לשערי מות, והמושל ובני משפחתו לא ידעו את-נפשם מרב צער. בביתם עבדה משרתת יהודיה, וכאשר בקשה ממנה אם הנער שתפנה אל היהודים כדי שהללו יתפללו לשלום בנה החולה, אמרה לה המשרתת כי בנה חולה בגלל בעלה, וספרה לו את דבר המעשה עם היתומים הצעירים וגזרתו של בעלה. פששמעה אשת המושל את-הדבר, החלה לזעק על בעלה ותבעה ממנו לבטל מיד את גזרתו, וכאשר עשה בדבריה, ראו כלם כי מחלתו של הבן הלכה והרפתה ממנו, ולאחר זמן-מה הגריא כאחד האדם.

מאות שנים שכן הספר המקדש בתימן, עד שיהודי האזור עלו ארצה לפני פשבעים שנה ונטלוהו עמם במסעם הארץ. תחלה הניחיהו על-גבי גמל, אף הלה לא מש ממקומו, והעולים הבינו כי אין זה מכבודו של הספר לשכב על-גבי בהמה טמאה, והפקידוהו בידי של אחד העולים שנשא במסירותו עד הגיעם ארצה. לאחר שהספר הובא ארצה, הוא שכן בבית-כנסת בראש העין, אולם לאחר מחלוקת שפרצה בענינו, העבר הספר לידים זרות, וכאשר החזר התברר, כי רק התיק המקורי שב למקומו ובו הנח ספר תורה אחר, ואלו הספר המקדש עצמו נעלם ועקבותיו אבדו.

מאורות

רבי מאיר שיף מפולדא
ליום ההולולא כ' באדר ת"א

מגדולי גאוני הדורות, שנועד בחריפותו הרבה ובחבוריו הנפלאים, נולד בפרנקפורט למשפחה מיוחסת שנקראה 'שיף' עלישם בית מגורם ברחוב היהודים בפרנקפורט שעל חזית הבית היה מגן עם סמל אגיה, ויש אומרים שאבות המשפחה היו פהנים שנשמעת בגרמנית 'קאן' - אגיה בגרמנית עתיקה. בהיותו כבן י"ז בלבד, כבר התמנה לרבנות קהלת פולדא, ויש עמד בראשות שריכה גדולה שרבים נהרו אליה. בשנת ת"א התקבל לרבנות פרג, ובדרכו אליה עבר בפרנקפורט עיר מולדתו, ויש נפטר בדמי ימיו. בהיותו כבן ל"ו בלבד, את תמצית שיעוריו בפני תלמידיו, בהם חדושים ובאורים נפלאים על הש"ס ומפרשיו, העלה עליהתב, וכן חבר חבורים נוספים על-התורה ועל ארבעה טורים, וכן ספרי קבלה, אולם רב בחוריו נאבדו לאחר פטירתו, ולא נדפסו אלא חדושיו על חמשת מסכתות שלמות. הפרוש התחבב מאד על הלוטמים, ואף הפך לחלק בלתי נפרד מהוצאות הש"ס. ראש ושיבת 'פרת יוסף', רבי יהודה צדקה, אמר פעם: "תוספות על מסכת כתובות, בנא מצינא וביציה, אפשר ברוד השם להבין, כי לנו מהר"ם שיף עליהם. אבל בשאר המסכתות מה נעשה?! פרושו על הש"ס נכתב בקצור גדול ואף לקה בשבוישים, והתחבר עליו פרוש על-ידי רבי מרדכי מרדוש מפרייצק. הישחמ משה' אמר: "שלשה קתבו ספרים כדי שלא יבינום, ובהם מהר"ם שיף, אף אני רוצה להבינו ועולה בדי". בנו נפטר בלי בנים, ונותרו צאצאים מבתו.

יוסיף דעת

האיסור למנות את בני ישראל מובא במסכת יומא, "ואפילו לדרב מצווה", וכך נפסק בהלכה. ומנהג העולם המבקשים לספור עשרה למניין, לקרוא פסוק שיש בו עשר תיבות, ואף שיש פסוקים רבים בתנ"ך בעלי עשר תיבות, מובא בספר האורה' מדברי רש"י שמונים בפסוק "ואני ברוב חסדך" שיש בו עשר תיבות, וכנראה הטעם לכך מפני שפסוק זה נוהגים לאומרו בשעה שנכנסים לבית הגנסת להתפלל, ולכן מונים בו את העשרה שבאים לתפילה. ומנהג זה מוזכר כבר בספר העיתים' לרבי יהודה בן בריוילי הברצלוני, בשם רב האי גאון. צורת הספירה בפסוק זה הייתה, כאשר כל אחד אמר מלה אחת מהפסוק לפי הסדר, הראשון אמר 'ואני', השני 'ברוב', עד סוף הפסוק, וזאת כדי שלא יהיה כאן מניין של ממש, אלא ברע שנשלם הפסוק מתקבל המניין מאליו. מנהג נוסף היה לומר את מימרת רבי יצחק על איסור מניין בני ישראל, שנב בה יש עשר תיבות: "אמר רבי יצחק, אסור למנות את ישראל אפילו לדרב מצווה", כדי להורות שבספירה מעין זו אין חשש, אחרים מתחכמים וסופרים 'לא אחד', 'לא שניים' עד 'לא עשירי'... אך כיום נפוץ במנהג למנות דווקא בפסוק "הושיעה את עמי", כמובא בקיצור שולחן ערוך, שיש בו עשר תיבות ויש בו גם ברכה, וכן מוזכרת בו המלה "וושאם" המזכירה את תיבת שם הפרשה 'תשא' שבה מוזכר מניין בני ישראל דווקא על-ידי חוצית השקל, יש המונים על-ידי אותיות אל"ף ב"ת' וחושבים שאין בכך איסור, אולם אין זה נכון. יש המתירים למנות את האצבעות ולא את האנשים, ומביאים ראייה ממנהג שנהגו במקדש, אולם החת"ם סופר דוחה זאת, וכותב שאם אין צורך אסור למנות את ישראל בכל אופן, ורק לצורך מצווה מותר על-ידי דבר אחר, ובנו ה'כתב סופר' כתב בשמו שגם בכתב אסור, אך המלבי"ם כתב שאין בזה איסור ולא עין הרע. ו'כ"ח החיים' מתייר למנות במחשבה על-ידי ראייה, אולם מפרוש "עין יוסף" על עין יעקב נראה שדעתו לאיסור אפילו במחשבה.

מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ

עוד בצעירותו התפרסם רבי יצחק מאיר מגור, ה'חדושי הרי"מ', בגאונותו וצדקתו. באותם ימים, הסתופף בצלו של המגיד מקוֹז'ניץ, אך רבו זה הסתלק עליו בשנת תקע"ה, כשהוא עצמו אך בן חמש עשרה שנה, וקבל עליו את מרותו של בן-המגיד, רבי משה אלנקים בריעה מקוֹז'ניץ. שמעו של העלוי הצעיר, שלמרות היותו רך בשנים, כבר גאון הוא בכל חדרי תורה, התפרסם ויצא למרחוק, וחסידים רבים נסו להטות את-לבו להצטרף לעדתם ולהתקרב לרובם, אך הוא שמר אמונים לרבו והמשיך לנסע לקוֹז'ניץ במימים ימימה. יום אחד, בהיותו על אם הדרך לקוֹז'ניץ יחד עם אחד מחבריו, עצר בדרכו בפנדק אחד כדי להנפש מעט, ובשפקש להמשיך בדרכו נכנסה מרפבה נוספת אל חצר הפנדק וממנה ירד איש הדורפנים. היה זה הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא, ששיטתו המיוחדת בחסידות היתה אז בראשית ימיה ועוררה בתחלתה התנגדות גדולה. "אברך", פנה רבי בונים אליו כשראהו, ושאל: "מה שמך ומאין אתה?" וכששמע שהוא מתגורר בעיר ורשה, שאל: "מדוע אינך בא אלי לפשיסחא?" נענה רבי יצחק מאיר ואמר בתרופות: "הרי אני נוסע לקוֹז'ניץ, ושם רגילים החסידים לומר שיש לברך מדי יום 'ברוך שלא עשני חסיד פשיסחאי'... הביט בו רבי בונים ואמר: 'דע לך, כי עוד תבוא אלי בפזמקאות שעל רגליך'..."

עברו שלש שנים, במהלכן נסע הרי"מ לקוֹז'ניץ, ולאחריהן חדל מנסיעותיו לשם ובקש לגלות למקומות תורה אצל צדיקי הדור, כדי לקבל תורה וחסידות מפייהם. בעיר ורשה הגדולה, בה התגורר רבי יצחק מאיר, היה מרכז גדול של חסיד אפסא, מתלמידיו של רבי מאיר מאפסא בעל "אור לשמים". בחבורת חסידים אלו היו כמה אנשי צורה, גדולים בתורה ויראה, והם שמו עיניהם זה מן-על העלוי הצעיר שבקבו החל לדרוך, והתאמצו בקל פחותיהם כדי להשפיע עליו לנסע לרובם ולהצטרף לחבורתם. השתדלותם נשארה פרי, ולשמחתם הודיע להם רבי יצחק מאיר, כי גמר אמר להצטרף עמם לנסיעה לאפסא, כדי לחסות בצלו של רבם הגדול ולשבות אצלו בשבת-קדש. השמועה על דבר נסיעתו של העלוי הנרשאי הנועד לאפסא, הכתה גלים בעיר, ואף הצדיק מאפסא עצמו צעה ושמח לשמע הבשורה הטובה, וכי מלכת זוטרתא היא, לקבל את פניו של העלוי הגאוני ששמו הולך לפניו ואף אפסא כלה לכבשה חג. בכבוד גדול התקבל הרי"מ במעון הצדיק מאפסא. והרבי הסביר לו פנים והראה לו חביבות יתרה לעיו-בל, ורבים מתושבי העיר באו לחזות בפני האורח הרים. אלא שבסופו של דבר, לא נותר הרי"מ באפסא ובמוצאי השבת יצא הימנה, ומעשה שיהיה כך היה. בבית האכסניה שבו התארח רבי יצחק מאיר בימי בקורו באפסא, שהתה גם חבורה גדולה של חסיד פשיסחא, ובהם כמה חסידים ותיקים שעוד הסתופפו בצל 'החווה מלבלין' ותלמידו 'יהודי הקדוש' מפשיסחא, וכאשר גנבה לאונם השמועה על דבר בואו של העלוי מורשה, פנו את צעדיהם לשהות שם יחד עמו במשך כל השבת ששהה בעיר. הלכו נכנסו עם רבי יצחק מאיר בדברי תורה וחסידות, וחרו בפניו על תורות וחדושים ששמעו מפי רבם רבי בונים, והוא התפעל מאד מתכנם וחריופתם ונפשו נקשרה בהם. אך יצאה השבת, והרי"מ גלה כי בדעתו לעזב את אפסא ולהצטרף אליהם לפשיסחא. כדי להפיר את רבם ולהתקשר אליו בכל נימי נפשו.

טרם צאתו את העיר, פנה רבי יצחק מאיר אל מעונו של הצדיק מאפסא, באשר אחד מחסידיו חבורת פשיסחא מצטרף אליו, כדי להפיר ממנו ולקבל ממנו ברכת הדרך, אך לא גלה לו כי בדעתו לנסע לפשיסחא. אלא שמעיני הצדיק לא נעלם דבר, והוא הצטרף בלבו על שלא עלה בידו לקשר את העלוי הגדול אליו, ועתה מתפנן הוא לנסע לפשיסחא. ישב רבי מאיר מאפסא וכתב מכתב לרבי בונים, ובשמימו מסרו לחסיד שהצטרף אל הרי"מ, ובקש ממנו למסור את המכתב לרבו. "שמעתי אומרים על רבך רבי בונים", אמר לו הצדיק מאפסא, "כי הוא בעלי-מח ועל-מדרגה. וכבר אמר לו בשמי, שאני מבקש מה' יתברך כפי בקשתו של משה רבנו שבקש מהקב"ה 'מחני נא מספרך אשר כתבת', והפונה 'מחני נא' - תן לי מחין והשגות, אבל רק 'מספרך אשר כתבת' - שאת כל ההשגות והמדרגות אקבל רק מלמוד התורה, אבל לא ממסחר ותענוגות בעיר ודנציג..." בדבריו הטמין הצדיק מאפסא רמז על ימי עלומיו של רבי בונים, שהתפרנס ממסחר עצים בדנציג, ושם הסוה אית-עצמו כסוחר נאור ומתקדם, והצליח בכך להשיב בתשובה רבים מהסוחרים שהתרחקו מדרך התורה והמצוות. השליח עשה שליחותו למרות הקשי שבדבר, ומסר את הדברים שאמר לו הצדיק מאפסא, לרבו רבי בונים מפשיסחא. האזין הרבי לדברים, ומיד נענה ואמר: "אמר בשמי לרבי מאיר מאפסא, כי כבר אמר שלמה המלך טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע שיר כסילים, ולכאורה הדבר תמוה שכן היה צריך לומר 'מלשמע שיר כסילים' אלא הפונה היא, ממי טוב לשמע גערת חכם? מאיש אשר הוא שומע שיר כסילים אף הדבר אין מזיק לו, ונשאף גם להקיא איש חכם..."

בינתיים התפשטה השמועה בעיר על בואו של העלוי מורשה, ורבים נהרו לראות את-פניו. פיון שלא הכירוהו, וביחוד עקב היותו צעיר לימים ובקשי היתה לו חתימת זקן, נדחק רבי יצחק מאיר בין הנאספים עד שנעליו נשרו מרגליו מרב צפיפות. לפתע הגיע רבי בונים לקראתו והושיט לו את ידו לשלום, ובשראה שהוא עומד יחף בלי נעלים, הצטחק ואמר: "נו, הרי אמרת לך שעוד תבוא אלי בפזמקאות..." ומאז והלאה נותר הרי"מ דבוק ומקשר לרבו והנחיל לדורות את שיטתו. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

זה יתנו וגו' (א, ב) - ר"ל אמרו, לקח כמון מטבע של אש מתחת פסא הנבז והראו למשה. ויראה בהעיר למה נרצה כה במחצית השקל לבד ולפחות היה לו לומר שקל שלם, גם למה יצו ה' לכל יוסף העשיר ולכל ירע העני ממחצית השקל. ולתת טעם לב' הערות נכתבו ה' ואמר לו זה יתנו, דע כי אין עקר הענין הוא הנגלה אלא הנסתר שזה בא בדמיונו, וכבר כתבנו בכמה מקומות כי שכינתו יתברך שהיא בחינת פסא כבודו יתברך עלי-ידי מעשה בני ישראל וסוכנו הפרדה, והוא אומרו ובפשעיהם שלחה אפכם, גם אומרו ונרנן מפריד אלוקי, ועל-ידי מעשה העגל שהוא כנגד כל התורה כלה וסוכנו הפרדת השכינה בשרשי בחינת כל נשמות ישראל, לזה צוה ה' שיתנו מחצית השקל שהוא סמן למה שהפרידו הם במעשיהם לשוב ליחדם יחד, ולהפיר הדבר הראו כמון מטבע שלאש מתחת פסא כבודו כי שם בחינת שרשי נשמות בני ישראל ואמר לו זה יתנו, פרוש יחוד לתת סוד מחצית השקל שהפריד, והוא זה: יסוד וסוד הדבר, ולזה יבנו כל נותן ורחמנא לנא בעי לבנו אל המכון ליחד הפיר והנחלק. ולזה גמר אמרו את-תרומת ה' והוא מה שמזונו במחצית השקל, כי מתכנית בחינה זו בשם תרומת ה'. ומעשה אש ירבה העשיר הנה הוא מפסיד הבונה שהיא העקר, לזה צוה ואמר העשיר לא-ירבה והדל לא ימעט והטעם לתת את-תרומת ה' כנזכר, שאם ירבה או ימעט אין רשום תרומת ה' נכר... ואולי כי רמז גם-כן שאין הקצבה שזה אלא בבחינת הקצבה אבל בבחינת הבונה מן הנמקם כי ישוה כל ישראל בכינת חלב, שכל-אחד כפי בחינת חבתו בקונו יעשה הדבר בחשק גדול והבן, ולזה סמך מצות ההשואה וכו', אבל בבחינת הבונה אין מצאות להשוות הלכבות:

דברי הימים

בספרי תולדות רבים, בהם הספר "צמח דוד", נכתב שתאריך פטירתו של רבנו הב"ח הוא בכ' באדר ת"א, אולם הנכון הוא שנפטר בשנת ת', כפי שהועתק מתוך פנקס הח"ק בקראקא, אלא ששם נכתב: "נתבקש בישיבה של מעלה יום ד', כ' אדר ת"א", וברבות הימים נמחקה הוא"ל של האות ת"א, ונותרו האותיות ת"א, ומכיוון שהנפטרים נרשמו בפנקס לפי סדר פטירתם, ואחר הב"ח מוזכרים רבים נוספים שנפטרו בשנת ת', אין ספק אפוא ששנת הפטירה היא ת' ולא ת"א, וטעות היא מה שנכתב על המצבה המחודשת כיום שנפטר בשנת ת"א. ראה לתאריך הנכון הביאו מכך שיום פטירתו היה כאמור כל' באדר שחל ביום רביעי בשבת, ודבר זה איירע רק בשנת ת', כי בשנת ת"א חל יום רביעי ביום השבת עצמו. וכן עולה גם מביאור הב"ח על הטרור אורח חיים שסיום סדרו בדפוס היה ביום ה', ח' בתמוז שנת ת', ובראש הספר כבר נדפסה קינה על פטירתו.

בכ"ג באד"ב תרנ"א, נפטר רבי יעקב רקח מחכמי טריפולי בעל "שולחן לחם הפנים", "שערי תפילה" ועוד ספרים רבים ונודעים. בספרו מובא לראשונה הפתגם השגור "כל האוכל דג ביום ד"ג ניצול מד"ג", כי ד"ג עולה ז', ניצול מד"ג - ג' מדין גיהנום", והוא מזכיר כמקור "ועל זה רמזו זכרונם לברכה", אולם אין מקור לזה בספרי חז"ל כפי שהשתרש בטעות, וייתכן להסמיכו לדברי הגמרא בשבת שיש לענג את השבת בדגים גדולים, וכן אמרו שהמקיים שלוש סעודות בשבת ניצול משלוש פורעניות, ובהן דין גיהנום. יש שהוסיפו ודרשו ניצול מד"ג - ג' מדין גלגול, ודורשי רשומות חישובו ומצאו, שרוב מאכלי השבת עולים בגימטריה במספר קטן 7, כגון יין, חלה, בשר, מרק וכדומה, ואף הוסיפו שגם הקוגל שנאכל בשבת בכתוב מלא 'הקוגעל', בגימטריה 7...

רבי משה נחום ונלשטין יושב על־מדין בירושלים בקושף שנים ארוכות, ולימים בהן פה פראב"ד. פשהיעה אחת מבנותיו לפרקה, שם עינו על העלם נחום בנו של רבי יהודה ברגמן מאבות המשפחה המעטירה בירושלים, אולם פיון שעני מרוד היה ובעל משפחה גדולה, לא היה בידו לשלם פיאח למשפחת החתן שנחשבה משפחה אמידה ומכבדת. גם רעיתו ראתה בכך שדוד מורשמים, ושלחה את השדכן ר' יעקב בלומנטל להוציא את־הדבר אל הפעל, וצד החתן התחייב לשלם מאה נפוליון זהב כנדוניה, סכום עצום בימים ההם. לאחר זמורה יצא רבי משה נחום אל משפחתו שבהנגריה, כדי לבקש תמיכה להכנסת פלה, אולם לאכזבתו מצא פי הם עניים מרודים אף הם, ואף התרעמו עליו על שעלה ארצה והפסיד משורה חשובה של דינות או רבנות בגולה, ממנה יכול היה להתפרנס בכבוד. רבי משה נחום היה חדור אהבה לארץ הקודש, ולכן לא שת לפם אליהם, ושב ארצה כשבידו גנדים מעטים לבתו הפלה וכמה שמיות פוד. אולם סאת יפוריו לא תמה, ולאחר ששב ארצה הסתלקה רעיתו בדמי ימיה, והותרה אחריה תשעה יתומים צעירים למים. עמד רבי משה נחום פשהוא אובר עצות, וחס בפסינה טרופה פים. תחלה נסה להציע לבתו פי יש לבטל את השדוך, שכן אין ביכלתו לעמד בהתחייבותו, אולם היא טענה פי היא עצמה לא התחייבה מאומה, ולכן אין לבטל את השדוך אלא לצפות לרחמי שמים. ירד רבי משה נחום לבית־הכנסת הישן של רבי ישעיהו ברדקי בירושלים העתיקה, ונעמד לשפף את לבו השבור לפני אביו שבשמים. בדמעות שליש עמד והתחנן לפני קונו שירחם עליו ויפתח לו שערי רחמים, ולא שם לבו פי בצד בית־הכנסת עומד מחתנו רבי יהודה ברגמן, שהאזין בדממה לתפלתו המרגשת ולבו נשבר בקרבו. והנה סים את־תפלתו, והפתע לראות את־מחתנו עומד בסמוך לו, ובידו מאה נפוליונים זהב, טביו ותקיליו. "מה זה?" תמה, והמתן הסביר: "זה הסכום שעליו התחייבת, ועכשו תוכל לעמד בהסכם ולהתפונן לקראת החתונה". התפעל רבי משה נחום עמקות ממשוהו האצילי של מחתנו, אך שאל: "כלום התחייבת לתת לי סכום זה? ואם רצית להעניקו לו, למה לא נתת לי עד־פה?" השיב רבי יהודה והסביר: "גרי כבר אמרו חז"ל, לעולם ימכר אדם כל מה שישילו וישא בת תלמיד־חכם, ולכן אני נותן לך סכום גדול כדי שפני יזכה לשא את־בתך. ומפיון ששמעתי את תפלתך היוקדת והכנתי שאין בידך פרוטה לפורטה, החלטתי להעניק לך את הסכום בלו". אולם תנאי התנה עמו, שלא יספר את הדבר לאיש, ורק בסמוך לפטירתו גלה זאת רבי משה נחום, וכשספרו את הדבר לחתנו רבי נחום עצמו אמר: "גם אני לא ידעתי מכך, אולם לאי היו מקרים רבים פאליו..."

מטעם

וקנה חמש מאות בשקל הקדש (ל. כד)
חבת וקנה מטעם וקח גדול, כדי לרמו לאדם שפכל שהוא עומד במדרגה יותר גבוהה מחברו, כך הוא צריך להכניע את לבבו ולהראות קנה והשתחווה לפני הקב"ה, כמו שאמרו חז"ל שהבהן הגדול צריך יותר כניעה מההדינו, ומכך יותר ממנו, מפני שאין גבוהת לפני המקום. (מראה יעקב)

ואתה דבר אל־בני ישראל (לא. יג)
ואתה בגרשים, שעל האדם לנרש משבת דאגותיו ועניני החל, ותבת לדעת בקנה גדול, פי השומר שבת כהלכתו וזכה לגדלות המחיון. (מודה ישראל)

ויתן אל־משה ככלתו לדבר אתו (לא. יח)
שלשה דברים נתנו במתנה לעולם, מאורות שנאמר ויתן אתם אלקים ברקיע השמים, תורה שנאמר ויתן אל־משה ככלתו לדבר אתו, גשמים שנאמר ונתתי גשמיכם בעתם, וסמן נתנו להם: כח"ה, ולמה נתנו סמן זה? מפני שהוא נוטריקון שלשה סמנים משמעי המקרא, מארבה (מרכא), תלשא, גיאי, ושלשתם מרמזים שהקב"ה מאריך אפו לרשעים, ולכן באה התלשא אחר המארבה שהיא תולשת ועוקרת אותם מהעולם הזה, ואם יחזרו בתשובה באה הגיאי שהיא לשון התרוממות והגבהה, והקב"ה מרומם אותם בזכות התורה שהביאה אותם לידו תשובה. (ילקוט רועים)

מדגש

סדר העליות של פרשת פי תשא שונה משאר הפרשות, בכך ששתי הפרשיות הראשונות לכהן ולוי ארבות כמעט עד סוף הפרשה, והשאר קצרות. על סבת הדבר אמר ה"אמרי אמת", כדי שלא לקרא על מעשה העגל לישאל שחטאו, אלא לכהן ולוי שלא היו באותו החטא. והוסיפו עליהם שדוקא נקראת פרשת העגל לפני לוי, להודיע שבחם שמכל שבט לוי לא עבד אפלו איש אחד את העגל, שנאמר ויאספו אליו כל־בני לוי". וקבר הקדקים רבי יששכר סוסאן מערבי, מרגני צפת בימי ח'בית יוסף, והאריז"ל, שכתב בספרו 'עבוד שנים - תקון יששכר', "ישמעתי שנמצא כתוב מתקון ראשונים גדולים, שאין קורא כל פרשת העגל אלא לוי, לפי שבני לוי לא עשו בו דבר", ומשבח מנהג זה, וכן שלא לקרא הפרשה בקול רם, שלא יראה הלוי כמתפאר שלא הטא.

ממלה

בתקופת רבנותו של רבי יעקב יוסף גרוס מבודפשט בעל "תבואת יקב", נבחר אחד ממשפילי העיר שפרק על תורה ומצות, לשמש פראש הקהלה, פיון שייךה כרו התורה ונברה ידם של מורסי הדת. בא אחד מבני הקהלה היראים אל הרב והתאונן על שבה עלתה להם, אך הרב נחמו ואמר: "כבר בתורה מצאנו שכן יהיה פדונות האחרונים, שכן נאמר פי תשא את־ראש - דחינו, כאשר תמנה לעצמך ראש ומנהיג, אזי ונתנו איש פפר" - יעמידו איש מופר בתורה, זה יתנו" - זה האיש אשר יתנו עליהם, כליהעבר עליהקדקים" - כל מי שיעוהו על פקודיו ה"...

בימי נעוריו של ה"חפץ חיים", היה ישן בימות השבוע בבית־המדורש, שם הגה בתורה יומם ולילה. את שעותיו המעטות בהן היה ישן, עשה על אחד מספסלי בית־המדורש, ולמראשנותיו הניח שני פרים קטנים שהביא מביתו. פעם סוכבו בעגרה כמה נשים צדקניות, שאספו נוצות כדי להכין מהם פרים וכסותות לכלה עגיה, וכאשר שמע זאת ה"חפץ חיים" מסר להן את שני הפרים אשר לו, וכך ישן על הספסל הגקשה בלי שבגריביתו ידעו זאת. אך כאשר קרבו ימי הפסח, ובאו בגיביתו כדי לטל ממנו את הפרים על־מנת לכבסם, גלו פי זה מכבר הקדישם להכנסת פלה.

באחד מבקוריו של רבי יואל מפסטר בעיר לונדון, התארח בביתו של הנגיד הנודע רבי גציל ברגר, שהיה באותם ימים עדין בראשית ימי הצלחתו ונקלע באותה תקופה למשפט סבוך שאים על עתיו הפכללי. רבים הגיעו לשחר את־פניו של הרבי, ועל השלחון הצטברה ערמה של פתקאות להזכר בדבר ישועה ורחמים בלווי פדיון־נפש בשטרות ומטבעות רבים. פין הבאים היתה אלמנה אחת שהגיעה מהעיר מנצ'סטר, ובקול פוכים ספרה לרבי על בעלה שנפטר לפני כמשלש חדשים, והשדוך של בתה שפאה בקשרי שדוכין עומד להתבטל, מפיון שאין מוצא לפס. רבי יואל התפרסם פאחד מגדולי בעלי הצדקה בדורו, אולם ביחוד היה מתמסר למען אלמנות ויתומים ולבו היה מתמוגג מרב צער עליהם, וכיון ששמע את דברי האלמנה, צבר מיד את כל ערמת הפספ שהצטבר לפניו, בהם היו שטר־כסף ממדינות רבות בערך רב, ובקש מהאלמנה לטל את־הכל, כדי לרפש בהם מתנות ותכשיטים לבתה הפלה. "השדוך לא יתבטל ואין לכם מה לדאג", הרגיע הרבי את־רוחה, והבטיח לדאג לשאר הוצאות החתנה, פינתים פנתה האלמנה אל הנגיד ר' גציל, והרבי שלח את משמשו ואמר לו: "לך אל ר' גציל ואמר לו, שישתתף בעצמו בחתנה ויעמד שם במחתן, ואם ירצה להושע ולהצצל ממבקשי נפשו, יוכל לעשות זאת שם בחתנה, פי הקב"ה עתיד להשתתף בה". השכיל הנגיד לנצל את הזדמנות־הפז, ושלח להודיע לרבי: "מתפונן אני לנסע לחתנה ברצות השם יתברך, ואשתתף בה מתחלה ועד־סוף לרבות שבעת ימי הפשתה, ואני נוטל על־עצמי את כל ההוצאות מהחל ועד פלה, ובזכות זה יברך אותי הרבי שאזכה במשפט העומד לנגדי". כששמע זאת רבי יואל, התפעל מאד ובקש לשמע את ההבטחה המפרשת מר' גציל בעצמו, ולאחר מכן אמר לו: "מברך אני אותך, שלא תהיה לשונאיך שליטה עליך", ובשעת קריאת התורה בשבת־קדש פרשת ראה, סים הרבי את העליה של ר' גציל בפסוק: "ומשלח בגוים רבים וברך לא ימשלו". הנגיד עמד בהבטחתו ונשא בעל כל הוצאות החתנה, זכה במשפט, ומאז דרך פוכבו ונעשה עשיר מפלג ובעל צדקה נודע.

"ששית ימים תעבד וביום השביעי תשבת בחריש ובקציר תשבת" - חריש' הוא מלשון שתיקה שנאמר ואתם תחרשו, 'בקציר' מלשון קציר דברים. לרמו, שבשבת־קדש יש להחריש מדבורי חל ולקצר בדבורים המתרים, ואז 'תשבת' - תחשב שומר שבת פדת. (נועם מגדים)

פְּרֻשֵׁת כִּי תִשָּׂא | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמַר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכולנת עין חמד - אגודת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֵׁת כִּי תִשָּׂא – שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת לְשֵׁם שָׁמַיִם

"שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת שְׁבִתוֹן קֹדֶשׁ לָהּ"

כָּל הַעֲשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוֹמָת" (שמות לא, טו)

אם לא ילמד את כל הדינים על בוריים היטב היטב ויחזור וישנה את ההלכות.

הרי לנו, כי שמירת השבת - אינה רק "מנוחה", שכן אילו הייתה רק כזו - לא היו בה כל כך הרבה דינים מחייבים, אשר ממש לא ניתן להינצל מלעבור עליהם מבלי לימוד מדוקדק!

הלכותיה המפורטות של השבת - מלמדות על תכליתה, ומבהירות באופן חד משמעי, כי אינה יום מנוחה - אלא יום קדוש, אשר יש בו משום עדות על אמונתנו בהקב"ה בורא העולם.

ומעתה, ברור, כי מי שמתייחס ליום השבת כאל 'יום מנוחה' - לא יוכל ללמוד את ההלכות על בוריים, ולהקפיד עליהן היטב.

ברור כי הדרך היחידה בה יוכל האדם להביא את עצמו לידי שמירת שבת דקדקנית כפי הדין וההלכה - הינה רק על ידי שיבין את עומק משמעותה הפנימית, וייתייחס אליה כחלק בלתי נפרד מכלל עבודת ה' שלו, שאינה אמורה להיות "קלה" ו"נוחה" - אלא מחייבת ותובעת, וזה שנאמר שבת שבתון - קודש לה'.

יהי רצון, שנזכה לשמור ולזכור את השבת בדקדוקיה בפרטי הליכותיה ונעיד כי יום זה קדוש הוא ואת אמונתנו בבורא העולם.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחס שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

לכאורה, עלינו לבאר, במה נתייחדה מצוות השבת יותר משאר כל המצוות, עד שהוצרך הקב"ה להזהיר בה, במיוחד שהייתה שמירתה לשמו ולשם קיום מצוותו?

הלא את כל המצוות צריכים אנו בוודאי לקיים לשם שמים ולא לשם כל מטרה אחרת!

וראיתי לבאר, כי הנה כל הרעיון של "יום מנוחה" שבועי - אינו מיוחד לעם ישראל בלבד. גם בין אומות העולם מוצאים אנו שקבעו לעצמם ימים מיוחדים מדי שבוע, שיהיו מוקדשים למנוחה מעמל ששת ימי המעשה.

מעתה, היה חשש שבני ישראל יטעו ויראו את יום השבת רק כ"יום מנוחה" כדוגמת יום המנוחה, שקבעו להם אומות העולם, ולפיכך הדגיש הקב"ה, כי שמירת השבת צריכה שתהיה לשמו ולשם מצוותו דווקא - ולא לשם מנוחה או כיוצא בזה...

וכאן נראה להוסיף, כי לאופן שבו מתייחסים אנו אל שמירת השבת - ישנה השלכה מעשית על האופן, שבו נשמור את כל הלכותיה ומצוותיה.

שכן הלא כבר כתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל (הובא בספר משנה ברורה בהקדמה להלכות שבת), שאי אפשר כלל במציאות, שינצל מלעבור על איסורי שבת,

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה -
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.י.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ניה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סימן בת אסתר
רחל מרים בת יהודית
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניצרי בת טסה - בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניצרי בן פרחה - בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
דליה אפרת בת נעימה
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
סימי בת סוליקה
דינה בת מזל
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה - בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
נעמי בת רחל
אקבאל בת נוספארין
שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה
רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
נחום בן כיריה
יהודה אריה בן רחל ברכה
טובה בת אורה
אליהו בן מאיה
שלו בן מזל פחיימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
רחל בת זוהרה
מישא אסתר בת זוהרה
שאול בן סילביה
עינת בת רחל ברכה
בנימין בן יקוט
רינת רחל בת עפרה
יצחק בן פנינה
רחל ברכה בת פדילה דליה
יצחק בן רבקה
קסנש בת דגטו
כל עם ישראל
יצחק בן חנון

18/03/2017		כ' אדר תשע"ז	
פרשת כי תשא - שבת פרה			
הפטרה: "ויהי דבר" - יחזקאל ל"ו			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
19:09	18:26	17:14	
19:05	18:24	17:31	ת"א
19:07	18:25	17:32	חיפה
19:07	18:25	17:33	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניצרי בן ימנה וגלית בת מסודי
---	--	--	--

שואל ומשיב בהלכה – פת עכו"ם - חלק ז'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

על מה יש להקפיד בעניין פת גויים?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

פת בבעלות ישראל, שאפה נכרי, חמורה יותר מפת שאפה גוי במאפיה שלו - ולא נוהגים בה היתר. **מקורות:** שו"ע (שם סי"א). וכתב הש"ך (סק"ז) שהטעם שבפת ישראל, אין היתר ודינה כבישולי גוי, שרק בפת עכו"ם הוי גזירה, שאין הציבור יכול לעמוד בה, מה שאין כן בפת של ישראל, לא שייך טעם זה. ומכל מקום, מהני חיתוי על ידי ישראל, כמבואר בפרי מגדים (שם). ולכאורה, אף שהגוי לש וערך את הבצק, כל שהקמח של ישראל - דינו כפת ישראל שאפאה גוי, ולישה ועריכה לא מעלה ולא מורדת, כן מוכח מדברי השו"ע (שם) שלא חילק בזה. היות הרוב המאפיות בא"י שייכים ליהודים, אם האפיה נעשתה על ידי גוי, הפת נאסרה.

ודין זה גם במקום, שנהגו היתר בפת של גויים, אלא אם כן, עשה ישראל אחת מהמלאכות, שנזכרו לעיל. ויש מי שמקל במפעל של יהודי עם פועלים גויים, שנחשב לפת פלטר ככל דבר. **מקורות:** בשו"ת אגרות משה ח"א (חיו"ד סימן מה) כתב, כאשר הוא צריך לשכור פועלים גויים, יש להחשיבו כפת פלטר, היות שלא מזדמנים לו פועלים יהודים לאפות. וכל דין השו"ע נאמר, כאשר היהודי בעה"ב והוא בעצמו אופה ולא צריך פועלים, ובכל זאת נתן לגוי לאפות. אבל מאפיה גדולה, שלא יכולה ללא פועלים, אין בזה איסור. ועיין שו"ת תשובות והנהגות ח"ב (סימן שפ"ו) שצידד להחמיר, אלא אם כן ההדלקה הייתה ע"י יהודי. ובספר תפארת אישים (סימן מה) הקל, באופן שישראל ימכור לגוי את הקמח, ושוב אינו בגדר פת ישראל. ובאופן שנאפה כבר, האפשרות למכור לאחר האפיה.

בתנורים, שמצויים בימינו, שעובדים על גופי חימום חשמליים או על גז, כאשר הגביה ישראל את האש בתנור על ידי פתיחת ברז הגז או על ידי הגבהת מעלות חום התנור, הפת מותרת. כאשר כבה התנור והתקרר, צריך היהודי להדליק את התנור בעצמו, בכל פעם שרוצים לאפות מחדש, ולא די בהדלקה ראשונה של הבוקר, או שמשאירים את התנור דולק במשך כל היום. **הערה:** אף שפסק השו"ע (שם סי"ג) השלכת קיסם לתנור מועילה לכל היום, ואף אם הסיקו שוב את התנור ולא השליך ישראל קיסם. מ"מ דווקא שנשארו גחלים בוערות מההיסק הראשון, שאם לא כן, לא מועילה השלכת קיסם של הפעם הראשונה. וה"ה כאן שכבה התנור והתקרר, צריך היסק חדש.

כאשר היהודי ראה, שהגוי הדליק את התנור והספיק להתחמם, מועיל, שיכבה את התנור וידליק שוב, אף שהתנור בוער מחמת הדלקת הגוי בתחילה. **הערה:** בשו"ע (שם סי"ט) אם בא ישראל וניער את האש, אף שההדלקה התבצעה על ידי הגוי, מותר. וכן פסק בשו"ת שרגא המאיר ח"ח (סימן נט אות ב).

דאגה לעם ישראל

מסופר סיפור מדהים ביותר על הצדיק חכם ששון הכהן זצ"ל שאירע ממש מספר ימים לפני פטירתו, ובו ניתן ללמוד, מה היה בראש מעייניו של הצדיק: בשנת ה'תשנ"ז אירע ל"ע אסון גדול בשם 'אסון המסוקים', לא תקום פעמיים צרה, אשר נפטרו בו שבעים ושניים בחורי ישראל ה' ישמור.

זוגתו הרבנית ע"ה סיפרה, שממש בסמוך לכך נכנס חכם ששון לחדר, עצוב ומדוכדך והביט למעלה בחדר והחל לזעוק: "לא מוכן לזאת, רק לזאת לא, זה הרבה מאתיים חמישים, מאתיים חמישים נשמות קדושות, לא ולא!..." ושוב ממשיך וצועק לכיוון הקיר כאילו מדבר למישהו ממולו וצועק עליו: "כפרה כן, אבל לא הרבה, לא, לא, אני מבין, הגזירה קשה מאוד!..."

הרבנית ואחת מחברותיה הצדקניות שהיו באותה שעה בבית-רבינו הביטו בצדיק ונבהלו מתגובותיו, אשתו ניסתה להרגיעו: "חכם ששון, עם מי אתה מדבר וצועק?" - "לא עכשיו, כרגע ישנה גזירה קשה וצריך לבטלה!" השיב במהירות והמשיך בהתעמקות ובהתבוננות. אחרי כעשר שעות שוב החל זועק: "לא ולא! איני מוכן למאה ושבעים נשמות, איני מסכים!".

כך ממשיך ויכוח גדול ומפחיד בין הצדיק לבין מישהו, שאינו נראה בשטח... על הגזירה הקשה, שעומדת להיות ואף אחד לא יודע מה, מי ואיך. ושוב קולו נשמע בחוזקה: "לא! לא מאה ושמונה, גם זה הרבה, נשמות ישראל קדושים וטהורים, לא מוכן, הגזירה קשה מדי...". ושוב התחיל ויכוח סוער: "תשעים וחמש נשמות לא, עדיין לא, יש בישראל צדיקים, יש טובים יש רחמנים...". לפתע נשמע קולו: "שבעים ושתיים קדושים והגזירה די לה...". ושוב נשמע קולו: "שבעים ושתיים נשמות וזהו. לא יותר משבעים ושתיים קדושים, והגזירה די לה. איי, איי, אני לא יכול יותר, לא יכול יותר. די לי, די לי, די...". סיים הצדיק את היכוח עד כדי אפיסת כוחות...

זוגתו הרבנית ע"ה ואותה האישה, אשר היו עדות למתרחש, חוו דבר מדהים ומזעזע זה בבהלה ולא ידעו על מה, ולמרבה הצער, יום למחרת קרה האסון הגדול - אסון המסוקים - שבעים ושניים בחורים נסתלקו ונספו בהתנגשות המסוקים ליד שאר ישוב, ה' ישמור. חכם ששון זיע"א, אשר המתיק את הגזירה ממאתיים חמישים לשבעים ושניים, ראה וידע, מדוע גזירה זו באה לעולם, והפלא הוא, כי אחרי יומיים ביום שישי ז' אדר א' נסתלק חכם ששון מצער וכאב על גזירה קשה זו, עליה היה בוכה ימים שלמים על אובדן שבעים ושניים בחורים מישראל, אשר נסתלקו בגזרת הבורא.

מנויים לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	הקדשת העלון נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות בהלכה לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
--	--	--

הגאון רבי משה לאנדינסקי זצ"ל - נולד בעיירה קנישין הסמוכה לביאליסטוק בשנת ה'תרכ"ב (1862). עוד בילדותו הפליא כל רואיו ומכיריו בזכרונו הבלתי טבעי וראו בו שעתיד לגדולות. בצעירותו למד תקופה קצרה בעיר מולדתו ולאחר מכן עבר ללמוד ברזנאי. שם נודע לאחד מבני העלייה המועטים שזכו לכותרה של תורה. לאחר נישואיו נמנה עם אברכי כולל ברודסקי בוולוז'ין. שם למד כשמונה שנים, כאשר בשלוש השנים הראשונות לא עזב את המקום, ולא התראה אפילו עם אשתו ובתו הקטנה. התפרסם לבקי וגאון בישיבת וולוז'ין.

בשנת ה'תר"ס (1900) נקרא על ידי ה'חפץ חיים' לכהן כראש הישיבה בישיבתו בראדין. כעבור שנים אחדות מונה לצדו הרב נפתלי טרופ. במשך זמן זה אף ערך רבינו לחפץ חיים אחדים מספריו. בתקופת מלחמת העולם הראשונה, לאחר שהרוסים נסוגו והצבא הגרמני התקרב לראדין, התקבלה החלטה שהישיבה תתפצל לשתיים, חלק אחד יישאר בראדין והשני ינוע לתוך רוסיה. רבינו ומעט מהתלמידים נותרו בראדין. בשנת ה'תרפ"א (1921) שבו הגולים לראדין. לאחר פטירת ה'חפץ חיים' הורע מצבה הכלכלי של הישיבה ורבינו נאלץ לנסוע ללונדון כדי לגייס כסף להחזקת הישיבה. נפטר ב-כ' באדר ב' ה'תרצ"צ (1938). חי כ-76 שנים. ציונו בראדין.

אביו: ר' דוד. **אמו:** מרת צביה. **אשתו:** מרת רחל (בת הגביר ר' ישראל נימן מקנישין - נישא בהיותו כבן 22 שנים). **מרבתי:** ר' שבתי וולך (גאב"ד בעיר רזנאי), ר' נפתלי צבי יהודה ברלין (הנצי"ב מוולוז'ין). **ילדיו:** מרת צירל (נישאה לר' אברהם ישראל משה סלומון- מיסד וראש בית אולפנא ללימוד הירושלמי בירושלים), ר' נחמן דוד (מייסד הישיבה הגדולה בגייטסהד שבאנגליה, מספר שנים כיהן שם כראש הישיבה, ולאחר מכן עבר לניו יורק, שם כיהן בישיבת חפץ חיים), מרת דאבא (נישאה לר' אברהם סחרוב הי"ד- נרצח בשואה, אב"ד טראבי פלך וילנא), מרת פריידא (נישאה לר' זלמן פליטניק, גאב"ד ליברפול), ר' אלכסנדר זיסקינד מווקשנה הי"ד (נרצח בשואה), ר' מרדכי (רב בנובופהוסט שבפולין, באמריקה, ולאחר מכן שימש כר"מ ומנהל ישיבת חפץ חיים בניו יורק). **מספריו:** •בשבילי ראדין – על הישיבה בראדין ותולדות חייו של הרב לאנדינסקי (נכתב ע"י ר' מנחם מנדל).

בהיותו בחור בישיבת וולוז'ין למד בישיבה שלוש שנים רצופות בלא שבא לביתו אפילו פעם אחת. לאחר זמן זה, לקראת חג הפסח נסע לביתו, הוריו התרגשו מאוד מביקורו של בנם לאחר פרק זמן זה שלא ראו אותו. לאחר קבלת הפנים ודרישות השלום, התעניין אביו בקורות אותו בישיבה, "איך אתה לומד? האם יש לך חברותות?" שאל. "חברותות, אין לי", ענה הבן, "יש לי רק חברותא אחת!".

"מדוע רק חברותא אחת? וכי לא מצאת עוד חברים שילמדו איתך?" תמה האב המודאג, "לא היה לי צורך ביותר מחברותא אחת" הסביר. "ביום הראשון ללימודי בישיבה קבעתי חברותא בסדר בוקר, וב"ה למדנו טוב. המשכנו גם ללמוד אחר הצהריים, וכיוון שהלימוד איתו היה כל כך מתאים וטוב, המשכנו גם ללמוד בערב ובליילה, וכך אנחנו לומדים כל יום כחמש עשרה שעות, וב"ה ההצלחה מאירה לנו פנים עד שלא היה צורך להחליף את החברותא במשך כל שלושת השנים". "איך קוראים לחברותא המוצלח הזה?" התעניין האב, "אינני יודע", ענה הבן, "מה? שלוש שנים אתם לומדים יחד, ואיך יודע את שמו?!". והלה ענה בתמימות ופשטות: "לא היה לי מתי לשאול אותו, כל דקה שהייתה לנו ניצלנו ללימוד, ובדקה הזו שהייתי שואל אותו, במקום זה - פשוט למדנו. אבל", המשיך הבן בתמימותו – "אם חשוב לאבא לדעת איך קוראים לו, כשאגיע לישיבה אשאל אותו ואשלח לאבא את שמו במכתב", ענה לו האב: "אין זה חשוב כלל, רק שאלתי כדרכם של בני אדם".

אחד מתלמידי ישיבת ראדין, שח בפני ראש הישיבה (רבינו) את מועקת לבו, על כך שאינו מצליח להירדם בלילות, ובעלותו על משכבו, השינה ממנו והלאה. שאלו ר' משה: 'כמה זמן עובר מאז עלותך על יצועך עד שאתה נרדם?' - "בין עשרים דקות למחצית השעה", ענה התלמיד. "אם כן", הגיב הצדיק, "אשריך וטוב לך, בפרק זמן כזה, אתה מסוגל לחזור בעל פה על כעשרים דפי גמרא!".

לאחר שרבינו התאלמן מאשתו, זכיתי ללון עמו בביתו. המראה שנתגלה לעיני היה מפליא. נוכחתי לראות, שאצל רבינו, הכל היה שווה להתמדת התורה אין הבדל היכן הוא לומד, ליד השולחן, או ליד המיטה. בעלותו על יצועו, המשיך פיו לשנן משניות וגמרות כסדר. למד במיטתו מתוך זכרונו, ונדמה כאילו ספר פתוח לפניו והוא לומד מתוכו. לפעמים אירע שמילה נשמטה מזיכרונו, או אז, קם וניגש לארון הספרים, פתח את הגמרא והשלים את המילה החסרה, וחזר למיטתו, כשהוא ממשיך לגרוס ולשנן, עד שתקפתו שינה. (לילות כימים)

תורת ה' שכנה בלבו של רבינו. ידענות מופלאה הייתה לו בכל התורה כולה. פעם אחת הוא נסע עם עגלון לכיוון ראדין, ובדרך עסק במה שאהבה נפשו, לימוד התורה. כיוון שלא היו עמו ספרים – חזר על משניות בעל פה. לפתע, כשהיה באמצע סדר נזיקין נעצר במשנה אחת, הוא לא ידע כיצד להמשיך, מילה אחת הייתה חסרה לו. לאחר מספר דקות הם נעצרו ליד אכסניה. רבינו ירד מהעגלה ורץ במהירות אל בעל האכסניה, שהיה יהודי, ושאל אותו אם יש לו משניות סדר נזיקין, "כן" השיב הלה, "במקרה, זהו הכרך היחיד שיש לי משישה סדרי משנה", לקח רבינו את המשניות, ומצא את המילה שהייתה חסרה לו בשטף לימודו. הוא המשיך בלימוד המשניות בעל פה, ותיכף ומיד יצא אל הכרכה כדי להמשיך בניסיעה.

בהגיעו לראדין, סיפר ל'חפץ חיים' את אשר קרהו, ואת פרשת הניסים הגדולים בהמציא לו הקב"ה בעל אכסניה יהודי, שהכרך היחיד מהשישה סדרי משנה שהיה לו, היה סדר נזיקין. שמע ה'חפץ חיים' את דבריו כשראשו כפוף, כדרכו בקודש, והחל למלמל לעצמו "ר' משה, בעולם האמת אין בעל אכסניה שם - אם באים יודעים את המשניות אז יודעים, ואם לא יודעים - אף אחד לא ייתן לך משניות להסתכל בהם, אף אחד לא יתן אותך, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו!".

אפשרי בעליל. רק תנסו לתאר לעצמכם, כי ישנן שלוש אפשרויות, שכל אחת רעה מהשנייה:

או להתנגש בהר או להידרדר לתהום - או להמתין, שרכב כבד יתנגש בך במהירות עצומה. מהי האפשרות הפחות גרועה מבין השלוש? מה עליי לעשות? ועוד שרק שניות אחדות זהו הזמן העומד לרשותי כדי לקבל החלטה מושכלת.

נו, מה עושה יהודי בעת צרה? אני צועק 'שמע ישראל' בכל הכוונה, חותך ימינה, ו"מרגיש" את הרכב הכבד שועט צמוד אליי. רק מההדף יכולתי לעוף לתהום.

בחסדי השם המרובים, בדרך נס ופלא, לא התממשה אף אחת משלושת האפשרויות הנ"ל! **הקב"ה יצר אפשרות רביעית מופלאה: להינצל מהתקרית לחיים טובים ולשלום!**

עדיין לא סיפרתי, שאני יליד אירן. כאשר עזבה אמי ע"ה את אירן, היגרה משם הישר לארה"ב. אבי, זכרונו לברכה, נפטר כבר באירן ונטמן בטהרן.

אמא העדיפה להתגורר בלוס אנג'לס לצד שמונת אחיה ואחיותיה, להיות קרובה למשפחה. **אני עדיין לא מעכל את הנס הגלוי שהיה לי, וממשיך בדרכי.**

בשעה חמש אחר-הצהריים כבר הייתי בבית, ואימא מתקשרת מלוס אנג'לס. בשל הפרשי השעות אצלה היה שבע בבוקר!

"אליהו, מה קרה לך היום?", כך היא פותחת ושואלת. "אמא, למה את שואלת?" אני משיב בשאלה. היא לא מוותרת ואומרת: "אליהו, מה קרה איתך היום?". אני שותק ושוב היא שואלת: **"אליהו, אמור נא לי בבקשה, מה קרה איתך היום?"**

התעקשתי להבין מהיכן אמי יודעת שקרה משהו לפני שאספר לה מה קרה. ואז היא מספרת לתדהמתי את הסיפור הבא:

"לפני שעתיים (בשעה חמש לפנות בוקר בלוס אנג'לס, שלוש בצהריים כאן) חלמתי, שאבא שלך מגיע אליי בחלום ואומר לי: 'אליהו שילם אלף ומשהו שקל והצילו אותו ממוות בטוח!'. החלום נראה מוחשי ונראה כחלום אמת. אז תספר לי בבקשה, מה בדיוק קרה!"

כמובן שסיפרתי לה על התרומה בסך 1036.00 ש"ח שזכיתי לתרום באותו בוקר! ועל נס הצלתי מאוחר יותר באותו יום."

עד כמה גדולה מצוות הצדקה - זאת אין אנו יכולים לתאר ולשער. לא בכדי התורה הקדושה מתארת זאת **'ונתנו איש כֹּפֶר נְפֹשׁוּ'** (שמות ל, יב) - ודרשו זאת רבותינו לגבי הצדקה.

אכן, לא בכדי רבותינו אמרו **'צדקה תציל ממוות'** (משלי יא, ד) כפי שנראה מהסיפור המופלא הבא, המעובד מתוך **'איש לרעהו'**. ומעשה שהיה - כך היה:

גיבור סיפורינו הוא מר אליהו זרבי, מהנדס מיזוג אוויר במקצועו. כיום מתגורר הוא בהרצליה, אולם הסיפור התרחש בהיותו בחולון לפני כ-15 שנים. וכך הוא מגולל את סיפורו:

"הייתי מתפלל בבית כנסת 'סודאי' בעיר. בית כנסת? זה ממש לא רק בית כנסת, אלא **מרכז תורני של תורה, תפילה וחסד אשר פעיל עשרים ושתיים שעות ביממה!** יש שם הכל, פשוט הכל. החל מתפילות דרך שיעורי תורה ועד בית תמחוי ועוד.

באחד הבקרים, היה זה בעיצומו של קיץ, **התעוררתי בבעתה לאחר חלום בלהות.** בהחלט חששתי ממנו, ולכן אמרתי את הנוסח המופיע עבור 'הטבת חלום' בברכת כהנים.

לא הסתפקתי בכך. לאחר התפילה חישבתי את סכום המעשרות שעליי להפריש לצדקה, ויצא כי עליי להפריש 1036.00 ₪.

חיפשתי את הגבאי ומיד מסרתי לידי את הכסף כשבליבי תפילה, שבורא עולם יוצאני מן המיצר ומה שחלמתי יתבטל ולא יתגשם!

באותם ימים עבדתי בבית לחם. שם הקימו בית מלון, ואני עשיתי את הנדסת מיזוג. מבית לחם הייתי אמור להגיע בהמשך לאריאל.

הדרך הקצרה היא דרך רמאללה, אך כדי לא להיתקל בערבים משליכי אבנים **העדפתי להאריך את דרכי בנסיעה בכביש אלון.**

מדובר בדרך צרה, שבצידה האחד הר ובצידה השני תהום... ולפתע מכונית "ריאו" ענקית מגיחה הישר מולי. **הנהג לא מאט אלא שועט לעברי במהירות עצומה, כנראה נרדם!**

מה עושים? יש לי שבריר שנייה כדי להחליט: **לחתוך ימינה ל... כיוון התהום, או לשבור שמאלה לכיוון ההר - אז יש יותר סיכוי שהוא יפגע בי.**

לתאר לכם את הפחד שעטף אותי באותו רגע? זה בלתי

<p>הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן יצחק ז"ל סלים בן פרחיה ז"ל לטיף בן פרחיה ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ</p> <p>תנצב"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
--	---	--	---

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת כי תשא תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

עמך - פירש רש"י, ערב רב שקבלת מעצמך וגייירתם ולא נמלכת בי וכו'. והם תלמידים שאין תוכם כפרם, ולא האמינו באמת בה' והם עשו העגל.

כתב בפרדס יוסף, הנה בפסוק כ' "ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל" כתב רש"י (וכן בגמ' ע"ז מד, א) שמשו רבינו נתכווין לבדוקן כסוטות, וזה הענין בברכות [כ"ח]. שהראו לרבן גמליאל שכל התלמידים שהתווספו לבית המדרש אין תוכם כפרם והראו לו "חצבי חיורי (-כלים לבנים) דמליין קיטמא (שמלאים באפר), וזה רצה משה רבינו לבדוק אצלם ע"י האפר אם תוכם כרם או לא.

וביותר, מצינו שאחר חטא העגל כתיב: (ז, לג) "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה", מה העניין בזה שנטה אהלו מחוץ למחנה? מסבירים המפרשים שהיה זה בשביל לדעת מי הוא המבקש ה' באמת שרק הוא יטרח להגיע עד משה רבינו, המבחן האמיתי באם האדם מתכוון באמת או שרק מן השפה ולחוץ - נמדד בטרחתו ויגיעתו להגיע לך. וכך מצינו גם כן בגמ' (שם) שרבן גמליאל הכריז כל תלמיד שאין תוכו כפרו אל יכנס לבית המדרש, ואילו לאחמ"כ כשנפתחו השערים "הוסיפו ארבע מאות ספסלי" ולמה? לפי שאיתא במגילה (כ"א). דעד רבן גמליאל היו לומדים מעומד אבל תלמידים שאין תוכם כפרם צריכים ספסל...

כן מביאים המפרשים שהאיך ידע השומר איזה תלמיד תוכו כפרו? אלא שהתלמיד ש"באמת" רצה ללמוד כבר מצא דרך להיכנס... (ציוני תורה)

והביטו אחרי משה (לג, ח)

בירושלמי (ביכורים ג, ג) יש דורשין לשבח אמרו אשריו שזכה לך, ויש דורשין לגנאי, אבל מדילן (משלנו) ושתה מדילן. והוא תמוה דאפילו ריקים ופוחתים לא יאמרו כן. ונ"ל דרך הלצה, כי שניהם אמת, החשובים וזקנים שבהם היו מקנאים למשה במחנה שזכה למדרגה כזו אשר לא זכה שום איש ישראל. וע"ז אמרו האחרים כל אחד יוכל לזכות לך אם לא ידאג על פרנסתו וישב שקט ושאנן. וכמו שאומרים עמי הארץ כי גם הם היו עולים למדרגת רב ומורה וגם המה היו יראי ד' כ"כ אם היו מספיקים להם כדי ספוקם וישבו בביתם... (כתב סופר)

וראית את אחרי ופני לא יראו (לג, כג)

"ל על פי רמז הנה אנו רואין כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ מתחת אשר אנו מתמיהים למה עשה השי"ת ככה אבל לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע הכל כאשר לכל כל הסיבות תכלית כוונתם כי כולם הי' הכנות כדי שתיעשה דבר גדול כזה וכאשר היתה בנס פורים הריגת ושתי ולקייחת אסתר וכל הסיבות שהסביבו לדבר הזה והכל הי' הכנה להצלת ישראל אבל קודם שנעשה פתגם המלך אין אנו מבינים רק מאמינים כי בלי ספק לא דבר רק הוא רק ממנו טעם הדבר כמוס ונעלם וזה האמונה טובה גדולה הוא לנו כי מקבלין שכר על האמונה וזה וראית את אחרי לאחר שנעשה תכלית הדבר תראה ותבין למפרע מה שהי' ומה שנעשה אבל לפני לא יראו קודם עשיית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו וזה לפני לא יראו:

(חתם סופר)

ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן: (לב, לה)

יש להבין בלשון אשר עשה אהרן שנתחייבו מגפה על שהשתמשו באהרן לעשות להם עגל וקיי"ל [נדרים ס"ב]. המשמש בת"ח נקרא מן העולם ק"ו מבלשצר שהשתמש בכלי קודש שיצאו לחול, והיינו אשר עשה אהרן דייקא.

(חתם סופר)

מאוצרות המגידים

מסירות נפשו של אהרן בחטא העגל

ויאמר אלהם אהרן פרגו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם... ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל... וירא אהרן ויבן מזבח לפניו יקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר (לב, ב-ה)

כי תשא את ראש וגו' ונתנו איש כופר נפשו (ל, יב)

הנה תיבת 'ונתנו' מוטעם בקדמא ואזלא, וי"ל דבא לרמז על מאמר חז"ל במס' שבת (דף קנ"א) אמר ליה רבי חייה לדביתהו [לאשתו] כי אתי עניא קדים ליה ריפתא [כשבא עני הקדימי לפני לחם] כי היכא דלקדמי לבניך [בכדי שיקדמו לחם גם לילדים שלך כשיצטרכו], אמרה ליה מילט לייטית לי [שאלה אותו וכי אתה מקלל אותי?], אמר לה: גלגל הוא שחוזר בעולם ע"כ, והנה תיבת 'ונתנו' נקרא פנים ואחור, כי גם הנותן יצטרך לפעמים שיתנו לו ח"ו, וזהו שרמזה לנו התורה הקדושה ב'קדמא ואזלא' אקדמו ריפתא לעניא כי היכא דלקדמי לבניך לכן אתה הקדם ותן לו, וילך לפניך צדקך בטרם יסוב הגלגל על בניך. (קול אליהו - הגר"א)

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט וגו' (ל, יד)

הנה הטעם של התיבות העשיר לא ירבה הוא "מונח רביעי", ויש לבאר דבא לרמז על מאמרם ז"ל במס' כתובות (דף נ' ע"א) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, וזהו מונח רביעי, רצונו לומר דאף העשיר לא ירבה יותר מחמישיית, רק ד' חלקים יהא מונח לעצמו, וחלק חמישי יבזבז.

ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בדבד יהיה. (ל, לד)

כתב רש"י ולבנה זכה - (כריתות ו) מכאן למדו רבותינו י"א סממנין נאמרו לו למשה בסיני מיעוט סמים שנים נטף ושחלת וחלבנה ג' הרי ה'. סמים לרבות עוד כמו אלו הרי עשר. ולבונה הרי י"א ואלו הן הצרי והצפורן החלבנה והלבונה מור וקציעה שובלת נרד וכרכם הרי ח' שהשבולת ונרד אחד שהנרד דומה לשבולת. הקושט והקילופה והקנמון הרי י"א. בורית כרשינה אינו נקטר אלא בו שפין את הצפורן ללבנה שתהא נאה:

ובחז"ל ונתקן כן בסדר התפילה: ואחד עשר סמנים היו בה. ואלו הן. (א) הצרי (ב) והצפורן (ג) החלבנה (ד) והלבונה משקל שבעים שבעים מנה. (ה) מר (ו) וקציעה (ז) שבלת נרד (ח) וכרכם משקל ששה עשר ששה עשר מנה. (ט) הקשט שנים עשר. (י) וקלופה שלשה. (יא) וקנמון תשעה.

ישנם ארבעה מינים המוזכרים כאן בפרשת הקטורת במפורש: הצרי (נטף), והצפורן (שחלת) חלבנה ולבונה. ממינים אלו יש להביא שבעים שבעים מנה מכל אחד, סה"כ - מניין ר"פ מנים.

עוד יש מור, קציעה, שובלת נרד וכרכם שמכל אחד מהם יש להביא ששה עשר מנה, סה"כ - מניין ס"ד מנים. בנוסף יש לנו קשט - שנים עשר. ועוד קלופה - שלשה וקנמון - תשעה סה"כ מניין כ"ד מנים.

וסך כל המנים של הקטורת הוא: ר"פ ועוד ס"ד ועוד כ"ד סה"כ - שס"ח.

כתב ב"שיטה מקובצת" על מסכת כריתות בהגהות בשם תוספות הרא"ש, וכן כתב בפירוש הרוקח לשיר השירים. שמנינים נרמז בפסוק (שה"ש ד, יג - יד) "שלחך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים: (נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים)". פסוק זה מרמז על הקטורת. והנה המילה "פרדס" הוא פ"ר - כמניין ארבעת הסממנים שהם שבעים שבעים מנה. ד"ס - שלשת הסממנים של ששה עשר ששה עשר מנה.

"שלחייך" - הוא מספר שס"ח ככל המנים יחד. פרדס רימונים - סופי תיבות ס"ם לרמז על סממני הקטורת.

(הרוקח על שה"ש - שיטה מקובצת)

ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה (לב, ד)

ולמה עגל ולא צורה אחרת. מצאתי כתוב כשראה ישראל ה' על הים ואמר זה אלי ערב רב לא ראו אלא רגליהם של מלאכי השרת שרגליהם ככף רגל עגל, והיינו דכתיב (תהלים ס"ח, כ"ה) ראו הליכותיך אלהים וגו', ועקבותיך לא נודעו, שחשבו שהם עקבותיך של הקב"ה לזה עשו צורת עגל.

(ש"ך על התורה)

וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים (לב, ז)

"אמר להם: 'כך הוא' וקבל על עצמו ליעשות אלוה - דוקא מצא חן בעיניו להיות עבודה זרה, הוא הסכים לכהן בתור אלהים, וכך בימיו נכשלו כלל ישראל בעוון עבודה זרה.

הקב"ה שלח להם "נביאים להשיבם אל ה'" - להוכיחם ולהחזירם בתשובה, "ולא האזינו".

ואז, "ורוח אלקים לבשה את זכריה בן יהוידע הכהן ויעמד מעל לעם ויאמר להם: כה אמר האלקים, להן אתם עברים את מצות ה' ולא תצליחו כי עזבתם את ה' ויעזב אתכם" - כיצד מסוגלים אתם להגיע לשפלות כזו - עבודה זרה, בירושלים, סמוך לבית המקדש! היתכן?!

כששמע יהואש שזכריה הנביא אומר עליו שאינו אלהים, שלח שליחים להרגו נפש: "ויקשרו עליו וירגמוהו אבן במצות המלך בחצר בית ה'". את זכריה הנביא הכהן הגדול, הם רגמו באבנים [אגב, בספר "הצדיק רבי שלמה" מספר רבי שלמה בלו, תלמידו של ה"חפץ חיים" מה ששמע מה'חפץ חיים', שבזמן הגר"א היה אדם שניכנס בו דיבוק, וכאשר נשאל מיהו, אמר שהוא הראשון שזרק אבן על זכריה הנביא], ולא עוד אלא שאת מעשה הרצח המתועב הם עשו בבית המקדש, בעזרה, ביום הכפורים שחל בשבת!

"ולא זכר יואש המלך החסד אשר עשה יהוידע אביו עמו, ויהרג את בנו" - את זכריה, "וכמותו" - ובעת שנטה זכריה הנביא למות, "אמר: ירא ה' וידרש" - אני אינני יכול לעשות מאומה. הקב"ה - הוא זה שישפוט אתכם על הריגתי! הקב"ה אכן ראה ושמר זאת.

מספרת הגמרא (סנהדרין צו ע"ב), שאחרי קרוב למאתים שנה, נכנס נבזראדן רב הטבחים לבית המקדש [הוא נקרא "רב הטבחים" משום שהיה אחראי מטעם נבוכדנצר להרוג את היהודים בארץ ישראל, ובמסגרת תפקידו טבח ושחט מליוני יהודים!].

הוא נכנס לעזרה, ואז נגלה לפניו דמו של זכריה הנביא שהיה רותח. במשך מאתיים שנה לא הפסיק דמו לרתוח בעזרה! זאת למרות שהיו שוטפים את הרצפה כל יום. מעין היה עובר בתוך העזרה והיו סותמים את החור והיה מציף את כולה, אבל דמו של זכריה הלא נשטף עם המים הללו. הוא נשאל על מקומו ורתח ללא הרף!

"אמר להו: מאי האי?" - שאל את הכהנים: מה טיבו של דם זה? "אמרו ליה: דם זבחים הוא דאישתפוך" - זה רק דם של קרבנות שנשפך על רצפת העזרה. מיד ישטפו את המקום והכל יבוא על מקומו בשלום.

"אמר להו: אייתי ואנסי אי מדמו" - אתם טוענים שזה דם קרבן? אם כך, הביאו לי את כל סוגי הקרבנות שהנכם מקריבים. שחטו לפניו את הקרבנות וראה שדמים אינו דומה לדם הרתוח שלפניו.

"אמר להו: גלו לי, ואי לא - סריקנא לכו לבשרייכו במסריקא דפרזלא" - אם לא תגלו לי את האמת של מי דם זה, אסרוק את בשרכם במסרקות של ברזל!

לא היתה ברירה וגילו לו את האמת: "אמרו ליה: האי כהן ונביא הוא דאינבי להו לישראל בחורבנא דירושלם, וקטלוהו". היה לנו נביא שהיה מוכיח אותנו בדברים של שמים בעניינים רוחניים אבל הוא היה כזה שחור, כזה פנטי, לכן קמנו והרגנו אותו, לא יכולנו לסבול אותו. ומאז שרצחנו אותו הדם שלו רותח פה על הרצפה.

"אמר להו [נבזראדן]: אנא מפייסנא ליה" - תשאירו לי את המלאכה, אני כבר אפייסו.

"אייתי רבנן קטיל עילויה - ולא נח. אייתי דרדקי דבי רב [תינוקות של בית רבן] קטיל עילויה - ולא נח, אייתי פרחי כהונה קטיל עילויה - ולא נח". הוא הביא לשם משמנה ומסלתה של עם ישראל, את כולם שחט סמוך לדמו של זכריה הנביא - והדם לא נח. "עד די קטל עילוי התשעין וארבעה רבוא" - תשע מאות וארבעים אלף יהודים הוא הרג שם, ועדיין "לא נח".

"קרב לגביה, אמר: זכריה, זכריה! טובים שבהן אבדתיים, ניחא לך דאיקטלינהו ללכהו? - כבר הרגתי כל כך הרבה יהודים, מן המובחרים שבעמך, האם רצונך שאהרוג את כולם עד האחרון שבהם?!

כשאמר זאת - "מיד נח" דמו של זכריה הנביא, הכהן הגדול.

כלומר, נבזראדן הבין שהכפרה על הריגת זכריה היתה צריכה להיות בהריגת כל היהודים, אלא שהדם הפסיק לרתוח עקב אימו שיהרוג את כולם. ובמילים ברורות: העונש על הריגת כהן ונביא הוא גזרת כליון מוחלט על עם ישראל, רחמנא לצלל!

בענין זה ישנו פסוק מזעזע במגילת איכה (ב, כ): "ראה ה' והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים, אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ורש"י (על המקום) מביא את דרשת חז"ל שהיה כאן דין ודברים בין כנסת ישראל לקודשא בריך הוא:

כנסת ישראל טוענת: "ראה והביטה למי עוללת כה" - הכוונה לאמו של דואג בן יוסף שהיתה מודדתו בטפחים בכל יום ומביאה את משקלו בזהב לבית המקדש. ובזמן הרעב הגדול לפני החורבן שחטה אותו ואכלה את בשרו.

וירא אהרן - דברים הרבה ראה אהרן; ראה חור בן אחרותו, שהיה מוכיחם והרגוהו, וזהו 'ויבן מזבח לפניו' - ויבן מזבח לפניו. ועוד ראה ואמר: מוטב שיתלה בי הטרחון ולא בהם, ועוד ראה ואמר: אם הם בונים אותו המזבח, זה מביא צרור זה מביא אבן, ונמצאת מלאכתך נעשית בבית אחת, מתוך שאני בונה אותו ומתעצל במלאכתי, בין כך ובין כך משה בא (רש"י)

תמיהה גדולה ומפורסמת בפרשה זו של חטא העגל, היא: כיצד יתכן הדבר שאהרן הכהן עשה את העגל!

ואמנם, כפי שמביא כאן רש"י, הוא עשה זאת לפי שראה שבני ישראל הרגו את חור שניסה להוכיחם.

לפני עליית משה רבנו להר לקבל את הלוחות, הודיע לבני ישראל שאהרן וחור ינהיגו אותם בינתיים: "והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אליהם" (כד, יד) - מי שבהעדרי ירצה לברר הלכה או הנהגה כלשהי, יגש לאהרן ולחור, הם יהיו הנציגים שלי [- של משה רבנו].

עברו ארבעים יום, ולפי חשבונם של ישראל משה רבנו היה כבר צריך לרדת מההר - ולא ירד. לאמתי של דבר חשבונה היה מוטעה ועדיין לא היה צריך לרדת [כי הם סברו בטעות שארבעים יום "אין לילו עמו" ובאמת גם הלילות נכללו בחישוב זמן חזרתו]. אבל על כל פנים כך הם סברו, ואם אינו יורד - סימן שהוא מת. מה גם שהשטן הראה להם שכביכול מלאכי השרת נושאים את מטתו של משה רבינו שהיה מת.

באו אפוא לחור ואמרו לו: 'משה מת, עשה לנו אלהים שאתו נעבוד!' אמר להם: 'אי אפשר, זוהי עבודה זרה ואינני מוכן לעשות עבודה זרה!' בני ישראל אימו עליו שיהרגוהו אם לא יענה לבקשתם, וכשעמד בסרובו - הרגוהו!

אחר כך פנה העם לאהרן ואמר לו "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו". ומספרת התורה: "וירא אהרן". מה הוא ראה? - ראה חור בן אחרותו, שהיה מוכיחם והרגוהו, אמר: עכשיו יהרגו גם אותי. מה עושים?

בתחילה ניסה אהרן "להרויח זמן". אמר להם: "פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם", חשב שהם יסרבו לתת. אך מאומה לא עזר לו ולבסוף, בלית ברירה, נאלץ לעשות את העגל!

והתמיהה, כאמור, צפה ועולה: כיצד ניתן להבין את התנהגות אהרן בעשית העגל? ואם נחמד את השאלה [כפי שנשאלתי פעם על ידי יהודי רחוק משמירת תורה ומצוות: הלזאת תקרא מנהיגות? חור היה מנהיג אמיתי. כשאימו עליו שיהרגוהו, אמר: בבקשה, תהרגוני, לא אעבור על עקרונות! ואהרן, כך נכנע לגחמותיו של העם?! מדוע לא מסר אף הוא את נפשו על קיום מצוות התורה?!...]

התמיהה מתחזקת ומתעצמת ביותר. משום שלאחר מכן זכה אהרן בתפקיד הנכבד של הכהונה הגדולה - תפקיד בו לוקחים חלק פעיל בכפרת העוונות לעם ישראל. הכיצד? האם על 'מנהיגות' שכזו עוד מגיע שכר רב כל כך?!

אכן פרשה לכאורה סתומה, אולם טמון בה עומק מופלא, וכדי להבין פשרה נקדים סקירה הסטורית של ארועים אשר התרחשו בדורות מאוחרים יותר.

בהגיע יהואש לגיל שבע, "שלח יהוידע ויקח את שרי המאות לכרי ולרצים ויבא אתם אליו בית ה' ויכרת להם ברית וישבע אתם בבית ה' וירא אתם את בן המלך" יהוידע הכהן הגדול קרא לשרי מלכות יהודה, והראה להם את יהואש, בן אחזיהו המלך, ויחד עמם עשה "הפיכת חצר". הרגו את המלכה עתליה והמליכו את יהואש.

"בן שבע שנים יהואש במלכו", וכמובן מכאן והלאה כל מה שיהוידע הכהן הגדול אמר ליהואש לעשות הוא עשה. הוא חייב לו את חייו.

וכן נמשך הדבר במשך ארבעים שנה, אבל אחרי ארבעים שנה, כשיהואש היה כבר בן ארבעים ושבע, "ויזקן יהוידע וישבע ימים וימות בן מאה ושלושים שנה במוותו" (דברי הימים ב כד, טו), ומיד אחרי כן מסופר: "ואחרי מות יהוידע באו שרי יהודה וישתחוו למלך, או שמע המלך אליהם". מה הוא שמה? מה הם אמרו לו?

חז"ל (שמות רבה ח, ב) מגלים לנו את הסוד: "מהו וישתחוו למלך" - שעשאוהו אלוה. אמרו לו: אילולי שאתה אלוה לא היית יוצא לאחר שבע שנים מבית קדשי הקדשים".

באו שרי יהודה ואמרו ליהואש: "אדונו המלך, יש לנו קושיה חזקה".

"מהי?" שאל יהואש, והם הסבירו: "הלא פסוק מפורש הוא בתורה: 'והזר הקרב יומת' (במדבר א, נא). אדונו המלך, הלא אתה מזרע דוד, משבט יהודה, הנך זר לכהונה, כיצד יתכן אפוא שבמשך שש שנים שהית בעלית קדשי הקדשים ויצאת משם חי? הרי היית צריך למות מזמן!"

יהואש לא ידע מה לענות להם. "נו, מה התשובה?" שאל.

"פשוט מאד" אמרו השרים, "אתה בעצמך אלהים, ומהים הזה כולנו נתפלל אליך ונשתחוה לך". הם עשו ממנו עבודה זרה.

ובמצוות. עכשיו שלא זכית לכך - בניס מופלגים בעשירות ובממון יהיו לך, אך בניס תלמידי חכמים - לא יהיו לך"...

עם ישראל ממתין לאישור יציאה' ממצרים

דוד המלך בספרו תהלים (במזמור קה) מתאר בקצרה את ענין ירידת ישראל למצרים ויציאתם ממנה. גם רוב עשרת המכות מנויות שם בהקפדה על סדרן. אך משום מה, חושך, שהיא המכה התשיעית, מספר עליה דוד המלך לפני כל המכות (שם פסוק כח): "שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו", ורק לאחר מכן הוא מספר על יתר המכות: דם צפרדע וכו'.

מדוע, תמהים גדולי ישראל, הקדים מכה זו לשאר המכות? גם המחצית השנייה של הכתוב אינה ברורה, וגם לא מובן הקשר בינה לבין המכות.

מסבירים גדולי ישראל: עם ישראל יכלו בקלות לנצל באותה שעה את מכת החושך ולהסתלק מבית העבדים, ממצרים. אך הם היו סבלניים. הם התאפקו ולא עשו כלום, ולא ניצלו את ההזדמנות הנפלאה לצאת מכור הברזל של בית העבדים המצרי. הם ציפו לקבל הוראה מפורשת לכך, כפי שנאמר להם מראש.

יוצא איפוא, שהסבלנות וההמתנה של 'שב ואל תעשה' שהיו מנת חלקם, הם שעמדו בראש הזכויות לגאולתם!

הפסוק הוקדם לא משום מכת החושך הנזכרת בו, אלא כדי לתאר את דרגתם הרוחנית של ישראל במצרים, שעמדו במבחן הסבלנות ואי העשייה, למרות ההזדמנות הבלתי רגילה להיגאל גאולה עצמית. דרושה אמונה חזקה מאוד וכוחות נפש אדירים כדי לעמוד בניסיון כזה.

כח ההבלגה של דוד המלך

דוד המלך הועמד גם הוא בניסיון דומה, מקביל כנראה לנסיון שנכשל בו שאול, והוא עמד בו בהצלחה. הוא גילה סבלנות רבה והתאפקות כאשר לא עשה דבר, ובתוקף אמונתו האיתנה צלח את הנסיון הקשה בגאון. כך מסופר בנביא (שמואל ב ה כב-כד):

"ויספו עד פלשתים לעלות, ויטשו בעמק רפאים. וישאל דוד בה' ויאמר: לא תעלה. הסב אל אחריהם ובאת להם ממול בכאים [אילנות]. ויהי בשמעך את קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ, כי אז יצא ה' לפניך להכות במחנה פלשתים".

ומה אירע אז באותה מלחמה? מספרים רבותינו בילקוט שמעוני (רמז קמב):

"כיון שיצא [דוד] היו הפלשתים קרבים ובאים, וישראל רואים אותם שלא היו רחוקים מהם אלא ארבע אמות(!). אמרו לו ישראל: דוד! מה אנו עומדים? אמר להם? מצווה אני מן האלוקים שלא לפשוט בהם יד עד שאראה ראשי האילנות מנענעים. אמרו לו: ואם אין פושטים אנו יד בהם אנו מתים. אמר להם: מוטב נמות זכאים ולא נמות רשעים. אלא אני ואתם נתלה עינינו אל הקב"ה.

"כיון שתלו עיניהם - נעננו האילנות ומיד פשטו יד, כמו שכתוב "וישע דוד...". אמר הקב"ה למלאכים: ראו מה בין דוד לשאול, שאול עומד ונשאל באורים ובתומים והפלשתים באים עליו והניח את האורים ואת התומים וברח ואמר לכהן: "אסוף ידך".

מבחן הכניסה של נבוכדנצר

בתחילת ספר דניאל מסופר שנבוכדנצר מלך בבל אסף נערים בעלי חכמה וסגולות מיוחדות. מהם רצה לבחור את אלה אשר יעמדו בהיכל המלך וישרתוהו. אבל, נוסף לסגולות החכמה והכישרון, צריכים היו הנערים להיות בעלי כוח לעמוד לפני המלך. את הסגולה הזאת האחרונה פירשו חז"ל, בין השאר, כיכולת התאפקות מלצחוק: מי שאינו יכול בשום אופן להתאפק מלצחוק כאשר הוא רואה או שומע דבר מצחיק, אינו ראוי לעמוד לפני המלך.

כך נבחנו הנערים שמתוכם נבחרו המועטים הראויים לעמוד לפני המלך. בחיי החברה אנו עדים לעתים קרובות למעשים טובים של אנשים טובים ואנו מתרשמים מהם ולומדים ממעשיהם. והנה, דווקא מעשים של בלימה הדורשים כוחות נפש הרבה יותר חזקים מאלה הדורשים לסתם מעשה טוב, דווקא הם אינם נראים בדרך כלל. הרי אלה בדרך כלל "מעשים" של אי-עשייה, אשר רק בעלי עין חדה יכולים להבחין בהם, ולעתים הם עלומים מעין כל חי, ורק האדם ואלוקיו היודע צפונות לבו, יודעים על כך.

קורה שראובן פוגע בשמעון, עוקץ אותו ומעליבו בנוכחות אחרים, ולעתים עולה במוחו של שמעון לומר איזשהו משפט חד כתער, שאם רק יוציא אותו מפיו, יפרצו כולם בצחוק על ראובן והלה יקבל את המגיע לו כדת וכדין. כמה כוחות נפש דרושים לשמעון כדי לשתוק ולא להוציא מלה מפיו? אף אחד לעולם לא ידע על ההתאפקות שלו. אף אחד לא יטפח לו על שכמו לאחר מעשה ואיש לא ייתן לו מחמאה כי זכה להיות מהנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים. כה גדולה וחשובה היא בלימה כזו בעיני ה' בורא שמים וארץ, עד אשר העולם כולו עומד בזכותו של בעל כוח הבלימה הזה כנאמר: "תולה ארץ על בלימה" - הארץ כולה תלויה היא

ורוח הקוד משיבתם: "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא" - וכי נאה לכם שהרגתם את זכריה בן יהוידע שהיה כהן ונביא?

אם כן נסכם: בעד הריגת כהן ונביא שלמו כלל ישראל ב"אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים" ובהריגת למעלה משלשה מליון יהודים, ולא היו רחוקים מחסולו המוחלט של העם היהודי!...

*

את כל זאת ידע אהרן כהן ברוח קדשו, ועל כך נאמר: "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו". מה הוא ראה שהביא אותו לבנות את המזבח?

"אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: ראה חור שזבוח לפניו, אמר: אי לא שמענא להו - השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקיים בי: 'אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא', ולא היא להו תקנתא לעולם. מוטב דליעבדו לעגל, אפשר היא להו תקנתא בתשובה" (סנהדרין ז ע"א).

אהרן ראה שאת חור הרגו בני ישראל כשטרב לסיעים עשית העגל, ועתה, אם לא ישמע אליהם - יהרגו גם אותם כפי שהרגו את חור. ויתקיים בו "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא" ושוב לא תהיה, חלילה, תקנה לכלל ישראל. מוטב, אפוא, שיעשה את העגל ויעבדו ישראל עבודה זרה, כי על כך יכולים הם לעשות תשובה בהמשך.

נצייר לעצמנו באיזה מצב עמד אהרן הכהן: אפשרות אחת היתה שיתעקש שלא לעשות את העגל וכתוצאה מכך יהרגוהו עם ישראל, ונמצא שהוא מת על קדוה ה' ויזכה בעולם הבא למדרגה הגבוהה ביותר [הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במציאתן] (פסחים נ ע"א), אבל כלל ישראל, רחמנא ליצלן, ילכו לאבדון. יתקיים בהם "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא", אין להם תקוה.

האפשרות השנייה היתה, שיעשה להם את העגל, ואז מה יהיה אתו? - עתידו מחוסל, בעולם הזה ובעולם הבא. ו"באהרן התאנף ה' להשימיו" - זה כילוי בניס. (דברים ט, כ. וברש"י שם) - מתו שני בניו וזאת אחר שמשוה רבנו התפלל עליו, אבל במקרה כזה לכלל ישראל תהיה תקוה, כי על עוון עבודה זרה ניתן לעשות תשובה.

אהרן הכהן העדיף את כל ישראל על פני עצמו! בוא העדיף לעשות את העגל ולאבד את הכל, ובלבד שלכלל ישראל תהיה תקומה.

היש לך מנהיג גדול יותר ממנו?! כיום מכירים אנו מנהיגים שמוסרים את כלל ישראל עבור עצמם.. כאן מתגלה לפנינו אהרן כמנהיג המוסר את עצמו על כלל ישראל.

"וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר..." (לב, א).

"בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל: לסוף ארבעים יום בתחילת שש אני בא. לסוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם... הראה להן דמות מיסתו..." (שבת פט ע"א).

"...סרו מהר מן הדרך אשר צייתם עשו להם עגל מסכה..." (שמות לב, ח).
"...ביום שעשו את העגל, בו ביום ירד להם המן, ונטלו ממנו והקריבו ממנו לפני העגל... אמר רבי לוי: ישראל יושבין למטה וחורטין את העגל... והקב"ה למעלן חוקק לוחות ליתן להם דברות חיים" (תנחומא, תשא, יד).

על הגאון "החכם צבי" מסופר שכאשר למד בבחרותו בישיבה, התאכסן אצל בעל בית אמיד, אבי אביהם של בני משפחת רוטשילד. הימצאותו בבית זה גרמה קשיים לא מעטים, כיוון שבהיותו מתמיד עצום הגיע לפעמים אל הבית בשעת לילה מאוחרת. בני הבית לחצו על אביהם שיוציא את הבחור וישלחהו למקום אחר, אך הוא לא נענה להם. כך נמשך הדבר זמן רב, ובעל הבית עמד בניסיון ולא העז להוציא מילה אחת של טרוניא מפיו.

ויהי היום, וגם בעל הבית עצמו הגיע למצב שכבר לא היה מסוגל יותר לסבול את הקשיים. היה זה כאשר בדיוק באותו יום ניתקל בבעיות שונות בענייני מסחרו, ובליבו הצטברו מלאי של תחושות-כעס ומרירות, וכל אלה הביאוהו לפלוט כמה מילים נגד הבחור, אמנם הוא לא אמר לו במפורש שייצא מביתו, אבל הנימה שהיתה בפיו גילתה על יחס שונה מעט ממה שהיה עד אותו היום.

מיד לאחר מכן הרגיש בעל הבית בדבר, והתחרט מאוד על כך, אף ניגש אל הבחור וביקש ממנו בדמעות מחילה, סליחה וכפרה.

והנה, לא עברה שעה קלה מאז פליטת הפה, הגיעו פרנסי הקהילה הסמוכה לבקש מהבחור שיכהן כאב"ד בעירם. ה"עסקה" נחתמה בו ביום, וכבר למחרת יצא ה"חכם צבי" מן הבית ועבר להתגורר בעיר ההיא.

בצאתו את הבית, פנה לרוטשילד ואמר לו כדברים האלה: "אתמול, כאשר לא התגברת על עצמך, היה היום האחרון שהייתי צריך להישאר אצלכם. עוד בתחילת בואי אליכם, נגזר כך מן השמים שזה יהיה היום האחרון. אם היית מגלה אורך רוח עוד שעה קלה בלבד, ולא היית מתרעם על הקשיים שגרמתי לך על ידי לימוד התורה שלי - היית זוכה לבנים ובני בניס עוסקים בתורה

ועומדת על זכותם של כאלה. ה', ורק הוא, יודע עליהם, על התאפקותם העל-אנושית ועל גדלות רוחם.

הפזיזות מהשטן

הבה ונראה: כיצד הביא השטן את ישראל לידי חטא העגל? הדברים מפורשים בדברי חז"ל, על הפסוק: "וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר..." (שמות לב, א):

"בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל, לטוף ארבעים יום בתחילת שש אני בא. לטוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם. אמר להן: משה רבכם היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להן: באו שש - ולא השגיחו עליו. מת - ולא השגיחו עליו. הראה להן דמות מיטתו. והיינו דקאמרי ליה [זהו שאמרו] לאהרן: 'כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו' (שבת פט ע"א, וברש"י שמות לב א).

מסביר הסבא מנובהרדוק בספרו "מדרגת האדם": זהו כוחו של השטן, להביא חושך ואפלה, ערפול המוחות, ולצייר דמיונות כוזבים, וברגע של רפיון החליטו החלטה פזיזה - וכבר עשו עגל.

אילו היו ישראל אומרים: אין מה למהר, נמתין עוד יום אחד ונראה - היו ניצולים מן החטא האיום.

לא לחינם אמרו: "הפזיזות - מן השטן". המתניות מצילה מן החטא. כמאמר הכתוב: "יעוד מאט - ואין רשע". חכה רגע - ותינצל מן העבירה!

על כך אמר שלמה המלך בחכמתו: "החכם עיניו בראשו, והכסיל בחושך הולך" (קהלת ב, יד).

ושאל החוזה מלובלין זצ"ל: הכסיל, בחושך הולך. ומה עושה החכם בחושך?

והתשובה: אינו הולך!

כשהמוח מעורפל בחושך ואפילה, לוקחים פסק זמן!

סרו מהר

ראיה נפלאה לדברים מביא בעל ה"נחלת אליעזר" מתיאור התורה את אופן ההיערכות של עם ישראל לקראת עבודת העגל: "וישכימו ממחרת ויעלו עולות ויגישו שלמים וישב העם לאכיל ושתו ויקומו לצחק" (לב, ו).

רש"י מפרש: "וישכימו - השטן זירזם כדי שיחטאו".

הגורם לחטא היה, אפוא, החיפזון. החוטאים איבדו את סבלנותם ולא התגברו על הדחף לפעול במהירות ללא שיקול דעת: "סרו מהר מן הדרך" (פסוק ח), ונסחפו לחטוא ללא שהיות וללא מחשבה.

אהרן ראה את בהילותם וקוצר רוחם, ולכן הכריז: "חג לה' מחר". הוא קיווה שמשה יחזור בינתיים, ומבלבד זאת רצה לעצור בעדם. הוא סבר כי ההמתנה ל"מחר" תיתן להם הזדמנות למחשבה נוספת ואולי תסייע להחלטה הנכונה. אך הם השכימו למחרת בזריזות, וחוסר הסבלנות והאיפוק לא נתנו להם מקום למחשבה.

זו היתה עצת משה רבינו במחלוקת קרח: "בקר, ויודע ה' את אשר לו" (במדבר טז, ה). נתכוון בזה איש האלוקים לתת להם זמן הלילה, להתבונן. ואלי יכירו כי לא טוב עושים, ויחזרו בתשובה (אור החיים, שם).

זו היתה התביעה בחטא המרגלים: "ותשא כל העדה ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא" (שם יד, א), והביאו עליהם את אסונם.

מה היה עליהם לעשות? - ללכת לישון...

שמענו, נחשוב, ואח"כ נגיב. לא לשמוע - ומיד לבכות...

פרק בהלכות סבלנות

על הציווי החוזר ונשנה של עשיית המשכן וכליו, קוראים אנו בפרשתנו (פרק לא). על הקשר שבין המשכן ועשיית העגל, עמדו חז"ל מהשם "משכן העדות" שניתן למשכן: "עדות לישראל שויתר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכנינו ביניהם" (רש"י, שמות לח, כא).

ותמה הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל: מה הקשר בין חטא העגל למשכן? טמון כאן יסוד נורא.

בניית המשכן וכליו ארכה בסך הכל שלושה חודשים. מלאכה שעל פי הטבע אמורה להמשך כמה שנים, הסתיימה במהירות שיא, והכל נעשה בדיוק כאשר ציווה ה' - לא בערך.

בני ישראל, אנשים ונשים, עבדו ללא ליאות וללא הפוגה ביום ובלילה. היו שם גילויי התלהבות מופלאים. מדוע? לפי שרצו להוריד שכניה. וכיון שכל כך רצו, הקב"ה עזר להם והבנייה נמשכה שלושה חודשים בלבד.

בניית המשכן הייתה בבחינת "ארון נושא את נושאו". הכל היה נס גלוי, יד ה'. אשה הכניסה את המחט והחוט בתחילת השורה, והנה כעבור רגע היא רואה את החוט יוצא בסופו והכל תפור. אדם דפק על המנורה והנה הסתדר הציוור שעליה.

סוף סוף, לאחר מאמצים כבירים, בחודש כסליו סיימו לבנות את המשכן, ואז, למרבה הפלא, מצווה הקב"ה את משה לקפל את המשכן ולהניח אותו במחטני החירום עד שיקבל ציווי אלוקי להקים אותו. ומני אז, כל יום פונים בני ישראל אל משה ושואלים אותו מתי כבר נזכה שיקום המשכן, והוא עונה להם: המתינו בסבלנות, עוד לא הגיע הזמן... כך המתינו בקוצר רוח שלושה

חודשים עד ראש חודש ניסן, שבו הגיע בשעה טובה הציווי להקים את המשכן.

נשאלת השאלה: אם סיימו לבנות את המשכן בחודש כסליו, מדוע הקימו אותו רק בר"ח ניסן? לשם מה נתן להם הקב"ה להמתין שלושה חודשים, מתוך לחץ וחרדה?

אלא, רצה הקב"ה לתקן בזה פגם נוסף בבני ישראל שהתגלה בחטא העגל. יסודו של חטא העגל נעוץ היה בחוסר סבלנות - "וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר". כשסיימו את בנין המשכן והגיעה עת הקמתו, אמר הקב"ה: עתה תמתינו לא שש שעות, לא חצי יום, אלא מאה ועשרים יום! רק אז תזכו להשראת השכינה בקרבכם. ללמדם פרק בהלכות סבלנות... (נתיבי אור"גלות וגאולה, להרה"ג ר' נסים יגן זצ"ל).

(בנועם שיח)

ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' וגו' (לד, ו)

חז"ל דרשו על פסוק זה "אני ה' קודם החטא ואני ה' לאחר החטא. סיפור בעניין זה:

כבכל שנה ושנה בחג הפסח, היה הבעל קורא הוותיק עולה על הבימה, פורס את מגילת הקלף המהודרת, ופותח בקולו הערב בקריאת שיר השירים. אנשים רבים, שזו אינה השנה הראשונה לתפילתם בבית כנסת זה, כבר ציפו לבאות, והפנו את עיניהם אל כותל המזרח, שם ישב הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל וכולו אומר התרגשות דקדושה. גבינו התקשתו בציפיה דרוכה, וכשהחזן סלסל בקולו "אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי" דומה היה נפשו כבר אינה עומדת בהמתנה, ואכן בפסוק הבא "הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים" חדל הבעל קורא מקריאתו, והתייפחותו החרישית של רבי חיים ברלין נשמעה בכל פינות בית הכנסת.

כך, בכל שנה היה המחזה חוזר על עצמו, בכל פעם שהגאון היה שומע את הפסוק "הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים". איש מהמתפללים לא הרהיב עוז בנפשו לשאול את הרב לפשר הדבר.

היתה זו עת רצון, סיפר הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל, שניצל את שעת הכושר כדי לבקש מהרב ברלין לגלות לו מה טומנות בחובן אותן דמעות שליש.

מששמע הרב את השאלה, נקשרה דמעה קלה בזווית עינו, והוא החל לספר: היה זה במוסקבה בעת ששימשתי בקודש בעיר זו. יהדות היתה בבחינת בל יראה ובל ימצא, ומלבד זקנים אחדים לא שמר איש תורה ומצוות בפרהסיא.

יום אחד הוזמנתי להתייצב בפני פקיד רוסי בכיר, אשר חקר אותי חקירת שתי וערב על מעשי, מי הם האנשים שנימולו על ידי ולמי אני מגיש שירותי דת. משראה שאיני פוצה פה ומסרר לספר לו דבר, קם, הילך סביב השולחן וניגש אלי. בטוח הייתי בליבי שהוא עומד להכותני או לחוקרני בגסות, אך להפתעתי התקרב אלי החוקר ואמר לי בלחישתו: "רואה אנוכי שהנך איש סוד. מחר בשעה 8:00 בבוקר בוא לביתי, שם יהיה בני התינוק. ודאי תדע מה לעשות עמו". או אז מסר לי את כתובת ביתו, ובספר פנים חמורות קרא לפקיד, והורה לו להנפיק עבורי הזמנה לחקירה נוספת בשבוע הבא. למחרת עם בוקר הגעתי לכתובת שניתנה לי, כשבאמתחתי חבויה סכין המילה.

במקום המתינה בחרדה אם הקצין, סבתו של התינוק, יהודיה זקנה וצדקנית, ומסרה לי את הרך העולל בידי רועדות. לעיניי מלתי אותו בזריזות, ובצל הפחד ניקרה בליבי שאלה אחת: "מה ראה קצין כופר זה למול את בנו".

בשבוע שלאחר מכן הופעתי לחקירתי השניה. הקצין ערך חקירה צולבת למראית עין, ותוך כדי הפגישה אמר תודה לך, על שמלת את בני". מששמעתי את דבריו הרהבתי עוז ושאלתי: "הלא התנהגותך סותרת את היהדות הינך לוחם בכל דבר שבקדושה, ואת בנך אתה מל?"

הקצין לא היסס וענה לי בקצרה: "בילדותי, אבי היה לומד תורה בבית, כדי שאני, בנו, אראה אותו עוסק בתורה ואספוג את האווירה הקדושה של לימוד התורה.

משנולד בני הרהרתי רבות אם למולו. אולם, משצפה מולי דמות אבי העוסק בתורה, החלטתי כי לא אנעל את הדלת בפניו. אמנם אחנכו כפי שיטתי, אך רוצה אני למולו, כדי שאם יחליט לחזור לדרך של סבו לא תהא דרכו חסומה בפניו, ואף שהדבר כרוך בסכנה, החלטתי להסתכן מעט כאבי המנוח".

"חז"ל אומרים", הוסיף רבי חיים ברלין וסיפר לרבי אריה לוי הנרגש, כי היונה אינה מתרחקת מן הקן, אלא עד למקום שממנו תוכל לחזור אליו. בכל פעם ששומע אני את הפסוק 'עיניך יונים' נזכר אני בכך שכנסת ישראל נמשלה ליונה.

גם אותו קצין ק.ג.ב. יש בו משהוא מעדינות אורחותיה של היונה ההומיה, ובנפשו פנימה כמה הוא אל אלוקיו, אף כי מעטה עב ומחוספס מכסה על רגשותיו ומאויי הנסתרים. זהו יחודנו כעם, זוהי גדולתנו. בנקודת אור פנימית

החלטתו: "זה רעיון טוב. ארץ היהודים - זה המקום! שם תהיה לך פרנסה בשפע!"

גם הוא חשב שהרעיון טוב, אבל מדוע סבור הפרופסור שבארץ הקודש מובטחת לו פרנסה בשפע?

"אה", הסביר הפרופסור, "משום שבתנ"ך כתוב שהיהודים הם קשי עורף. פרושו של דבר שהצואר שלהם תפוס, והם יעמדו בתור כדי לשחרר אותו!" הוא סיפר לי זאת, וחייך: השגה של גוי במושג "קשיות עורף".

נענית ואמרת: "אותי זה לא מצחיק, הטעות שלו היתה אחת: את הצואר התפוס שלנו לא אחרים ישחררו. זה תלוי רק בנו עצמנו..." (הגדת)

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממצצית השקל (ל, טו)

ידוע מה שפירשו המפרשים, שהעשיר לא ירבה בממונו כ"כ למצוה עד שלא ישאר לזולתו להשתתף בה, והדל לא ימעיט בטענה שאין לו, כי המצוה צריכה להתחלק בין כולם, כדי שיזכו בה הכלל - ולא רק הפרט, ולכן כל אחד ואחד צריך להשתתף בה כפי יכולתו.

ואם חלילה העשיר חוטף לעצמו את כל המצוה ואינו מניח מקום לזולתו להתגדר בו - אזי טורפין לו את מצוותיו על פניו, וכמו שנראה במעשה שהיה עם רבינו ר' יהונתן איבשיץ זצ"ל.

בעת נישואיו של ר' יהונתן, הבטיח לו חותנו - שהיה נגיד - דנוניא של שלושת אלפי זהובים, כדי שיוכל לשבת באהלה של תורה ללא מפריעים. כך ישב לו ר' יהונתן על התורה ועל העבודה יומם ולילה עם החברותא שלו, בקדושה ובטהרה.

אכן כידוע, בעת שהקדושה מתפשטת - הטומאה אינה סובלת, ותיכף היא באה ללחום כנגדה, וגם כאן: קדושתו וטהרתו של ר' יהונתן אשר השפיעו על כל סביבתו הפריעו לכח הטומאה, ונסתובב העניין שהחליטו להקים "בית תיפלה" בדוקא על יד בית מדרשו של ר' יהונתן.

החלטה זו כמובן הרעישה את ליבות כל המתפללים והלומדים שם בביהמ"ד, אולם היה אחד שלא היה יכול להתאפק. היה זה החברותא של ר' יהונתן, אשר ראה עד כמה מפריע הדבר לר' יהונתן, ולפיכך לבש קנות, קם - ועשה מעשה: בחצות הלילה, בחסות העלטה - עלה לגג "בית התיפלה", וניתץ את הצלם שניצב שם.

אך דא עקא - הגויים ידעו שחמתם של היהודים עלתה למעלה ראש, והבינו שבמוקדם או במאוחר יקום אי מי ויעשה מעשה, ואשר לכן החביאו שומרים ב"בית התיפלה", וכאשר עלה החברותא של ר' יהונתן אל הגג וניתץ את הצלם - מיד נתפס בידי השומרים - ונעלם.

כמובן שכל הקהילה היהודית החלה מיד לחפש אחריו, אך הם העלו חרס בידי, ולא מצאו אפילו רצה חוט שיוכל ללמד היכן הוא הוחבא.

כך נמשכו החיפושים, עד שבאחד הימים בא שומר "בית התיפלה" לאחד מפרנסי הקהל וסיפר לו דברים כהווייתם, איך שתפסו את אותו יהודי בעת שעלה אל הגג ושבר את הצלם, ואף סיים ואמר שכבר נשפט הוא על ידי הכמורה - ונידון לשריפה.

השומע הוסיף וסיפר, שהיהודי נמצא במקום סתר בתוך "בית התיפלה", וכי הוא יודע היכן הוא, ולפיכך הצעה בפיו: הוא מסכים להבריחו ממקום מסתורו אל החופש - אך תמורת זאת הוא דורש שלושת אלפי זהובים, אפילו לא זהוב אחד פחות!!!

אנשי הקהילה ששמעו את הסכום - נרתעו מעט, אבל מה לא עושים כדי לפדות יהודי מבין הגויים? ובפרט שמדובר בת"ח, וידוע שנגמר דינו לשריפה!!! מיד יצאו היהודים לאסוף תרומות בכדי לשחררו.

כשהגיעה השמועה לרבי יהונתן - חשש פן יועבר חבירו ממקומו קודם שיאסף הסכום הגדול, או שיוציאו אותו להורג בינתיים, ולפיכך נכנס אל ביתו, לקח את כל הנדוניא שהיתה לו בסכום של שלושת אלפי זהובים, הלך לשומר ומסר לו את הכסף - ואכן השומר הבריח את היהודי למקום מבטחים. מכיון שהדבר נעשה בחשאיות גדולה - לא ידע איש מהנעשה, המתרימים המשיכו במלאכתם, אך כאשר באו אל ר' יהונתן לתת בידו את סכום הכסף שהצליחו לאסוף - אמר להם ר' יהונתן: כבר אין צורך, אני בעצמי נתתי את כל הכסף, השבוי כבר נפדה ושחרר, ואין צורך בכסף שנאסף.

מששמעו הגבאים שר' יהונתן נתן את כל הסכום, טענו כלפיו שיקח לכה"פ את מה שהם כבר אספו עד עתה, אעפ"י שאין זה אלא חלק קטן מהסכום, באמרום: "גם אנו - בני הקהילה - חפצים לקחת חלק במצוה הגדולה של פדיון שבויים!!!". אך ר' יהונתן השיב שהוא כבר נתן מה שנתן, ואין הוא רוצה לקחת ממנו אחרים.

הגבאים יצאו את ביתו בעצב על כך שלא זכו הם והתורמים להשתתף במצוה רבה זו של פדיון שבויים, ובפרט כאשר היה מדובר בשבוי ת"ח גדול כזה, אך אם הרב פסק כפי שפסק - מה הם יכולים לעשות?

עבר זמן מה, ור' יהונתן מתחיל לחשוב מה יקרה כאשר אשתו תגלה שהוא נתן את כל הנדוניא למצוות פדיון שבויים... הלא ודאי תקצוף היא עד מאד, והוא לא יוכל לרצותה, שכן אין מרצים לאדם בשעת כעסו!

וחבויה זו מסתרת מהות הנפש היהודית, שבסופו של דבר תחזור לכור מחצבתה, גם לאחר דורות, ועל אף יסורים וגלגולים רבים.

זכה אותו סב זקן, והתורה שלמד ליד בנו הפעוט, שהפך לימים לקצין ק.ג.ב. קשוח ומנוכר, ריככה את לב האבן ששכן בקרבו, שלא ירחיק את נכדו מקרב עם ישראל".

קשיות העורף

הסבא מסלבודקה זצ"ל עמד על נקודה מרעישה. כשחטאו בעגל, "עלובה כלה שסורחת מחופתה" "סרו מהר מן הדרך אשר צייתם, עשו להם עגל מסכה, וישתחוו לו, ויזבחו לו, ויאמרו אלה אלקיך אשר העלוך מארץ מצרים" (שמים לב, ח), נורא -

מדוע ביקש ה' להשמידם? לא בעוון העגל, לא בפשע העבודה הזרה, אלא מה: "ויאמר ה' אל משה, ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא, ועתה הניחה לו ויחר אפי בהם ואכלם" (שמות לב, ט-י)!

על מה, על קשיות העורף!

המעשה עצמו, ככל שנורא הוא, מעשה בודד הוא. הנורא היא המידה המושרשת. ומה היא? כתב הספורנו: "והנה עם קשה ערף הוא", גיד ברזל ערפם ולא יפנו לשמוע דברי שום מורה צדק, באופן שאין תקוה שישונו בתשובה. ואם אין תקוה שישונו, אין להם תקנה: "הניחה לי, ויחר אפי בהם, ואכלם!"

ובהמשך: "ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר, למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים" (שמות לב, יא). ואמרו במדרש (שמות רבה מג, ז): מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים, אלא אמר משה: רבון העולם, מהיכן הוצאת אותם, ממצרים שהיו כולם עובדי טלאים. ולמדו מהם בניו, ואף הם עשו העגל. לפיכך אמר: "אשר הוצאת מארץ מצרים", דע מהיכן הוצאת אותם -

והראב"ע (שמות לב, ט) הזכיר, שבמצרים היו ישראל עובדי עבודה זרה, ככתוב: "ויאמר אלהים איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו. וימרו בי ולא אבו לשמע אלי, איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו, ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים" (יחזקאל כ, ז-ח).

נזכיר, שכעבור תשע מכות, על סף הגאולה, עוד הוצרכו לומר להם: "משכו ידיהם מעבודה זרה, וקחו לכם צאן של מצוה" (רש"י שמות יב, ו)!

ועל כגון זה נקונן: אי להם, שנעשה סגורם קטגורם!

אמת, במצרים שקעו במ"ט שערי טומאה, והקדוש ברוך הוא העיד בהם שלא עבדו עבודה זרה אלא מתוך שעבוד וטרופ הדעת, בשוגג ובאונס (ילקוט שמעוני שמות יד), ולמדו מהמצרים, וזו המלצת זכות - ובאונס (ילקוט שמעוני שמות יד), ולמדו מהמצרים, וזו המלצת זכות -

אבל אי היכולת להתנתק, קשיות העורף, היא המעוררת הקפדה!

אי היכולת לומר: "מה שעבר עבר, מכאן ולהלאה נתחיל מחדש" (ויקרא רבה ל, ז)!

ואם אמרו (סנהדרין קב ע"א) שאין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה מעונש חטא העגל, שנאמר: "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" (שמות לב, לד), ובידענו שאין הקדוש ברוך הוא פוקד עון אבות על בנים אלא כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם (סנהדרין כז ע"ב), הרי שמקנת גם בנו מדה זו של קשיות עורף, אי יכולת לשפר דרך גם כשיודיעם שדרכנו שגויה!

בספר "דברי שמואל" מסופר על בעל חיים ידוע, הבונה. הבונה הוא סכרים בנהרות, וחי בנבכייהם. חמרי הגלם, זרדים וענפים שהוא מקושש בחורשות שעל גדות הנהרות. פרותו של הבונה יקרה והציידיים חומרים אותה. אך כיצד יוכלו לצודו, והוא מסתתר במחילותיו. התחקו אחר אורחותיו, ומצאו עצה. מפעם לפעם מגיח הוא אל הגדה לקטום ענפים נוספים, לחזק בדקי הסכר ולעבודתו. מה עושים הציידיים, סורקים את סביבות הסכר, מחפשים בקרקע הלחה עקבות רגליו. אם מצאו שהלך לחורשה חורפים וטומנים מלכות בתנאי צעדי. מסתמכים על טבעו של הבונה לחזור באותו מסלול, כדי שלא לטעות. מציבים את המלכות וממשיכים בדרכם, למצוא עקבות נוספים ולטמון עוד מלכותות.

הבונה אסף את הזרדים, ושב עמם אל הסכר. פוסע על עקבות צעדיו, ולפתע סומר שעורו: מלכות! יודע הוא מה היא, ומה פעולתה, בוכה, ונכנס לתוכה...

שאלו כל חולה סוכרת המושיט ידו לעוגה, בוכה, ובולס.

שאלו כל בן ישיבה שהחליט שבסדר הזה ילמד ברציפות, ופותח בשיחה, שמחר יקום לתפילה.

ואספר - סבלתי מכאב גב, לא עליכם. המליצו על רופא מומחה בפתח תקוה. נסעתי, והתפתחה שיחה. סיפר שאת התמוחותו עשה אצל מומחה נודע ביוהנסבורג, בדרום אפריקה. רופא דגול, גוי, חובב תנ"ך. כשגמלה בו החלטה לעלות לארץ ישראל, בא להפרד ממורו. שמח הלה לשמוח על

עתה כבר ממילא ידעה אשתו של ר' יהונתן את כל סיפור המעשה, והבינה שהקב"ה שילם להם על המעשה הטוב והנאצל שעשה בעלה הגדול, באשר לא זו בלבד שכספם הושב להם - אלא אף זכו לעושר שהוא עשרות מונים רב יותר ממה שהיה להם קודם.

היא כמוכן התמלאה ששון ושמחה, וחכתה בציפיה דרוכה שר' יהונתן - אשר לא ידע מאומה מהנעשה - יחזור, בכדי שתוכל לבשרו את הבשורה הגדולה.

בינתיים ר' יהונתן יצא לדרכו חזרה אל ביתו, ומשהגיע סמוך לביתו הוגיע את מחשבתו: מה יאמר לאשתו? כיצד יגלה ויספר לה מה קרה עם שלושת אלפי הזהובים? וכך כשהוא הולך תפוס במחשבותיו - יוצאת אשתו לקראתו, שמחה וצוהלת, וקוראת לעומתו: "אני כבר יודעת הכל! הקב"ה כבר גמל לנו בכפל כפלים!", כך עמדה וספרה לו את כל הסיפור, כשהיא בטוחה שבודאי ישמח גם הוא על הטובה שבאה להם מן השמים.

אבל לא כך היה. מששמע ר' יהונתן את דבריה - פרץ בבכי אז!! הוא בוכה ומילל - והאשה עומדת ותמהה: "למה זה תבכה? הלא הרבש"ע כבר שילם לנו שכר גדול עבור המצוה!"

ענה לה ר' יהונתן ואמר: "דוקא מפני כך אני בוכה!! מכך שרואה אני שמיהרו לשלם לנו על המצוה - מבין אני שמשלימים לי את המצוה בפנים!! אילו היו מרוצים בשמים ממצוה זו - היו מניחים לי אותה לעולם הבא, שכן ידוע שאין מתן שכון של מצוות בעולם הזה!! רק מצוה שאינה נרצית משתלמת בעוה"ז, כביכול אומרים לו לאדם: קח לך!"

רבי יהונתן עמד ובוכה ללא הפוגה בלא שהיה מסוגל להירגע, עד שהחליט לצום שלושה ימים רצופים - ואחרי כן לעשות שאלת חלום, ולבקש לדעת על מה ולמה לא רוצים את המצוה שלו.

ואכן כך עשה, ומן השמים השיבו לו: "אמנם כן, צדקת בבכיך, לא חפצו בשמים במצוותך! והכל מפני שלא זיכית גם את הגבאים ואת שאר הציבור, ולא איפשרת להם ליטול חלק במצוה הזו!! רצית את כל המצוה לבד - בבקשה, קח לך!!"

הנה כל בעל ונפש יבין וירגיש כי הסיפור הזה הוא נורא, להתבונן עד כמה צריך האדם להיזהר ולדעת שהמצוה אינה רק שלו, אלא צריך הוא לשתף את כל מי שיכול, ורק בכך תהיה זכותו שלמה ונרצית!!

(לב שלום)

מה עשה? עמד והחליט שישע מביתו לכמה ימים, כדי שעד שיחזור - הסתם תגלה אשתו את חסרון הכסף, וכבר תספיק להירגע, ואז - כשישוב - יוכל לרצותה ולהסביר לה את חשיבותה של מצות פדיון שבויים, ואת הסיבות שמחמתן החליט לתת את כל הסכום ולא להמתין עד שיאספו התרומות מכל בני העיר.

בינתיים התגלה דבר הבריחה, הכמרים גילו שהנידון למוות נמלט, עד מהרה הגיעו למסקנה שבודאי ידו של השומר במעל והוא זה שהבריח את היהודי אל מחוץ לכלאו, וברוב זעמם החליטו אנשי הכמורה לעשות לשומר את מה שזממו לעשות ליהודי.

השומר, שהבין שטבעת החנק הולכת ומתהדקת סביב צוארו - החליט שעליו למהר ולברוח מהר ככל האפשר, אך מכיון שהיה שומר וותיק בכנסיה במשך עשרות שנים, והספיק במרוצת הזמן לגנוב הרבה כסף ויהלומים מרכוש "בית התיפלה" - לא ידע מה יעשה עתה בכל רכושו הרב... הרי לא יכול לסחוב עמו את כל רכושו...

בצר לו הלך ולקח את כל רכושו, כסף זהב ויהלומים - ושולשת אלפי הזהובים שקיבל זה עתה בכלל, הכניסו לחבית אחת, נכנס לביתו של ר' יהונתן, ושאל את אשתו: איפה האישה?

האשה ענתה שהוא לא יהיה בבית כמה ימים, ולכן בלית ברירה, מכיון שפחד השומר להשתהות אף רגע - עמד וסיפר לה כל מה שקרה, ושעליו למהר עתה ולהימלט על נפשו, ואמר: "איני מוכן בשום אופן להשאיר את רכושך זה לכמרים שרוצים להרוג אותי!! לא ולא!! לא אשאיר להם מאומה מכל זה!!"

וכאן התחיל הוא להרעף שבחים על ראשו של ר' יהונתן, והמשיך: "גיליתי יהודי אציל כזה - המוכן לתת מכספו שלושת אלפי זהובים בשביל להציל את חבריו!! אני בטוח שהוא אדם ישר ונאמן, ולפיכך: דבר ראשון - אני מחזיר לך במתנה את שלושת אלפי הזהובים שנתן לי בעלך, ומלבד זאת - אני מפקיד בידכם את כל שאר רכושך שנמצא בחבית הזו, והיה אם אחזור בשלום - בודאי יחזיר לי בעלך הצדיק את כל הסכום, ואם לא - אזי מעדיף אני שיישאר כל הכסף אצל אדם כמותו, אשר לבטח יידע לעשות בכסף דברים טובים!!"

כך קרה שהאוצר הגדול נותר בביתו של ר' יהונתן, ואילו שומר "בית התיפלה" יצא לדרכו, וברח הרחק מהכנסיה. אכן לאחר זמן מה הגיעה השמועה שהכמרים שלחו אחריו שליחים להשיגו, אלה רדפו אחריו ותפסוהו, ותיכף ומיד הטביעוהו בנהר.

בדרך הדרוש

ויהי בדת משה מחר סיני ושני ללחית העדת ביד משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו (לד, כט) במדרש רבה מהיכן זכה משה לקרני הוד ממה שנשתייר בקולמוס וקנחה בציצית ראשו של משה וכו' עיין שם. ויש להקשות היאך הדעת סובלת לומר אצל הקב"ה שנשתייר דיו בהקולמוס וכי לא ידע מתחלה כמה דיו יספיק לכתובת התורה כולה עד שלקח יותר מהצורך והוא דבר תימה. ועוד קשה בדברי המדרש דהקשה מהיכן זכה ומתרגן על ידי הדיו הא הקושיא היה מאיזה זכות בא לו זאת. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש בשעה שאמר משה מחני נא מספרך נמחה שמו בפרשת תצוה שלא נזכר שמו כי אם בלשון ואתה תצוה וכו'. והנה בהיות שהקב"ה יודע אחריתו של דבר מראשיתו והיה בתוך הקולמוס דיו לצורך כתיבת כל התורה כולו אך כשאמר משה מחני נא חל עליו עונשו ולא נזכר שמו בפרשת תצוה. נמצא דארתו דיו שהיה ראוי לכתוב משה הוא נשאר בהקולמוס ושפיר שייך לומר ממה שנשתייר בקולמוס. והנה בעבור שראה הקב"ה שמשו מסר נפשו על כלל ישראל אותו זכות נתפרע לו שקינח הקולמוס בציצית ראשו ובעבור זה זכה לקרני הוד על שמסר נפשו על ישראל. או יאמר דידוע דהוה ליה למשה רבינו עליו השלום לכתוב עניו מאד וכתב ענו בלא יו"ד אם כן נשתייר השיעור דיו לכתוב יו"ד: (חנוכת התורה)

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, בני ובני בני ישראל אות הוא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש (שם) לא. טז - יז), ויש לדקדק מדוע בהפסוק הראשון כתיב ברית עולם מלא וי"ו, ובפסוק השני כתיב לעולם חסר וי"ו, הלא דבר הוא, ויש לבאר על פי מה דאיתא במס' שבת (דף ס"ט ע"ב) אר"ה היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד, חייא בר"א אומר משמר יום אחד ומונה ששה ימים, ואמרינן שם בגמרא דפליגי מר סבר כברייתו של עולם [ימי חול נמנו תחלה] ומר סבר כאדם הראשון [שנברא בערב שבת ויום הראשון למנונו שבת היה] והנה אנו קי"ל בר"ה דמונה ששה ימים ומשמר יום אחד, ויש לומר דכאן רמזה לנו התורה"ק הדין הזה, דמשום הכי כתבה התורה לעולם חסר וי"ו לרמז דהאי לעולם כוונתו לעולם השלשון העלמה [כמו שדרשו חז"ל במסכת פסחים (דף נ' ע"א) גבי זה שמי לעולם חסר וי"ו. ר"ל העלימהו, דאסור להזכיר שם שמים לבטלה] היינו אם נעלים ממנו יום השבת כשהולך במדבר, בכל זה ששת ימים עשה ה' וגו' בתחלה, ואח"כ וביום השביעי שבת וינפש. והוא כדעת ר"ה כברייתו של עולם.

(קול אליהו - הגר"א)

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ותתנו איש כפר נפשו לה' כפקד אתם ולא יהיה בהם נגף כפקד אתם: (ל, יב)

הקשה בפני אר"י כאן על פירש"י ז"ל שכתב אל תמנם לגלגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים, ואילו בסמוך פירש"י כל העובר על הפקודים - דרך המונין מעבירין את הנמנין זה אחר זה, וכן כל אשר יעבור תחת השבט, וכן תעבורנה הצאן על ידי מונה. משמע מדבריו אלו דהאנשים נמנין זה אחר זה ע"י העברה ככני מרון בעצמם. ותי דהכי פירושו, דבתחילה יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים, ואל תמנם בתחילה לגלגולת כי הנגף שולט במנין הגלגולת בלא מחצית השקל תחילה, אמנם מחשש פן לא יתנו כולם שקלים, כי יהיו רשעים וצרי עין, לכך א"ל אח"כ כל העובר על הפקודים וגו' יתנו וגו' לכפר על נפשתיכם, ר"ל בואת תדע מי נתן ומי לא נתן דאח"כ תעבירם על הפקודים ותמנם לגלגולתם שנית, ואז מי שכבר נתן מחצית השקל יהיה לו לכפר על נפשו, שלא ישלש בו שוב הנגף, דאע"פ שנמנה עכשיו שנית לגלגולת, לא יזיק לו כלל. אבל מי שלא נתן מחצית השקל, אוי ישלש בו הנגף כי נמנה לגלגולת ולא כיפר בעד נפשו תחילה, ומכא מורא זו בודאי כולם יתנו מחצית השקל תחילה כדי שלא יזיק להם מנין הגלגולת שאח"כ. (בא ישועה ונחמה)

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' ובל האמונים

פְּרִשְׁת כִּי תִשָּׂא

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

בתוך שאר חולי ישראל

"ולא יהיה בהם נגף פקד אתם" (ל ב)

את טעם הספנה שיש במגפת ישראל באר רבנו בחיי:

סגלתם של ישראל להציל מאובייהם, גדולה היא מאד בשעה שהם מלכדים כאיש אחד בלב אחד זכות הריב עומדת להם. אך כאשר הם נמנים הרי הם מתחלקים ונפרטים ליחידים, ונמצא כל אחד ואחד עומד בנפרד למשפט על עוונותיו. במצב כזה יכולים הם לבא לידי מופה חלילה.

על מן האור שמח' מספר, כי בעת שחלה את חליו האחרון הציע לפניו הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל שיפרסם את שמו בהיכלי השיבות לתפלה. השיבו רבי מאיר שמחה: "אני כשליצמי מידיו שלא יתפללו בעבורי במיוחד, שכן בכך אפרד מתוך הכלל ויזנו אותי לפי מעשי. כפי שהובא באחר הקדוש (ויצא קס ב) שמוטב לאדם למנות עצמו בתוך הכלל ולא להשפט ביחיד".

התפלה מתקבלת בזכות פושעי ישראל

"ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נקף ושחלת וחלבנה" (ל ד)

"וחלבנה" - בשם שריחו רע... ומנאה הכתוב בין סמיני הקטרת. ללמדנו, שלא יקל בעיניו לפרך עמו באגודת מעניויתו ותפלותיו את פושעי ישראל שיהיו נמניו עמו" (רש"י).

את סיום דברי רש"י: "שהיו נמניו עמו, משפט הנראה מיתר לכאורה בשל הפלילות שבו, פרש האדמו"ר רבי יששכר דב מבעלי על פי מעשה שארע בחצרו של מרן הבעל שם טוב:

באחד מימי הפפורים אחר הבעל שם טוב מאד להנס לבית הנקסט לתפלת הנעילה, ומשחל בתפלתו התפלל בהתלהבות עצומה אף יותר מהרגלו.

בסיומו של יום הפפורים הסביר לתלמידיו את פשר מעשהו: "באחת מתפוצות ישראל מתגורר יהודי שהרשיע במעשיו עד מאד. לקראת סיומו של יום הפפורים, קדם תפלת הנעילה, התעורר בקרבו לפתע הרהורי תשובה, עד שגמר בו לשוב בתשובה והתחרט על מעשיו מעמק לבו.

משחל בתפלת הנעילה הגיע לדבקות נפלאה כל כך, עד שתפלות רבות שנדחו מלהתקבל זה שנים, עלו לרצונו יחד עם תפלת בעל התשובה. לפיכך אחרת את תפלתו, כי עז היה קפצי להתפלל יחד עמו, ולגרם שאף תפלתו תעלה עמה לרצונו".

לפי זה נוכל להבין: במלים "שהיו נמניו עמו" בא רש"י ללמדנו שצרו פושעי ישראל לתפלותיו אינו מועיל רק להם, אלא אף לנו מתקבלת תועלת גדולה מכם.

עלים לתרופה' תשנ"ח

'דעת' בשבת מניין?!

"אף את שבתתי תשמרו... לדעת כי אני ה' מקדשכם" (לא י)

בירושלמי ברכות (ה ב) הובאה תמיהתו של רבנו הקדוש: "היאך בשלו 'חונן הדעת' בשבת; אם אין דעת תפלה מניין?" (ראה שו"ת 'שיח יצחק' (א"ח קס) שמשמעם זה נהגו להוסיף

בתפלת מוצאי שבת על גסח ברכת 'אתה חונן' את בקשת 'אתה חוננתנו').

באר בעל 'חדושי הרי"ם':

בכתוב שלפנינו מברר כי השבת היא בבחינת 'דעת' כפיתוב: "לדעת כי אני ה'". לפיכך מובן מדוע אין צורך לבקש בה על הדעת, שהרי בחינת הדעת' שבה קבועה ונקמת ואינה תלונה בתפלתנו.

'אמרי הרי"ם'

אמן כעולה וקטרת

"לשרת להקטיר אשה לה" (ל ב)

ראשי התבות: "לשרת להקטיר אשה לה" הם בגימטריה 'אמן', מכאן שהיחוד הנעשה באמצעות עבדת אמן עולה ומתקבל בשמים כעולה וקטרת.

'נפלאות מתורתך' ערך 'אמן'

אמן קורעת גזר דין

"ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר קתבת" (ל ב)

"תשא חטאתם ואם אין" - סופי תבות 'אמן', וכו': "אין מחני נא" - ראשי תבות 'אמן'. ללמדך שבזכות הקפדה על עבדת אמן בקנה נקרע גזר דינו של האדם, ושמו נמחה מספר החובה, פנובא בתקוני זתר (תקון טו ד מ א): "העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה".

'שבת מיהודה'; 'חדושי אבר"ח'

אשרינו שואמינים אנהנו

"וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר" (ל ב)

רגיל היה הסבא קדישא, מרן ה'הפץ חיים', ללמד זכות על ישראל ולומר:

צא וראה: באותם ימים שהסיתו אנשי הערב רב' את ישראל, לא הצליחו הללו לעמד בפסיון אף למשך שעות מספר, ואלו אנו, מאמינים בני מאמינים, ממתנים אנו מזה אלפי שנים בצפיה דרוכה לביאת גואל צדק מבשר טוב, מתפללים על כך ללא הרף ולא נסוגים לרגע מאמונתנו. אשרינו.

'שיחות הפפץ חיים' אות נו

כהודעת לעניו מקדם

"זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך" (ל ב)

"כל התולה (את מבלת תפלתו) בזכות עצמו - תולין לו בזכות אחרים, וכל התולה בזכות אחרים - תולין לו בזכות עצמו. משה תלה בזכות אחרים, שנאמר: "זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך" - תלו לו בזכות עצמו, שנאמר: "ויאמר להשמידם לולי

משה בחירו עמד בפרך לפניו להשיב חמתו מהשחית" (ברכות ב).

על פי דברי הגמרא מתבאר היטב גסח תפלת 'א-ל ארך אפים' הנאמרת קדם הזכרת "ג מדות: "בתחנון ובתפלה פניך נקדם כהודעת לעניו מקדם"; "ג מדות הרחמים שבאמצעותו נענה משה התגלו לו בזכות ענותו - שמהל תפלתו בזכות אבות, לפיכך ראוי להזכירו כאן בתאר 'עניו'.

'ברכת אישי'

שעת המנחה - עת רצון

"אולי אכפרה בעד חטאתכם" (ל ב)

בפסוק נוסף בתורה מופיעה המלה "אכפרה": "כי אמר אכפרה פניו במנחה" (בראשית לב כא).

את הקשר בין פסוקים אלו באר בעל הטורים' על פי דברי הגמרא (ברכות ו ב): "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שבה' אלהיו לא נענה אלא בתפלת המנחה", וזהו שאמר כאן משה: "אכפרה בעד חטאתכם", אימתי? בזמן המנחה! ככתוב: "אכפרה פניו במנחה".

זדונות נעשות כזכיות

"אנא חטא העם הזה חטאך גדלה" (ל ב)

הכיצד זה מגדיל משה את חטאם של ישראל בזמן שבא לבקש עליהם רחמים?

באר רבי משה פלדמן, חתו המהרש"ם מברע"א: במסכת עבודה זרה (ד ב) אמרו חכמים: "לא עשו ישראל את העגל אלא לתן פתחון פה לבעלי תשובה", לפי גמרא זאת מובן מפני מה הגדיל משה את חטאם: הרי השב מאהבה - זדונות נעשות לו כזכיות (ויקרא פו ב), וכאן ששבו בתשובה כדאי היה להגדיל את חטאם כדי שיהפך לזכות גדולה יותר.

שו"ת מהרש"ם ח"ד בהקדמה

כליל תפארת בראשו נתת

"ואתה אמרת: 'דעתיך בשם וגם מצאתי חן בעיני' (לג י)

את לשון הכתוב: "דעתיך בשם" באר רבי פינחס הלוי הורוביץ בעל ה'הפלאה':

במסכת אבות (ד י) הובא דברי רבי שמעון: "שלשה כתרם הם כתר תורה וכתר כהנה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהו", וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: "דעתיך בשם" - מכיר אני בך שזכית לכתר שם טוב שבו פלגולים הכתרים כלם.

ואכן, אם נקדק בפסוקי התורה נמצא שמושה רבנו זכה בכל הכתרים: 'כתר תורה' - בשעת מתן התורה, 'כתר כהנה' - כששרת במשכן בשבעת ימי המלוואים ו'כתר מלכות' - כשנבחר להנהיג את ישראל.

על שכן זה מעידים אנו אף בגסח תפלת יום השבת: "כליל תפארת בראשו נתת" - זכה משה להתעשר בכתר שם טוב שהוא שלוב של כל הכתרים כלם. 'פנים יפות', תחלת פר' תצוה

כל יום תענה שחרית אמן כל יום תשעים אמינים

יהי ויבי יקר!!!

בזהר הקדוש (תיקוני' יח לג) נאמר כי חובה על כל יהודי להשתדל לענות לכל הפחות תשעים אמינים ביום. לדברי הרמ"ע מפאנו (שו"ת, סי קט) כונת הזכר היא דוקא ל'אמינים' על ברכות. לכן כמעט לא נתן להשלים תשעים אמינים אלו בלי לקיים את מנהג ישראל לומר ברכות השחר בחברותא. הצטרף גם אתה לרבבות אלפי ישראל המברכים ברכות השחר בחברותא דבר יום ביומו, ובכך תזכה להשלים עבדת תשעים אמינים ביום.

ברכת יוצר אור (א)

מעלתה של ברכת יוצר אור

הברכה הראשונה בסדר ברכות קוראת שמע הנה ברכת יוצר אור, שבה אנו משבחים את הבורא בתורה על בריאת האור.

שבח מיוחד הוא לנו שאנו זוכים לברך ברכה זו, כפי שהובא במדרש בתחומא (והא הברכה ז): "דשע בחייו חשוב כמות. מפני מה? כשראה חמה זורחת ואינו מברך ב'ברוך יוצר המאורות', שוקעת אינו מברך 'מעריב ערביים'... אבל הצדיקים מברכים על כל דבר ודבר".

על סגולתה של ברכה זו הביא בהגהות 'עטרת זמנים' (על ש"ע א"ח ט): בברכת יוצר אור, בתפלת שמונה עשרה וכן בברכת המזון נתן למצא את כל אותיות הא' ב', מלבד האות ה' הרוקנת לאף ולחמה, ללמדך שהמכוון בברכות אלו: 'אין שטן ואין פגע ועל ולא שום מקטרג, אף, שצף וקצף שולט בתפלתו ובסעודתו'.

להזכיר מדת לילה ביום

אף שברכת יוצר אור נאמרת ביום, בזמן שהחמה זורחת, אנו מזכירים בה אף את בריאת החשך, וכן בברכת 'המעריב ערביים' הנאמרת בלילה מזכירים אנו את בריאת היום. וזאת כדי להוציא מלב האפיקורסים שאמרו בזילות לשונם כי מי שברא אור לא ברא חשך חלילה, על פן מקפידים אנו להזכיר תמיד את האור לצד החשך (ש"ע א"ח ט א).

טעם נוסף לכך הביא הבית יוסף (שם) בשם מהר"ם אבנוה: אלמלא היינו מזכירים את מדת הלילה ביום היה יכול להשתמש מברכתנו כי יש איזו שהיא בחינה של רעה בחשך, ובאמת אין הדבר כן, שהרי "את הכל עשה יפה בעתו" (קהל ג א).

עוד באר המהר"ל (נתיבות עולם יתביענו ז): מן הנאמר בבריאת העולם (בראשית א ה): 'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד', למדנו שהיום והלילה הם בריאה אחת. שאלו היה הלילה נחלק מן היום לא היו נקראים הם 'יום אחד', וכיון שאין ראוי שישב את בוראנו על 'חצי דבר', על פן קבעו לנו להודות על שניהם כאחד.

גדרך פשט אמר הספינר זצ"ל (מראי דאגרותא תקט): הכל מכירים בחשיבותם ומעלתם של היום ושל הלילה; ביום נתן לעסק במלאכה ולהוציא את רצוננו מן הכח אל הפעל, ואלו הלילה נועד למנוחה ולהחלפת כחות הכרחית. אף אלו היום או הלילה היו נמשכים ללא הפסק לא היינו מכירים במעלתם. נמצא אפוא שחשיבות היום נפרד רק בלילה שאחריו וכן להפך, על פן תקנו לנו שזכיר מדתו של זה בזה.

יוצר אור ובורא חשך

מלשון הברכה משמע שהחשך הנו בריאה בפני עצמה ואינו רק העדר מציאות האור, וכן משמע אף מלשון הגמרא בחגיגה (יב א): "אמר רב יהודה אמר רב: עשרה דברים נבראו ביום ראשון, ואלו הן: שמים וארץ, תהו ובהו, אור וחושך..."

בלקוטי הגר"א לספר יצירה (הובא באורות הגר"א ערך חשך) הביא שדעת המינים היא שחשך הוא העדר אור, וראיתם מן שפשוט ליקים בו בבית קטן וסגור מאיר כל הבית, וכשכפכים אותו נוצר חשך. ומהיכן הגיע החשך לבית הסגור? אלא ודאי הוא העדר אור.

אף הגאון דחה דבריהם בתקף, וברא שהחשך הוא בריאה כמו האור. אלא שהבורא הגביל את כח האור בגבולות טבעיים, וזאת כח החשך לא הגביל אלא למקום שיש אור. כדגמת האיר הממלא כל חלל פנוי בעולם, ועל פן בכל מקום שאין אור מיד מתפשט החשך. בדבריו הביא הגאון ראה, מלשון ברכת יוצר אור ובורא חשך, וכן מכף שהשוו את האור והחשך בגסס ברכות קוראת שמע של ערביה: "גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור".

ומכל מקום יש מרובותינו הראשונים (רמב"ם שמות ד א; אבן עזרא שיעייה מה ז; רס"ג באמונות ידעות) שסברו כי החשך אינו בריאה בפני עצמה, ואת לשון 'בורא חשך' ישבו כי הוא כדרך בני אדם לומר על המכבה את הנר שהוא הביא את החשך, או שהקדוש ברוך הוא יצר באויר העולם מציאות שתוכל לקבל את החשך. ואין כאן המקום להאריך בזה.

עשה שלום ובורא את הכל

לאחר שהזכרנו את גזלות ה' המקימים בעולמו שני כחות מנגדים כל כך, כאור וכחשך, מוסיפים אנו לשבחיו על כך שהוא עשה שלום ובורא את הכל - יוצר בעולם כחות מנגדים, אף בד בבד הכין להם את האפן שיאפשר להם להתמזג זה לצד זה (אוצר התפלות).

גדרך מוסר הוסיף ובאר זאת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל:

מהותו של השלום אינה לגרם לכך שאחד הגזדים יגניע את רעהו, אלא שלא תהיה אפסיות למריבה קלה. כמאמר הכותב במשלי (טו ז): "ברצות ה' דרכי איש גם אנכי וישלם אתו", כלומר שגם הצד המתנגד יסכים עם דעת הצד שנגגדו.

והנה, בכל הכחות המנגדים שבטבע נתן לראות מריבה ונצחון, כמו האש והמים הנזלחמים ביניהם וכיוצא בזה, מלבד האור והחשך: על אף שהחשך הוא כח נגדי לאור, מכל מקום נדחה הוא מפני מעט מן האור בלא התנגדות כלל.

ונמצא אפוא שהאור הנו סמל לשלום, ולפיכך נדחה כח הרע מפניו בלא מריבה ומשלים עם דעתו, ולפיכך הסמיכו לברכת יוצר אור את השבב 'עשה שלום' (שילי אורות).

המלשין שנתפס ב'למלשנים'

כמדי שבוע בשבוע, באותו יום ובאותה שעה קבועה נשמעו הנזישות המפורות על דלת העץ הכבדה. בפתח, כמו תמיד נצבה אותה דמות עצובה וכפופה ובפיה המשאלה הקבועה: "ממצא נא לי הרבי החר".

כמו תמיד, גם הפעם נאלץ הרבי בעצב רב, להשיב את פניה ריקם, תוך שהוא מרעיף עליה טללי נחם ומברכה בחם כי בקרוב ממש תצא מאפלה לאורה. גם הפעם הרפינה האשה את פניה וענתה 'אמן' בכונה, ואחר פנתה לצאת מן הבית לדרכה.

היתה זו בת אחותו של האדמו"ר רבי פינחס מקוריץ וזותו תגן עלינו, אשר מזה שנים רבות ישבה בודדה בביתה, עגונה מבעל ועגורה שבבקר אהד, בראשית ימי נשואיהם יצא מן הבית, ולעת ערב לא שב, עד עצם היום הזה.

לא היתה כל סבה הגיונית שתסביר את ההעלמות הפתאומית. אמנם האיש החל לעסוק מעט במסחר, אך למיטב ידיעת בני משפחתו לא היה לו קשר עם גורמים מסכנים כלשהם. הוא היה בתחלת דרכו במסחר, וכמעט שלא יצר קשרים עסקיים עם הנותקים בתחומו.

בתחלה התגייס כל בני העירה לסייע לעגונה האומללה, אולם ככל שחלפו השנים הלכה בדידותה וגברה. השנים הרבות שעברו הסיפוק להשיפח את זכרו של בעלה מלב כל מכירה, איש לא התעניין בה יותר והיא נותרה לבדה, בודדה ועגובה.

רק בבית אהד הקשיכה להיות אורחת כבוד, בבית דודה הגדול תמיד מצאה און שושבת ולב מכין. בתדשים הראשונים לעגינותה לא חדל הרבי להתדון עם כל רבני העיר ולמדינה בנסיון למצא לה החר, אף לשוא. גם הלמדינים המפלים ביותר לא הצליחו למצא פתרון לכעיתה. בנוסף, נסה הרבי להפעיל כל גורם אפסרי בנסיון לעלות על עקבותיו של הבעל. כל עדות, אף הקלושה ביותר נשמעה בקפדה ונדונה בכבוד ראש, אף הרב הגולה חרס בידו. נדמה היה כי עד אחרית ימיה תותר האשה בודדה וערירית, אולם האשה סרבה להתנאש.

כאשר באחת מהפעמים הרבות נסתה הרבנית להתחנן בפני הרבי: "הלוא הרבי פועל ישועות כה רבות בעבור אחרים, מידע גם בעבור אחתינו?" השיב הרבי בסבלנות: "אמה אעשה כי חכמינו זכרונם לברכה קבעו שאין להתיר אשה בנשים ונפלאות אלא על פי עדות ברוה כדן תורה. במקרה זה עדין לא נמצאה העדות, וממילא לא נתן עדין למצא החר לאשה זו".

במהלך אותן שנים ארוכות, גם הרבי לא חדל מלהעתיך בעבור אחיניתו המסכנה. שמה ושם אמה היו רשומים באפן קבוע על פתקה שהיתה מנחת על שלחנו של הרבי, ובכל הזדמנות העתיר הוא לישועתה.

*

באחד הימים עמד הרבי בעצומה של תפלת 'שמונה עשרה' של שחרית, כאשר הפתקה שבה היה רשום שמה של העגונה מנחת היתה לפניו, והוא שקוע היה בדבקות עצומה בעבודת תפלתו.

והנה, קרה דבר שהחריד את כל המתפללים: בפתע פתאום נטרה הפתקה מן המקום שבו היתה מוצקת ונתפסה באש אחד הגרות שהיו מנחים על עמוד התפלה לפני הרבי. הפתקה החלה לבעור, בעוד הרבי שקוע בתפלתו ואינו שם לב למתרחש סביבו.

אחד מהמתפללים התעשת ומהר לכבות את האש, ומנע אסון שיכול היה חלילה להתרחש. והרבי, הרבי המשיך בתפלתו כאלו לא ארע דבר. מאום לא יכול היה למונעו מפגנתו ומדבקותו בבוראו.

נדמה היה כאלו לא הבחין הרבי במתרחש, אלא שלאחר התפלה מהר לקרא למשמשו. הלה נעזק והפתע כשהרבי הורה לו לקרא למלשין דמחא.

אותו יהודי אמלל היה ידוע ומכר בקרב תושבי העירה קוריץ כמי שספסן היה לשהות בקרבנותו. יהודים רבים הסיפיקו לסבל מנחת זרועו, וכמה מהם השלכו בניו הלשונותיו לשנים ארוכות לבית האסורים. לנענתו הוא לא היה 'מלשין', כי אומר החק והסדר הבגור, "הו לא יתכן", טען תמיד, "כי יסתובבו במחוזותינו אנשים שיעברו על חסי המדינה, ובכך יספנו את הצבור כולו".

יכול היה המלשין לטען ללא הרף לחפותו, אף שמועות עקשניות ומבססות טענו כי לא אוהב חק' הוא מלשין זה, כי אם אוהב כסף אשר לא ישבע כסף. עבדה אחרת לא היתה: יכולה להסביר את חיי הפאר שחי מלשין זה, מבלי לעסוק באף מלאכה המכבדת את בעליה, מלבד עבודת המלשנות שבה עסק במסירות, בתמורה לשלמונים מכבדים שהעברו אליו מיד השלטונות.

תוך זמן קצר נצב המלשין לפני הרבי. הוא צפה כמו תמיד לגערה או נזיפה שתגרו אחריה טבל ארץ של התנצלות והצטדקות חסרות הגיון, אף הפתע כאשר הרבי הטיח בפניו: "אמר מהר הכין נמצא אחיני, הבעל המעגנו".

"וכי מהיכן אדע?", התפס המלשין בצפוי, אף הרבי לא התרשם מתשובתו, וזרז על דבריו ביקור תקוף, כאשר הוא מוסיף ומאמס על המלשין כי אם יתעלם מדבריו, רע ומר יהיה גורלו. המלשין שהבין לאן הולכים פני הדברים שב וטען בתמימות מחצפת: "וכי מה רוצה הרבי? האם גבאי אני שאדע? ומיד פנה לצאת מן הבית".

אלא שצא ארע דבר נורא: עם החלו לרדת במדרגות מעד המלשין ונפל על פניו במורד המדרגות, כאשר גופו נחבט שוב ושוב מהאבנים החדות. כשהצליח לבסוף להתישב בתחתית המדרגות, כשעצמות שתי ידיו מרסקות וכל גופו דואב וכאוב, פלט בכניעה: "ובכן, האיש אכן ח' ונמצא בבית סגר פלוני תחת זהות בדויה, לשם הוטל אחר שמישהו הלשין עליי כי עסק במסחר במטבעות מזויפים".

"עליה לפעל מיד לשחררו!", אמר הרבי בתקוף, והמלשין שכבר טעם מנחת זרועה של חצפתו לא קלם להמרות את פי הרבי.

כמה ימים לאחר מכן רעשה העיר קוריץ כשהאיש שנחשב היה למת שב לביתו, לשמחת לב אשתו ולאשר כל מכיריו. ויהי לפלא.

לימים, כאשר נשאל הרבי מפי מקרבו מה ארע באותו בקר, ומידע נדרשו לרבי שנים כה רבות להגיע לישועה כה פשוטה, הסביר הרבי לפי תמו: "באותו בקר, כאשר נתפס הפתק באש הנר, עמדתי בעצומה של תפלת 'למלשנים'. ראיתי במעשה זה אות משמים כי ידי המלשנים' לפתך את בעיתה של האשה ששמה היה רשום על הפתק, על פן מהרתי לקרא למלשין, ואכן נודע הדבר כי הוא זה שביא לי למאורו של האברך".

לקוטי אמרי פינחס' שער הספורים קמב

אי ש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כ אדר תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 5:13 תל-אביב: 5:28 חיפה: 5:19 מוצאי שבת: ירושלים: 6:26 תל-אביב: 6:28 חיפה: 6:27 ר"ת: 7:05

פרשת כי תשא כבוד התורה ולומדיה

לכבד את לומדי התורה. לעמוד לפני תלמידי חכמים ולהתבטל בפניהם!

נלמד מהפסוק: "והיה כעצת משה אל האהל יקומו כל העם" (פרק לג-ח)

ודרשו חז"ל (בתנחומא): מכאן שצריך אדם לעמוד לפני הזקן ומלפני חכם ואב בית דין ומלך, ויהא עומד עד שיכוסה מעיניו. ואמרו חז"ל (במוד"ר טו-יג): אמר רבי אבא הכהן בר פפא: כשהייתי רואה סיעה של בני אדם, הייתי הולך בדרך אחרת שלא להטריח עליהם, שלא יהיו רואים ועומדים מלפני, וכשאמרתי זאת לפני רבי יוסי בן זבידא, אמר לי: צריך אתה לעבור לפנייהם ויהיו רואים אותך ועומדים לפניך ואתה מביאם לידי יראת שמים וכו'.

באחת משיחותיו הפליג הגראי"ל שטיינמן שליט"א במעלת כבוד החכמים ממה שמצינו במדרש, והובא ברש"י על הפסוק "והארץ שקטה ממלחמה" (יהושע סוף פי"ד) על ה"אדם הגדול בענקים הוא אברהם אבינו שגרם להם שהארץ תשקוט ממלחמה ארבעים שנה שנתעכבו במדבר, בשכר שכבדו את הזקן בקרית ארבע שאמרו לו נשיא אלוקים אתה בתוכינו".

כלומר: מה שהגויים זכו להשאר בארץ ישראל ולהנות ממנה עוד ארבעים שנה, היה זה בזכות שכיבדו את אברהם אבינו ע"ה בכך שאמרו לו "נשיא אלוקים אתה בתוכינו". וזאת אף שכמובן הגויים אינם מצווים, בתוך ז' מצוות, לכבד תלמידי חכמים, ואף ספק אם יש להם מושג במעלת התלמיד חכם, בכ"ז הבינו לכבד את אברהם אבינו לקרוא לו "נשיא אלוקים" ובשביל זה זכו לחיות עוד ארבעים שנה, לא רק בני חת, אלא כל הז' אומות, הכל בגלל שבני חת אמרו כך לאברהם אבינו. רואים עד כמה גדולה זכות כיבוד ת"ח. עכ"ד.

מאידך, מצינו כיצד הדורות הולכים ויורדים בכבוד התורה, עד כדי כך שצריכים להוסיף לתלמידי חכמים תארים מופלגים כדי שדבריהם יהיו נשמעים. וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין כב:): "למה תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ? בתחילה דומה לקיתון של זהב... נהנה ממנו, לקיתון של חרס, כיוון שנשבר שוב אין לו תקנה".

והביא הגרי"ש אלישיב זצ"ל ראייה לכך, מאותם פסוקים העוסקים בדברי אברהם אבינו עם בני חת. כי בתחילה אכן אמרו לו "נשיא אלוקים אתה בתוכינו" [קיתון של זהב], ואולם, כאשר הרגיש עפרון שאברהם זקוק לו, הוא אמר רק "אדוני שמעני".... שוב אינו מכנה אותו "נשיא אלוקים".

הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל העיר פעם בנוגע לדברי הירושלמי (מכות פ"ב ה"ו) שמי שמכבדים אותו בכך שיודע שתי מסכתות בעוד שיודע רק אחת, שצריך להגיד את האמת למכבדיו. עיי"ש. ואמר בשם אחד המפרשים שהלכה זו לא נוגעת היום למעשה, שכן פעם שהיה גדול כבוד התורה, וידעו כיצד לכבד כראוי על שתי מסכתות, היו מחוייבים להעמיד דברים על דיוקם, אבל בימינו שהתבטל כבוד התורה אין צורך בכך....

חכמים המכבדים זה לזה...

באחת השנים, נועדו הגה"צ רבי יצחק בלזר זצ"ל עם הגה"צ רבי נפתלי אמסטרדם זצ"ל להתפלל יחדיו בימים הנוראים באחד מבתי המדרש בעיר. והנה בעת קריאת התורה, כאשר הגיעו לעלית "שלישי" (שנחשבת עליה מכוונת) ניגש הגבאי לרבי יצחק בלזר ושאל אותו לשם אביו מתוך כוונה לכבדו בעליה זו.

רבי יצחק בלזר, שכידוע היה שרוי בתענית דיבור מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים, רמז בידו לגבאי בתנועת תמיהה, שהוא אינו ראוי לעליה זו, ובתוך כך החווה בידו לעבר רבי נפתלי אמסטרדם, להורות כי הוא הראוי לעלות ל"שלישי".

ניגש, איפוא, הגבאי לרבי נפתלי ושאל לשם אביו, אולם גם הוא תמה כנגד הגבאי: "וכי לי מגיע עליה זו? הלא לרבי איצ"ל! כך התנהל ה"יכוח" בין אותם גדולי עולם בעיצומו של יום הדין...
רבי איצ"ל

מביא ליראת שמים...

בשיעור שהיה מוסר כ"ק האדמו"ר מגור בעל **האמרי אמת,** לבניו, היה משתתף גם הרה"ח הישישי רבי בן ציון אסטראווער זצ"ל. פעם אחת הגיע רבי בן ציון אל השיעור אחרי שכבר התחיל הרבי לאומרו. וכשראה כך, פנה רבי בנציון וחלך לו, ולא נכנס לשיעור באותו יום.

בערב, כשבא רבי בן ציון לפני הרבי, שאל אותו הרבי: מדוע לא באת היום לשיעור? והשיב, כי כיון שנתאחר לבוא, היה קשה לו להטריח את האדמו"ר לעמוד מלפניו [כי הרבי היה קם מפניו מחמת זקנתו המופלגת].

השיב לו האדמו"ר: "כלום אינך שבע רצון שאזכה ביראת שמים, והרי כתוב מפני שיבה תקום ויראת מאלוקיך, שע"י קימה זוכה לבוא ליראת שמים.

ויצבור יוסף

טוב וראוי לכל אדם להרגיל עצמו בנתינת צדקה [המגינה מפני הסכנה] !

נלמד מהפסוק: "ונתנו איש כופר נפשו... ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם" (פרק ל-יב)

ו**כתב רש"י**: "שהמנין שולט בו עין הרע". ומבאר שפתי חכמים: לא שהוא מצווה למנותם מחצית השקלים, כדי שיעשו האדונים, אלא תחבולה שלא ישלט בהם עין הרע... "ולא יהיה בהם נגף" – הבא לעולם. ועל דרך "וצדקה תציל ממות" עכ"ד. וכן פירש רבי יצחק אברבנאל זצ"ל הטעם שציוותה תורה לתת שקלים – "ולא יהיה בהם נגף" שהשקלים נועדו להיות כופר נפשם לצדקה ולהצילם ממות וממגיפה.

מעשה מופלא על כוחה של צדקה להציל ממות, מספרים חז"ל בגמרא (בבא בתרא יא.) על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה. פעם אחת באה אשה לפניו בשני בצורת ואמרה לו: רבי פרנסני! אמר לה: העבודה [=לשון שבועה] אין בקופה של צדקה כלום. אמרה לו: רבי, אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעת בניה מתים. עמד ופרנסה משלו.

לימים חלה בנימין הצדיק ונטה למות. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, אתה אמרת: "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא", ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעת בניה ימות בשנים מועטות הללו? מיד קרעו לו גזר דינו. תנא: הוסיפו לו על שנותיו כ"ב שנים.

הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל (בספרו **משך חכמה** - פר' אמור) לומד ממעשה מופלא זה יסוד גדול בהנהגת השי"ת עם בריותיו. שהרי בוודאי היה בנימין הצדיק מלא וגדוש במצוות ובמעשים טובים, שלכן נקרא צדיק, ואף על פי כן, כשהגיע יומו להפטר מן העולם, לא הועילו לו כל מצוותיו וזכויותיו כדי להאריך ימיו מעבר למה שנקצב לו. ומה בכל זאת גרם להאריך ימיו לפני משורת הדין בעוד כ"ב שנים? העובדה הזו שהחיה אשה ושבעת בניה! וכל כך למה? משום שלקבל תוספת חיים יותר משנקצב לו, לא יתכן אלא מצד "מדה כנגד מדה", ומכיון שהחיה האשה ובניה, לכן מדדו לו כמדתו שגם הוא יקבל תוספת חיים.

עפי"ז? מיישב המשך חכמה בטוב טעם את מה שלכאורה יש לתמוה: מדוע הקב"ה קבע את יום הדין שבו דנים את אנשי תבל לחיים או למוות בראש השנה שבחודש תשרי ולא בפסח, הרי לכאורה מצד טובת הישראלי היה עדיף לדונו בפסח, שכן בימות החמה עסוק הוא בעבודת האדמה, בקציר בבציר ובאסיף, ולא כל כך בתורה ומצוות, ואילו בימות הגשמים יושב הישראלי ועוסק בתורה ובמצוות שלא כמו הגוי שעוסק בתאוותיו, ונמצא הישראלי מגיע לפסח מלא מצוות, ועתיר זכויות, ואילו הנכרי מלא בעבירות, וממילא זה הזמן הנכון להישראלי לצאת זכאי בדין?!

אלא התשובה היא, שהרי בשלושה פרקים נדונין על התבואה והפירות שזה פרנסתו של אדם ועושרו, ולזה אכן יספיק זכויות התורה והמצוות. אבל בראש השנה הרי דנים על החיים, ולזה צריך, כאמור זכות מיוחדת של מדה כנגד מדה, כאמור.

מעשה, יובן מדוע נקבע יום הדין דוקא אחרי ימות החמה. שכן הישראלי עובד בעבודת השדה ולא מכלה פאת שדהו ועוזב לעני גם את הלקט והשכחה, ואין לו מכך כל טובת הנאה כפי שיש לו במעשרות כשנותן למכרו הכהן, וכאן הרי עוזב פרי עמלו לכל נוטל, בין ראוי בעיניו או לא. נמצא שנתנתו זו לפני משורת הדין, ולכן דוקא אחר ימות החמה זה הזמן הראוי לדון אותו לחיים, מדה כנגד מדה, כשם שהוא נתן חיים לעניים בלי לבדוק אם ראוי או לא, כך גם ימדדו לו כמדתו וידונוהו לחיים. ודפח"ח.

וכן מובא (בספר **מעם לועז-אבות**) הטעם שצדקה מצילה ממות, לפי שכל מדותיו של הקב"ה הם מדה כנגד מדה. וכשם שהוא לא חס על ממונו וקיים כמה נפשות מישראל, וכאילו קיים עולמות מלאים, כך גם הקב"ה פורע לו ואינו מדקדק לבוא עמו בחשבון על עוונותיו אעפ"י שחטא כנגדו. וזו סגולה לישראל בלבד. לפי שהם עומדים בנסיון העניות והיסורים, ואינם מבעטים, ויש בהם אמונה, ויודעים שבהם מתרפאים עוונותיהם. לא כן הגויים שמיד כשבאים לידי יסורים וחסרון כיס הם בועטים.

כל אשר לו יתן בעד נפשו...

הגרי"ד סולובניצ'יק זצ"ל (בעל הבית הלוי) היה נוהג לפזר כל ממונו לצדקה עד שלא הותר כלום לפרנסת ביתו. פעם נכנסו אליו ראשי ופרנסי הקהילה והעלו בפניו את דאגתם, כי מכיון שהם רואים שאין לו שום ערך לממון, ואולי אף בז בלבו לדבר זה, שהרי אינו מחזיקו כלל ברשותו אלא ממחר לפזרו על ימין ועל שמאל, א"כ חוששים הם שמא אין ראוי להביא לפניו שאלות ודיני תורה בדברים הנוגעים לממון, שכן היאך יוכל לשפוט נכוחה בדבר שהוא בזוי בעיניו...

אמר להם רבי יוסף דב שאין להם לדאוג, כי בודאי יש לו ערך לממון, ואדרבה, מדקדק הוא על כל פרוטה ופרוטה שלא להוציאה לחינם. אמנם הכל יודעים שערך הכסף נמדד לפי הענין. וכמו שכל בר דעת מבין שהממון אינו חשוב יותר מן החיים, וכאשר יסכן האדם את חייו בגלל בצע כסף הלא לשוטה יחשב...

א"כ כך גם אצלו, בוודאי שהממון חשוב אצלו מאוד אבל לא כאשר מדובר בעצם החיים, ואם כן מה יוכל לעשות כאשר בא העני ונוקש על דלתו לבקש נדבה להחיות נפשו, הרי מרגיש הוא שאם לא יתמוך בעני זה ויתן לו כל צרכו, שוב אין חייו חיים, והרי כל אשר לו יתן האיש בעד נפשו, "על כן נתן אני לעניים את כל הממון אשר בידי".

משחת שמן

"סוד ה' ליראיו"...

מעשה בחנוני שהתאונן לפני הצדיק **רבי נחום מהורודנא זצ"ל** כי קשה לו ליתן צדקה בגלל הוצאות רבות שיש לו. בירך אותו רבי נחום: השי"ת ימלא חסרונו וראית ושש לבך...

לאחר שבועות מספר פגש שוב החנוני את רבי נחום ואמר לו: מיום אשר אצלת עלי את ברכתך עדיין לא נושעתי ולא ראיתי יותר פדיון בחנותי מאשר היה מקודם לכן. אמר לו רבי נחום: טעות בידך, כי אנשים פשוטים כמונו לא יראו בעליל השגחת השי"ת עלינו אך "סוד ה' ליראיו"... בטרם נפרדו שאל אותו רבי נחום לשלום בנו...

החנוני התפלא על כך ששאל לשלום בנו, וחשש אולי דברים בגו. בנתיים, דרש רבי נחום בבית הכנסת והלך החנווני לשמוע, רבי נחום שהבחין בחנווני אמר בתוך דרשתו: "דעו נא רבותי כי הצדקה תציל ממות, והשי"ת יעשה תמיד חסד עם האדם, ויפליא אתו פלאים, ובעל הנס לא יכיר בניסיו ונפלאותיו. וכן אמרו חז"ל יכול נתן פרוטה לעני הקב"ה משלם לו פרוטה? אלא אמר הקב"ה, נפשו של עני מפרכסת לצאת ברעב, ונתת לו פרוטה והחיות את נפשו, חיך שאני מחזיר לך נפש, למחר בנך או בתך באים לידי חולי או מיתה, ואזכור להם את המצוה שעשית עם העני, ואציל אותם מן המיתה".

כששב החנווני לביתו, נתברר לו כי בעת הזו, בנו היה במצב של סכנה עד שהרופאים אמרו נואש לחייו, ובדרך נס שלח לו השי"ת עזרתו ושב ורפא לו. וכנראה רבי נחום הרגיש זאת ברוח קודשו. מני אז התחזקה אצלו האמונה בה' ובעבדיו והחל לפזר בנדיבות כספו לצדקה אף יותר מבעבר.

תולדות מנחם

לגמול חסד עם חתן וכלה, לסייע להם בממון ולשמחם ביום חופתם!

נלמד מהפסוק: "זיתן אל משה ככלתו" (פרק לא-יח)

וכתב רש"י: "ככלתו, כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן"... ומובא בצוואת רבי אליעזר הגדול: "בני, הוי זהיר בהכנסת כלה לחופה ולשמח חתן, שכל המשמחו כאילו קיבל תורה מהר סיני שנאמר "זיתן אל משה ככלתו" - כלתו כתיב, ודאי יום שנתנה תורה, כיום שנכנסה כלה לחופה". ב' עניני חסד, הנעשים עם החתן והכלה כלולים כאן: א) חסד בגופו, ע"י שמשמח את החתן והכלה. ב) חסד בממונו, ע"י שמשפק להם את הוצאות החתונה ושאר צרכיהם ההכרחיים.

החפץ חיים (בספרו אהבת חסד ח"ג) כותב: מלבד מצות שמחת חתן וכלה שהוא חסד שבגופו, יש לעשות עמם צדקה וחסד בממונו. וכגון שחסר להם הוצאות החתונה, וכדומה שאר ענינים הכרחיים, והוא נותן לזה, או שמלוה לזה. ואם אין בכוחו ליתן בעצמו, יראה לקבץ מאחרים לסייע לזה. וכמה גדול שכרו עבור זה...

ומובא בחכמת אדם (כלל קמה) שלהשיא בתולות עניות וכל שכן יתומות, עדיף יותר מליתן לעניים.

והיה החפץ חיים (בספרו עה"ת-שמות) מגנה מאוד ענין הנדוניה, שבגללה מאחרים הבורחים לישא אשה, ובנות ישראל יושבות עד שתלבין ראשן.

והוסיף הח"ח לספר מעשה על אחד מהמגידים של וילנא ששיידך את בתו עם אחד מנכבדי העיר ולא היה בידו לתת נדוניה לבתו. הצטדק לפני המחותר בדברים הבאים: "אני בתור מגיד, מוטל עלי להסביר ענין שקשה להולמו במשל לקוח מהחיים, וכמה גדול הוא המשל שעל ידו אדם עומד על הענין המדובר. לא כן בענין פשוט מכל צדדיו ומובן לכל, אז אין צורך במשל כלל.

"כך הוא בנידון שלנו בנוגע לנדוניה. כשמזווגים בחור ובתולה רחוקים זה מזה ושונים בטבעם ומהותם, אזי נזקקים לנדוניה בתור אמצעי להתאימם ולחברם. הנדוניה משמשת אז בתור "משל" לקרב את הענין ללב. לא כן בענין שלנו, הרי החתן והכלה מתאימים זה לזה ברוחם ודעותיהם. הענין ישר מכל הצדדים, וממילא אין צורך במשל כלל..."

הרמ"א (בשו"ע אה"ע סי' ב) כתב בזה"ל: מי שפסקו לו ממון הרבה לשידוכין וחזרו בהם. לא יעגן כלתו משום זה, ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, וכל העושה כן מיקרי נושא אשה לשם ממון. עוד כותב הרמ"א: כל מה שיתנו (המחותנים) יקח בעין יפה, בין רב למעט, ואז יצליח.

כאמור, מלבד החסד הממוני עם החתן והכלה, יש לעשות עמם חסד בגופו ולשמחם. וכפי שכתב הש"ה הק': הרוצה להיות חסיד ולאחוז בדרכי הקדמונים, יגמול חסד עם חתנים לשם שמים. יכבדם וישבחם, ומהקב"ה תהא משכורתו שלימה. וירבה בתחבולות ביותר לשמח חתן, וישבח את הכלה בפניו. וכשמשמחם לשם שמים ולא לתשלום גמול, עדיפה מצות שמחת חתן וכלה משאר חסדים.

חשוב להביא כאן, ובמיוחד בזמננו, את דבריו הנוקבים של **האלישיך הק'** (שמות) כיצד יש לשמח: "חכמי הגמרא חסידי עליון, הן המה אשר להם יאתה לשמח חתן וכלה כי אזלת יד יצרם מלבותם, לא המטים עקלקלותם, ריקים ופוחזים מהפכים ללענה שמחת חתן וכלה. וכמה הזהירונו קדמוננו כי במקום גילה שם תהא רעדה (ברכות ל'), בל תת מקום לשטן לקטרג כדרכו לערבב כל שמחה..." וד"ל.

הכל להכנסת כלה....

בשנת תרכ"ח נתמנה **החפץ חיים** להיות ראש ישיבה בוויילישוק פלך וילנא. משכורתו לכל זמן החורף היתה חמישים רובל שקיבלם בסוף הזמן.

בפרוס הפסח לאחר שקיבל את כל החמישים רובל בבת אחת, התכוון לנסוע לביתו לחג. והנה נודע לו כי שידוכה של יתומה עניה מבנות העיירה עומד להתבטל, עקב זה שאין ידה של הכלה משגת להוצאות החתונה. החתונה נועדה להתקיים בראש חודש ניסן, וכעת הגיעו כבר ימים ספורים לפני הפסח.

עמד החפץ חיים ונתן לכלה העניה את כל הוננו. את כל משכורת החמישים רובל שהיו לו, מבלי להשאיר לעצמו אף הוצאות הדרך. טענתו היתה: "הרי אני, יכול להשיג הלואה להוצאותי, ואילו היא הכלה העניה רחמנות גדולה עליה!"

הח"ח חייו ופועלו

מיגון לשמחה...

ביום פטירתו של הגאון **רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל** (ראש ישיבת חברון) צעדו אלפים רבים בהלוויה אחר מיטתו, יחד עם שאר תלמידי הישיבה האבלים שאיבדו את אביהם הרוחני.

בתוך כל בני הישיבה הצועדים בהלוויה, צעד אחד מתלמידי הישיבה, חתן ביום חופתו. בדיק בערבו של יום ההלוויה, נקבע, זה מכבר, יום כלולותיו, עתה צעד החתן שבור-לב ומדוכדך נפש. הוא לקה בכפליים: צער הרבים וצער הפרטי. "מה יהיה היום בשמחתנו" - הרהר בלבו - "האם היום מסוגלים רבותי וחברי להשתתף בכלולתי ולשמח בשמחתנו?"

אדם אחד היה בין אלפי המלווים ושמר **רבי אברהם שמואל פיינקל** ובנו של הסבא מסלבודקה אשר כיהן כמשגיח רוחני בישיבת חברון) אשר בתוך ים הצער והיגון לא שכח את דאגתו של היחיד. דאגתו וצערו של החתן עמדו לנגד עיניו. הוא חשב היאך לכלכל את הדברים, ששמחתו של החתן לא תושבת עקב האבל הכבד.

בעומדו על הר הזיתים לפני קברו הפתוח של רבי משה מרדכי הוסיף בהספדו את הדברים הבאים: "רבינו הקדוש! אתה עולה עתה השמימה לשבת בישיבה של מעלה. אולם כאן בישיבה של מטה, בישיבת חברון בירושלים עיה"ק, עומד להכנס היום לחופה אחד מהחבורה, וחלילה לנו לגרום למעט בכבודו, להפר את שמחתו. על כולנו החובה להשתתף בכלולותיו, ביום שמחת לבו, בחדוה, באהבה, באחזה וברעות, כי זוהי הדרגה הגבוהה של מצות גמילות חסדים."

התרגשות רבה אפפה את המלוים לשמע הדברים, ונדמה היה כאילו ראש הישיבה מנענע בראשו למספיד מתוך הקבר הפתוח ומשיב לו: "שישו ושמחו, בני אהובי. תשמחו כדת לרעים האהובים כשמח יצורים בגן עדן מקדם."

מתו"מ

"חייבים ללכת"...

בחורף תשכ"א, הוכתה ניו יורק שבארה"ב בסופת שלגים אשר כיסתה את העיר במעטה לובן בגובה רב. באותו ערב נועדה להערך חתונה במלון במרכז מנהטן, אליה הוזמנו הגאון **רבי משה פיינשטיין זצ"ל** ובני משפחתו.

באותו ערב, בוססו חתנו הגאון **רבי אליהו משה שיסגל זצ"ל** ורעייתו בשלג הכבד עד לביתו של רבי משה, שם הייתה מכונית אמורה לאוספם למקום החתונה, אך המכונית לא הגיעה.

מישהו מהנוכחים אמר לרבי משה: ראש הישיבה אינו יכול ללכת לחתונה במזג אויר שכזה, אף איש לא ילך! ענה לו רבי משה מיניה וביה: "אף איש לא ילך? אם כן, אנו חייבים ללכת!"

רבי משה פיינשטיין

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"מבצע התונה"

שלהי חודש כסלו, תשע"ו.

אורח מוכר הגיע לשיבה והודיע: "אני רוצה לחזור!" מיודענו הבחור היה מספיק הגון כדי לנמק "גם אני מאוד רוצה לטוס לליז'ענסק!" שמחתי על המהפך שחל בו, אבל אמרתי לו שיש כאן משהו לא הוגן. החברים כבר "קורעים את עצמם" שלושה שבועות, ואילו הוא מצטרף באיחור ורוצה לטוס כמו כולם? ומה נסביר לתלמידים ש"מפספסים" פה ושם ועתידיים בגין כך להפסיד את הנסיעה? מדוע שהם יישארו בארץ והוא יעלה על המטוס?!

הוא התחנן בדמעות שלישי: "אל תזרוק אותי לרחוב!" אמרתי לו שאתייעץ אודות כך עם ראש השיבה. סוף דבר החלטנו לאפשר לו לחזור ולהשתתף במבצע, אבל בתנאי שהוא ישקיע יותר מאחרים – על מנת להשלים את השבועות שהחסיר!

לא יאמן כי יסופר: הבחור הזה, שעד אתמול לא היה לו כח לשהות בישיבה, הסכים לרעיון. הוא חזר לשיבה "בענק". קם מוקדם, הלך למקוה, הופיע לסדר הלימוד שנמשך כשעה לפני התפילה, ולא מש מכל סדרי השיבה במשך כל התקופה. מי היה מאמין!

ומתוך שלא לשמה בא לשמה. התמריץ שלו היה הטיסה [למרות שלמען האמת אני לא בטוח שלימוד על מנת להשתתף במסע קודש לליז'ענסק זכאי לתואר 'שלא לשמה'...]. אך בפועל הוא הלך והרצין מיום ליום.

* * *

שלהי חורף תשע"ו.

חזרנו מליז'ענסק, ממסע קודש טהור שהשאיר אצל כולנו טללי קדושה לנצח. תקופה קצרה לאחר מכן הציעו לבחור שידוך נפלא, ממשפחה שכלל לא ידעה על התהפוכה שחלפה עליו, והוא הקים בית נאמן בישראל!

* * *

את הוצאות המבצע גייסתי מנדיבי-עם. מדובר בסכום נכבד ביותר שכולל טיסות, נסיעות, ושאר הוצאות שסביב אש"ל לכמה ימים ולשבת התעלות. לאחר שהבחור התארס חזרתי אל הנדיבים וסיפרתי להם איזו הצלת נפש הם זכו לפעול – מלבד ריבוי התורה, התפילה והטהרה בשיעור שאין דומה לו במשך כל חודשי החורף.

השנה לא ערכנו את המבצע, ואם-כן ברור שאין כוונתי כאן לעזור לעצמי. המטרה שלי בפרסום הדברים אחת: ישיבות רבות עורכות מבצעים שונים, כאשר התקציב לכך מגויס ברוב הפעמים מנדיבי עם. אז כדאי לדעת, וחשוב לזכור, המבצעים הללו, לא פעם, מצילים נפשות – כפשוטו ממש! פתחו את הלב ואל תהססו להיות שותפים לתחום קריטי זה שלצערנו "נופל בין הכיסאות" ואין לו מקור מימון ברור – למרות שתועלתו ברורה ומוכחת כשמש!

(א.ה. הסיפור כמובן אמיתי – מספר פרטים שונו מצנעת הפרט)

זכיתי ואני משמש-בקודש כ'משפיע' באחת הישיבות החסידיות בארץ הקודש.

לפני כשנה וחצי, בתחילת 'זמן חורף' תשע"ו, החלטנו לצאת בישיבה למבצע מיוחד שיחזק את הלימוד. החורף הארוך והמתמשך – ובפרט בשנה זו שהייתה מעוברת – קשה מאוד לבחורים. לפיכך הודענו שכל בחור שישמור על סדרי הישיבה, כולל תפילות, מראש חודש כסלו ועד פורים יזכה להשתתף במסע הקודש לליז'ענסק – לציונו של ה'רבי רבי אלימלך' זי"ע ביום היארצייט כ"א אדר.

התוצאות היו מפליאות: 'שטייגען' והתעלות לעילא ולעילא!

* * *

חשון תשע"ו.

"אני חושב לעבור לשיבה פלונית" הודיע לי בחור באמצע חודש חשון "אני מרגיש ששם אוכל להתעלות יותר!" הוא נקב בשמה של הישיבה החדשה, ושמחתי עברו שמחה גדולה: מדובר בישיבה מצוינת מצוינת! בליבי היה קצת פליאה: כיצד הצליח הבחור להתקבל לשם? הרי הוא לא נמנה על המתמידים שבחבורה! אך כמו שאומרים 'ניכרים דברי אמת' – איחלתי לו הצלחה רבה ונפרדנו בידדות.

חלף שבוע ושמועה סתמית הגיעה לאוזני. פלוני ראה את הבחור שעזב, משוטט בשעות הקטנות של הלילה, בשטיבלאך של עיר מסוימת – ולא היכן שממוקמת הישיבה המצוינת אליה עבר. נורות אדומות נדלקו אצלי, ומיד יצרתי קשר עם הוריו. לא הרביתי בפרטים, רק התעניינתי איך אפשר להשיג אותו. חשבתי לעצמי: אם הדבר, ממנו אני חושש אכן נכון, עדיף לי לטפל בו ישירות ללא עירוב ההורים.

השגתי את הבחור והזמנתי אותו לבוא לשוחח, בגלל הקשר הטוב שהיה לנו הוא הסכים. בשלב זה לא חשפתי בפניו שום קלף. הוא הגיע לפגישה, ולא הייתי צריך לדובב אותו יותר מידי כדי לגלות שאכן הוא לא החליף ישיבה בישיבה – אלא ישיבה בשטיבלאך. הבחור התקשה ללמוד אך התבייש להודות על כך בגלוי, לפיכך החליט להקל על עצמו ולכלות את זמנו בשיטוטים בבתי כנסת. הוא הכיר בעובדה ששיקר בפני כאשר סיפר על מעבר לישיבה אחרת, אך נימק שהכל נבע מאי-נעימות אחת גדולה.

כאשר התחלתי לדבר איתו על חזרה לישיבה, הוא נתן לי להבין שמבחינתו זה כבר מאוחר מידי. הבנתי שבשלב זה לא אוכל לעזור לו יותר, בשלב זה, פניתי אליו ואמרתי: אני רוצה לבקש ממך בקשה אחת, תסכים למלא אותה? הוא השיב בחיוב אבל התחנן שזו לא תהיה בקשה קשה מידי... ציינתי בפניו מצווה מסוימת, וביקשתי ממנו שבכל מצב בו ימצא את עצמו יקפיד עליה. הוא הסכים, ובכך נפרדנו.

* * *

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 196 | שנה ד' | פרשת כי תשא | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

כתותי מיכתת שיעוריה בשקלים

זה יתנו כל העובר על הפקדים מחצית השקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה' (כי תשא ל, יג)
עיין ברמב"ם פ"ג מהל' שקלים דכ' הנותן מחצית השקל משל עיר הנדחת לא עשה כלום. ומדברי הכ"מ משמע דטעמיה משום דהוי אסוה"נ.
וצ"ע לפמ"ש הר"ן נדרים (מ"ז ד"ה והוי יודע) דאסוה"נ הם בכלל נכסיו רק שאינו רשאי להנות מהם, וא"כ למה לא עשה כלום והא הוי שלו, ואי משום אסוה"נ שיש בהם הא מצוות לאו להנות ניתנו, יע"י מש"כ האחרונים להאר"ך בזה אי אסוה"נ הוי שלו ואם שייך להקנות אסוה"נ.
ותי' חדתי"נ הגר"ז ברלין שליט"א: דהנה כבר תמה הכ"מ למה כתב הרמב"ם דווקא עיר הנדחת ולא כתב כל אסוה"נ?

ואפש"ל דטעמא דהרמב"ם דבעיה"נ לא עשה כלום הוא מדין כתותי מיכתת שיעוריה. דמבואר ברמב"ם פ"א משקלים הל' א' דצריך ליתנה בפעם אחת ולא בפעמים רבות והיינו דצריך נתינה אחת שלמה של מחצית השקל, ולכן אם נאמר בזה כתותי מיכתת שיעוריה אין השיעור מצטרף ולא מדין אסוה"נ הוא דלא יצא.

וראה באמבאה דספרי בהשמטות בסוף הספר, ועיין בקרית ספר דכ' וז"ל היה של עיר הנדחת לא עשה כלום מפני שאסור בהנאה וטעון שריפה כדכתיב ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה וגו' הרי דנקט דטעמא משום דאסור בהנאה, והוסיף דטעון שריפה וכמ"ש"כ דהוי מדין כתותי מיכתת שיעוריה ודו"ק.

ורבנו שליט"א הקשה ע"ז דצ"ע לומר כן, דאם היה דין ליתן מטבע אחת של מחצית השקל אה"נ שהיה שייך לומר כתותי מיכתת שיעוריה, אבל אם אפשר ליתן גם הרבה מטבעות קטנים שהיה בערך של מחצית השקל, מה שייך בזה כתותי מיכתת שיעוריה. (פרורים משולחן גבוה ח"ג עמ' קז)

קידוש ידים ורגלים בבת אחת

בגמ' ביומא לז, א איתא בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שלא היה לו אלא שנים. ומזה הוכיח מו"ר מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שלכתחילה בעי שכולם יקדשו כאחד ולכן שיבחהו חכמים על זה. אך תמה אמאי איצטריך כן והרי לא עבדו כאחד אלא בז"ז? (מנחת בנימין עמ' תתקע, ועי"ש מה שתי' בזה).

דרך התוכחה בזמן הזה

דבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. (כי תשא לג, יא)
מרן הגר"ח"ק סיפר ששמע לפני שנים רבות מהרב ריף זל"ה על הפסוק בפרשת כי תשא "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", דלכא"ו מה נכנס פסוק זה בפרשת חטא המרגלים? אלא ללמדנו שאף **שיהושע היה תלמידו של משה רבינו לא עשה מחאות והפגנות, אלא ישב ולמד! ללמדנו שתפקידם של הת"ח לשבת וללמוד, ולא לעשות מחאות.**

ואמר רבנו שהוא ודאי צודק! והוסיף דהנה בגמ' בערכין טז ב' תניא א"ר טרפון (תמיהינ) אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך, וכתב רש"י ד"ה קיסם. כלומר עון קטן שבידך זה יכול לומר לו טול אתה עון גדול שבידך הלכך אין יכולין להוכיח שכולן חוטאים. והעיר רבנו אין יתכן שבדור של תנאים אין מי שיוכיח וכולן חוטאים? [אלא דוכי בדור של התנאים כולם היו תנאים, היו מאה תנאים או אלף תנאים].

ואפשר לפרש דאין דרך התלמידי חכמים להוכיח, התלמידי חכמים יושבים ולומדים [נכון מרן הגר"ח"ק שליט"א וכי הוא מוכיח? הוא יושב ולומד] התוכחה שייכת לאלה ששייכים ועוסקים בענין הזה. (צדיק כתמר יפרח)

יותר צער

ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים. (כי תשא לד, כח)
ויש להבין אמאי באמת משה לא אכל? שיאכל בלי שיהנה מהאוכל [הרי במעשה עם הדיבוק שפחד מאד מהגר"א ושאלו אותו הרי הגר"א לא מסתגף? וענה: שמפחד מאכילה של הגר"א שכולו לש"ש]. וי"ל ע"פ מה שמצינו בחז"ל (מדרש רבה וזאת הברכה י, י) אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע גלוי וידוע לפניך יגיעי וצערי שנצטערת וכו' הרי דנחשב הדבר לצער, א"כ משה רבינו רצה בדוקא שהדבר יעשה ע"י צער ולכן לא אכל ולא שתה, כדי שיהי יותר בצער.

משה מעלה חשש חילול ה', ועדיין הוא נזקק לתפילה

"למה יאמרו מצרים לאמר". משה לא אמר שלא חטאו, אלא שעל ידי שיענשו יהא חילול ה'. ולמה צריך לבקש על זה, הרי זהו מובן שצריך לקיים את עם-ישראל, כי לולי זה יהא חילול ה'? בכל זאת רואים שבלא תפילת משה, עצם הדבר שייצא חילול ה', לא היה מועיל.

ואדרבה, התביעה גוברת, כי בגללם ייצא חילול ה' גם בעונשם. ומשה הוזקק להתפלל מ' יום רצופין ועוד מ' יום נוספים ובלא אכילה ושתייה, עד שביה"כ א"ל ה' סלחתי כדברך. ולמה נזקק לכל זה, הרי כבר התפלל שלא ייצא חילול ה' בעונשם?

משה לא הסתפק בהבטחה, כי חשש לחילול ה' וגם הוא לא יאה ראוי להבטחה

ואף שהבטיחו ה' שייצא ממנו גוי גדול, התפלל שלא יאה חילול ה' כשיהרוג את עמו שנקשר עמו במתן-תורה. ועוד, שמפרש רש"י להלן י"ג אמר משה לה', ומה כסא של ג' רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, ק"ו לכסא של רגל אחד.

כל החששות לחילול ה' לא הועילו, אבל התפילה עם כאב לחילול ה' הועילה וכל זה לא הועיל, והיו נענשים. ואף החילול ה' שבא בענישתם, נזקף לחובתם. אבל משה רבנו הצליח בתפילתו, כי כאב לו החילול-ה', ולולי זה היו נענשים. כי לא די במה שאכפת לה' חילול שמו, אלא צריך "כאב" למישהו בכל לבו על חילול ה', ועי"ז זכה שיסלח ה'.

כולם שבו והצטערו, אבל כאב בחילול ה' היה למשה ועל כן הועילה התפילה ואף שכולם עשו בודאי תשובה, ועובדי העגל מתו (בכמה סוגי מיתות לכמה סוגי עבירות, רש"י להלן כ). והנותרים היו מאלו שלא חטאו ממש, אלא רק היה להם שייכות לחטא, וישראל ערבין זה לזה. אמנם אפילו לקצתם אלו, לא הספיק התשובה והצער כל זמן שלא כאב להם חילול ה' - חוץ מעצם העבירה - רק משה רבנו הרגיש כאב במידה גדולה מאד, ועל כך פעל בתפילתו שהיתה בעמל רב.

כלל הלויים

ויאספו אליו כל בני לוי פרש"י, מכאן שכל השבט כשר. באמת זה פלא שבדרך כלל יש כמה סוגים, ואיך זה בשבט הלוי היו כולם כשרים? וצ"ל, שהיו מובדלים בכל עניניהם משאר השבטים. ועדיין זה חידוש, שהרי רש"י להלן כ"ז מפרש מש"כ: והרגו איש את אחיו, הכוונה לאחיו מאמו והוא ישראל. וא"כ יתכן שישראל זה שגדל שחטא גדל בבית אחד עם אחיו הלויים בביתו של לוי, והוא חטא בעגל, ואחיו השייכים לשבט לוי לא חטאו.

לעילוי נשמת מרן הגאון רבי שלמה זלמן בן רבי חיים יהודה ליב זצוק"ל
נלב"ע כ' אדר תשנ"ה

הנה בהפטרה (פר' פרה) כתיב ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם: וזריתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם: ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: ובדור האחרון זכינו לראות בנבואה זו אצל עולי רוסיה, שעשרות שנים ישרון' להגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל, ועוד ארגונים לקירוב יהודי רוסיה שרבונו שליט"א עומד ומסייע להם בכל עת ובל שעה ברוח ובגשם [ואם היינו מביאים את כל הענינים היינו צריכים לקונטרס גדול ונביא כאן רק כמה ענינים].

אתם צריכים להשלים

באלול תשנ"ד אירגנה עיריית בני ברק כינוס לעולים מרוסיה, והגיע רבנו למסור שיחה בפניהם ואמר להם בתו"ד: באתם מארצות בהן נרדפתם, באתם ממקומות בהם לא ניתן לכם לשמור תורה ומצוות, ועכשיו זיכה אתכם הקב"ה לבא לארץ הקודש, ארץ שניתן בה לקיים תורה ומצוות.

כאן בארץ ישראל חייבים אתם להתחזק בתורה ויר"ש ולהספיק ללמוד עבור כל השנים שלא נתנו לכם ללמוד.

הקמת ישיבות ברוסיה

בס"ד. אל מע"כ... כאשר שמועה שמענו כי אנשי חיל יקרים העמידו בארץ רוסיה, ארץ חושך וצלמות, ארץ אשר אין ישיבות קדושות ומוסדות תורה.

ובחמלת ד' עולה ומפציע משם אור זורח למרחקים, כאשר כבר יצאו משם מאות תלמידי חכמים חשובים.

והנה עכשיו ראו לנוכח, אנשים יקרים בעלי לב ונפש, אשר ידם רב להם בהקמת עולה של תורה במקומות רבים, לייסד בעיר מוסקווא "קהילה קדושה" אשר על אדני התורה והמסורה הצרופה יסודה. ובמרכזו יתנוסס שם לתפארה "כולל אברכים" ומשם תצא תורה.

יתן ה' ואור התורה יזרח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון.

ואל העוסקים בהקמת בנין חשוב זה, יאמר חזקו ואמצו והרבו פעלים לתורה, ותזכו לסייעתא דשמיא כל א' לו ולמשפחתו בברכת ברוך אשר יקים וכו'.

לעזרת יהודי רוסיה

בס"ד. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגלילותיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשר שנים, קווה קיינו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתנו ואמונתנו.

אך נזכרה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משוועות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן, את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עיצה להציל את האנשים אשר מאונס נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקוים שכאשר יתאספו אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאוים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילים ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נושע כולנו תשועת עולמים.

ר"ח מרחשוון תשנ"ט. וע"ז באנו על החתום אהרן יהודה ליב שטינמן

הישיבה הקדושה תורת חיים

הנה רבות בשנים שרבונו שליט"א עומד בנשיאות הישיבה הקדושה תורת חיים במוסקבה וכל עניני הישיבה מתנהגים על פיו, והרבה טורח למענם ומידי שנה היו עושים שמחת בית השואבה בסוכת ישיבת גאון יעקב ורבנו היה מגיע לדבר בפניהם, ונביא כאן מכתב רבנו שליט"א לאחב"י די בכל אתר ואתר

הנה בשנת תש"ן כשהשתנה מצב המדינה הרוסית יזם הגאון הגדול ר' משה הלוי סולוביצקי זצ"ל לפתוח ישיבה גדולה עם מטרה קדושה, להפיץ תורה במדינה שהיתה שוממה כל כך הרבה שנים מתורת השי"ת ומיאתו, ובס"ד במשך השנים כבר יצאו מתוכה מאות בני תורה, חלק מהם ממשיכים בישיבות חשובות בארץ ישראל וחלק בארצות הברית.

יש מהם שכבר בנו בתים הבנויים לתפארת, ובמשך השנים אשר הגאון הנ"ל חי, אז כל דבר בין ברוחניות ובין בגשמיות נעשה על ידו, אמנם אחרי שלדאבוננו שבק חי לכל חי עול החזקת הישיבה נפל על כתפי האנשים החשובים בציריך וכן באנטוורפן, ובזמן האחרון אחרי שהיוקר גדול מאוד במדינה ואין לאל ידם להשיג ההוצאות הנדרשות

לקיום הישיבה, ויש ח"ו חשש מאד שלא יצטרכו חלילה לסגור מקום תורה המפואר אשר מתרבה מספר התלמידים כסדר, לזאת באנו בבקשה מאוד לכל בני ישראל מוקירי ואוהבי תורה לתת יד לעזור לתמוך בהישיבה וזכות זה יעזור לכל א' שיתברך בכל טוב סלה כמו שנאמר ותומכיה מאושר. ו' ערש"ק וירא י"ז מרחשוון תשנ"ט לפ"ק

בס"ד טבת תשס"ג. כעת נשתנו הרבה דברים [א] הוכרחו לקנות בנין כי לא ה' להם אפשרות לשכור דירה, והאנשים אשר עזרו חלק מהם כבר אינם יכולים לתמוך.

והנה הרב יצחק רוזנגרטן בנו של ר' זאב שה' מהעוסקים מאד לעזרת הישיבה נוסע למצוא תמיכה מהאנשים תומכי תורה ורוצים להציל יהודים אשר נשארו שם ויש לקרבם ליהדות ולתורה.

וכבר כתבנו שיש מאות שזכו להתקרב ולבנות בתים כבית יהודי ולגדל בנים ובנות לישראל סבא, ונא לתמוך בהישיבה הנ"ל וכל התומכים יקוים עליהם דברי הפסוק ותומכיה מאשר.

כינוס תולדות ישרון חנוכה - תשס"ג

רבנו העריך עד מאוד את הגאון ר' יצחק זילבר זצ"ל בגדלותו הנשגבה (ראה כאיל תערוג דברים תשע"ז) ובמה שהקים את הארגון תולדות ישרון, ורבנו טרח כמה פעמים (תשס"ג - תשס"ד) לדבר בימי חנוכה

התקבץ כאן ציבור גדול שרובם באו ממדינה כזאת שכל כך הרבה שנים היו רחוקים מיהדות ומתורה והיו תחת ממשלה שרצתה להכרית כל שם של יהדות, שם של דת ובעצם היתה נגד כל הדתות, אבל בעיקר סבלו מזה היהודים וזה ה' נס גדול שאחרי זה חזרו בנים להקדוש ברוך הוא אחרי שהיו כ"כ רחוקים וכל גזירות רעות היו עליהם באופן ממש נורא.

כל אחד שלימד תורה, לימד תינוקות של בית רבן או שעשו ישיבות וכל מי שעשה משהו של יהדות ה' עליו גזירות עם עונשים נוראים כמו עשר שנים גלות לסיביר ועוד כאלה דברים נורא ואיום, ובאמת הצליחו לדאבוננו להחטיא את החלק הכי גדול של הכלל ישראל שהיה שם, ואלה נשארו שם וזהו נס גדול שנשאר עדיין שארית הפליטה שחזרו ורוצים שוב לחזור ליהדות לחזור שוב לתורה לחזור שוב לרבוננו של עולם לאבינו שבשמים זה נס גדול. - וכאן האריך בענין חנוכה.

וסיים רבנו: אותו הדבר צריך לומר לאנשים שבאו ממקום כזה, שכמו שבין היוונים רצו לעקור את הדת שם ג"כ רצו לעקור את הדת ולדאבוננו חלק גדול באמת הכריחו, ורוב כלל ישראל שם נשארו בלי דת בלי תורה בלי יראת שמים ואין להם שום זיק של יהדות וברוך השם אלה שניצולו כמה הם צריכים ליהדות ולהלל שירגישו את האושר שיש להם, שברוך השם הצליחו לחזור לאביהם שבשמים וזהו האושר הכי גדול וזה ילוה אתכם תמיד.

תחשבו את זה שאתם אנשים מאושרים" באושר הכי גדול ששבתם אל אבינו שבשמים ותוכלו לקיים את המצות ותקיימו באמת את המצות.

תלמדו את התורה תלמדו את הילדים שלכם שיהיו יהודים טובים שיגדלו בתורה ויראת שמים אז תהיו מאושרים, והקב"ה יעזור באמת שכל כלל ישראל יושע בקרוב ויכלו באמת להגיד הלל בבהמ"ק בזמן שהקב"ה ישיב לנו את הבהמ"ק ונזכה לעבוד שם את הקב"ה באהבה וביראה, וזה יהי התכלית האמתי שהקב"ה יעשה לנו הקב"ה יזכנו שנזכה בקרוב לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

מוסדות שובו

בעת שהגיעו עולי רוסיה והוצרכו להקים עבורם מוסדות, ונסע רבנו שליט"א יחד עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א להקים קרן נתיבות משה' ועי"ז נבנה הרבה בתי ספר.

ומלבד זאת סיפר הרב חיים מיכאל גוטרמן מנכ"ל שובו שהגר"א פאם זצ"ל שתחילה יש לתת תשובה לכמויות העצומות של העולים ולקבוע: הלנו הם אם לצרינו כלשונו, אך בחלוף ימי ההתבססות חייבים להעמיק את הפעילות, ולהתמקד גם ביחידים ובאיכות, בתוך המספרים הגדולים צריך לשים לב לאלה שמסוגלים לצאת בני תורה אמיתיים.

בהתאם לרוח זו בהחלטה משותפת של הגר"א פאם זצ"ל ולהבלחט"א רבנו שליט"א פתחנו ישיבה גדולה וכולל למצוינים המונה קרוב לחמישים בחורים ועשרים אברכים.

מן הראוי לציין שאין למדים הלכות מפי מעשה, וע"כ אין לסמוך על הדברים למעשה בשום אופן, והכל נכתב בדרך מו"מ בלבד.

שאינן כל עונשי גיהנם כדאי אצל השכר המזומן על מ"ע לעוה"ב עכ"ד, וא"כ על הצד שלא קרא כדאי לקרוא ק"ש ולא יפסיד המצוה, וגם אם באמת כבר קרא מ"מ אינו נחשב להפסק במה שחוזר וקורא הפסוקים דק"ש.

הפסק בין אמת לויציב | בשו"ע סימן ס"ו סעיף ה' כתב: אבל בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק שלא להפסיק בין ה' לאמת, אלא יאמר אני ה' א' אמת וכו' לכאורה מי שלא כיון באומרו אני ה' א' על זכירת יצי"מ אפי' לאחר שאמר אמת יכול עכשיו לחזור על הפסוק אני ה' וגו', דכל זמן שלא התחיל לומר ויציב עדיין לא נקרא שהתחיל הברכה.

ריח רע | האם ריח רע של גרבים אוסר לומר דברי קדושה? והנה בשו"ע (סי' ע"ט ס"ד) כתוב: צואת שאר בהמה חיה ועוף אין איסור לומר דברי קדושה כנגדם, ואם יש בהם ריח רע דינם כצואת אדם. וכתב המשנ"ב (סי' ק"ג): ריח רע, היינו כל שדרך בני אדם להצטער מאותו הריח. וכתב הח"י אדם דבר שטבעו ריח רע כגון אטרן וכדומה מותר, ולא נקרא צואה אלא מה שנסרח מחמת עופו, ע"כ. ומבואר שדבר מקולקל ומוסרח אם יש ממנו ריח רע שדרך בני אדם להצטער ממנו דינו כצואה, וגדר של "דרך בני אדם להצטער ממנו" כתב המשנ"ב (סי' פ"ז סק"ג) דהיינו שאנשים קצים בו.

ולפי זה הדבר ברור שמעט ריח רע של זיעה אף שהרבה בני אדם קפדי אנפשייהו לבל יהא מהם אפי' שמץ של ריח זיעה, ונותנים משחאות ותכשירים שונים לבל ישלוט בהם ריח זיעה, מ"מ אינו מצב של "קץ בה", שאינו מסוגל לסבול, אבל במצב שאכן הריח רע הוא גדול מאד שכולם קצים בזה, לכא' נידון כצואה שאסור לומר שם דברי קדושה, וכן שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, והסכים לזה הגר"ח קנייבסקי שליט"א. (הל' ק"ש להרה"ג ר"י שליט"א)

שכח היכן אוזח | מבואר בשו"ע (סי' סד) אדם שאומר "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", ומסופק אם אוזח בוכתבתם שבפרשה ראשונה או בוכתבתם שבפרשה שניה, צריך לחזור לכתבתם שבפרשה ראשונה ולהמשיך מכאן ואילך כסדר.

ובמה דברים אמורים, כשעדיין לא התחיל "למען ירבו", אבל אם כבר התחיל למען ירבו ואח"כ נסתפק לו שמא מיד אחר "ובשעריך" של פרשה ראשונה אמר למען ירבו, אינו חוזר דמסתמא אמר למען ירבו כפי רגילותו אחר פרשה שניה. ואמר רבנו שליט"א דאף שבדאי כן הלכה, אבל בימינו הדבר מוכח במציאות דיש טועים ומיד אחר ובשעריך קמא מתחילין למען ירבו, וא"כ ודאי דאם רוצה לחזור לראש פרשה שניה רשאי. ועוד דהרי אם אדם זה שפתח בלמען ירבו יבוא לעולם האמת ויתברר לו שלא אמר פרשה שניה ודאי שלא יקבל שכר כאילו קרא ק"ש, ואף דעונש נמי לא יקבל שעשה כפי הדין, מ"מ אין לו שכר ק"ש, וא"כ לכא' ודאי כדאי מאד לחזור פרשה שניה, וחשש הפסק לית בזה (הל' ק"ש להרה"ג ר"י שליט"א)

מצות חינוך בק"ש | שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א וכן מהגר"ח קנייבסקי: הנה בעיקר מצות חינוך בק"ש וברכותיה ותפילה, צריך לדעת דאין האב מחוייב לעמוד על בנו ולהשגיח עליו שיאמר כל תיבה ותיבה בדקדוק, אלא יחנכו כפי דרכו שידע שצריך לקיים המצוה, ואז כשיגדל יוכל לעשות המצוה בדקדוק כפי הדין, ועיין היטב במשנ"ב סי' צ"ח סק"ג. (הל' ק"ש להרה"ג ר"י שליט"א)

לומר ק"ש - בגדים לא צנועים | הנה לגבי בגדים לא צנועים שאין מתגלה הבשר, רק שע"י הבגדים הללו האשה אינה צנועה, צ"ע אי חשיב ערוה או לא. ובפוסקים משמע דהוי ערוה. וכמדו' ששמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א שנסתפק בזה, דאפשר דכיון שמעוררין הרהור ע"י גופה יש להחשיבו כנגד ערוה, וצ"ע לדינא, ובאגרות משה אבהע"ז ח"ד סי' ק' [ו] נראה שאוסר, שו"ר שכ"כ להדיא בספר דעת תורה למהרש"ם כאן. (הל' ק"ש להרה"ג ר"י שליט"א)

יודוי במקום שאינו נקי | מעשה באדם חולה מאד רח"ל, ומפני מחלתו לא יכל לנקות עצמו כדון, והורה לו הגרא"ל שטיינמן שליט"א שיכול לומר וידוי גם במצבו הוא, וידויו אינו דברי קדושה. (הל' ק"ש להרה"ג ר"י שליט"א) א"ה ועיין הליכות שלמה מועדים א' עמוד נ"ח.

מגדלים חזירים | שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, במקומות שמגדלים החזירים בנקיות (כפי שמצוי היום), יל"ע אם דינו כגרף של רעי. דכפה"נ דאפשר דרבנן לא פלוג בתקנתם. [וראה בפוסקים סימן ע"ו ובחיי אדם כלל ג']

אינו מצטרף למנין | אמר רבנו שמשין משמיה דחזו"א שאמר דאדם זה שלא קינח עצמו כראוי אינו יכול להצטרף למנין, שהרי ברכותיו המה לבטלה.

עוסק במצוה | ביד אליהו לר' אליהו רגולר סוף סימן ט' תמה על הפוסקים המחייבים להשיב קדיש וקדושה בתוך ק"ש (ע"י שו"ע סימן ס"ו) הלא הוא עוסק במצוה? והטור שם מביא שיש מהראשונים שפסקו דמטעם שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשביל שבח אחר?

ואולי י"ל דכיון שהכל ענין אחד של שבח להקב"ה משו"ה צריך להפסיק דשבח דרבים עדיפא. ועי' ספר חסידים אות תת"י אחד ה' בביהכ"נ לאחר שכבר אמרו קדוש וכו' אמרו לו הקשת נראה בענן, יצא מב"ה וברוך על הקשת אמרו לו העוסק במצוה פטור מן המצוה ואתה עוסק במצוה לענות אמן אחר כל ברכה שאומר שליח ציבור? אמר זאת הברכה עדיפה מפני שעוברת, וכן כשהיו עונין איש"ר מברך בחצר ביהכ"נ ה' הולך לשם למלאות עשרה עמהם. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' קס"א, וע"ע בס' מרפסין איגרא עמ' ל"ג)

לקחת עמו טו"ת לדרך | כשנסע רבנו לצרפת לי"ב שעות, הורה רבינו לכל המתלווים עמו לקחת עמהם טלית ותפילין, על אף שהיה מדובר רק על מסע של יום אחד ולחזור בלילה הביתה [וכמבואר במשנה ברורה סימן ק"י סק"ב] אמנם השאיר את הטלית ותפילין במטוס הפרטי, כאשר היה בדעה לחזור לאחר כמה שעות. ואמר רבנו: שמעתי על החזון איש, שאף כאשר ה' נוסע לתל אביב, ה' לוקח עמו את הטלית והתפילין [א"ה, ועי' מה שהביא מרן הגר"ח בסוף ספר טעמא דקרא]. **יתגדל ויתקדש שמה רבא** | יל"ע אם מי שלא שמע את התיבות יתגדל ויתקדש ושמע רק שמה רבא מהש"ץ יכול לענות אמן.

פותח את ירך | בשו"ע סימן נ"א סעיף ז' כתב צריך לכיון בפסוק פותח את ירך ואם לא כיון צריך לחזור ולאמרו פעם אחרת, ועי' משנה ברורה ס"ק ט"ז שצ"ל מהפסוק פותח עד סוף המזמור כסדר, ואם לא נזכר עד שכבר אמר מזמורים אחרים ואין לו שהות לחזור, מ"מ יאמר אחר התפילה מפסוק פותח עד סוף המזמור,

ויל"ע ככהאי גוונא דנזכר שלא כיון בזמן שכבר עמד בישבת, האם יחזור מהפסוק של פותח עד ישתבח כסדר, [אם יש לו זמן] או דמספיק לגמור את המזמור של תהלה לדוד ולחזור לישבת [א"ה וראה אגרות משה א"ח ח"ב סימן ט"ו] וכן יל"ע אם יכול לחזור מתחילת אשרי פעם נוספת בכדי לכיון בפסוק זה של פותח, דהא כתבו [ראה פרמ"ג תרכ"ב משי"ז סק"ב] שלא לומר אשרי יותר מג' פעמים ביום, ומה שאומרים בימי הסליחות אשרי נוסף גם לפני סליחות, הרי תקנת הסליחות ה' לאומרים מבעוד לילה ולא ביום. [א"ה ולפי הלבוש בכל גוונא צריך לחזור מתחילת אשרי]

מוסיף תהלים לפסוקי דזמרה | הורה רבנו שהמתין לציבור שגייעו לישבת יכול להוסיף ולומר פרקי תהלים שאינם מפסוקי דזמרה, אבל דוקא כל זמן שעדיין לא אמר ישתבח [וראה סימן נ"ד סעיף ג', והרי אפילו בשיר המעלות ממעמקים כתב המג"א דצ"ע על הכתבים שכתבו לומר שם את שיר המעלות]

לכתוב במקום שאסור לדבר | הכותב במקום שאסור לדבר י"ל דאפי' אם כתיבה כדיבור [עיין שו"ת רעק"א ח"א סימן כ"ט] מ"מ זה לא נחשב הפסק וכמו דהרהור לא נחשב הפסק, אפי' למאי דאמרינן בברכות נ' ב' הרהור כדיבור דמי ועיי' קה"י ברכות סימן י"ב ס"ק ב'. [א"ה ועיין אשי ישראל פ"ט הערה א']

לענות בריך הוא | אף שכתב המשנה ברורה (ס"ו סק"ג) והערך השולחן (שם) [וכבר נמצא כן בסידור רבי שבתי סופר המנהג הזה] שמנהגנו לומר בריך הוא בקדיש, מ"מ מלפנים לא אמרו בריך הוא כמבואר בכל פוסקים אלא ענו אמן או בריך הוא עד הסוף או שתקו [וכן י"א שכן נהג הגר"א] וכן נוהג רבינו שאינו עונה בריך הוא וכמנהג בריסק.

והעיר רבנו שחידושו הוא שהמנהג לענות אף במקום שאין מפסיקים כגון לפני ברכו בשחרית ועוד [א"ה ובפסוקי זמרה הורה אגרות משה (א"ח ח"ב ס"ו) והגרש"ז הליכות שלמה פ"ו ס"יא] שלא לענות בריך הוא כיון דהוא רק ממנהג]

כונה בפרשה שניה | הפוסקים נחלקו להלכה אם מדאורייתא המצוה הוא לקרוא פסוק ראשון או פרשה ראשונה, עיין משנה ברורה סימן ס"ז ס"ק ד', והנה כשגומרים לקרוא מה דמחוייבם מדאורייתא ומתחילים לומר את החיוב מדרבנן, אין צריך לחשוב שמתכוין למצוה דרבנן לפי שזה ממילא כך דכותנו למצות ק"ש ורוצה לעשות כפי הדין.

והנה להלכה נפסק דספיקא דרבנן לקולא והמסופק אם אמר אין צריך לחזור, אמנם באמת דאם לא יחזור נמצא דעל הצד שלא קיים את המצוה מפסיד שכר נצחי, ובאבן שלמה פ"ה אות ט' כתב דמניעת קיום מ"ע הוא מרובה ממה שאדם עובר על מל"ת, ובחרידים בהקדמה כתב: דביטול עשה גרוע מצד אחד מל"ת,

מכתבים הערות והוספות

בגליון 193 משפטים | הובא מנהג רבנו שיסיימו גאל ישראל בקול רם, ונכתב שם בטעות שיענו ע"ז אמן, והכונה רק שסיימו בקול רם יחד עם הש"ץ ולא שיענו אמן ע"ז.

בגליון 194 | לגבי ה' שפתי תפתח. העירו לדברי המשנ"ב סי' ס"ו סקל"ה.

שם | לגבי ציפוי הקרשים. ציינו לדברי המלבים בפר' שהאריך בזה.

הודעה ובקשה | לכל מי שיש בידו הלכות והוראות ממרן רבנו שליט"א על עניני משנ"ב חלק א' שישלח לנו בהקדם. כמו"כ רבנו שליט"א מסר במשך השנים בהרבה מקומות שיעורים במשנ"ב כגון בשיבת פוניבז' לצעירים, בבית כנסת דברי שיה וכו' וכו' ופניבז' ובביתו, ואנו פונים למי שיש בידו משיעורים אלו. נשמח אם ישלח למערכת.

עולם הישיבות

מסוג זה יכולים להוות קבוצה בפני עצמה. רבנו שליט"א חשב לרגע והגיב: 'אני סבור שבכל זאת צריך לקבל אותו כדי שלא ילך אל המזרחי... והוסיף להטעים את דבריו: 'כשעושים דבר טוב לא יארע שום תקלה'. ובירך שתהיה הצלחה מרובה עמו. ואכן אותו בחור עשה חיל בלימודו ועלה ונתעלה, והיום אברך כולל חשוב מאוד שתורתו אומנותו והוגה בתורת ה' יומם ולילה.

'זה גזירה שאין הציבור רוצה לעמוד בו' כאשר שוחח המשגיח הגה"צ רבי דורון דוד גולד שליט"א עם רבנו שליט"א, אודות האיסור שנקבע בישיבה להחזיק טלפונים ניידים כמוכן כשרים, ותוך כדי דיבור אמר: 'אולי זה גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה? השיב רבנו שליט"א בנחרצות: 'זה לא גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, אלא זה גזירה שאין הציבור רוצה לעמוד בה! ונתן עידוד ותמיכה רבה למאבק בישיבה על ענין הזה.

ישיבת דברי אמת

רבנו הגיע לישיבה בא' אלול תשס"ו ומסר שיחה לקראת ימים נוראים. על כך שאם מכניס בעצמו את הנאת עולם הזה הוא מוציא עצמו את הנאות עולם הבא. כל בחור ישיבה צריך לדעת אם הוא רוצה עולם הזה או עולם הבא, אם הוא רוצה עולם הזה, אז הוא לא רוצה עולם הבא, ואם הוא רוצה עולם הבא אז הוא לא רוצה עולם הזה. ודיבר והאריך בענין התוס' בכתובות קב, א עד שיתפלל אדם וכו'.

ישיבת דבר שמואל - כפר גנים

ישיבה שהוקמה לבחורים שהתקרבו לאהלה של תורה. כמה וכמה פעמים הגיע רבנו לחזקם ולעודדם.

שיחת רבנו בשבט תשס"א

כפי מה ששמעתי יש לכם רצון חזק ללמוד תורה ולהיות יראי שמים, ולהיות "מקבלים", אשריכם שזכיתם לכך. זוהי זכות גדולה, מה שרוב העולם לדאבונינו לא זכו לכך. ואפי' יהודים, החלק הכי גדול, לדאבונינו רחוקים, ואתם שזכיתם להתקרב לתורה ויראת שמים. אשריכם!

שיחת רבנו כ"ט תמוז תשס"ד

כפי ששמעתי אתם הולכים ב"ה בדרך הטוב, יש לפעמים שכן אדם היות שהוא צריך לעשות מלחמות נגד הסביבה שלו, לפעמים יש התנגדות חזקה, נגד הדרך שהוא רוצה ללכת, אז הוא מרגיש עצמו חולשה, קשה לעמוד נגד המלחמה, אז צריך לדעת קודם כל, שהקב"ה מאד אוהב את האדם, "כל אדם" אפי' אלה שרחוקים הקב"ה רוצה שיחזרו בתשובה, ומצפה לזה, ובפרט אלה שהולכים בדרך הטוב, אין לתאר האיך שהקב"ה אוהב אותו, ובפרט בזמן שעושה מצוה אז ממש הקב"ה שמח מאד [מה שייך כביכול אצל הקב"ה שמחה] שזהו התכלית של הבריאה, שיעבדו את ה', וכל מצוה שאדם עושה, כל לימוד התורה כל תפילה, כל מעשה שעושה זה הכל נחת רוח להקב"ה, ואין לתאר איזה נחת רוח איזה שמחה שעושה להקב"ה, בכל מצוה ומצוה בכל לימוד התורה, בכל תפילה, בכל מה שעושה, ואפי' מחשבה טובה, עד כמה שהקב"ה מחשיב.

וכן דיבר רבינו בעשיית תשס"ג

לאחר פטירת הרב אברהם רביץ שמסר נפשו למען הישיבה ותלמידיה. הטריח רבנו את עצמו לזכרו של ר' אברהם ובא לישיבה למסור שיחה וסיים דבריו: וזה אין לתאר ואין לשער מה שיכולים לזכות על כל מילה ומילה שאדם אומר עם לב טהור שרוצה להתחזק בתורה ויראת שמים, וזה צריך לתת לנו חיזוק גדול מאד לראות כמה שיש להעריך מילה שנאמרה מלב טהור. ובוזה אנו צריכים להתחזק ובפרט בדורינו שמצד א' החושך יכסה ארץ רח"ל אבל בכל זאת בדורינו גם כן ובדווקא בגלל שהדור חלש כ"כ אם אדם עושה דברים לשם שמים בלב טהור בכל מילה ומילה וזכה לדברים עצומים שאין לתאר ואין לשער ושהקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יתחזק. ובוזה יש גם זכות להנפטר ע"י שתתגלגל הזכות על ידו ותהיה לו זכות גדולה מאד וע"י זה נזכה כולנו לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ברכת מזל טוב נשגר לידידינו הרב הגאון רבי אליהו סנדומירסקי שליט"א מרבני ישיבת אור שמואל ירושלים ומח"ס דעת ותבונה ומשפחתו הי"ו לרגל שמחת הכנס בנו בעול תורה ומצות ברכתינו שיזכו הוריו לרוות ממנו רוב נחת דקדושה מתוך שפע ברכה.

המערכת

ישיבת דרך חכמה

הישיבה נוסדה בקיץ תשס"ג, על ידי ראשי הישיבה הגאונים: רבי יהונתן וילנסקי שליט"א ורבי אליעזר סילבר שליט"א, והמשגיח הגה"צ רבי דורון דוד גולד שליט"א. הישיבה הוקמה בתחילה בבנין של 'עליית בית חנניה' בשכונת סנהדריה. בזמן אלול תשס"ג עברה הישיבה לבנין רחב ידיים, בבניינה הקבוע בשכונת הר-נוף. לאורך השנים בכל נושא חשוב בנושאי הכלל והפרט שנצרכו להכרעה חשובה, רבנו שליט"א היה המנווט והמכריע, והרבו ליטול ממנו עצה וברכה.

הרי גם אתם תהיו גדולים

בתחילת החורף נכנסו ראשי הישיבה למעונו של רבנו שליט"א ואמרו שהם מעוניינים לפתוח ישיבה. שאלם רבנו שליט"א: 'לשם מה?' והם השיבו שרוצים לפתוח ישיבה שתהווה את האופי והסוג של תלמידי ישיבת חברון - אך בקטן יותר, כדי שיוכלו לטפח כל בחור ולתת לו את תשומת הלב הנדרשת. רבנו שליט"א הגיב: 'את עצמכם לא הזכרתם? ומה אתכם? הרי גם אתם תהיו גדולים... וכי אינכם מעוניינים לגדול כאשר תעמדו בראשות הישיבה....

אל תבטחו בנדיבים

רבנו שליט"א שאל את ראשי הישיבה כיצד הם מתכוונים להחזיק את הישיבה מבחינה כלכלית? והם השיבו: 'שיש כמה ידידים שהבטיחו לעזור, והם מסתמכים על מילתם'. רבנו שליט"א הגיב בביטול מוחלט: 'הנה זה עתה יצא ממני ראש ישיבה פלונית שאמר לי לפני שנה שהוא מתכוון לפתוח ישיבה ויש מישהו שהבטיח לו סכום גדול עבור החזקתה, והנה כעת כעבור שנה בא לומר שדווקא הוא שבנה עליו שיתן לו סכום נכבד, לא נתן לו אף לא שקל אחד. הרי שאין זה הדרך לבטוח באנשים פרטיים ומסוימים, צריך לעשות השתדלות באופן כללי, וה' יהיה בעזרכם'.

שיחת רבנו בישיבה

לפי בקשת ראשי הישיבה, מספר חודשים לאחר הפתיחה, הגיע רבנו שליט"א למסור שיחת חיזוק בהיכל הישיבה ובחנוכה תשס"ד דיבר באריכות בענין הנסים, ואמר בתו"ד: כפי שאני רואה שבמצב הנוכחי שלנו ידוע שהישיבות סובלות מאד, בכל זאת זכינו שלא רק הישיבות שהיו קיימות עד עכשיו, אלא אנחנו זוכים שבונים עוד ישיבות חדשות, וזה מראה שהקיום של כלל ישראל זה דבר שהקב"ה ברוב חסדו למרות כל הקשיים, הוא עוזר שכלל ישראל לא ינתקו מהתורה, ובכל המצבים הקב"ה עוזר, ולא רק לישיבות שהיו עד עכשיו אלא גם ישיבות חדשות, וקול התורה ממשיך.

הרי כולנו יודעים שכל אומות העולם לא אוהבים את ישראל, ויש צרות בכל המדינות, ובפרט בארץ ישראל כבר כמה שנים שכל פעם יש פיגועים, אבל סוף כל סוף רוב הפיגועים לא הצליחו, נורא ואיום! האיך שרוב הנסיונות לפיגועים לא הצליחו! קצת הצליחו אבל הרוב לא, וזה ג"כ בנסי נסים, באיך שרואים כל פעם נס, עוד נס ועוד נס, ואפי' בימים האחרונים ה' נס שרצו ללכת לאיזה מקום ותפשו אותם לפני שהם הגיעו, זה נורא ואיום, נסי נסים רואים.

וגם מה שאנחנו רואים עכשיו, שלמרות כל הקשיים לנהל ישיבות ותלמודי תורה וחדרים, וכל מוסדות התורה, הקב"ה עוזר, ועכשיו יש אפי' ישיבה חדשה שרואים ב"ה שיש לה הצלחה, הקב"ה יעזור שבאמת כל הבחורים שנמצאים כאן יעלו בתורה ויראת שמים, יעלו ויעלו, וככה הקב"ה יעזור לכל כלל ישראל, ויעלו מאד עד שהקב"ה יעזור שנזכה לגאולה האמיתית, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, במהרה בימינו אמן.

יש לקבלו כדי שלא ילך אל המזרחי

בשנה הראשונה פנו מבית רבנו שליט"א לראשי הישיבה, שיסכימו לקבל בחור מסוים 'תיכונסטי'. ואמרו בשם רבנו שליט"א שהוא סבור שיש לקבלו. ראש הישיבה ביקש שהוא מעוניין לדבר בעצמו עם רבנו שליט"א ולהציע בפניו את הצדדים מדוע לא כדאי. כשנכנס למעונו הוא הציג בפני רבנו שליט"א שני סיבות מדוע לא לקבלו, האחת לשם שמים, והשנייה שלא לשם שמים. הטענה השנייה שהיא לא לשם שמים - הוא היות והישיבה חדשה, איננו מעוניינים שתהיה לה תדמית לא טובה. על זה הגיב רבנו שליט"א בביטול גמור, שאין זה דבר אמיתי שיש להתחשב בו. הטענה השנייה שהיתה לשם שמים - שכבר ברישום של אותה שנה קיבלו שתי 'תיכונסטים'.

והוסיף ראש הישיבה לומר: 'הרי כל מה שאנו קיבלנו אותם כדי שיתערבו בתוך בני הישיבות ויקבלו את השפעתם לטובה, ולא שיתגבשו להם כקבוצה בפני עצמה, וכך לא תהיה השפעת בני הישיבה עליהם, ושלוש בחורים

ליקוטים נפלאים פרשת כי תשא

"זה יתנו" (ל, יג)

"הראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש ואמר לו זה יתנו" (רש"י). ללמדנו, שצדקה כמוה כאש. כמה שתיקח ממנה, אין הדבר גורע ממנה כהוא זה. אין מחסרים אותה. כך גם הנותן צדקה, אינו מחסר מממונו כלום, כיון שהקב"ה ממלא את חסרונו בכפל כפליים.

"מחצית השקל" (ל, יג)

הנה מה שאנו אומרים בשחרית בש"ק "טובים מאורות" שברא אלוקינו, הראש והסוף של תיבת 'מאורות' זה 'מת' ותיבת 'אור' מפסיק ביניהם כי הצדיק שנקרא אור כמ"ש אור זרוע לצדיק יש בכוחו להפריד בין האותיות 'מת' ולהפוך הכל לטובה, והנה גם בתיבת 'מחצית' התיבה 'חצי' מפריד בין האותיות 'מת' כי המחצית השקל היה לכפרת בני ישראל להציל ממות לחיים, ובזמן הזה שאין לנו המצוה הזאת יש תקנה ליתן צדקה יותר מכפי יכולתו, וזהו וחצו את כספו וגם את המת יחצו, דאם נותן גם כשיש לו רק חצי כספו אז יזכה שגם את המת מתיבת 'מאורות' ומתיבת 'מחצית' יחצו ויזכה להציל ממות נפשו ולחיים ארוכים יכנס. (תפארת שלמה)

"העשיר לא ירבה" (ל, טו)

הטעמים על המילים העשיר לא ירבה הם 'מונח רביעי' לרמז על מה שכתוב בגמרא המבזבז לצדקה אל יבזבז יותר מחומש (כתובות נ). כלומר שישאר בידו 4/5 וזה מרומז בטעמים 'מונח רביעי' שישאיר בידו ארבע חלקים, ולמה הוצרך להזהיר על זה ? כי יש שנותנים לשם פרסום שיתנו לו כבוד גדול ולכן הזהירה התורה ע"ז כי יחסר ה"לשם שמים". (הגר"א)

"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" (ל, טו)

אמרו ב'פולין' בדרך צחות: כשבאים לעשיר שיש לו דירה בת עשרה חדרים, ואומרים לו: הקב"ה רוצה שיתנו מקום לדור... אומר העשיר: אני מאוד מצטער, אך חדר אחד אני צריך לסלון, חדר אחד לפסנתר, וכן הלאה, ואין לי חדר מיותר... אבל כשבאים לעני שיש לו דירה בת חדר אחד, אומר תיכף ומיד: נחלק את החדר לשנים, וניתן מקום לה'... לכך אמר הכתוב: "העשיר לא ירבה", בל ירבו ויתרבו אנשים הנוהגים כעשירים ההם, "והדל לא ימעט" ולא ימעטו אנשים שיש להם לב טוב כליבם של העניים...

(שיח הפרשה)

"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" (ל, טו)

התורה חייבה את כולם לתרום באופן שווה, ללא הבדל מעמדו של התורם, כי מטרת המפקד הייתה לאחד את העם. לו חויבו לתת כל אחד עפ"י מעמדו ועושרו, הדבר היה גורם לשנאה ולפירוד, וכל אחד היה מחפש כמה תרם חברו, העשיר ממנו, על-מנת שהוא יצטרך לתרום פחות. (עפ"י הרב משה חפץ)

"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" (ל, טו)

פירוש העשיר שירבה בחינת "לא", שלא יהיה בעיניו כלל כדי שלא יבא לידי התנשאות, והדל לא ימעט, שימעט בחינת "לא" כדי שלא יבוא לידי שפלות יותר מדי, רק יראה לתקן מעשיו וידע שעדיין יוכל לבוא לבחינת עשיר בתורה ובמצוות. (צמח צדיק)

"ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את

השבת לדורותם ברית עולם" (לא, טז)

וצריך להבין את אריכות כפל הלשון "ושמרו בני" את השבת - לעשות את השבת", ואפשר להסביר את כוונת הפסוק, אילו היו האבות יראים וחרדים מאוד בכל מיני עניינים שלא יבואו ח"ו לחילול השבת, וכבר מיום ראשון בשבת היו חושבים מחשבות שונות על כל מעשיהם בכל השבוע, ומתכננים צעדיהם בכל יום ויום מימות החול, בכדי שלא יישלשו חלילה בשבת הבאה בחילול שבת מאומה, ובראות הבנים את גודל חרדת אביהם על השבת, ממילא יתגדל גם בעיניהם מאוד גודל ערך ויקרת השבת, ועי"ז גם הם משמרים אותה כהוגן, והנה שמירה פירושו וכוונתו שימור וזהירות, וזהי הכוונה "ושמרו" בני ישראל את השבת מאוד, כדי שיעשה השבת על ידי זה "לדורותם" אחריהם לברית עולם, ופירוש הדברים מה שאמר ושמרו היינו ע"י שמירה מעולה וזהירות בני" את השבת, עי"ז לעשות את השבת "לדורותם" יקיימו את השבת גם לדורות. (מרחם השיר מעון ז"ע)

"ושמרו בני ישראל את השבת" (לא, טז)

איננו יודע מה רוצים בני אדם, בימות החול עושה כל אחד מה שלבו חפץ, וכשבא שבת קודש הריהו מתעטף בקפוטה של משי, מתהדר באבנט שחור ועוטה את השטריימל, וכבר הנהו מחותן עם 'לכה דודי', ואני אומר כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. (הרה"ק ר' מנדל מקוצק ז"ע)

"וביום השביעי שבת וינפש" (לא, יז)

ובגמרא: אמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש "כיון ששבת ווי אבדה נפש". וקשה לכאורה דבמוצאי שבת מסתלקת הנשמה ואז צריך להתאנח ומדוע מיד בכניסת השבת מתמרמרים ווי אבדה נפש. אלא הפירוש הוא שבכניסת שבת קודש מתעוררים באדם הרהורי תשובה ויראת שמים ומתאונן על ימות החול שעברו בביטול תורה ועבודה, צועק במרירות אוי ואבוי הרי אבדה נפש. (עמוד האמת)

"ביני ובין בני ישראל אתה היא לעולם" (לא, יז)

שבת היא האות של אדם מישראל. כשם ששלט התלוי על פתח הבית מעיד על האיש הדר בו, כך גם השבת מעידה על

ליקוטים נפלאים פרשת כי תשא

הקב"ה למשה רבינו, כי עשו בני ישראל את העגל, אף על פי כן לא שבר משה רבינו מיד את הלוחות, אלא רק להלן בפסוק (לב-יט) 'ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולת ויחר אף משה וישלך מידין את הלוחות וישבר אותם תחת ההר'. ומבואר שלא שיבר את הלוחות, אלא עד שראה בעיניו את העגל ואת המחולות.
(עובדות והנהגות לבית בריסק חלק ג' עמוד פד)

"וישמע יהושע את קול העם ברעה" (לב, יז)

כד מיבבין בחדוא קדם עיגלא (תרגום יונתן בן עוזיאל). תמה רבי זלמן סורוצקין: אם הריעו וחוללו בשמחה לפני העגל, יבבה זו מה טיבה ומקומה כאן? הוא מקשה והוא מתרץ: אומרים משמו של רבי ירוחם ליבוביץ' המשגיח הרוחני של ישיבת מיר: בן ישיבה אם גם יעזוב את הישיבה, יתרחק ממנה, ואפילו יקדיח תבשילו חלילה- טעם עבירה כבר ניטל הימנו, הוא לא ישבע נחת בשום פנים מתענוגי עולם הזה... כי מכיון שלמד תורה ועמד על חומר העבירות, כליותיו ייסרוהו ומצפונו לא יתן לו מנוח. אף כאן: כיון ששמעו ישראל דברי אלקים חיים במעמד הר סיני, וקבלו עליהם עול תורה ומצוות, לא הייתה שמחתם שלמה כשהיו מרקדין לפני העגל, ולא הייתה להם הנאה מן החטא, לפיכך שמחתם בעגל מהולה ביבבה...

"ואם אין מחני נא מספרך..." (לב, לב)

שלא יאמרו עלי, שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים (רש"י) ולכאורה קצת צריך ביאור וכי מה איכפת ליה למשה רבינו - העניו מכל האדם שמא יאמרו שלא היה ראוי וכדאי לבקש עליו רחמים, ועוד, הלא לפי ענוותנותו ושפלותו בעיני עצמו היה לו אכן לחשוב שמצד הדין אינו כדאי שיבקש עליהם רחמים. ומבאר ה'בית אהרן' (ליקוטים קמד: ד"ה ואם אין) שאדרבה לגודל ענוותנותו טען משה רבינו ואם אין - שלא תתקבל תפילתי, חוששני שמא יאמרו הבריות שמה שלא קיבל ה' תפילתי היה מאחר שאין הקב"ה שומע לתפילת הפושע והחוטא, והרי אין זה נכון כלל, כי אתה שומע תפילת כל פה - יהיה מי שיהיה, על כן דרש בהתעצמות שישמע ה' לצעקתו, ואם אין וכו'.

"ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא" (לב, לב)

אמר משה רבנו: בין אם רוצה אתה למחול להם ובין אם אינך רוצה למחול להם, הנני מבקשך "מחני נא". אם רוצה אתה למחול להם, אלא שצריכים הם כפרה, אהיה נא אפוא אני כפרת עוונם (כפי שאמר קודם "אכפרה בעד חטאתכם") ואם אינך רוצה למחול להם, למה לי איפוא חיים? ממה נפשך "מחני נא". (כלי יקר בפסוק לא)

היהודי היכן הוא דר. חנות הנעולה בשבת נושאת עליה שלט יהודי. אבל אם חלילה פתוחה היא בשבת, מעיד השלט על ההיפך. (חפץ חיים)

"ויקה את העגל אשר עשו וגו' וישק את בני ישראל" (לב, ב)

כיון ששבר משה את הלוחות, מיד רץ אוקינוס ממקומו ועלה להציף את העולם. מה עשה משה? "ויקה את העגל אשר עשו וישרוף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים", קם משה על מי אוקינוס ואמר להם מים מים מה אתם מבקשים? אמרו לו אין העולם מתקיים אלא על התורה הכתובה על הלוחות, וישראל בגדו בתורה ועשו להם עגל זהב, ואנו מבקשים לשטוף את העולם. אמר להם משה הריני מוסר לכם את אלה שעבדו לעגל, כלום לא דייכם כל אותם האלפים שנופלים מהם? ועדיין לא שכחו מימי אוקינוס. עד שנטל משה מים ממימיו וישק את בני ישראל, ונח זעפו של אוקינוס וחזר ונשתקע במקומו.
(בעל הסולם משפטים שסא-שסב)

"חג לד' מחר" (לב, ה)

שאל האר"י הקדוש, כיצד ייתכן שמפיו של אהרן הכהן יצא דבר כזה, אולם העגל נעשה ב"ז בתמוז, ובו ביום נשתברו הלוחות ונעשה יום אבל. אבל לעתיד לבוא ייפך לששון ולשמחה ולמועדים טובים וזה הכוונה "חג לד' מחר" כי יש מחר שהוא לאחר זמן. (תורת האר"י הק')

"לך רד כי שחת עמך" (לב, ז)

רש"י מביא דרשת חז"ל 'רד מגדולתך' כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, עכשיו שחטאו רד אתה מגדולתך. יש בתורה "ד" גדולה בשמע ישראל וכו' ה' אח'ד' וכן יש "ר" גדולה לא תשתחוהו לאל אח'ר' ולמה האות ד' ור' גדולים שלא יחליפו ח"ו לקרוא ה' אחר או לא תשתחוהו לאל אחד ח"ו, אבל כאן בחטא העגל שהחליפו והשתחוו לעגל וכפרו בה' א"כ לא עזר להם כלום במה שנכתב ד' ור' גדולה ואפשר לכתוב רגיל, וזה הרמז ר"ד מגדולתך, הד' והר' אפשר להוריד מגדולתם. (הגר"א)

"לך רד כי שחת עמך... וירא את העגל... וישלך מידין... וישבר אותם" (לב, ז - לב, יט)

מזן הגר"ז סולביצ'יק זצ"ל היה נוהג תמיד לעיין בפנים הגמרא או הרמב"ם, ולא היה סומך על זכרונו, או מה שהיו אומרים האנשים, והיה נוהג תמיד לומר כי בתורה לא שייך מושג של 'נאמנות'. והביא ראיה לדבר מהא דכתיב 'לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים. סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל ומסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים'. והנה על אף שאמר

סיפורים נפלאים פרשת כי תשא

בהם נגף", איש לא ידחק את רעהו, ואדרבה כל אחד יחשוב, עדיין יש שהות בידי, ואין לי מה למהר ולדחוק את עצמי. אף אני אומר לכם: ידוע תדעו כי באתי לכאן לשם "מחצית השקל", בשביל ישיבת וואלוז'ין ולא לשם קבלת שלום גרידא. מעתה סמוך אני ובטוח כי לא תדחקו איש את רעהו ולא יהיה בכס נגף. (דור המאה)

"מחצית השקל..." (ל, יג)

פעם אחת בשעת שיחת האדמו"ר ר' אהרן מקרלין זיע"א עם מקורביו, נתגלגל הדיבור על מעמדו של הצדיק, ועל התפקיד המרכזי שלו בין תלמידיו. אמר האדמו"ר לתלמידיו יש בתורה רמז מפורש שהצדיק הוא האישיות המרכזית, וכי אלה שסובבים אותו ומושפעים ממנו המה אנשים חיים ורבי פעלים, בעוד שאלה שמתרחקים ממנו נחשבים כמתים. בתביה "מחצית" יש חמש אותיות, במרכז המילה האות "צ" (צדיק), האותיות המרוחקות מהמרכז הן "מת", והאותיות הסמוכות לה מכאן ומכאן הן האותיות "חיי". (מהאוצר החסידי)

"מחצית שקל תרומה לה" (ל, יג)

ידוע מאמר חז"ל "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו" - אומר בעל "המקדש מרדכי" שזה באה התורה לרמז לנו, שיתנו מחצית השקל, כי בכסף אין שלימות, כי אדם שאוהב כסף כל כסף שיש לו זה חצי ממש שהוא רוצה. ולמרות שכאן מדובר על תרומה, ובדרך כלל בתרומה זה הפוך, בבית כנסת הוא אומר: תרומתי בבית, ובבית הוא אומר: תרומתי בבית כנסת, ואם בן אדם שאוהב כסף בכל זאת נותן גרוש הוא חושב שנתן עולם ומלואו, לפחות יצא ידי חובתו באופן המושלם לכל הדעות, בכל זאת התורה מלמדת אותנו שזה כבר במהות שלו בטבע שלו, שכל כסף שיש לו בארנק הוא מרגיש חסר.

להמחיש זאת אספר לכם מעשה שהיה ולא היה, פעם ישבתי בגינת חמד סנטרל פארק במנהטן, ולפתע התיישב לצדידי אדם מוכר לי, זה היה ביל גייטס, וכשאני מתבונן בו הוא מפתיע אותי ופונה אלי, אתה מזהה אותי? כן בוודאי עניתי לו, אתה ביל גייטס, נו תשלים את המשפט הוא אומר לי, למה מה צריך להשלים שאלתי אותך? הוא מחייך ואומר "העשיר מספר אחד בעולם".

אמרתי לו אדוני טעית, אתה בבעיה כלכלית יותר גדולה ממני, לך חסר יותר כסף ממני, הוא פתח עיניים גדולות, ואמר לי יש לך מושג כמה כסף יש לי, יש לי 40 מיליארד דולר, איך אתה מדמיין שחסר לי יותר כסף ממך???

עניתי לו, לא טעיתי, אני יסביר לך פשוט, הרי אתה מפחד כל הזמן להפסיד את התואר מקום ראשון בעולם למקסיקני שמתחרה בך, לכן אתה חותר בכל מחיר ושואף להכפיל את רכושך 80 מיליארד, ככה תהיה מוגן מלסכן את מעמדך, אם כן חסר לך 40 מיליארד דולר, באמת חסר לך הון עתק, אבל לי

"כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם" (ל, יב)

בתחילת הנהגתו של הרה"ק בעל התניא בא לבקרו אחד המתנגדים. בכניסה לביתו של הרב פגש האורח במשרת העומד על יד הדלת ומונע כניסת אנשים בלתי קרואים. כשנכנס האורח אל הקודש פנימה העיר לרבי על כך שהוא נוהג בעצמו להחזיק משמש צמוד, וכי יש בדבר משום התנשאות ורמות רוחא. הרבין בעל התניא את ראשו כבשעת אמירת תחנון, ולאחר דקות ספורות הרים ראשו ואמר, כמו שיש בגד מיוחד לראש ובגד לגוף ואין בכך התנשאות כך גם הראש בבני ישראל צריך להיות מובדל מגוף האומה, וכתוב 'כי תשא את ראש בני ישראל' שצריך לנשא את הראש לבני ישראל. שאלו האורח, כדי להשיב לי תשובה זו אין צורך בהנחת הראש על השולחן כבשעת תחנון. נענה בעל התניא ואמר, בעת מחלוקת קרח כנגד משה רבינו. אמר קרח, 'כי כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ד', וישמע משה ויפול על פניו, הרי היו אלה דברי חוצפה ועזות מצד קרח, ומה יש להתרגש מזה. אלא, משה רבינו נפל על פניו וביקש להבין שמא שואלים שאלה זו משמים, כמו שלימד הבעל שם טוב, שכל מה שמראים ומשמיעים לאדם עליו לפשפש במעשיו שמא מראים לו זאת משמים כדי שיתן אל לבו. אולם אני התבוננתי בדבר וראיתי כי נקי אני משמץ התנשאות ואין עלי תביעה בשמים על כך, אחר כך יכלתי לענות לך את מה שענית. (עולם החסידות שבט תשס"ב)

"כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו... ולא יהיה בהם נגף..." (ל, יב)

ר' יצחק מוואלוז'ין נסע פעם אחת בשליחות אביו ר' חיים מוואלוז'ין לברודי, לאסוף כספים לטובת הישיבה. השמועה על דבר בואו של ר' יצחק מוואלוז'ין לברודי פשטה בכל גליציה, ומקרב ומרחוק באו לקבל את פני אחד מגדולי התורה שברוסיה. אלפי אנשים נדחקו לראותו ולתת לו ברכת שלום. ראה ר' יצחק כי גדול הדחק ויש חשש של סכנת נפשות, אמר לקהל: כתוב בתורה "ונתנו איש כופר נפשו ולא יהיה בהם נגף" ולכאורה הדבר תמוה: למה היה צורך במחצית השקל כשרצו למנות את ישראל, כתריס בפני הנגף, הרי יכול היה כל אחד להביא אבן או שבר חרס וכדומה כמו שמצינו אצל שאול (ש"א יא, ח) "ויפקדם בבזק", שכל אחד נטל חרס והשליך לפניו ומנאם אחד כך (ראה יומא כב). למה היה צורך כאן במחצית השקל דווקא? אלא כך הוא הדבר: כיון שציווה הקב"ה למשה למנות את ישראל, הרי היה בזה משום מצוה, וכל אחד ביקש בוודאי להקדים את חברו במצוה זו, כדי להימנות תחילה. אבל בזריזות זו היתה גם משום סכנה, היו נוגפים איש את רעהו בזריזותם. משום כך נצטוו בני ישראל שיתן כל אחד מחצית השקל, יהיה קיומה של מצוה זו תלוי בממון. וממילא "ולא יהיה

סיפורים נפלאים פרשת כי תשא

משל לבן מלך שהיה שבוי בין אנשים נחותים. יום אחד הגיעה אליו איגרת מאביו המלך והוא רצה לקרוא אותה בשמחה, מה עשה? השקה את האנשים יין. שמחו הם במשקה התוסס ואילו הוא שמח בשמחת הקריאה באיגרת. אף בשבת יש לענג את הגוף, לבסס את החומר ולגרש את עצבותו, שלא יפריעו לשמחת הנפש בדביקותה בהשם יתברך.
(בעש"ט)

"ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים..." (לב, א)

משנפטרה ר' שמואל מוהליבר רבה של ביאליסטוק, הציגו בין שאר הרבנים את הגאון הנודע ר' מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל, שהיה יליד העיר, לרב בה. משום מה נדחתה ההצעה. אמר ר' מאיר שמחה: נאמר שבני ישראל באו אל אהרן ואמרו לו: "עשה לנו אלהים... כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו", ולכאורה קשה, אם משה איננו, למה רצו דווקא בעגל, מדוע לא בחרו באהרן? כנראה שטבעם של בני אדם כך הוא, רצים אחרי עגל ממקום אחר, ובלבד שלא לבחור באהרן שהוא משלהם.
(מגנונו העתיק)

"ואם אין מחני נא מספרך" (לב, לב)

שמעתי מבעל המעשה, שבבחרתו למד בישיבת פוניב' אצל הגאון ראמ"מ שך זצ"ל, והיה נוסע מפעם לפעם לירושלים לשבות בצל רבו הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, וכיון שהיה בעל כשרון גדול וחיביב אצל הרב שך, שאל אותו פעם מדוע הוא מרבה בנסיעותיו לירושלים, פתח הלה וחזר לפניו על מאמר ששמע באותה שב"ק ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר מפי רבו, וכה אמר, מצינו בזוה"ח שלכן לא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה בכל פרשת תצוה מפני שאמר כתבת, ומקשים העולם, מדוע נענש משה רבינו על כך, והלא מסר נפשו על כלל ישראל, אלא, ביאורו, דנענש על אמירתו 'ואם אין' שנראה כמסתפק אם תועיל תפילתו, על זה הספק נענש, כי המתפלל בכוונה שלימה יש לו להיות מובטח שתקובל תפילתו, כשמוע הרב שך את דבריו אמר לו בהנאה 'אם כן תמשיך לנסוע, והבא משם דברי תורה כאלו כל שבוע...'
(באר הפרשה)

לפי זה אמר ה'דברי שמואל' לבאר מאי דכתיב בפרשת שמיני אחר שהשרה הקב"ה שכנתו על המשכן 'וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם' (ויקרא ט, כד) ומה ענין נפילת אפים להכי, אלא נפלו על פניהם מרוב בושה על שנתעורר ספק בלבבותם שמא לא ישכין ה' השכינה ביניהם מחמת חטא העגל, ונתביישו בעצמם שהרי היה להם להאמין בכוחה של תשובה שידו פשוטה לקבל שבים.

חסר מקסימום רבע מיליון דולר, אז למי חסר יותר כסף???

מזל שלא ביקש ממני תרומה.

ויתכן לפי זה לפרש "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל", כי האוהב כסף שהוא עשיר כשנתן לצדקה הוא מרגיש שנתן שלם, ואילו העני שנתן מפת לחמו הרבה יותר אחוזים מרכושו לעומת העשיר, מרגיש שנתן פחות ממה שצריך, לכן מזהירה התורה, העשיר תזכור מה שתרמת זה רק חצי ולא מושלם, וגם העני תרגיש טוב ואל תמעיט בערך הנתינה שלך.

תראו איזה יופי, אנשים שמתרימים בכוללים מספרים שהחמימות והנדבת לב האמתית הם רואים מהאברכים שחיים בצניעות ממש, העני לא ימעיט, גם שקועים בתורה, גם מסתפקים במועט, אבל לעני הם נותנים את כל ליבם.

"העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט" (ל, טו)

כאשר נצטוו משה ואהרן לאסוף תרומות למשכן הלכו יחדיו לבית העשירים אבל כאשר רצו להיכנס לשער ביתו של העשיר לא יכלו להיכנס כי היה שם כלב גדול שומר שלא יכנסו, אח"כ ניסו בבית עשיר אחר ויצא המשרת ואמר אי אפשר ליכנס ללא תור מראש, הלכו לעשיר שלישי אמר המשרת עכשיו הבעל הבית נח ואי אפשר להפריעו ממנוחתו והרביעי אמר שהבעה"ב עסוק בחשבונותיו וכך לכל עשיר ועשיר היה תירוץ למה אינו יכול לקבלם, התחילו ללכת לבתי העניים ובעלת הבית ראתה אותם מהר נכנסה לבית וקראה לבעלה לאמר תראה מי בא אלינו הושיבם וכבדום במאכל ומשתה ושאלו אותם במה אפשר לעזור להם אמרו משה ואהרן באנו לאסוף כסף למשכן הלכו מהר וקרעו את כפתורי הכסף והזהב מבגדי האשה ומכרו את כל התכשיטים בשמחה רבה והביאום למשה ולאהרן, אמרו משה ואהרן לקב"ה אנו מבקשים ממך 'העשיר לא ירבה' אל תביא לעולם הרבה עשירים ו'הדל לא ימעיט' אל תמעט מלהביא הרבה דלים, ומדוע, כי הדלים נותנים הרבה והעשירים לא נותנים כלום.
(בשם הגרי"ש אונגר זצ"ל)

"מחלליה מות יומת" (לא, יד)

בירושלמי מביא מעשה שרבי חייא ראה אדם אחד שתלש עשב בשבת, אחר השבת הלך אצלו וכתב לו על פתקא "מחלליה מות יומת" וקשה להבין מדוע לא אמר לו מיד בשעת מעשה, ולמה כתב ולא אמר לו בפיו בע"פ, ויש ליישב על פי הגמרא במס' מגילה כד שר' חייא היה קורא לאות ח', ה', וא"כ אם היה אומר לו בע"פ היה נשמע מהלליה מות יומת וזה חירוף כלפי שמיא, לכן כתב אחר השבת על פיתקא את הפסוק מחלליה מות יומת ולא אמר בע"פ.
(הגר"א)

"ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם..." (לא, טז)

אנו שבת

לקבלה במייל: LikutimNiflaim@gmail.com

גיליון מס' 220 | פרשת כי תשא
תשע"ז שנה חמישית

גליון זה י"ל לזכות ידידינו שליט"א
החפץ בעילום שמו
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

לידידנו קוראי הגליון החשובים השלום והברכה!

מאז פורסם בגליון זה בשבוע שעבר כי בס"ד נכניס את שמות הקוראים ובני משפחתם לברכה בפני רבינו שליט"א ביום הפורים, לא חדל המחשב/הפקס/הפלאפון מלהיות "שליח מצוה" ולהכיל בקרבו מאות שמות של יהודים כאן בארץ ישראל ובפרט מאחינו הפזורים ברחבי תבל מעבר לים.

וב"ה סידרנו הכל ברשימת דפים שיהיה קל לקרוא. ואכן זכינו ב"ד אדר תשע"ז פורים דפריזים, להיות בין יחידי הסגולה שזכו ליכנס ביום הנעלה והנשגב, (כפי שציינו מן שליט"א אינו קיבל קהל השנה בביתו כלל למעט לאחר תפילת מנחה בבית הכנסת "לדרמן" שחז"ל אמרו שהוא כיום כיפורים, וכמובן הגשנו תחילה את רשימות השמות שנשלחו על ידי קוראי הגליון "דברי שיח". מן שליט"א הביט בשמות איזה זמן ואחר כך אמר "תמסור שיהיה ברכה והצלחה לכולם", והוספתי לבקש שיש כאן ברשימות הרבה בקשות בהרבה ענינים והיות ואני שליח שלהם אני מבקש שרבינו שליט"א יעתיר במיוחד בעבורם, והוסיף מן שליט"א וברוך "שיהיה ברכה והצלחה לכולם אפרילען פורים".

והננו לבשר לכם כי אכן עשינו בקשתכם-שליחותכם בו ביום!!!

בתפילה ובברכה כי נזכה להתבשר מהיום אך בשורות טובות.

בברכת ענת סיס
י' חק 816 816 (2017)

פשט על הפרשה

"וישלך מידי את הלוחות" (לכ"ט)

בעירובין נ"ד א' אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות אין כל אומה ולשון שולטת בהן. וקשה למה משה באמת שיבר את הלוחות. וי"ל כיון שראה שעבדו ע"ז אם אין הגוים שולטין עליהן ה' הקב"ה מכלן ח"ו אבל עכשיו שהגוים שולטין בהן זה מכפר עליהן והקב"ה שיבחו ע"ז יישר כחך ששיברת.

"שמר לך את אשר אנכי מצוך וגו'" (לח"א)

י"ל משום דאמרי' בעירובין נ"ד אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל ולכן עכשיו אחר שנשתברו הלוחות הוצרך להזהירם שמר לך שלא ישכחו, ואולי לכך שנה כאן עוד פעם כל הפרשה האמורה בפ' משפטים לפי ששלטה בהן שכחה והורה להם שצריך לחזור כמה פעמים משא"כ בתחלה ה' די בפעם א'. [ומש"כ כאן ואשריהם תכרתן ולא נזכר זה בפ' משפטים עי' בפ' הגאון מלבי"ם ז"ל דבר נחמד].

"ואחרי כן נגשו כל בני"י ויצום את כל אשר דבר ה' אתו בהר סיני ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה" (לח"ב)

לב, לג. הטעם שלא נתן את המסוה על פניו כשלמד אתם את התורה משום דאמרי' בכריתות ו' א' כי יתביתו קמי רבכון חזו לפומי' דרבכון שנא' והיו עיניך רואות את מוריק לכן לא ה' יכול לתת על פניו מסוה (ש"מ זה בספורנו). עי"ל משום שזה טוב לזכרון כדאמרי' בירו' ספ"ב דשקלים שרואה בעל השמועה עומד לנגדו.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"ציורי דמויות"

בימים האחרונים התייחס רבינו לתופעה החדשה בה יוצא חדשים לבקרים ספרי הלכה או אגדה ותלמוד עם איורים שונים או תמונות של אותו הנושא, מהבחינה ההלכתית שבדבר.

היה זה כשאל מעונו של רבינו נכנס מחבר ידוע עם ספר הלכתי חדש, בסוף הספר צירף המחבר ציורים שונים להבנת הנושא בו עוסק הספר, רבינו שליט"א התייחס לכך ואמר כי לפני שנים רבות הוא ראה תנ"ך בהוצאת דפוס ישן, ובשער הספר יש ציור של משה רבינו ואחיו אהרן הכהן... וכן של שמואל הנביא (והוסיף כי אחד המדפיסים שהיה עם הארץ צייר שני שמואל, שמואל א' ושמואל ב'...) והוסיף כי גם בביתו יש ספר עם ציור עתיק דומה...

והוסיף: האמת היא שאף אחד - בודאי לא הצייר, יודעים בבירור כיצד היה מראה פניהם של חכמי הדורות הקודמים, אכן, אין שום איסור בדבר לצייר אותם אם הדבר מסייע ללומדים. אלא שצריך לזכור שזה לא מראה האמיתי.

כיוצא בזה אמר, כי נשאל פעם אם יש חסרון במה שהוציאו משניות מצוירים כדי להקל על הלומד, בפרט כשיש נושאים קשים של כלאים או אהלות שהציורים מאוד מאוד מקילים על הלומד, והשיב בזה שבודאי אין שום איסור ואדרבה, יש בזה מצוה של זיכוי הרבים. והזכיר כי כבר בגמרא וילנא שלנו יש בהרבה מקומות ציורים בגליון הגמרא, והראשון שבהם בעירובין דף כ' ע"ב.

ונציין דבר בעיתו, כי בספר 'אוצר פלאות התורה' בפרשתן (כי תשא עמוד תל"ט) מביא כדלח"ל: שארתי את הגר"ה שליט"א בענין מה שמצינו בספרים ישנים ועתיקים שמצויר על שער הספר (שער בלאט) ציורים של משה רבינו ואהרן הכהן, ולפעמים יש ציורים של האבות הקדושים והנביאים, האם יש בזה זלוזל בכבוד האבות והנביאים הקדושים מחמת שהציורים הם בדוים ושקריים או דלמא אין בזה חשש זלוזל. והשיב בכתב בזה הלשון: "זה רק משל ואין חשש" עכ"ל, אמנם בשו"ת דבר שמואל סימן רמ"ז כותב אין דעתו נוחה מזה כלל "ואיך נערוך אותם במעשה ידינו בחפצנו כל האדם כוזב בצורות מדומות בזויות כוזבות ומשתנות כל אחד לפי העולה על דעתו, באותו פרק, באותו מקום ובאותה שעה" וכו' עכ"ד.

ויש להאריך עוד בשיטת רבינו בזה לענין ההסתכלות בזה בשבת מצד שטרי הדיוטות, וציורים שנעשו על ידי גוים או שאינם שומרי תורה ומצוות. ותן לחכם ויחכם עוד.

ושמרו בני ישראל את השבת (לא, טז)

בדיני ממצא הפנך ודבר דבר

ש. יש להסתפק האם מותר "לחפש אבידה" בשבת, דשמה הוא "עובדא דחול" (ומאידך החז"א כתב שאין גזרין "עובדא דחול" מעצמנו), וצ"ע.

ת. בגמרא מבואר שחיפש אבידה בשבת, ע"י עירובין (לט). חמרא אירכס ליה, וברש"י שם ואזיל לעיוני. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק האם מותר להניח בשבת "סימניה" בתוך ספר, כדי שיהיה לו "תזכורת" למוצ"ש, להעתיק קטע מתוך הספר באותו מקום, דשמה י"ל דהוי "הכנה" משבת לחול [ועוד שהוא דבר האסור לעשות בשבת], וצ"ע.

ת. הכנה דלא מינכרא מותר. (שאלת רב) ש. יש להסתפק בדין "הרהור בעסקיו" שמותר, (כמבואר בשו"ע סי' ש"ז וסעי' ח) האם זהו רק כשנפלה לו מחשבה בעסקיו באקראי אז מותר, או שמותר גם "לשבת באופן קבע" ולהרהר בעסקיו, וצ"ע.

ת. ל"פ דין אפי' יושב וקובע עצמו כל היום להרהר בעסקיו שרי, רק שאין זו משנת חסידים. (נור החיים)

ש. הנה קי"ל (בסי' ש"ז ס"ק כ"ה) שמותר להכריז בשבת על "צדקה", שנחשב "חפצי שמים" המותרים בשבת.

ויש להסתפק לפי"ז, כשפוגש חבירו בשבת (ופוגשו רק בשבת), ומסופק במצב פונטות, ויש לו צד שזקוק לעזרתו, האם יהיה מותר לשואלו על "מצב פרנסתו", שאולי עי"ז יוכל "לסייעו" כשידע שמצבו דחוק, או לא. ת. אין לשאול בשבת. (שאלת רב)

ש. יש להסתפק האם מותר לתת "מתנה" בשבת, כשאפשר להשתמש בה בשבת, או לא.

ת. ודאי שאסור, ובדבר שלצורך השבת יש מחלוקת. (מר החיים)

ש. הנה המ"ב (בסי' ש"ז ס"ק ל"ג) כתב, "שמכירת עליות" בשבת בבית הכנסת יש אוסרים, ויש מתירים (וטעם המתירים שלא דומה למקח וממכר, מכיון שאין כאן "חפץ הנקנה"), ומסיים המ"ב שבמקום "שנהגו" היתר אין למחות בידם.

ויש להסתפק, האם מותר "לקנות" עליה במקום זה, שלפני "יחיד" הקונה, אולי צריך להחמיר שלא יקנה, ורק על "הרבים" שיש להם מנהג אין למחות, וצ"ע.

ת. במקום שנהגו יש להקל. (שאלת רב) ש. אין יש לנהוג למעשה בענין "שידוכים" בשבת, שקי"ל (סי' ש"ז סעי' ו') שמותר לדבר "בשידוך הבנות" בשבת, וכיצד היא ההנהגה למעשה.

ת. כשדבר עם מרן החז"א על שידוכים בשבת, אמר לדבר אחר השבת [כשיטה המחמרת בזה]. (דעת החז"א)

ש. יש להסתפק, כיצד היא הדרך הנכונה להנצל מחשש איסור "שכר שבת", כשלוקח שכר על קריאת התורה בשבת, וצ"ע.

ת. בשנים האחרונות של אבא זצ"ל, אחד מבני היה קורא אצלו בשבת, והיה קוצץ עמו משלם על ההכנה במפורש, אף אם לא יקרא. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק, בדין אמירה לעכ"ם בשבת, האם מותר "לרמוז" לגוי ולומר לו בלשון זה "אסור לי לבקש ממך לעשות לי

מלאכה זו", או לא. [שק"ל (סי' ש"ז ס"ק ע"ו) "שרמיזה" בלשון "ציווי" אסור, ושלא בלשון ציווי מותר, ואיך נדון רמיזה כזו, וצ"ע].

ת. יתכן דהוי כאומר ממש. (שאלת רב) ש. יש להסתפק, האם מותר לרמוז לגוי "חרש" לעשות מלאכה בשבת, רמיזה שלא בלשון ציווי, כיון שרמיזה לגוי שלא בלשון ציווי מותר, כמ"ש במ"ב (סי' ש"ז סק"ו), או דלמא שבחוש "צורת הדיבור" אליו היא ע"י "רמיזה", וחשיב דיבור ואסור, וצ"ע.

ת. מותר. (דלה ומשקה)

בדין איסור שטרי הדיוטות

ליקוט התשובות ממך שליט"א בענין "שטרי הדיוטות" נעשה (רמ"ב) מספר "מנוחה שלמה" על דיני "שטרי הדיוטות"

ש. יש להסתפק האם צריך להסיר את "מדבקות המחיר" שמודבקים ע"ג מאכלים, כדי שלא יבואו לקרוא בהם בשבת, או לא.

ת. אין מקפדין. (שאלת רב) ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא בשבת מודעות "אבל" שבלוחות מודעות, או לא.

ת. מודעות אבל לא צריך לקרוא, זה דבר של צער. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא "שלטים שברחוב", שכתוב בהם "שמות" של הרחובות, או לא.

ת. רחוב זהו צורך שבת, שצריך לדעת איך ללכת. (דך שיחה)

ש. (המשך): בדין קריאת "שלטי רחוב", עדיין יש להסתפק, באופן שהוא מסתכל שלא לצורך "עכשיו", ורק מסתכל סתם "לדעת" את שם הרחוב, האם מותר, או לא.

ת. אפשר שרק קורא אסור, אבל זה הסתכלות בעלמא. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק האם כל האיסור דקריאת שטרי הדיוטות, הוא דוקא "כשמתכוין" ורוצה לקרוא, אבל אם רואה לפניו "בדרך הליכתו" שטרי הדיוטות בלי כוונה ורצון לקרוא, מותר.

ולדוגמא אדם ההולך ברחוב, ורואה לפניו מודעה (שאסור לקרוא) "בראיה בעלמא", האם מותר, דשמה לא חל על זה שם של "קריאת" שטרי הדיוטות, וצ"ע.

ת. זה נכון, שאדם שהולך ורואה מודעה לפניו, ולא מתעכב לקרוא מותר, שבגמ' כתוב אסור לקרות, משמע דוקא כשמתכוין לקרוא. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא "הזמנות לחתונה" בשבת, או לא.

ת. הזמנות לחתונה זהו צורך מצוה. (דך שיחה) ש. יש להסתפק, "בהזמנה" לבר מצוה או חתונה, האם מותר לקרוא בשבת, או לא, וצ"ע.

ת. יכול להיות דנחשב לדבר מצוה, שלא יהיה קפידא ומחלוקת. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא "מכתב שמגיע עם פרחים" בשבת, או לא.

ת. מכתב עם פרחים, מה שעושה נחת רוח בשבת מותר. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק, האם מותר בשבת לקרוא את "דפי הקשר" שמביאים הילדים מהגני ילדים, שיש בהם הודעות על "מסיבות" (שיהיו במשך השבוע), ואולי זה בכלל שטרי הדיוטות, שאסור לקרותם בשבת, וצ"ע.

ת. זה צורך מצוה. (תשו' לתלמיד בע"פ) ש. יש להסתפק בספרי "מתח ועלילה" (הכשרים), האם מותר לקרואם בשבת, או דהוי שטרי הדיוטות, וכספרי "מלחמות" שאסור השו"ע (סימן ש"ז ס"ז), וצ"ע.

ת. אם הספר מביא לידי תורה ויראת שמים מותר לקרוא, ואם לאו אסור. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק, כיצד יש לנהוג עם אלו "שמקריאים לילדים ספרי סיפורים", שאינם של תורה ומוסר בשבת, האם "למחות" בהם או לא.

ת. א"צ למחות באלו המקילים כרמ"א, כשהוא בלשה"ק. (תשו' לתלמיד בע"פ)

ש. יש להסתפק "בחזרה שכירות ומכירה", שהוא כמו "שטרי הדיוטות" שאסור להסתכל בו בשבת, האם נתיר "לדיין" לעיין בו בשבת, כשיעזור לו לצורך פסיקת "דין תורה" בענין חזרה כזה, או לא, וצ"ע.

ת. אם אינו נוגע לשבת אין לעיין בו. (תשו' בכנת לתלמיד)

ש. הנה קי"ל (בסי' ש"ז סעי' י"ז) שספרי "חכמות", מעיקר הדין מותר לקרות בהם בשבת [שכן נהגו להקל כשיטות המתירות], אלא "שירא שמים" ראוי להחמיר [כמ"ש המ"ב ס"ק ס"ה], לחשוש לשיטות האוסרים, אבל מעיקר הדין קי"ל שמוותר.

ויש להסתפק אימתי נחשבים "ספרי חכמה" שמותרים בשבת, ואימתי אין נחשבים ספרי חכמה ואסורים, וצ"ע.

ת. כל חכמה שלא מביאה לידי מעשה (כמו ללמוד איך בני גוף האדם) מותרת, אבל חכמה שמביאה לידי מעשה ודאי אסור. (מר החיים)

ש. יש לברר מה היתה דעת החז"א על קריאת "עיתונים" בשבת (בחלק החדשות), אם מותר לקרותם, או לא. [שהמ"ב (סי' ש"ז ס"ק ס"ג) כתב ולענין קריאת "עיתון" בשבת בתשובות שבות יעקב "מיקל בזה", אבל הרבה אחרונים אוסרים מפני שיש בהם ידיעה מעניני "משה ומתן". (וכן מביא משעה"צ בשם העיב"ץ ושולחן ע"ז שיט"ם, ועוד אחרונים, שאוסרים). וצ"ע איך היתה דעת החז"א בזה.]

ת. החז"א סבר שעיתונים אסור לקרותם בשבת. (דעת החז"א)

ש. יש להסתפק בענין קריאת "עיתון" (כשר) בשבת, האם מותר או לא, והאם יש חילוק לדינא בין המשנה ברורה לחזון איש, וצ"ע.

ת. בעיתון יש שלשה חלקים: א. דברי תורה שודאי מותר. ב. דברי מסחר שודאי אסור. ג. ידיעות החדשות, שהחזון איש אסר ואחז שזה שטרי הדיוטות, והמשנה ברורה אחז שאפשר להקל, למי שסומך על הרמ"א המתיר קריאת ספורי מלחמות הכתובים בלשון הקודש, משום שבלשון יש קדושה.

אמנם דעת המשנ"ב בעצמו היא, שראוי להחמיר שלא לקרוא גם חלק הידיעות, שמא יקרא עניני מסחר, ורוב הפוסקים חלקו על הרמ"א הנ"ל.

אמנם אין למחות במי שקורא חלק החדשות לפי המשנ"ב, ולפי החז"א אסור ויש למחות. (מנוחה שלמה)

ש. (ש"ת זה הובא בספר תפארת ההלכה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק